КАЛЕНДАР
КАНАДІЙСЬКОГО
ФАРМЕРА

1948

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Переступний

1948

ЦІНА 40 ЦЕНТІВ

НАКЛАДОМ „КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА"

295 Market Ave. **Winnipeg, Man.**

PRINTED IN CANADA

Зміст Календаря

Зміст Оголошень

Його Величество Юрій VI, Король Британійської Імперії.

РІК 1948

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1948 представляє рік 6661 Юліянського періоду; рік 5709 жидівської ери; рік 2701 від заснування Риму, після Варра; рік 2008 японської ери; рік 1368 магомеданської ери.

Перший день січня, 1948, є 2,432,188 днем від початку Юліянського періоду.

РАННІ І ВЕЧІРНІ ЗОРІ, 1948

Планета Венера є вечірною зорею до 24-го червня, відтак ранною зорею до кінця року.

Планета Марс ранною зорею до 17-го лютого, відтак вечірною зорею до кінця року.

Планета Юпітер ранною зорею до 19 березня, вечірною до вересня, а опісля ранною до кінця року.

Сатурн планета є ранною зорею до 9-го лютого, відтак вечірною до 19-го серпня, а опісля ранною до кінця року.

ПОРИ РОКУ, 1948

Час 75 мерідіяну

Весна починається 20-го березня, в годині 11.57 рано.

Літо починається 21-го червня, в годині 7.11 рано.

Осінь починається 22-го вересня, в годині 10.22 вечером.

Зима починається 21-го грудня, в годині 5.34 по полудни.

ЗАТЬМІННЯ В 1948

Протягом 1948 року буде два затьміння сонця і одне місяця.

Частинне затьміння сонця 3-го травня, видне в Західній і Північно - Західній Канаді.

Цілковите затьміння сонця 1-го листопада, 1948, в нас не видне.

Частинне затьміння місяця 23-го квітня, видне в західних частинах Америки.

Церковний Калєндар

Рік 1948-ий є переступним роком, має 366 днів, або 52 тижні й 2 дні. По рахунку жидів, цей рік є 5708-5709 роком, а від сотворення світу є він 7456-им. Крім цего є він роком 1915 від смерти Ісуса Христа, 960-им від хрещення України.

ПАСХАЛІЯ

(Дати після нового стилю).

Ключ граничний (буква пасхальна). **Ъ.** Вруціліто до 14-го березня; А. Від 14 березня 1948: **г. Тріодь** починається 22-го лютого. Нед. мясопустна: 7-го березня. Благовіщення 7-го квітня. Великдень 2-го травня. Вознесення Господнє 10-го червня. Сошествіє св. Духа 20-го червня. Мясниць 8 тижнів і 5 днів. Петрівки 2 тижні.

ПОСТИ

1. В навечеріє Різдва Христового (6-го січня). 2. В навечеріє Богоявлення (18-го січня). 3. Сиропустний тиждень 8-го березня до 14-го березня. 4. Великий Піст від 15-го березня до 1-го травня. 5. Петрівка від 28-го червня до 11 липня. 6. Спасівка від 14-го до 27 серпня. 7. В день Усікновення Ч. Голови єв. Івана Хрестителя (11-го вересня). 8. В день Воздвиження Чесного Хреста (27-го вересня). 9. Пилипівка від 28-то листопада до Навечерія Різдва Христового. 10. кожної пятниці крім загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Різдва Христового, 7-го січня, до Богоявлення Господнього, 19-го січня, включно, крім Навечерія Богоявлення, 18-го січня. 2. Між неділею Митаря і Фарисея й неділею Блудного Сина (23-го лютого до 29-го лютого). 3. Від Великодня до Томиної неділі (3—9 травня). 4. Від Сошествія св. Духа до Неділі Всіх Святих (21—27 червня).

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

для забав і весіль із музикою й танцями:

1. Всі пятниці, крім загальниць перед Великим Постом і по Зелених Святах. 2. Від початку Пилипівки до Богоявлення включно. 3. Від понеділка по неділі Мясопустній (8-го березня до Томиної Неділі 9-го травня) до пополудня. 4. В Петрівку і Спасівку. 5. В день Усікновення Ч. Голови св. Івана Хрестителя. 6. В день Воздвиження Чесного Хреста.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА В КАНАДІ

В цілій Канаді святкується такі свята: Всі неділі в році, Нень Нового Року, Велику Пятницю, День Вікторії — 24-го травня; День Домінії — 1-го липня, День Праці — перший понеділок у вересні, День Перемиря — 11-го листопада, а бо в найблищий понеділок, День Подяки, що його уряд оголошує щороку, і Різдво Христове.

В провінції Квебек є ще отсі святочні дні: Богоявлення Господнє, Попелева Середа, Вознесення Господнє, св. Івана Хрестителя, Всіх Святих і Непорочне Зачаття Пр. Діви.

Січень — МАЄ 31 ДНІВ — January

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	Ч.	Мученника Боніфатія	Сщмч. Ігнатія Богоносця	**Новий Рік. Об. Г.**
2	20	П.	Сщмч. Ігнатія Богон.	Груд., 1947. Преп. Ілії і Іг.	Імени Ісус
3	21	С.	Суб. п. Різд., Мч. Юл.	Муч. Юліянії Никомид.	Ґеновефи
4	**22**	**Н.**	**Неділя св. Отців**	**Нед. Св. Отців**	**1 по Різдві Христ.**
5	23	П.	10 мученників в Креті	10 мученників в Криті	Амелії
6	24	В.	Навечеріє Різдва (Піст)	**Святий Вечір** (Нав. Різд.)	**Епіфанія. 3-х Кор.**
7	**25**	**С.**	**Різдво Господнє (Заг.)**	**Різдво Ісуса Христа**	Луціяна
8	**26**	**Ч.**	**Соб. Пр. Бог. і Св. Й.**	**Собор Пресв. Богород.**	Северина
9	**27**	**П.**	**Первомученника Стефана**	**Стефана первомученн.**	Юліяна
10	28	С.	По Різдві, 20,000 мч. Нік.	20,000 муч. в Никомидії	Павла
11	**29**	**Н.**	**Неділя по Різдві**	**Неділя по Різдві**	**1 по Еп.** Гиґ. пап.
12	30	П.	Мученниці Анисії	Мученниці Анисії діви	Модеста
13	31	В.	Преп. Меланії	Преп. Меланнії	Вероніки
14	**1**	**С.**	**Н. Р., Обр. ГНІХ., В. В.**	**Січень, 1948. Новий Рік**	Ілярія
15	2	Ч.	Св. Сильвестра папи	Преп. Сильвестра Печер.	Мавра
16	3	П.	Пророка Малахії	Преп. Малахія, муч. Гор.	Маркила
17	4	С.	По Просвіч., Соб. 70 ап.	Соб. 70 Апостолів	Антонія
18	**5**	**Н.**	**Нед. п. Просвіч., Нав. Бог.**	**Неділя перед Йорданом**	**2 по Еп.** Петра
19	**6**	**П.**	**Богоявлення ГНІХ**	**Богоявлення Господне**	Бассана
20	7	В.	† Соб. св. Івана Хрест.	**Собор Івана Хрестителя**	Севастіяна
21	8	С.	Преп. Георгія	Преп. Григорія Печерс.	Аґнези
22	9	Ч.	Мученника Полієвкта	Мч. Полієвкта і Неарха	Ґавденція
23	10	П.	Св. Григорія Нісійського	Григорія еп. Нисского	Зар. Пр. Діви
24	11	С.	Сб. п. Пр. † Пр. Теод.	Преп. Теодосія Вел.	Бабіла
25	**12**	**Н.**	**Неділя по Просвіченні**	**Неділя по Йордані**	**Септуаґезіма**
26	13	П.	Мч. Єрмила й Страт.	Муч. Ермила і Стратон.	Св. Павла
27	14	В.	Преп. Отців у Синаї	Св. Отців вбитих в Синаї	Ельвіри
28	15	С.	Преп. Павла Тит. і Івана	Преп. Павла Тивейс.	Кирила
29	16	Ч.	Покл. оков. ап. Петра	Поклон. Кайд. св. Петра	Аквіліни
30	17	П.	† Преп. Антонія Великого	Преп. Антонія Великого	Савина
31	18	С.	Св. Атанасія й Кирила	Атаназія і Кирила	Юліяна

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

11 січня 1647 р. в ночі напали на Січ Турки та Запорожці побили їх.— 14 січня 1649 р. вїхав Б. Хмельницький по побіді під Зборовом до Києва, як гетьман України. Цей вїзд намалював маляр артист Івасюк. — 21 січня 1803 р. помер останній гетьман України, Кирило Розумовський. — 22 січня 1919 р. проголошено злуку українських земель.

Погода:— 1—5 ясно і зимно; 6—10 хмарно і сніжно; 11—17 всхідні вітри, бурливо; 13—24 похмурно, зимно; 25—31 сніжно, заверюха.

Лютий — МАЄ 29 ДНІВ — February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	**19**	**Н.**	**Неділя 30 по Сош.**	**Січень 1948. Неділя 30**	**Н. Мясопустна**
2	20	П.	† Пр. Евтимія Великого.	† Преп. Евтимія Вел.	Оч. Пр. Д. Марії
3	21	В.	Преп. Максима	Преп. Максима Ісповід.	Біялія
4	22	С.	Апостола Тимотея	Препмч. Анастасія Печ.	Ґільберта
5	23	Ч.	Сщмч. Климента	Свмч. Климента	Аґати
6	24	П.	Преп. Ксенії	Преп. Ксенії	Доротеї
7	25	С.	† Св. Григорія Богослова	† Григорія Богослова	Ромуальда
8	**26**	**Н.**	**Неділя 31-ша по Сош.**	**Нед. 31.** Преп. Ксефонта	**Неділя Запустна**
9	27	П.	† Пер. м. св. Івана Зол.	† Перенес. мощів Ів. Зол.	Апольонії
10	28	В.	Преп. Єфрема Сир.	Преп. Ефрема Печ.	Юліяна
11	29	С.	Пер. мученника св. Ігнатія	Перенес. мощів Іг. Богон.	Пр. Діви з Люрд
12	**30**	**Ч.**	**Трох Святителів**	**Трох Святих**	Евлалії
13	31	П.	Кира й Івана безсреб.	Никити еп. Новгород.	Бенігна
14	1	С.	Мученника Трифона	Лютий. Муч. Трифона	Валентина
15	**2**	**Н.**	**Нед. 32 по С., Стріт ГНІХ**	**Нед. 32. Стрітення Госп.**	**1 Пости.** Фавст.
16	3	П.	Симеона й Анни про.	Симеона Богоприїмця	Юліяни
17	4	В.	Преп. Ісидора	Преп. Ісидора Пелусіота	Юліяна
18	5	С.	Мученниці Агафії	Теодосія Угл. арх.	Симеона
19	6	Ч.	Преп. Вукола	Кукола еп. Смирн.	Ґабіна
20	7	П.	Преп. Партенія	Партемія еп. Лампс.	Льва еп.
21	8	С.	Вмч. Тодора Стратил.	Влкмч. Теодора Страт.	Фелікса
22	**9**	**Н.**	**Неділя Митаря й Фарисея**	**Нед. Митаря і Фарисея**	**2 Посту.** Маргар.
23	10	П.	Мч. Хараламлія (загаль).	Преп. Прохора печ.	Петра
24	11	В.	Сщмч. Власія	Муч. Власія еп.	Матея апостола
25	12	С.	Святого Мелетія	Мелетія еп. Антіох.	Кесарія
26	13	Ч.	Преп. Мартиніяна	Преп. Мартиніяна	Віктора
27	14	П.	Преп. Авксентія	Рівноап. Кирила	Алексадра
28	15	С.	Апостола Онисима	Преп. Пафнутія Печерс.	Теофіля
29	**16**	**Н.**	**Неділя Блудного Сина**	**Неділя Блудного Сина**	**3 Посту.** Схоляс.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2 лютого 1655 р. Б. Хмельницький бився з поляками під Охматовом. — 9 лютого 1918 р. заключили в Берестю осередні держави мир з Україною. — 20 лютого 1054 р. умер в Київі український князь Ярослав Мудрий. — 27 лютого 1664 р. помер козацький полковник Іван Богун.

Погода:— 1—7 холодно, змінно; 8—14 зимно, погідливо; 15—21 лагідно, сніг; 22—29 гарно, опісля зимно.

Березень МАЄ 31 ДНІВ March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	17	П.	Вмч. Теодора Тирона	Лютий. Муч. Памфила	Альбіна
2	18	В.	Св. Льва папи ☾	Преп. Теодора	Симплікія
3	19	С.	Апостола Архипа	Льва епископа Рим.	Кунеґунди
4	20	Ч.	Преп. Льва Катан.	Еп. Архипа,	Казимира
5	21	П.	Преп. Тимотея	Льва епископа	Андріяна
6	22	С.	Суб. Зад., н. м. мч. у Ен.	Преп. Тимотея	Пернопиді
7	**23**	**Н.**	**Неділя Мясопустна**	**Неділя Мясопустна**	**4 Посту.** Том. і А.
8	24	П.	† 1-2 н. Гол. Івана Хрест.	Свщмч. Полікарпа	Івана Б.
9	25	В.	Тарасія	1 і 2 зн. гол. Ів. Хрест.	Францішка
10	25	С.	Св. Порфірія ●	Тарасія архиепископа	40 мучеників
11	27	Ч.	Преп. і ісп. Прокопія	Преп. Порфирія епис.	Константина
12	28	П.	Преп. і ісп. Василія	Преп. Тита Печерського	Григорія папи
13	29	С.	Преп. Касіяна	Преп. Василія	Христини
14	**1**	**Н.**	**Неділя Сиропустна**	**Березень. Нед. Сироп.**	**5 Посту.** Матильь.
15	2	П.	Сщмч. Теодора. (В. Піст)	**Початок Великого Посту**	Климента
16	3	В.	Мч. Евтропія	Свщмч. Евтропія	Кипріяна
17	4	С.	Преп. Герасима	Преп. Герасима Вологд.	Патрикія
18	5	Ч.	Мч. Конона ☽	Мученника Конона	Кирила
19	6	П.	42 мученників в Аморії	42 муч. аморейських	Йосифа Обр.
20	7	С.	Сщмч. в Херсоні	Свщмч. Херсонських	Евфимії
21	**8**	**Н.**	**Неділя 1-ша Посту**	**1 Неділя Посту**	**Неділя Пальмова**
22	9	П.	† 40 мч. у Севастії	† 40 муч. Севасстійських	Катерини
23	10	В.	Мученника Кондрата	Мученника Кондрата	М. Божої Стр.
24	11	С.	Св. Софронія ☺	Софронія патр. Єрусал.	Гавриїла Арх.
25	12	Ч.	Теоф. й Гр. Дв. папи	Теофана іспов.	Благовіщення
26	13	П.	П. м. св. Никифора	Никифора патр. Царгор.	Емануїла
27	14	С.	Преп. Венедикта	Ростислава кн. Київ.	Івана Дамаскина
28	**15**	**Н.**	**Неділя 2-га Посту**	**2 Неділя Вел. Посту**	**Пасха Воскресен.**
29	16	П.	Мученника Савина папи	Серадіона арх. Новгор.	Кирила
30	17	В.	Преп. Алексія	† Преп. Олексія чол. Бож.	Квірина
31	18	С.	Св. Кирила	Кирила арх. Єрусалим.	Бальбіни

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

3 березня 1861 р. скасували в Росії і на Україні кріпацтво. — 9 березня 1814 вродився Тарас Шевченко.— 10 березня 1861 р. умер Т. Шевченко. — 18 березня 1921 р. заключили в Ризі більшовики з поляками мир, та признали Польщі Волинь, Полісся, Холмщину і Підляше, а Україну за Збручем більшовикам; Галичину признала Антанта Польщі 14 березня 1923 р.

Погода:— 1 — 6 гарно і лагідно; 7 — 13 неусталено; 14 — 20 тепліше, сніжно; 28 — 31 зимно.

Квітень — МАЄ 30 ДНІВ — April

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	Ч.	Мч. Хрисанта й Дарії	Березень. Муч. Хризанта	Гуґона
2	20	П.	Преп. Отців уб. в об. С.	Отців Івана, Серг. Патр.	Франца
3	21	С.	Преп. і ісп. Якова	Ап. Якова, Хоми п. Царг.	Ришарда
4	**22**	**Н.**	**Нед. 3-та Посту,** Хрестоп.	**3 Неділя Великого Посту**	**Н. Біла.** Ізидора
5	23	П.	Прмч. Нікона	Преп. Никона Печер.	Вінкентія
6	24	В.	Преп. Захарії	Преп. Артемона еп. Сел.	Юліяна
7	**25**	**С.**	**Благовіщення Пр. Д. М.**	**Благ. Пресв. Богородиці**	Германа
8	26	Ч.	Собор Арх. Гавриїла	Собор Арх Гавриїла	Діонізія
9	27	П.	Матрони	Матрони Солунської	Марії Клеоп.
10	28	С.	Преп. Іларіона	Преп. Евстратія пост. П.	Матилди
11	**29**	**Н.**	**Неділя 4-та Посту**	**4 Неділя Великого Посту**	**1 по В.** Льва папи
12	30	П.	Преп. Івана Ліствич.	Преп. Івана Ліствичника	Юлія папи
13	31	В.	Преп. Іпатія	Преп Іпатія цілит. Печер.	Герменег
14	1	С.	Марії Єгип. (Поклони)	**Поклони.** Марії Єгипет.	Юстини
15	2	Ч.	Преп. Тита	Преп. Тита, муч. Амф.	Анатазії
16	3	П.	Преп. Никити ісп.	Преп. Микити іспов.	Венедикта Й. Л.
17	4	С.	Преп. Йосифа й Ґеорґія	Преп. Йосифа Мноболіз.	Аникити папи
18	**5**	**Н.**	**Неділя 5-та Посту**	**5 Неділя Великого Посту**	**2 по В.** Апольонія
19	6	П.	Св. Евтихія	Евтихія арх. Конст.	Лямберта
20	7	В.	Преп. Ґеорґія	Юрія еп. Мелетинського	Теодора
21	8	С.	Апостола Іродіона	Ап. Іродіона	Анзельма
22	9	Ч.	Мч. Евпсихія	Мученника Евпсихія	Сотера
23	10	П.	Мученника Терентія	Мученника Терентія	Войтіха
24	11	С.	Сщмч. Антипи	Свщм. Антипи еп. Перґ.	Фіделіса
25	**12**	**Н.**	**Неділя Квітна**	**Неділя Цвітна.** Вас. Ісп.	**3 по В.** Марка Єв.
26	13	П.	Сщмч. Артемона	Свщмч. Артемона	Клита
27	14	В.	Св. Мартини папи	Мартина ісповідника	Петра К.
28	15	С.	Апостола Аристарха	Апостола Аристарха	Павла
29	16	Ч.	Мученниці Агапії	Муч. Каліди, Ніки, Нун.	Петра Вер.
30	**17**	**П.**	**Велика Пятниця**	Свщмч. Симеона	Катерини

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

7 квітня 1917 р. проголосили в Київі Українську Центральну Раду, а 19 квітня Всеукраїнський Конґрес визнав її найвищою владою. — 25 квітня помер гетьман П. Сагайдачний. — 29 квітня 1918 уступила Центральна Рада, а Павло Скоропадський став гетьманом України.

Погода:— 1 — 3 ясно, тепло; 4 — 10 хмарно, дощ; 11 — 17 неусталено, холодно; 18 — 24 лагідно, вітри; 25 — 30 дощ, вияснюється.

Травень — МАЄ 31 ДНІВ — May

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	С.	Преп. Івана	Квітень. Преп. Івана і. К.	Филипа
2	**19**	**Н.**	**Воскресення Христове**	**Великдень Хр. Воскр.**	**4 по В.** Атаназія
3	**20**	**П.**	**Світий Понеділок (Заг.)**	**Світлий Понеділок**	З. Ч. Хреста
4	**21**	**В.**	**Світлий Вівторок**	**Світлий Вівторок**	Моніки
5	22	С.	Преп. Теодора	Теодора Сикеота	Пія V. папи
6	**23**	**Ч.**	**Вмч. Ґеорґія** (на неділю)	**† Великм. Геор. Побідон.**	**Вознесення**
7	24	П.	Мученника Сави Страт.	Преп. Сави Печ.	Станислава
8	25	С.	† Ап. і Єв. Марка 🌕	Апостола Марка	Віктора
9	**26**	**Н.**	**Неділя Томина**	**Томина Неділя. ,Проводи**	**5 по В.** Григорія
10	27	П.	Сщмч. Симеона	Преп. Стефана епй. В.В.	Антонія
11	28	В.	Ап. Ясона й Сосіпатр.	Ап. Ясона і Сосипатра	Рахили
12	29	С.	9 мученників в Кизиці	Муч. 9 в Кизику	Панкратія
13	30	Ч.	† Апостола Якова	† Ап. Якова Завед.	Емми
14	1	П.	Пророка Єремії	Травень. Свщмч. Макар.	Боніфатія
15	2	С.	Св. Атанасія Великого 🌗	Перен. мощ. Бор. і Гліба	С. Ґ. Б. Сал.
16	**3**	**Н.**	**Нед. Миронос.** †Теод. Печ.	**Неділя Мироносиць**	**3 св. Духа**
17	4	П.	Прмч. Пелагії	Пелагії діви	Пасхалія
18	5	В.	Мученниці Ірини	Мученниці Ірини	Венанція
19	6	С.	Йова Многострадального	Преп. Йова многострад.	Петра
20	7	Ч.	Явлення Хреста	Зявлен. Чес. Хреста в Є.	Бернадини
21	**8**	**П.**	**† Ап. і Єв. ів. Б.** (на нед.)	† Ап. Івана Богослова	Віктора
22	9	С.	† Пер. м. св. Николая 🌑	Перенес. мощ. св. Мик.	Юлії
23	**10**	**Н.**	**Нед. Розсл.**, †ап. Сим. З.	**Неділя Розслабленого**	**Пр. Тройці.** Дезід.
24	11	П.	Сщмч. Мокія	Рівноап. Кирила і Метод.	Робустініяна
25	12	В.	Св. Епіфанія	Епіфанія еп. Кипру	Урбана
26	**13**	**С.**	**Переполов., Гликерії**	Мученниці Гликерії	Филипа Нер.
27	14	Ч.	Мученника Ісидора	Никити затв. Печ.	Наталії (Б. Тіло)
28	15	П.	Преп. Пахомія В.	Пахомія Великого	Емілія
29	16	С.	Преп. Теодора Освящ.	Преп. Теодора освячен.	Максима
30	**17**	**Н.**	**Неділя Самарянки** 🌘	**Неділя Самарянки**	**2 по З. Св. Д.** Фел.
31	18	П.	Мученника Теодота	Муч. дів. Александри	Петронелі

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

14 травня 1648 р. побив Б. Хмельницький польське військо на Жовтих Водах, а 26 травня побив другий раз польську шляхту під Корсунем. — 15 травня 1848 р. скасували в Австрії панщину. — 25 травня 1926 р. застрілив в Парижі жид Шварцбарт Симона Петлюру, голову Директорії (уряду України 1918-1920).

Погода:— 1 — 8 великі вітри, дощ; 9 — 15 буря з громами; 16 — 22 погідливо; 23 — 31 похмурно, неусталено.

Червень — МАЄ 30 ДНІВ — June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	В.	Сщмч. Патрикія	Травень. Свщмч. Патрик.	Фортуната
2	**20**	**С.**	**Мученника Талалея**	Мученника Талалея	Еразма
3	21	Ч.	† Константина й Ольги	Константина і Єлени	Кльотильди
4	22	П.	Мученника Василіска	Муч. Василиска	Квіріна
5	23	С.	Преп. і ісп. Михаїла	Урепмч. Михаїла Чорн.	Боніфатія
6	**24**	**Н.**	**Неідля Сліпородженого**	**Неділя Сліпородженого**	**3 по З. св. Д.**
7	25	П.	† знайд. Гол. Івана Хр.	† 3 знайд. гол. Ів. Хрест.	Роберта
8	26	В.	Апостола Карпа	Ап. Карпа і Алфея	Метарда
9	27	С.	Сщмч. Терапонта	Свщмч. Терапонта Серб.	Прима
10	**28**	**Ч.**	**Вознесення Господнє**	**Вознесення Господнє**	Марґарити
11	29	П.	Прмч. Теодосії	Препмч. Теодосії діви	Варнави
12	30	С.	Преп. Ісаакія	Преп. Ісаакія Далмат.	Онуфрія
13	**31**	**Н.**	**Неділя св. Отців**	**Нед. Отців 1 Всел. Соб.**	**4 по З. св. Д.**
14	1	П.	Муч. Юстина	Червень. Муч. Юстина ф.	Елисея
15	2	В.	Св. Никифора	**Влкмч. Ів. Сучавського**	Віта
16	3	С.	Мученника Лукиліяна	Мученника Лукіяна	Райнера
17	4	Ч.	Св. Митрофана	Митрована патр. Царг.	Ефрема
18	5	П.	Сщмч. Доротея	Блаж. Константина митр.	Маріяни
19	6	С.	Суб. зад., Пр. Висаріона	Преп. Висаріона Єгипет.	Ґервасія
20	**7**	**Н.**	**Сошествіє св. Духа**	**Зелені Свята — Тройця**	**5 по З. св. Д.**
21	**8**	**П.**	**Пресв. Тройці** (заг)	**День Святого Духа**	Альойзія
22	9	В.	Св. Кирила	Кирила арх. Александр.	Павліна
23	10	С.	Сщмч. Тимотея	Преп. Силуана	Зенона
24	11	Ч.	† Ап. Вартоломея й Вар.	† Ап. Вартоломея	Івана Хрестителя
25	12	П.	Преп. Онуфрія Вел.	Преп. Онуфрія Велик.	Вільгельма
26	13	С.	Мученниці Акилини	Мученниці Акилини	Рудольфа
27	**14**	**Н.**	**Всіх Святих**	**Н. 1 п. Зел. Свят. Всіх Св.**	**6 по З. св. Д.** Вол.
28	15	П.	Пророка Амоса **(Петрів.)**	Пророка Амоса	Іринея
29	16	В.	Тихона	Преп. Тихона Луховс.	Петра
30	17	С.	Мученника Мануїла	Мученника Мануїла	Згл. св. Павла

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

6 червня 1224 р. побили татари українських князів над Калкою. — 8 червня 1652 р. побив Б. Хмельницький польське військо під Батогом. — 8 червня 1919 р. Українська Галицька Армія почала офензиву під Чортковом, а 27 червня здобула Бережани.

Погода:— 1 — 5 погода і тепло; 6 — 12 похмурно, дощі; 13 — 19 гарно і горячо; 20 — 30 горячо при кінці холодніше.

Липень | МАЄ 31 ДНІВ | July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	Ч.	**Пресв. Евхаристії** (н.н.)	Червень. Преп. Леонтія	Пр. Кр. І. Хр.
2	19	П.	† Апостола Юди	† Апостола Юди	Пос. Пр. Д. Марії
3	20	С.	Сщмч. Методія	Память угод. землі Вол.	Льва II. папи
4	**21**	**Н.**	**Неділя 2-га по Сош.**	**Неділя 2 по Зел. Св.**	**7 по З. св. Д.**
5	22	П.	Сщмч. Евсевія	Свщм. Евсевія	Антонія Мор.
6	23	В.	Мученниці Агрипіни	Муч. Агрипини діви	Лукії
7	**24**	**С.**	**Різдво св. Івана Хрест.**	**Різд. Івана Хрестителя**	Кирила й Методія
8	25	Ч.	Прмч. Февронії	Преп. Февронії	Елисавети
9	**26**	**П.**	**Пресв. Серця Христ,** (н.н.)	Преп. Давида Солун.	Вероніки
10	27	С.	Преп. Самсона	Преп. Самсона	7-ох братів
11	**28**	**Н.**	**Неділя 3-та по Сош.**	**Нед. 3 по Зел. Святах**	**8 по З. св. Д.**
12	**29**	**П.**	**Ап. Петра й Павла**	**Св. Петра і Павла**	Івана Ґольберта
13	30	В.	Собор 12 Апостолів	† Собор 12-ти Апістолів	Анаклита
14	1	С.	Косми й Дамяна	Липень. Косми і Діямана	Бонавентури
15	2	Ч.	† Пол. Ризи Пресв. Бог.	Полож. Чес. ризи Д. М.	Генрика, М.Б. Шк.
16	3	П.	Мученника Якинта	Мученника Акита	Алексія
17	4	С.	Св. Андрея Крит.	Андрея арх. Критського	Симеона
18	**5**	**Н.**	**Нед. 4-та по С. †Кр. Мет.**	**Нед. 4 по Зел. Святах**	**9 по З. св. Д.**
19	6	П.	† Атанасія	Преп. Сисоя схим. Печ.	Еропіма
20	7	В.	Преп. Томи й Акакія	Преп. Томи Малеїна	Праксиди
21	8	С.	Вмч. Прокопія	Влкмч. Прокопія	Марії Магдалени
22	9	Ч.	Сщмч. Панкратія	Свщмч. Панкратія	Аполінарія
23	10	П.	† Антонія Печерського	† Преп. Антонія Печер.	Кунеґунди
24	11	С.	Евф., Ольги кн. України	Смерть укр. кн. Ольги	Якова Апост.
25	**12**	**Н.**	**Неділя 5-та по Сош.**	**Нед. 5 по Зел. Святах**	**10 по З. св. Д.**
26	13	П.	Собор Арх. Гавриїла	Собор арх. Гавриїла	Пантала
27	14	В.	Апостола Акили	Апостола Акили	Віктора І. папи
28	15	С.	† Волод. В. кн. України	**† Волод. Вел. кн. України**	Марти
29	16	Ч.	Сщмч. Антиногена	Свщмч. Антиноґена	Руфа
30	17	П.	Вмч. Марини	Влкмч. Марини	Абелі
31	18	С.	Мученника Якинта	Івана і Памви	Ігнатія

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

10 липня 1709 битва гетьмана І. Мазепи з царем Петром під Полтавою. — 15 липня 1015 р. умер князь Володимир Великий. — 16 липня 1919 перейшла Укр. Гал. Армія перед перевагою противника за Збруч. — 27 липня 1657 р. умер гетьман Б. Хмельницький.

Погода:— 1 — 3 тепло; 4 — 10 тепло, неусталено; 11 — 17 гарно, холодніше; 18 — 24 похмурно; 25 — 31 гарно, тепло.

Серпень — МАЄ 31 ДНІВ — August

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	**19**	**Н.**	**Н. 6-та по С., і Отц. 6 С.**	**Липень. Н. 6 п. Зел. Св.**	**11 по З. св. Д.**
2	**20**	**П.**	**Прор. Ілії** (на нед.)	**† Ілії пророка**	Альфонса
3	21	В.	Преп. Симеона	Преп. Онуфрія мовчаль.	Зн. м. св. Стефана
4	22	С.	Марії Магдал. і Фоки	Рівноап. Марії Магдал.	Домініка
5	23	Ч.	Мученника Трофима	Муч. Трохима	М. Б. Сніжної
6	24	П.	† Мч. Бориса й Гліба	† Муч. Бориса і Гліба	**Преображення Г.**
7	25	С.	† Успення св. Анни	† Успення правед. Анни	Каітана
8	**26**	**Н.**	**Неділя 7-ма по Сош.**	**Нед. 7 по Зел. Святах**	**12 по З. св. Д.**
9	27	П.	† Вмч. Пантелеймона	Пантелеймона влмч.	Романа
10	28	В.	Ап. Прох., Інок. папи	Апост. з 70-ти	Лаврентія
11	29	Є.	Мученника Калиніка	Муч. Калиника Кил.	Зузанни
12	30	Ч.	Апостола Сили	Ап. з 70 Сили і Силуана	Кляри
13	31	П.	Євдокіма	Прав. Евдокима Капад.	Іполіта
14	1	С.	Муч. Макав. **(Спасівка)**	**Серпень. Поч. Спасівки**	Евзебія
15	**2**	**Н.**	**Неділя 8-ма по Сош.**	**Нед. 8 по Зел. Святах**	**13 по З. св. Д.**
16	3	П.	Преп. Ісаакія	Преп. Ісаакія	Йоакіма
17	4	В.	7 молодців у Ефезі	Сім молодців в Ефезі	Яцка
18	5	С.	Мученника Евсигнія	Муч. Евсигнія	Людвіка
19	**6**	**Ч.**	**Преображення ГНІХ.**	**Преображ. Госп. Спаса**	Бернарда
20	7	П.	Прмч. Дометія	Преп. Пімена пост. Печ.	Іванни
21	8	С.	Ісп. Еміліяна	Преп. Григорія Печер.	Тимотея
22	**9**	**Н.**	**Нед. 9 по С.,** † Ап. Мат.	**Нед. 9 по Зел. Святах**	**14 по З. св. Д.**
23	10	П.	Мученника Лаврентія	Муч. архид. Лаврентія	Вартоломея
24	11	В.	Мученника Євпла	Прпмч. Вас. і Тео. Печ.	Людвика
25	12	С.	Мученника Фотія	Мученника Фотія	Александра
26	13	Ч.	Ісп. Максима	Тихона еп. Вороніж.	Ґенезія
27	14	П.	Пророка Міхея	Перенес. м. Теодосія П.	Августина
28	**15**	**С.**	**Успення Пресвятої Богор.**	**Усп. Пресв. Богородиці**	Созіна
29	**16**	**Н.**	**Неділя 10-та по Сош.**	**Нед. 10 по Зел. Святах**	**15 по З. св. Д.**
30	17	П.	Мученника Мирона	Уреп. Алипія і коноп. П.	Рози
31	18	В.	Мч. Флора й Лавра	Муч. Флора і Лавра	Аббондія

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2 серпня 1914 р. вибухла світова війна. 4 серпня 1919 р. згинув полк. Д. Вітовський. — 15 серпня 1856 р. уродився в Нагуєвичах, пов. Дрогобич, наш великий письменник Іван Франко. — В днях 14, 15 і 16 серпня 1649 р. розбив гетьман Б. Хмельницький польське військо під Зборовом. — 20 серпня 1920 р. в Севр під Парижем признано Сх. Галичину окремою державою.

Погода:— 1 — 7 дуже горячо; 8 — 14 похмурно, дощі; 15 — 21 погода, холодно; 22 — 28 теплійше; 29 — 31 гарно і тепло.

Вересень | МАЄ 30 ДНІВ | September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	С.	Мч. Андрея Страт.	Серпень. Муч. Анд. Стр.	Еґідія
2	20	Ч.	Пророка Самуїла	Прор. Самуїла	Стефана Кор.
3	21	П.	Апостола Тадея	Преп. Аврамія	Зенона
4	22	С.	Мученника Агатоніка	Муч. Агатоника	Розалії
5	**23**	**Н.**	**Неділя 11-та по Сош.**	**Нед. 11 по Зел. Святах**	**16 по З. св. Д.**
6	24	П.	Сщмч. Евтиха	Перенес. М. Петра м. К.	Захарії
7	25	В.	Возвр. м. ап. Вартоломея	Ап Тита з 70-ти	Реґіни
8	26	С.	Мч. Андріяна й Наталії	Муч. Адріяна і Наталії	**Рожд. Пр.Д.М.**
9	27	Ч.	Преп. Пімена	Преп. Пімена пост. Печ.	Ґвіда
10	28	П.	Св. Августина	† знайд. м. Йова Почаїв.	Николи з Т.
11	**29**	**С.**	**Ус. Гл. Івана Хр.** (н.н.)	**† Усікнов. Гол. Ів. Хрест.**	Прота
12	**30**	**Н.**	**Неділя 12-та по Сош.**	**Нед. 12 по Зел. Святах**	**17 по З. св. Д.**
13	31	П.	† Пол. Пояса Пр. Бог.	† Пол. Пояса Богород.	Маврикія
14	1	В.	Поч. Церк. Р., Симеона	**Вересень. Поч. Цер. року**	**Вздв. Ч. Хреста**
15	2	С.	Мученника Маманта	Мученника Маманта	1 мук. Пр. Д. М.
16	3	Ч.	Сщмч. Антима	Свящм. Антима еп. Ник.	Корнилія
17	4	П.	Сщмч. Вавили	Муч. Вавили еп. Антіох.	Знаки св. Франц.
18	5	С.	Пророка Захарії	Правед. Зах. і Єлисавети	Йосифа з Кр.
19	**6**	**Н.**	**Неділя 13-та по Сош.**	**Нед. 13 по Зел. Святах**	**18 по З. св. Д.**
20	7	П.	Мученника Созонта	Препр. Рожд. Богород.	Евстахія
21	**8**	**В.**	**Різдво Пр. Діви Марії**	**Різдво Пресв. Богород.**	Матея
22	9	С.	Правед. Йоакима й Анни	Богот. Якима й Анни	Томи
23	10	Ч.	Мученниці Минодори	Муч. Минодори	Теклі
24	11	П.	Преп. Теодори	Преп. Теодори Олексан.	П.Д.М. Вик.
25	12	С.	Сщмч. Антонома	Свщмч. Автонома еп.	Володислава
26	**13**	**Н.**	**Неділя 14-та по Сош.**	**Нед. 14 по Зел. Святах**	**19 по З. св. Д.**
27	**14**	**П.**	**Возд. Чес. Хреста (Піст)**	**Воздв. Чесного Хрест. Г.**	Косми й Дамаяна
28	15	В.	Вмч. Никити	Влмч. Никити	Вячеслава
29	16	С.	Вмч. Евфимії	Влмч. Евтимії Китр. м.	**Михаїла Арх.**
30	17	Ч.	Мученниці Софії	Муч. Віри, Надії і Люб.	Єроніма

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2 вересня 1709 р. помер гетьман Іван Мазепа. — 10 вересня 1914 р. перша битва Українських Січових Стрільців з москалями в Карпатах. — 30 вересня 1769 вісім козаків взяли в турків місто Хотін з гарматами.

Погода:— 1 — 4 слотливе; 5 — 11 погода і тепло; 12 — 18 неусталено; 19 — 25 холодно; 26 — 30 вітри і дощі.

Жовтень — МАЄ 31 ДНІВ — October

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	П.	Преп. Евменія	Вересень. Преп. Евм. еп.	Івана з Д.
2	19	С.	Мученника Трофима	Мученника Трохима	Ангелів Хоронит.
3	**20**	**Н.**	**Неділя 15-та по Сош.**	**Нед. 15 по Зел. Святах**	**20 по З. св. Д.**
4	21	П.	Апостола Кондрата	Апостола Кондрата з 70	М. Б. Рожанц.
5	22	В.	Сщмч. Фоки	Преп. От. в печ. Ан. в К.	Плакиди
6	23	С.	Зачаття Івана Хрестителя	Зачаття св. Івана Хрест.	Брунона
7	24	Ч.	Пермч. Теклі	Пермч. Теклі	Марка
8	25	П.	Преп. Евфросинії	Преп. Евфросинії	Бриґіди
9	**26**	**С.**	**Преств. Ів Бог.** (н.н.)	† Івана Богослова	Людвика
10	**27**	**Н.**	**Неділя 16-та по Сош.**	**Нед. 16 по Зел. Святах**	**21 по З. св. Д.**
11	28	П.	Преп. іісп. Харитона	† Преп. Харитонаісп.	Еміліяна
12	29	В.	Преп. Киріяка	Преп. Киріяка отшел.	Максиміліяна
13	30	С.	Сщмч. Григорія	Михаїла 1-го митр. Київ.	Едварда
14	**1**	**Ч.**	**Покров. Пр. Бог. (н.н.)**	**Жовтень Покров. П. Бог.**	Калікста
15	2	П.	Сщмч. Кипріяна	Андрея Христа ради юр.	Тереси
16	3	С.	Сщмч. Діонісія Ареоп.	Преп. Діонісія з. Печер.	Ґерарда
17	**4**	**Н.**	**Неділя 17-та по Сош.**	**Нед. 17 по Зел. Святах**	**22 по З. св. Д.**
18	5	П.	Мученниці Харитини	Муч. Харитини	Луки Єванг.
19	6	В.	† Апостола Томи	Ап. Томи з 7-ти мч.	Св. Петра
20	7	С.	Мч. Сергія й Вакха	Муч. Сергія і Вакха	Івана Кантеґо
21	8	Ч.	Преп. Пелагії	Преп. Пелагії	Уршулі
22	9	П.	† Апостола Якова	† Ап. Якова Алф. з 12-ти.	Кордулі
23	10	С.	Мученника Евлампія	Муч. Евлампія й Евламп.	Северина
24	**11**	**Н.**	**Н. 18 по С., Отців 7 Соб.**	**Нед. 18 по Зел. Святах**	**23 по З. св. Д.**
25	12	П.	Мученника Прова	Мученника Прова	Хризонта й Дарії
26	13	В.	Мученника Карпа	Мученника Карпа	Царя Христа
27	14	С.	Преп. Параскеви	Преп. Параскевії Серб.	Савини
28	15	Ч.	Преп. Евтимія	Преп. Евтимія нового	Симона л Тадея
29	16	П.	Мученника Лонгина	Муч. Лонгина сотника	Нарциза
30	17	С.	Проп. Осії	Память Отців 7 В. Соб.	Альфонса
31	**18**	**Н.**	**Н. 19 по С., Хр. Царя**	**Нед. 19 по Зел. Святах**	**24 по З. св. Д.**

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

9 жовтня 1655 р. побив Б. Хмельницький польське військо під Городком.— 14 жовтня 1624 козаки Запорожці здобули турецьку столицю Царгород і поруйновали його. — 16 жовтня 1648 р. почав Б. Хмельницький облягати Львів. 19 жовтня 1918 р. Українська Національна Рада проголосила на українських землях під Австрією Українську Державу.

Погода:— 1 — 9 ясно, зимно; 10 — 16 лагідніше; 17 — 23 холодно і сніг; 24 — 31 Сніговиця.

Листопад МАЄ 30 ДНІВ November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	П.	Проп. Йоїла	Жовтень. Блаж. Клеоп.	**Всіх Святих**
2	20	В.	Вмч. Артемія	Влкмч. Артемія	**Задуш. День**
3	21	С.	Преп. Іларіона В.	Преп. Іларіона Вел.	Губерта
4	22	Ч.	Аверкія	Рівноап. Ав. еп. Єропол.	Карла Бором.
5	23	П.	Апостола Якова	Ап. Якова, брата Госп.	Захарії і Єлисея
6	24	С.	Мученниці Арети	Преп. Арети	Леонарда
7	**25**	**Н.**	**Неділя 20-та по Сош.**	**Нед. 20 по Зел. Святах**	**25 по З. св. Д.**
8	**26**	**П.**	**Вмч. Димитрія** ◑	**Димитрія Великомуч.**	Ґотфрида
9	27	В.	Мученника Нестора	Преп. Нест. Літописця	Теодора
10	28	С.	Мученниці Параскеви	Муч. Терентія й Неоліни	Андрея
11	29	Ч.	Прмч. Анастасії	Препмч. Анастасії Римл.	Мартина
12	30	П.	Мученника Зиновія	Муч. Зиновія і Зиновії	Станислава
13	31	С.	Апостола Стахія	Преп. Спиридона	Йосафата
14	**1**	**Н.**	**Неділя 21-ша по Сош.**	**Листопад. Н. 21 п. З. Св.**	**26 по З. св. Д.**
15	2	П.	Мученника Акіндина	Муч. Акиндина	М. Б. Остробрам.
16	3	В.	Мученника Акепсіма ☺	Муч. Акепсима еп.	Саломії
17	4	С.	Преп. Йоанікія	Преп. Йоаникія Вел.	Романа
18	5	Ч.	Мученника Галактіона	Мученника Галактіона	Єлисавети
19	6	П.	Св. Павла	Павла ахіеп. Царгород.	Фелікса
20	7	С.	Мученника Єрона	Св. 33 муч. в Мелітині	Беніґна
21	**8**	**Н.**	**Н. 22 по С., Арх. Михаїл.**	**Собор Архистр. Михаїла**	**27 по З.** Введ. в х.
22	9	П.	Мученника Онисифора	Онисифора ісповід. Печ.	Цицилії
23	10	В.	Апостола Єраста ◐	Ап. з 70-ти Ераста еп.	Климента
24	11	С.	Мученниці Мини	Мученниці Мини	Івана від Хреста
25	**12**	**Ч.**	**Сщмч. Йосаф.** (н. н.)	Св. Івана Милостивого	Катерини
26	13	П.	† Св. Івана Золотоустого	†Ів. Золот. архіеп. Цар.	Леонарда
27	14	С.	† Апостола Филипа	† Ап. Филипа з 12-ти	Валеріяна
28	**15**	**Н.**	**Неділя 23-та по Сош.**	**Нед. 23 по Зел. Святах**	**1 Адвенту.** Здис.
29	16	П.	† Ап. і Єв. Матея	Ап. і еван. Матея	Сатурніна
30	17	В.	Св. Григорія ●	Григорія еп.	Андрія

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

В ночі на 1 листопада 1918 р. українці перебрали владу в Галичині і почалася українсько-польська війна. — 20 листопада 1918 р. підняла Директорія повстання проти гетьмана Скоропадського. 20 листопада 1917 р. проголошено Україну самостійною державою. — 22 листопада 1918 р. українські війська вийшли зі Львова й почали облогу, яка тривала до 15 травня 1919 р.

Погода:— 1 — 6 ясно, іскристо; 7 — 13 лагідно, похмурно; 14 — 20 сніжно і зимно; 21 — 27 холодно і ясно; 28 — 30 сніг.

Грудень — МАЄ 31 ДНІВ — December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	С.	Мч. Платона й Романа	Листопад. Св. муч. Плат.	Елегія
2	19	Ч.	Пророка Авдія	Прор. Авдія	Бібіяна мч.
3	20	П.	Преп. Григорія	Преп. Григорія Декапол.	Франца Ксав.
4	**21**	**С.**	**Введення в Хр. ПДМ.**	**Введення в Храм Пр. Бог.**	Варвари
5	**22**	**Н.**	**Неділя 24-та по Сош.**	**Нед. 24 по Зел. Святах.**	**2 Адвен.** Сави еп.
6	23	П.	Св. Амфілохія	Амфілоха еп. Іконійс.	Миколая
7	24	В.	Вмч. Катерини	Влкмч. Катерини	Амброзія
8	25	С.	Сщмч. Климента пани	Климента еп. Риму	**Неп. Зач. П.Д.М.**
9	26	Ч.	Преп. Алипія	Преп. Якова пуст.	Левкадії
10	27	П.	Вмч. Якова	Влкмч. Якова перського	М. Б. Льорет.
11	28	С.	Прмч. Стефана	Прпмч. Стефана	Дамазія
12	**29**	**Н.**	**Неділя 25-та по Сош.**	**Нед. 25 по Зел. Святах**	**3. Адвенту.** Алекс.
13	30	П.	† Апостола Андрея	† Андрея Первоз.	Лунії
14	1	В.	Пророка Наума	Грудень Прор. Наума	Спірідона
15	2	С.	Пророка Авакума	Прор. Аввакума	Валеріяна
16	3	Ч.	Прор. Софонія	Прор. Софонії	Евзебія
17	4	П.	Вмч. Варвари	Влмч. Варвари	Лазарія
18	5	С.	† Преп. Сави	† Преп. Сави Освящен.	Ґраціяна
19	**6**	**Н.**	**Нед. 26 по С. і Св. Ник. Ч.**	**Св. Николая Чудотворця**	**4. Адвенту.** Немед.
20	7	П.	Св. Амвросія	Амвросія еп. Медіол.	Теофіля
21	8	В.	Преп. Патапія	Преп. Потапія	Томи Апост.
22	**9**	**С.**	**Непор. Зачаття ПДМ.**	**Зач. Пресв. Бог. в. св. А.**	Зенона
23	10	Ч.	Мученниці Мини	Мученниці Мини	Вікторії
24	11	П.	Преп. Даниїла	Преп. Даниїла Стовп.	Адама (Навечер.)
25	12	С.	Преп. Спирідіона	Спиридона чудотворця	**Різдво Христове**
26	**13**	**Н.**	**Праотців,** †Мч. Евстратія	**Нед. Св. Праотців**	**Стефана первмуч.**
27	14	П.	Мученника Тирса	Мученника Тирса	Івана Ап. і Єв.
28	15	В.	Сщмч. Елевтерія	Свщм. Елевтерія	Діти у Фифл. уб.
29	16	С.	Пророка Аггея	Пророка Аггея	Томи
30	17	Ч.	Пророка Даниїла	Преп. Даниїла	Евгенія
31	18	П.	Мученника Севастіяна	Мученника Севастіяна	Сильвестра папи

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

4 грудня 1803 р. помер останній кошовий Січи Іван Кальнишевський.— 14 грудня 1918 р. Директорія здобула Київ. — 19 грудня 1240 р. татари зруйнували Київ і пішли на Галичину. — 21 грудня 1761 р. Росія скасувала гетьманів на Україні.

Погода:— 1 — 4 вияснюється; 5 — 11 зимно і сніг; 12 — 18 ясно; 19 — 25 заверюха; 26 — 31 неусталено.

Загальний Церковний Устав

I.
СВЯТИЙ БЕЗПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

Вечірня Велика. Блажен муж, на Господи возвах: стихир 10: воскресних 7, Святому 3, Слава: Святому, І нині: Догмат рядового гласа. Вход. По Світе тихий. Рцім всі. Сподоби. Стиховна воскресна, Слава Святому (як є), І нині: Богородичен воскр. стиховни. По „Нині отпущаєши". Тропар воскр. гласа, Слава: Тропар Святому, І нині: Богородичен воскр. по гласу Наславника. Отпуст вел.

Утреня вел. По Бог Господь: Тропар воскр. 2. р. Слава: Тропар Свят. І нині: Богор. воскр. Сідальні воскр. Ангельський Собор. Іпакой гласа. Степенна гласа. Евангеліє воскр.. На каноні Ірмоси гласа і Катавасія рядова. По 3 пісні Кондак, — Ікос, Слава: Сідален Свят. І нині: Богор. По 6 п. Кондак — Ікос воскр. Перед 9 п. „Честнішую Херувим". По 9 п. „Свят Господь Бог наш" і Світилен воскр. Слава свят. (як є) І нині: Богор. світилна воскр. На хвалитех 8 стихир воскр. Сл. стихира еванг. І нині: Преблагословенна: По славословію вел. Тропар воскр.: як глас 1, 3, 5, або 7, тоді „Днесь спасеніє", а як глас 2, 4, 6 чи 8, тоді „Воскрес із гроба".

Літурґія: Тропар воскр. Слава Кондак, І нині: Богородичен для 1, 5 і 7 гласа воскресен, а до інших гласів дібраний Богор. (до 2 гл. В молитвах неусипающу (Успення), до 3 гл. Діва днесь (Покрови), до 4 гл. Йоаким і Анна (Різдва), до 6 гл. Заступнице християн (з Параклиса), до 8 гл. Взбранной Воєводі (Благов.) — або загальний: „Заступнице християн". Прокімен воскр. Причастен: Хваліте Господа з небес . . , Апостол і Евангеліє рядове.

II.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ

Вечірня Велика: „Блажен муж". на **„Гоподи возвах" стихир 6 або 8: Свят.;** Слава: Свят; І нині: Догмат по гласу слави, (в Пятницю веч. Догмат уступаючого гласа) Прок.: дня 3 Чтенія. Стиховна: Свят.; Слава: Свят.; І нині: Богор. воскр. Стиховні після наславника.— Тропар Свят.; Слава: І нині: Богородичен воскр. після Слави. Отпуст великий з поминанем Служби лише Свят.

Повечеріє: По „Достойно" Кондак Святого.

Утреня: Тропар: Свят, 2 р., Слава І нині: Богородичен воскр. після Слави. Дві рядові Катизми з малими Ект. Сідалні: Свят. з Богород. Полиєлей. Величання: Свят. Ект. мала, Сідален полиєл. з Богород. на Слава І нині. Степенна 4 гласа. (1 антиф.) Прокімен, Евангеліє і стихира по нім: Свят. Канони: Богородичен з Ірмосом на 6; Свят. на 8. (В суботу за Канони Богород. Канон храма на 6.) Катав. Рядова. По 3-ій п.: Сідален: Свят. Слава І нині: Богород. — По 6-ій п.: Кондак — Ікос. Свят. По 9-ій п.: Світилен: Свят.: Слава І нині: Богород. його. Стихири хвалитні; Свят. 4; Слава І нині: Богород. Славословіє вел. Троп. Свят.: Слава І нині: Богород. воскр. після Слави. — Отпуст великий.

Часи: На всіх Тропар і Кондак Святого.

Літурґія: Антифони повседневні Тропар; Слава: Кондак Свят.; І нині: Богородичен після Слави. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Свят. Апостол і Евангеліє: (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах, хіба похоронну.

III.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

Вечірня велика: „Блажен муж." На „Господи возвах": Празн. 3; Свят. **5;** Слава: Свят.; І нині: Празн. — Вхід. **3** Чтенія. Стиховна з Славою: Свят. **І нині**: Празн. Тропар: Свят.; Слава і нині: Празн.

Повечеріє мале: Кондак: Свят.; Слава І нині: Празн.

Утреня: Тропар: Празн. 2 р., Слава: Свят.; І нині: Празн. — По рядових Катизмах. Сідалні: Свят; Слава І нині: Празн. — Полиєлей Величання. Ектенія мала. Сідален полиєлея Свят.; Слава І нині. Празн. Степенна 4 гл. (1 ант.). Прокімен, Еванг. і стихира: Свят. Канон: Празн. на 6; Свят. на 8. Катав. рядова. По 3-ій п.: Кондак — Ікос: Празн. Сідален: Свят. Слава І нині: Празн. По 6-ій п. Кондак — Ікос: Свят. По 9-ій п.: Світилен Свят.; Слава І нині: Празн. Стихири хвалитні: Празн. 3; Свят. 3; Слава: Свят.; І нині: Празн. Славословіє велике. Тропар: Святого, Слава І нині: Празн. Отпуст великий з поминанням Служби Празн. і Свят.

Часи: На всіх, Тропар Празника і Слава: Святого. Кондак, на переміну: на 1-ім і 6-ім Празника, на 3-ім і 9-ім Святого.

Літурґія: а)коли був Празник Господський: два антифони: Празн.; третий звичайний з прип: Празн. — б) Коли був Празник Богородиці: антифони дня. — Тропар: Празн. і Свят; Слава: Кондак Свят.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Празн. і Свят. Задостойник: Празн. Апостол і Евангеліє (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах.

IV.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

На Великій Вечірни: „Блажен муж." На „Господи Возвах" 10 стихир: 4 воскресні припадаючого гласа і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна. Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Повечерію: Кондак Святого по Трисвятім.

На Великій Утрени: На „Бог Господь": Тропар вoскр. гласа, 2 р., Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр., Полиєлей і величанія Святого, Ангельський Собор, а по малій Ектенії Іпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий Сідален Святого без Богородичних, Слава: 3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і все проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісни кондак, Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскресний, по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині. Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого (4-а стихира наславна), Слава: Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна". Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На часах: — На всіх Тропар воскр. і Слава: Святого. Кондаки: на 1-ім і 6-ім воскресний, на 3-ім і 9-ім Святого.

На Літурґії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І нині: Богородичен, по гласу Слави або Заступнице Христіян. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Еванг. і Причастен, неділі і Святого.

V.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

На Великій Вечірни: „Блажен муж". На „Господи возвах" 10 стихир: 3 воскр., 3 Празника і 4 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен дня., 3 чтенія Святого, Стиховна воскр., Слава: Святого, І нині: Празника. При кінці Тропар воскр., Слава: Святого, І нині: Празника.

На повечерію: Кондак Святого, Слава, І нині: Празника.

На Великій Утрени: Троп. воскр., 2 р., Слава: Святого, І нині: Празника. Сідален і проче як в неділю без попразденства, лиш по 3-ім сідални Святого, І нині: Празника. По 3-ій пісни Канона Кондак і Ікос Празника і Святого і Сідален Святого, Слава І нині: Празника; по 6. Кондак і Ікос воскр., по 9-ій Світил. воскресний, Слава: Святого, І нині: Празника. На 9-ій пісни (крім неділь внутр Празника Пасхи) береться „Честнійшую". На хвалитех 8 стихир: воскресні 4 і Святого 4, Слава: Стихира Евангельська, І нині: „Преблагословенна".

На Часах: — На всіх Тропар воскр., і Слава: на 1-ім і 6-ім Празника, а на 3-ім 9-ім Святого. Кондаки: на 1-ім і на 9-ім воскр., на 3-ім Празн. а на 6-ім Святого.

На Літургії. — Тропар воскресний, Празника і Святого, Кондак воскр. Слава: Кондак Святого, І нині: Кондак Празника. Прокімен Апостол, Евангеліє і Причастен, Неділі і Святого.

VI.
СВЯТИЙ З ВСЕНОЧНИМ НА БУДНІ

Вечірня Вел.: Слава святій. Прийдіте поклонімся, пс. 103. Бл. муж. На Господи возв. 8 стихир Свят., Слава: Свят. І нині: Догмат по гласу Наславника. Вхід. 3 Чтенія. Рцім всі. Литія святого. Стиховна святого. На „Нині отп." Тропар свят. 2 р. Богородице Діво 1 р.

На Утрені Великій: По Бог Господь Тропар Свят. 2 рази Слава: І нині: Богор.. воскр. після гл. Троп. Сідальні 2 Свят.; Полиелей, Величаніє, Сідален, полиелей, Степенна празника. Єванг. і стихира Свят. На каноні Ірмоси Св. Катавасія рядова. По 3 п. Сідален. Свят. Сл. І нині: Богор. По 6 п. Кондак—Ікос Свят. На 9 п. „Честнійшую" (крім 20 і 30 І.) По 9 п. Світилен Свят. 2 рази Сл. І нині. Богор. На хвалитех стихири Свят. І нині: Богор. По Славословію вел. Тропар Свят. Сл. І нині: Богор. воскр. —

На Літургії: Тропар Святого, Сл. Кондак Свят. І нині: Богородичен. Прокімен. Причастен. Ап. Єв. Свят.

VII.
НЕДІЛЯ З БДІННИМ АБО ПРАЗНИКОМ БОГОРОДИЧНИМ

На Вечірни Великій: Слава Святій. „Прийдіте поклонімся" і псалом 103. Проче береться як повище, лише як Празн. Богор., то на Госп. возв.: Слава: І нині: Празн. По Ісполним: Литія, як Богородиці, то вся Празника, а як Святого, то перша стихира Храма, дальші святого, Сл. Свят. І нині: Богор. зо стихир воскресних по гл. Наславника. На стиховні стихири воскрвесні. Сл. І нині: Празн. Богородичного, а як Бдінний то Слава: Свят., І нині: Богор. воскр. з стиховни по гл. Наславника. По „Нині отпущаєши": Тропар Празн. 3 р. а як Бдінний: Богородице Діво 2 р. Тропар Свят. 1 р. По благословенню хлібів: Буди імя Госп. і пс. 33. Отпуст воскр. з поминанням Празника Богор. або святого дня.

Утреня: По Бог Господь: Тропар воскр. 2 р. Сл. І нині: Празн., а як Бдінний: Сл. Свят. І нині: Богор. воскр. по гл. Наславн. (як Празн. Богор. Прокімен, Ев. Празн. і по 50 псалмі стихира Празника. Святому беремо лише тоді Прокімен, Еванг. і стихиру, як його Храм.) Канон з Ірмосами воскр., катавасія рядова. По 3 п Кондак—Ікос воскр. і Сідален Празн. По 6 п. Кондак—Ікос празн. (Як Бдінний, то на каноні як під 1.) На 9 п. „Честнійшую", Світилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех як під IV., лише Слава Празн. (Святому Слава: лише тоді, як його храм,) а стихира ев. по Утрені. Тропар один з двох воскресних.

Літургія: Тропар Воскр., Празн. або Свят.; Кондак воскр., Сл. І нині: Кондак Празн., як Свят., то Сл. Кондак Свят. І нині: Богор. дібраний як під 1. Проче все неділі і Празн. чи Святого. Задостойник Празн.

VIII.
ПРАЗНИК БОГОРОДИЧЕН НА БУДНІ

Усе, як під VI. лише по стихирах все Сл. І нині: Празн. на **Утрені:** Троп. Празн. 2 р. Сл. І нині: той сам. На 9 п. Припів Празн. При кінці Тропар Празн.

Літургія: Тропар Празн. Сл. І нині: Кондак Празн. Проче і Задостойник Празн.

IX.
ПРЕД — І ПОПРАЗД (ГОСПОД. АБО БОГОР.) В НЕДІЛЮ

Усе, як під 1, лише на Вечірні на Госп. возв. воскр. 4, Празн. 3, Свят. 3, Слава: Празн. І нині: Догмат гласа. Стиховна воскр. Слава Святому (як є), І нині: Празн. По „Нині отпущаєши": Тропар воскр. Слава Святому, І нині: Празника.

Утреня: На тропарах і Світильнах І нині: Празн. На Каноні по 3 п. Кондак—Ікос Празн., Сл. Сідален Свят. І нині: Празн. на хвалитех стихир воскр. 4, Празн. 4 з 2 їх припівами, Слава: стихира еванг. По славословію вел. Тропар воскр. один з двох. —

Літургія: В попразд. Господс. 3 антифони Празн., так само Прийдіте поклонімся. Тропар воскр. і Празн. Слава Кондак воскр. І нині: Празн. Трисвятоє Прокімен, Ап. Аллилуя, Еванг. і Причастен лише недільні. Задостойник Празника.

X.
ВІДДАННЯ ПРАЗНИКА В НЕДІЛЮ

Служба святого рядового переноситься на інший день. Усе як під 1 тільки на

Вечірні: На Госп. возв. воскр. 4. Празн. 6, Сл. Празн. І нині: Догмат гласа. На стиховні і на Тропарях: Слава: І нині: Празн. Так само на **Утрені:** На каноні по 3. п. Конд.—Ікос і Сідален Празн. На 9 п. „Чеснійшую" світилен воскр. Сл. І нині: Праз. На хвалитех воскр. 4 Празн. 4 з 2 їх припівами. Сл. стихира єванг. По Славословію вел. Троп. воскр. —

Літургія. Тропар як в Попразд. Прокімен, Аллилуя і Причастен неділі. Празн. Апост. і Євангеліє, як Празн. Гос. подс., то лише Неділі як Богородичен то Неділі й Празн.

Церковний Устав на 1948 Рік

(ДАТИ ПІСЛЯ НОВОГО СТИЛЮ)

СІЧЕНЬ

3. Предпр. Різд. й Суб. п. Різдвом: Сл. Б.: Троп. Предпр. Сл. Ін. Конд. Предпр. Прок., Алл. і Прич. дня Ап. з. 205, Єв. Лук. з. 72.

4. Нед. п. Різдвом: св. Отців: Гл. 6. Єв. утр. 9. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Госп. возвах: 10 стхр. воскр. 4, Предпр. 3 і Отц. 3, Сл. Отц., Ін. Предпр. Стхвна воскр., Сл. Отц. Ін. Предпр. Троп. воскр. Сл. Отц. Ін. Предпр. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р., Сл. Отц. Ін. Предпр. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Отц. і Предпр., Сл. Конд. Отц. Ін. Конд. Предпр. Прок. Отц. Ап. з. 328, Єв. Мат. з. 1. Прич.: Хвалите і Радуйтеся праведнії. **Слідує седмиця 32.**

6. Навечеріє Різдва Христового: Царські Часи. **Сл. Б. св. Вас. Вел. з Вечір.:** Ап. з. 303, Єв. Лук. з. 5. **(Піст).**

7. Різдво Христове: Повечеріє Велике з Всеночним. **Сл. Б. св. Ів. Золотоустого:** Все Празн. Місто Святий Боже співається Єлици. Ап. з. 209, Єв. Мат. з. 3. **Загальниця до Навечерія Богоявлення, але час заказаний.**

8. Собор Пресв. Богор. і св. Йосифа Обручника: Всеночне. **Вел. Вечір.** Блаж. Муж. Госп. возвах: 8 стихир: 3 Різдва і 5 Обр., Сл. Обр., Ін. Різдва. Чтенія 3. Литія. Троп. Обр. 2 р., і Богор. Діво 1 р. **Утреня:** Бог Господь: Троп. Різдв. 2 р., Сл. Обр., Ін. Різдв. Полиєл. і Величанія. Степенна: От юности. Прок. Возвеселится. Єв. Мат. з. 2. Троп. Обр., Сл. Ін. Різдва. **Сл. Б.:** Антиф. 2 перші Різдв., 3-ий звич. з прип. Різдв. Троп. Різдв. і Обр., Сл. Конд. Обр., Ін. Конд. Собор. Ап. з. 306, Єв. Мат. з. 4.

9. Первмч. Стефана, Попразд. Різдва. Троп. празн. і Стеф., Сл. Конд. Стеф., Ін. празн., Ап. з. 17, Єв. Мат. з. 87.

11. Нед. п. Різдві: Святих Богоотець, Гл. 7, Єв. утр. 10. **Вел. Вечір.:** Блаж. муж. Гди возвах: воскр. 3; Празн. 4; Свят. 3, Сл. Свят. Ін. Догмат. Троп. воскр., Сл. Свят. Ін. Празн. **Утр.:** Троп. воскр. 2 р., Слав., Свят. Ін. Празн. — Дві рядові Катизми з мал. Єктеніями. Сідалні: воскр. з Богор. Непорочні. Ангельський Собор Єкт. мала. Іпак. гл. Степ. гл. Прок. Єв. 10-е і стихра по нім: воскр. Канони: воскр. з Ірмосом на 4; Богор. на 2; Празн. на 4; Катав.: Христос раждається. По 3-ій п.: Конд-Ікос: Празн. і Сідален Свят. По 6-ій п.: Конд-Ікос: Свят. По 9-ій п. Світилен воскр. Сл. Свят. Ін. Празн. Стхри хвалитні. воскр. 4; Празн. 4. Сл. Свят. Ін. Преблагословенна. По великім Славос. Сл. Ін. стхра Єванг. **Сл. Б. св. Ів. Зол.** Антиф. два Празн.; 3-ий звич. з прип. Празн. Троп. воскр., Празн. і Свят. Сл.: Конд. Свят. Ін. Празн. Прок. Прич. неділі і Свят. Ап. з. 200. Єв. Мат. з. 4. **Слідує седмиця 33.**

14. Новий Рік, Обрізання ГНІХ і св. Василія: Всеночне. **Вел. Веч.:** 8 стхр.: Обріз. 4 і Вас. 4, Сл. Вас., Ін. Обріз. Чтеній 3. Литія. Троп. Вас. 2 р. і Обріз. 1 р. **Утреня:** Троп. Обріз. 2 р., Сл. Вас., Ін. Обріз. Полиєлей і Величанія. Степенна: От юности і Прок. Уста моя. Єв. Ів. з. 36. Ірмоси Обріз., Катавасія: Глубини: Богоявленія. Троп. Вас. Сл. Ін. Обріз. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Троп. Обріз. і Вас., Сл. Конд. Вас., Ін. Обріз. Прок. Обріз. і Вас. Ап. з. 254 і 318, Єв. Лук. з. 6 і Мат. з. 11.

16. Пятниця: Нині Царські Часи, перенесені з неділі.

18. Нед. перед Просвіч. Навеч. Богоявл.: Гл. 8, Єв. утр. 11. **Вел. Веч.:** Блаж.

муж. Гди возв. стхр. 10: воскр. 4, Предпр. 6, Сл. Препр. Ін. догм. Стхвні Предпр. Троп. воскр. Сл. Ін. Предпр. **Утреня:** Бог Гдь., Тр. воскр. 2 р. Сл. Ін. Предпраз. і все проче аж до кан. воскр. По 3 п. Конд. і Ікос предпраз. По 6 п. Конд. і Ікос воскр. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Ін. Предпраз. На хвалит. стих. воскр. 4, Предпраз. 4, Сл. Предпраз. Ін. Преблагословенна. — **Сл. Б. св. Ів. Золотоуст.** (без Вечірні). Тр. воскр. і Предпраз. Сл. Конд. воскр. Ін. Конд. Предпраз. Прок., Алл. і прич. нед. Ап. з. 298, Єв. Марк. з. 1. Пополудні **Вечір вел.** Блаж муж. Гди возв. стхр. 8. Сл. Ін. Празн. Вхід з Єв. Прок. дня і Чтенія 13 з тропарами. Ект. мала. Прок. Празн. Ап. з. 143: „Братіє не хощу." Єв. Лк. з. 9. Водосвяття. Нині заховується піст. **Слідує седмиця 29.**

19. Богоявлення ГНІХ: Повечеріє Велике з Всеночним. **Сл. Б. св. В. Вел.:** Антиф. Празн. Місто Святий Боже співається Єлици. Ап. з. 302, Єв. Мат. з. 6. По заамвонній молитві Водосвяття.

20. † Собор Ів. Предтечі: Все після уставу Святого Полиєлейного на будні в попразденстві. **Сл. Б:.** ап. з. 42, Єв. Ів. з. 3.

24. Суб. по Просв.: Сл. Б.: Прок., Алл. і Прич. Празн. Ап. з. 233, Єв. Мат. з. 7.

26. Нед. по Просв., і попразд. Богоявл.: Гл. 1, Єв. утр. 1. **Сл. Б.:** Ант. 2 перші Богов., 3-ий нед. з прип. Богов. Троп. воскр. і Богояв. Сл. Конд воскр., Ін. Богояв. Ап. з. 224. Єв. Мат. з. 8. **Слідує седмиця 30.**

ЛЮТЕНЬ

1. Нед. 30 по Сош.: Гл. 2, Єв. утр. 2. **Сл. Б.:** Ап. з. 258, Єв. Лк. з. 91. **Слідує седмиця 31.**

8. Нед. 31 по Сош. Гл. 3. Єв. утр. 3. **Сл. Б.:** Ап. з. 280, Єв. Лк. з. 93.

Слідує седмиця 32.

12. Трьох Святителів: Всеночне, Утреня, Єв. Ів. з. 36, **Сл. Б.:** Тропарі Святителів, ап. з. 335, Єв. Мат. з. 11.

15. Нед. 32 по Сош., Стрітення ГНІХ.: Гл. 4. Єв. утр. 4. Гляди Устав Празника Богород. в неділю. **Сл. Б.: Ап.** з 285 і 316, Єв. Луки з. 97 і 7.

Слідує седмиця 33.

22. Нед. Митаря й Фарисея та відання Стрітення ГНІХ: Гл. 5, Єв. утр. 5. **Вел. Веч.:** Стхр. 10: воскр. 3, Тріоди 3 і Празн. 4, Сл. Тріоди, Ін. догм. Стхвні воскр., Сл. Тріоди, Ін. Празн. Троп. воскр. Сл. Ін. Празн. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р. Сл. Ін. Празн., все проче до канона воскресне. На хвалитех стхр. 9. воскр. 4 і Празн. 4. самогласна Тріоди з припівом воскресни. Сл. воскр. Ін. Преблагословенна. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Празн. Сл. Конд. воскр. Ін. Празн. Прок., алл. прич. нед. і Празн Ап. з. 296 і 316, Єв. Лк. з. 89 і 7. **Загальниця до неділі Блудного Сина.**

29. Неділя Блудного Сина: Гл. 6, Єв. утр. 6. **Вел. Веч.:** 10 стхр. воскр. 6 і Тріоди 4. Сл. Тріоди, Ін. догм. Стхвні воскр. Сл. Тріоди, Ін. Богор. Троп. воскр. Сл. Ін. Богор. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р., Сл. Ін. Богор. По Полиєлеї „На ріках" Стхри покаянні. Канон воскр. По 3 п. Конд. і Ікос і Сідал. Тріоди. По 6 п. Конд. Ікос Тріоди. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Тріоди, Ін. Богор. Хвалите стхри воскр. 5 і Тріоди 3. Сл. Тріоди. Ін. Преблагослов. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Сл. Конд. Тріоди, Ін. Богор. Ап. з. 135, Єв. Лк. з. 79.

БЕРЕЗЕНЬ

6. Субота Задушна: Вечір.: Єктенія за Упокой. На Гди воз.: Стихир 6: гласа 3 і Суб. Мясоп. 3, Сл. Суб., Ін. Дог. Місто прок. дневного співається: Аллилуя. Стих. гл., Сл. Суб., Ін. Суб. При кінці Троп., Сл. Ін. Богор. За Упокой. **Утреня:** Місто Бог Гдь співається Аллилуя. Троп. За Упокой 2 р. Сл. Ін. Богор. Проче все до канона як в Парастасі. На Хвалитех стхр. 4. Сл. Ін. Тріод. Славос. мале і Стих. гл. Сл. Ін. Суб. Троп. Сл. Ін. Богор. Отпуст за Упокой. **Сл. Б.:** Все за усопших. Ап. іі Єв. дня і за усопших.

7. Неділя Мясопустна: Гл. 7, Єв. утр. 7. **Веч. Вел.:** Стих. 10: воскр. 6. Тріоди 4. Сл. Тріод., Ін. догм., Стиховні воскр. Сл. Тріоди, Ін. Богор., Троп. воскр., Сл. Ін. Богор. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р. Сл. Ін. Богор., Стихири покаянні. Канон воскр. По 3 п. Сідал. Тріоди., По 6 п. Конд. Ікос Тріоди. По 9 п. Світил. воскр., Сл. Тріоди, Ін. Богор. Хвалите, стихири воскр. 4 і Тріоди 4. Сл. Тріоди, Ін. Преблаг. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Сл. Конд. Тріоди. Ін. Богор. Ап. з. 140, Єв. Мат. з. 106.

8. † 1 і 2 Найд. Гол. Ів. Хр.: Все після Уставу Полиєлея на будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 176, Єв. Мат. з. 40.

14. Нед. Сиропустна: Гл. 8, Єв. утр. 8. На **Веч. і Утрені:** Устав той сам що в Нед. Мясопустну. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Сл. Ін. Конд. Тріоди Ап. з. 112, Єв. Мат. з. 17.

15. Понеділок: Початок Великого Посту.

В Середи й Пятниці Великого Посту Служба Божа Преждеосвящених Дарів і Сорокоусти. Літурґія Преждеосвящених Дарів (на ній Вечірня з слідуючого дня). **УВАГА:** Сл. Б. Преждеосв. Дарів: Убирається священик у всі ризи (фіолєтні) при чім говорить лише слова: Господу помолімся. Опісля бере чашу, дискос з покровицем твердим, ложечку й ручничок, та відправляє Літургію після нижче поданого взору. **Чин Літургії:** Благословенно царство. Амінь і начало обичне. Псалом 103. В часі того Пс. читає священик 5 послідних Молитов Вечірні (Світилничних). (Три початкові читає поодиноко по кожнім з трьох антифонів 18-ої Катизми). Катиз. 18-а. 3 антиф. з Єкт. малими; і Молит. вечірними. На Госп. возвах: Тріоди 6; Свят. із слідуючого дня: 4; Свят. Ін. Богор. гл. Вхід з кадилом. Світе тихий. Прок. Тріоди з Стих. 2 р. Чтеніє: Битія. Другий Прок.: Тріоди з Стихом. Священик бере в руки трійцю і кадильницю, складає їх навхрест і обернений до Престола голосить: „Премудрость прости. Світ Христов просвіщает всіх." На ті послідні слова звертається священик лицем до людей. **Усі роблять 3 великі поклони.** Чтець зачинає відразу: Притчей Чтеніє. Воньмім. Священик замикає царські двері й по скінчення Чтенія, обкадивши передну часть Престола зачинає: Даісправиться. Священик обкаджує Престіл при кінці кожного стиха, а на кожну сторону переходить тоді, коли крилос зачинає співати: Воздіяніє. В часі, коли священик співає стих, клячить народ, і противно, коли співає народ, клячить священик і встає на Воздіяніє. По скінченню „Да ісправиться" священик отвирає царські двері — всі роблять три великі поклони й сейчас зачинається Літургія по порядку після Служебнка. Єктенії співає священик специяльним напівом. В часі співання „Нині сили" священик кадить, як звичайно на Літурґії перед Вел. Входом. По обкадженню священик сам відмовляє „Нині сили" 3 рази, виймає з Кивота Дароносицю, кадить, бере її в руки й з шалем на рамени робить: Вхід. По Вході священик ставить на ілитоні св. Дари, обкаджує, вбирає освяченого Агнця й Частиці й опісля Дароносицю. Без ніякої Молитви вливає священик вино й воду до чаші, покриває покровцем, опісля робить з усім народом 3 великі поклони й продовжає Літургію. Св. Причастіє відбувається під одним видом. По заамвонній Молитві імя Господне 3 р. Пс. 33. Благословеніє Господне на вас і т. д. співає священик звичайним напівом.

21. Нед. 1. Посту. Память почитання Образів: Гл. 1, Єв. утр. 9. Веч. **Вел.:** Блаж. муж. Гди возв. стхр. воскр. 6 і Тріод. 4. Сл. Тріод., Ін. догм. Стхні. воскр. Сл. Тріод. Ін. Богор. Троп. воскр. Сл. Пречистому образу, Ін. Богор. **Утреня:** Бог Гдь, Троп. воскр. 2 р., Сл. Обр., Ін. Бог. Сідал. і проч. воскр. По Пс. 50. стхри покаянні. По 3 п. Сідальні Тріод. По 6 п. Конд. і Ікос Тріод. По 9 п. Світил. воскр. Сл. Тріод. Ін. Тріод. Хвалите стхр. воскр., 5 і Тріод. 4. Сл. Тріод., Ін. Преблагослов. По Отпусті Сл. Ін. стихира еванг. **Сл. Б. св. Вас. Вел.:** Троп. воскр. Тріод., Сл. Конд. Тріод. Ін. Богор. Ап. з. 329, Єв. Ів. з. 5. За Достойно: О Тебі радується.

28. Нед. 2 Посту: Гл. 2, Єв. утр. 10. **Сл. Б.** Вас. Ве;.: Троп. воскр., Сл. Конд. Тріоди, Ін. Богор. Ап. з. 304, Єв. Мар. з. 7.

КВІТЕНЬ

4. Нед. 3 Посту, Хрестопоклінна: Гл. 3, Єв. утр. 11. **Веч. Вел.:** Блажен муж. Гди возв. 10 стих.: воскр. 6 і Тріоди 4, Сл. Тріоди, Ін. догмат. Стхвна гл. Сл. Ін. Тріоди. Троп. воскр. Сл. Спаси Гди. Ін. Богор. По отпусті винесення Чесного Хреста з захристії на великий престіл. Відбувається воно так: Сейчас по отпусті Вечірні священик іде до захристії, де вже наперед приготовив Чесний Хрест, убравши його в васильки й обвив зо споду Воздухом, а між васильки і Хрест встромивши Дискос. Відтак, одітий в епітрахиль і фелон, покадить Хрест і зачинає начало обичне. По Яко твоє єсть царство, бере Хрест у руки й прикладаючи його до чола васильками, виносить на престіл і кладе його на місце евангелія, а хор підчас того співає Троп. Спаси Гди, Сл. Ін. Вознесийся. **Утреня:** В часі Славословія вел. священик убраний в усі ризи фіолєтні, покадить на престолі Хрест, бере його в руки й обійшовши престіл навколо, стає перед царськими вратами. Коли кінчиться Славословіє й Трисвятоє, священик возглашає: Премудрость прости! і заносить хрест на те-

трапод, а положивши його там кадить з 4 сторін. Хор в тім часі співає „Спаси Гди," а по відспіванню творить 3 поклони співаючи „Кресту Твоєму." Подібно по кожнім богослуженню в церкві, аж до пятниці співається перед Чесним Хрестом 3 р. Кресту Твоєму з поклонами. В пятницю по богослуженню заносить священик хрест до захристії. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Троп. воскр. і Креста, Сл. Ін. Конд. Креста. Місто Святий Боже береться Кресту Твоєму. Прок. і Прич. Креста. Ап. з. 311, Єв. Мар. з. 37.

7. Благовіщення Преч. Д. Марії., Веч. Вел.: Гди возвах, стхр.: Тріоди 3 і Благов. 5. Чтенія 5. Тріоди 2 і Благов. 3 (перші), зараз „Сподоби Господи," Стхвна Тріоди, Сл. Ін. Благов. Троп. Благов. 1 р. 3 вел. покл. і Отпуст вел. **Повеч. вел. із Всеночним:** Правиться рано в день Празн. Порядок той сам, що на Різдво й на Йордан, лише Троп. і Конд. Благов. **Утреня:** все празн. Єв. Лк. з. 4. **Сл. Б. св. Ів. Золотоуст.:** Ап. з. 306, Єв. Лк. з. 3.

8. Віддання Благовіщення: Сл. Б.: Ап. з. 306, Єв. Лук. з. 3.

11. Нед. 4 Посту: Гл. 4, Єв. утр. 1. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Ап. з. 314, Єв. Мар. з. 40.

18. Нед. 5 Посту: Гл. 5, Єв. утр. 2. **Сл. Б.** св. Вас. Вел.: Ап. з. 321, Єв. Мр. з. 47.

25. Нед. Квітна: Всеночне. Вся воскресна служба опускається. **Вел. Вечірня:** Блаж. муж. Гди возвах 10 стхр. Чтенія 3. Литія. На благословення хліба Троп. Общеє воскресеніє 2 р., і Спогребшеся 1 р. **Утреня:** Полиєлей і Величанія. Ангельський Собор опускається. По Пс. 50 благословення лози, яку роздається на каноні підчас мировання. **Сл. Б. Ів. Золот.:** Антиф. Квітної Неділі. Ап. з. 246, Єв. Ів. з. 41.

29. Великий Четвер: Сл. Б. Вас. Вел. з Веч.: 10 стихир. Чтенія 3, Ап. з. 149, Єв. Мат. з. 107. Місто Іже Херувими співається Вечери твоєя Тайни. Місто Достойн співається Ірмос Странствія. Нині вечером правиться **Страсти.**

30. Велика Пятниця: Царські Часи. По веч. винесення Плащаниці до Божого Гробу. Винесення відбувається так: В часі співання послідної стихири на Стиховнах священик одітий в усі ризи (фіолетні) виходить перед престіл з Плащаницею і віддає її 4-ом парохіянам. Відтак виймає Святі Тайни, обкаджує їх, бере в руки й серед співу: Єгда от древа робить 3 рази обхід навколо церкви. Повернувши до церкви, кладе Найсв. Тайни на приготованім місці над Божим Гробом, обкаджує їх, а плащаницю уміщує в Божім Гробі, головою до своєї лівої руки й кадить її з 4-ох сторін. По Нині отпущаєши і по Отче наш, співається 3 р. Благообразний Йосиф з поклонами. Відтак цілує плащаницю, а по нім вірні. Отпуст Великої Суботи. **Вечером Єрусалимська Утреня при Божім Гробі.** Коли парох має більше церков, то лиш в одній є Вечірня, а в прочих саме виставлення плащаниці в слідуючий спосіб: Благословен Бог наш, Прийдіте поклонімся 3 р. і сейчас Похід з Плащаницею серед співання: Єгда от древа. По Поході: Отпуст малий. Благообразний Йосиф 3 р. з поклонами і цілованням плащаниці. Від нині до Неділі Пасхи не вноситься мерців до церкви.

ТРАВЕНЬ

1. Велика Субота: Сл. Б. св. Вас. Вел. з Веч.: Ап. з. 91, Єв. Мат. з. 115 і 116. Замість Алл. співається „Воскресни Боже, суди земли", підчас того священик зміняє ризи фіолетні на світлі.

2. Великдень: Вечером, або дуже рано правиться в фіолетних ризах перед Б. Гробом Містополуношниця. По ній плащаницю заноситься на вівтар, або де є місце, над горним сідалищем, щоби було видно і там остає аж до Вознесення. Священик перебирається в світлі ризи, бере Найсв. Тайни, а люди образ, або статую: Воскресення і Євангеліє і робить обхід довкола церкви й дзвонять. Заносить Найсв. Тайни до церкви і з хрестом виходить перед двері церкви, де зачинається Утреня воскресна. На каноні єктенія по кожній пісні, кадиться на початку канона й на Ангел вопіяше. **Сл. Б. Ів. Золот.:** Євангеліє поділене на 12 частей, читається з перестанками, підчас яких дзвониться в усі дзвони. **Вечірня** в усіх ризах, так само в понеділок і вівторок, і на **Утрені** цілий тиждень. Нині на веч. Єв. Ів. з. 65. На: Да воскресне Бог, цілування хреста й мировання. Отпуст з хрестом цілий тиждень, а далі до Вознесення лише в неділі, Празн. Переполовення й віддання Пасхи. **Цей тиждень загальниця.** Царські врата цілий тиждень отворені. **Похорон правиться цілий тиждень в ризах світлих,** то саме для старших і дітей. — **Час заказаний.** — По Сл.

Б. благословення брашен. **Через цілий Світлий Тиждень не можна правити заупокійної Служби Божої.**

3. Світлий Понеділок: Сл. Б.: Троп. Христос воскресе 3 р. Сл. Ін. Пасхи. Ап. з. 2. Єв. Ів. з. 2.

4. Світлий Вівторок: Сл. Б.: Ап. з. 4, Єв. Лук. з. 113.

9. Нед. Томина й Вмч. Георгія: Все після Уставу Бдінного в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 14 і 29, Єв. Ів. з. 65 і 52.

16. Нед. Мироносиць і † Теодос. Печерського: Гл. 2, Єв. утр. 3. Все після уставу Полиєлейного в неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 16 і 334, Єв. Марк. з. 69 і Мт. з. 43.

23. Нед. Розслабленого і Ап. і Єв. Івана Богослова: Гл. 3, Єв. утр. 4. Все після уставу Бдінного в Нед. **Сл. Б.:** Ап. з. 23 і 68, Єв. Ів. з. 14 і 61.

24. Служба † Ап. Симона Зилота з 23 ц. м. переноситься на нині. Все після уставу Полиєлейного на Будні. **Сл. Б.:** Ап. з. 131, Єв. Мат. з. 56.

26. Середа Переполовення: Це Празник Господський, восьмодневний, служба якого береться сама в середу й в середу слідуючу на віддання; в прочі дні та в неділю Самарянки лучиться з иншими службами. **Сл. Б.:** Троп. Сл. Ін. Конд. Переп. Ап. з. 34. Єв. Ів. з. 26. Отпуст Пасхи з хрестом.

30. Неділя Самарянки й Попразд. Переполовення. Гл. 4. Єв. утр. 7. **Вел. Веч.:** Гди возвах, стхр. 10: воскр. 4, Перепол. 3 і Самарянки 3, Сл. Самарян. Ін. Богор. — На стховні одна воскр., а відтак стхри Пасхи. Троп. воскр., Сл. Ін. Перепол. **Вел. Утр.:** Троп. воскр. 2 р. Сл. Ін. Перепол. На Хвалитех стхр. 8. воскр. 5 і Самарян. 3. Сл. Самарян. Ін. Пребл. **Сл. Б.:** Троп. воскр. і Перепол., Сл. Конд. Самар. Ін. Переп., все проче неділі. Ап. з. 28, Єв. Ів. з. 12.

ЧЕРВЕНЬ

2. Віддання Переполовення.

6. Нед. Сліпородженого: Гл. 5, Єв. утр. 8. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. На Гди возв. 10 стихир. На стиховні 1 стх. Сліпор. і Стих. Пасхи з утрені Пасхи. Троп. воскр., Сл. Ін.: Богор. **Утреня:** Сідалні Сліпородж. Ангел. Собор і все проче воскр. **Сл. Б.:** Троп. воскр., Сл. Конд. Сліпородж. Ін. Конд. Пасхи. Ап. з. 38, Єв. Ів. з. 34.

9. Віддання Пасхи: Сл. Б. Троп. воскр. Гл. 5. Сл. Конд. Сліп. Ін. Пасхи. Ап. з. 41, Єв. Ів. з. 43. Отпуст Пасхи з хрестом. — Нині здіймається з престола Плащаницю і ховається в захристії.

10. Вознесення Господне: Всеночне. Веч.: Блаж. муж не співається. **Утр.** Полиєлей і величанія. Єв. Мар. з. 71. **Сл. Б.:** Антиф. осібні. Ап. з. 1, Єв. Лук. з. 114. Місто Достойно Ірмос Празника.

13. Нед. Святих Отців Нікейського Собору і Попразд. Вознесення: Гл. 6, Єв. утр. 10. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Гди возвах: воскр. 3; Отців 4, Праз. 3., Сл. Отців; Ін. Догмат. 3 Чтенія. Стиховна воскр., Сл. Отців; Ін. Вознес. Троп. воскр., Сл. Отців; Ін. Возн. **Утреня:** Троп. 2 р. Сл. Отців; Ін. Возн. Сідал. воскр. Ангел Собор. Іпакой гл. 6, Степенна: воскр. гл. 6. Прок. Єв. 10-е. По 3-ій п. Конд.-Ікос Возн. Сідал.: Отців Сл. Отців. Ін. Вознесення. По 6-ій п.: Конд-Ікос: Отців. Честнійшую. По Свят Гдь Бог наш. Світил. воскр. 10-ий; Сл. Отців; Ін. Возн. Стихири хвалитні: воскр. 4; Отців 4; Сл. Отців; Ін. Преблагословенна. По Славословію великім Воскрес із гроба. По Отпусті великім: Сл. Ін. Стихира Єв. 10-а. **Сл. Б.:** Антифони 2 Празн. 3-ий звич. з прип. Возн. Троп. воскр., Вознес., Отців; Сл. Конд. Отців; Ін. Конд. Возн. Прок. Алл. і Прич. Нед. Отців. Задостойник: Возн. Ап. з. 44. Єв. Ів. з. 56.

19. Субота Задушна: Заупокійні богослуження. **Сл. Б.:** Ап. і Єв. дня і за усопших.

20. Сошествіє Св. Духа: Всеночне. **Вел. Веч.:** На кожнім богослуженні через цілий тиждень співається Царю Небесний з колінопреклоненням. **Утреня:** Єв. Ів. з. 65. Воскресеніє Христове опускається. **Сл. Б.:** По Благословенню Царство співається Царю Небесний з колінопреклоненням. Антифони осібні. Ап. з. 3, Єв. Ів. з. 27. По Отпусті сейчас співається Веч. з колінопреклонними молитвами. **Загальниця через цілий тиждень.**

21. Пресвятої Тройці: Сл. Б.: Антиф. 2 перші вчерашні, 3-ий звич. з припівом Спаси ни Утішителю благий. Ап. з. 229 і 197, Єв. Мат. з. 75 і 116.

27. Нед. Всіх Святих: Гл. 8, Єв. утр. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 330, Єв. Мат. з. 38.

17. Початок Петрівки, що треває до 11 липня включно.

ЛИПЕНЬ

1. Пресвятої Евхаристії: Служба ця бе-

реться в слідуючу неділю. Попразденство зачинається від нині.

4. Нед. 2 по Сош. і Празник Пр. Евхаристії: Недільна служба опускається, а береться лиш служба Пресв. Евхаристії. **Сл. Б.:** Антифони всі три Празника. Троп., Сл. Ін. Конд. Празн. Місто Достойно Ірмос Празн. Ап. з. 149. Єв. Ів. з. 23. По заамвонній молитві торжественний Обхід з Найсв. Тайнами. Підчас него читаються при 4 приготовлених Престолах Євангелія.

7. Різдво св. Івана Хрестителя: Устав святого з Всеночним на будні. **Утреня:** Єв. Лк. з. 1. (з преступками). **Сл. Б.:** Ап. з. 112, Єв. Лк. з. 1 з переступками.

9. Пресвятого Серця Христового; Сострадання Пресв. Богородиці: Якщо службу Серця Христового береться нині, тоді Сострадання Пр. Богор. береться завтра, в суботу, а якщо ні, тоді нині треба брати Сострадання. **Случай Служби Серця Христового нині, в Пятницю:** Всеночне. Все празника. Служба ця знаходиться в новіших виданнях Вечірні й Утрені. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. На Гди воз.: 8 стихир, три Чтенія. Стихири литійні; Стиховна; на благос. хлібів троп. празн. 3 р. **Утреня:** Полиєлей і величання. Єв. Ів. з. 36. По Помилуй мя Боже: стихира Возлюбл. Ісусе. **Сл. Б.:** Осібні антифони і входноє празника. Ап. з. 306 від Святий і священ аж до слів—может і іскушаємим помощи (той сам, що й на Благовіщення). Єв. Ів. з. 9 і 10 (з нед. перед Воздвиж. Ч. Хреста). Місто Достойно: Ірмос Празн.

11. Нед. 3 по Сош. і Празник Пр. Серця Христового: Гл. 2, Єв. утр. 3. Всеночне. Недільна служба опускається а береться все Празн.

12. Верховних Апостолів Петра й Павла: Всеночне. **Утреня:** Єв. Ів. з. 67, **Сл. Б.:** Ап. з. 193, Єв. Мат. з. 67.

18. Нед. 4. по Сош. і † Кирила й Методія: Гл. 3, Єв. утр. 4. Гляди Устав Полиєлея в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 93 і 318, Єв. Мат. з. 25 і 11.

25. Нед. 5 по Сош.: Гл. 4, Єв. утр. 5. **Сл. Б.:** Ап. з. 103 і Єв. Мат. з. 28.

СЕРПЕНЬ

1. Нед. 6 по Сош. і Отців перших 6-ти Соборів: Гл. 5, Єв. утр. 6. Устав Полиєлея в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 110 і 134, Єв. Мат. з. 29 і Ів. з. 56.

2. Пророка Ілії: Служба його береться в неділю, 8-го серпня, — а де храм, там береться нині, і все Празника.

8. Нед. 7 по Сош. і св. Пророка Ілії: Гл. 6, Єв. утр. 7. Гляди Устав Бдінного в неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 116 і 57, Єв. Мат. з. 33 і Лк. з. 14.

14. Проісхожденіє Чесного Хреста і Муч. Макавеїв: Від нині починається Спасівка, піст, що треває до 27 серпня, навеч. Успення включно. Веч. повседн.: По отпусті винесення Чесного Хреста подібно, як в Суботу Хрестопоклінну. **Утреня:** По славословію великім відбувається занесення Чесного Хреста з великого престола на тетрапод подібно, як це було в нед. хрестопоклінну. По відспіванню 3 р. Кресту Твоєму з поклонами, коли люди цілують святий Хрест, хор співає стхри: Прийдіте вірнії. **Сл. Б.:** Тр. Креста і Мч., Сл. Конд. Мч. Ін. Бгр. Ап. з. 125 і 330, Єв. Ів. з. 60 і Мат. з. 38. **По заамвонній молитві водосвяття мале на памятку хрещення України, і благословення зілля.** Начало обичне, Трисвяте. — По Прийдіте поклонімся 3 р., Пс. 142. Бог Гдь. на гл. 4. Тр.: Ко Богородиці; Сл. Ін. Не умолчим. Пс. 50. Стих. освячення: Яже радость і т. д. Стих. самогласні. Трисвяте. Прок. Ап. з. 306, Єв. Ів. з. 13. Єктенія: Молитва: Боже Великий і Вишній і т. д. Благословення зілля після Требника.

15. Нед. 8 по Сош. Гл. 7, Єв. утр. 8. **Сл. Б.:** Ап. з. 124, Єв. Мат. з. 58.

19. Преображення Господне. Всеночне. **Утреня:** Єв. Лук. з. 45. **Сл. Б.:** Антиф. окремі. Ап. з. 65, Єв. Мат. з. 70. Ірмос Празника місто достойно. По заамвонній молитві свячення овочів.

22. Нед. 9 по Сош., † Ап. Матія й Попразд. Преображення. Гл. 8, Єв. утр. 9. Гляди Устав: Святий Полиєлейний в Неділю в Попразденстві. **Сл. Б.:** Ап. з. 128 і 2, Єв. Мат. з. 59 і Лук. з. 40.

28. Успення Пресв. Богор. Всеночне. Утреня Єв. Лк. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лк. з. 54. По Отпусті **свячення зілля.**

29. Нед. 10 по Сош. і Попразд. Успення. Гляди Устав Попразд. Богород. в Неділю, Гл. 1. Єв. утр. 10. **Сл. Б.:** Ап. з. 131, Єв. Мат. з. 72. Все проче Попразд. в Неділю.

ВЕРЕСЕНЬ

5. Неділя 11 по Сош. Гл. 2, Єв. утр. 11. **Сл. Б.: Ап.** з. 141, Єв. Мт. з. 77.

12. Нед. 12 по Сош. і Усікновення Чесної Глави Івана Хрестителя: Гл. 3, Єв. утр. 1. Всеночне. Блаж. муж. Гди воз. стхр. 10: воскр. 4 і Пред. 6, Сл. Пред. Ін. Дог. Вхід і чтеній 3. Литія. Стих. воскр. Сл. Пред. Ін. Богород. На благословення хлібів Богор. Діво 2 р. і Троп. Пред. 1 р. **Утреня:** Тр. воскр. 2 р., Сл. Пред. Ін. Богород. Сідал. воскр. Полиєл. і величанія Пред. без Сл. Ін., Ангел. Соб. Єкт. мала і Іпакой гл. Усі Сідал. Пред. Сл. полиєл. Пред. Ін. Богор. Степ. Прок. і Єванг. воскр. Канон воскр. і Предтечі. Катавасія Отверзу. По 3. п. Конд. Ікос і Сідал. Пред. по 6. Конд. Ікос воскр. Свят. Гдь Бог 3 р. і Світ. воскр. 2. Сл. Пред. Ін. Богор. воскр. Світил. На Хвалитех стхри воскр. 4 і Пред. 4, Сл. стхра Єв. Ін. Пребл. По славословію Воскрес із гроба. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Пред. і Конд. воскр., Сл. Конд. Пред. Ін. Богор. Прок. Прич. Алл. воскр. і Пред. Ап. з. 158, і 33, Єв. Мат. з. 79 і Мар. з. 24.

19. Неділя 13 по С. Гл. 4, Єв. утр. 2. **Сл. Б.:** Ап. з. 166, Єв. Мат. з. 87.

21. Різдво Пресв. Богородиці: Всеночне. Все Празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лук. з. 54.

26. Нед. 14 по Сош. і Попразд. Богородиці і Нед. перед Воздвиженням: Гл. 5, Єв. утр. 3. Гляди Устав Попразд. Богор. в Неділю. **Сл. Б.:** Все воскр. і Різдва Пр. Богор., а прок. і Алл. нед. пер. Воздв. Ап. і Єв. нед. пер. Воздв. Ап. з. 215, Єв. Ів. з. 9 і 10. Ряд. нед. під Зачало, ап. ряд. нед. 170, Єв. Мат. з. 89.

27. Воздвиження Чесного Хреста: Всеночне. Перед Вечірнею зо всеночним виноситься Чесний Хрест із Захристії на головний престіл подібно, як в нед. Хрестопоклінну, а на Утрені підчас Славословія переноситься його на тетрапод, де по Трисвятім відбуваються поклонення при спів. ектенії Помилуй нас Боже, на кожний її член хор співає 24 р. Господи Помилуй. **Сл. Б.:** Ап. з. 125, Єв. Ів. з. 60. Нині заховуємо піст.

ЖОВТЕНЬ

2. Суб. по Воздвиженню: Сл. Б.: 2 перші Антифони Воздв., 3-ий звич. з припі-

вом Воздв. Тр. і Конд. Прок. Алл. і Прич. Возд. Ап. з. 125. Єв. Ів. з. 30.

3. Нед. 15 по Сош. і по Воздв.: Гл. 6, Єв. утр. 4. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Стих. воскр. 4. Воздв. 3 і св. вмч. Евстахія 3, Сл. Евстахя, Ін. Дог. стих. воск., Сл. свят. Ін. Воздв. При кінці Тр. воскр. Сл. Свят. Ін. Воздв. **Утреня:** Тр. воскр. Дві рядові Катизми з малими єктеніями: Сідалні воскр. з Богор. Непорочні. Ангел. Соб. Ект. мала. Іпакой гл. Прок. Єв. Лук. з. 112. стхра по нім: воскр. Кан. воскр. і Воздв. Кат. Крест начертав. По 3 п.: Конд. Ікос: Празн. Конд. Свят. Сл. Сід. Свят. Ін. Праз. По 6. Кондак. Ікос: воскр. На 9. п. Честнійшую. По 9.: Свят Гдь Бог наш 3 р. Світил.: воскр. 4-ий. Сл. Свят. Ін. Празн. Стих. хвалині: воскр. 4; Празн. 4; Сл. стих. єван. 4. Ін. Пребл. По Слав. вел. Воскрес із гроба. **Сл. Б.:** Два перші антиф. Празн. 3-ий звич. з прип. Празн. Троп. воскр. і Празн. Сл. Конд. воскр. Ін. Празн. Прок. Алл. Празн. Задостойник. Празн. Ап. з. 203, Єв. Мар. з. 37. Прич. Хвалите і Воздв.

10. Нед. 16 по Сош. і Ап. і Єванг. Івана Богослова: Гл. 7. Єв. утр. 5. Гляди Устав Бдінного в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 181 і 73, Єв. Мт. з. 105 і Ів. з. 61.

14. Покров Пресв. Богород. Служба ця з всеночним переноситься на слідуючу неділю, 17. жовтня. Коли ж де є храм Покрова, тоді там нині треба брати службу Празника.

17. Нед. 17 по Сош. і Покров Пресв. Богородиці: Гл. 8, Єв. утр. 6. Гляди устав Празн. Богор. в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 182 і 320, Єв. Мт. з. 62 і Лк. з. 54.

24. Нед. 18 по Сош. і Отців 7 Собору: Гл. 1. Єв. утр. 7. Гляди устав Полиєл. в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 188 і 334, Єв. Лк. з. 17 і Ів. з. 56.

31. Нед. 19 по Сош., Єванг. Луки та Празник Христа Царя: Гл. 2, Єв. утр. 8. Воскресна служба опускається. Всеночне. На **Утрені:** Єв. Як. з. 95 з переступ. **Сл. Б.:** Троп. Празн. і Луки, Сл. Луки, Ін. Празн. Ап. з. 250 і 251, від слів: Благодаряще Бога — до аще ли небесная. Єв. Ів. з. 59 (ст. 33-37) від слів: Вийде Пилат—до послушает гласа моего. Вечером віддання Празн. Хр. Царя. Прок. Кто Бог велій.

ЛИСТОПАД

7. Нед. 20 по Сош. Гл. 3, Єв. утр. 9. **Сл. Б.:** Ап. з. 200, Єв. Лук. з. 30.

8. Великомученика Димитрія: Всеночне. Єв. утр. Мат. з. 36. **Сл. Б.:** Ап. з. 292, Єв. Ів. з. 52.

14. Нед. 21 по Сош.: Гл. 4, Єв. утр. 10. **Сл. Б.:** Ап. з. 203, Єв. Лук. з. 35.

21. Нед. 22 по Сош. і Архистрат. Михаїла: Гл. 5, Єв. утр. 11. Гляди устав Бдінного в Неділю. **Сл. Б.:** ап. з. 215 і 305, Єв. Лук. з. 83 і з. 51.

28. Нед. 23 по Сош. і сщмч. Йосафата: Гл. 6. Єв. утр. 1. Гляди устав Бдінного в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 220 і 311, Єв. Лк. з. 38 і Ів. з. 36.

Початок Пилипівки. Піст до Різдва Христового.

ГРУДЕНЬ

4. Введення в храм Пресв. Богородиці: Всеночне. **Утреня,** Єв. Лк. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лк. з. 54.

5. Нед. 24 по Сош. і Попразд. Введення в Храм Пр. Богор.: Гл. 7, Єв. утр. 2. Гляди устав Попразд. Богород. в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 221, Єв. Лк. з. 39.

12. Нед. 25 по Сош.: Гл. 8, Єв. утр. 3. **Сл. Б..:** Ап. з. 224, Єв. Лк. з. 53,

19. Нед. 26 по Сош. і св. Николая Чудотвор.: Гл. 1, Єв. утр. 4. Гляди Устав Бдінного в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 229 і 335, Єв. Лук. з. 66 і 24.

22. Непорочне Зачаття Преч. Д. Марії: Всеночне, Утреня, Єв. Лк. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лк. з. 3.

26. Нед. Праотців, Попразд. Непор. Зачаття і † Мч. Евстратія: Гл. 2, Єв. утр. 5. **Вел. Веч.:** Гди возв. стхр.: 10, воскр. 3, Праот. 4. і Мч. 3, Сл. Праот. Ін. Богор. Чтенія Муч. 3. Стхвна воскр. Сл. Праот. Ін. Празн. Тр. воскр. Сл. Мч. Ін. Праот. **Утреня:** Троп. воскр. 2 р. Сл. Мч. Ін. Праот. Полиєл. Величання, Ангел Собор, Іпакой Гласа і Сідальни Муч. всі три. По 3 п. Конд. Ікос і Сідал. Мч. Сл. Ін. Іпакой Праот. по 6 п. Конд. Ікос Праот. по 9 п. Світил. воскр. Сл. Муч. Ін. Праот. На Хвалит. стхр. 8. воскр. 3 і Праот. 2, і Мч. 3. Сл. Праот. Ін. Преблаг. **Сл. Б.:** Трп. воскр., Праот. і Мч. Сл. Мч. Ін. Праот. Прок. Алл. Прич. Праот. і Мч. Ап. з. 257 і 233, Єв. Лк. з. 76 і 106. **Слідує седмиця 28.**

Мелайн Озеро, в Джеспер Нешонал Парку, є найкращим озером в Канадійських Скалистих Горах. Воно положене в долі між високими горами, покриті снігом. Вода в нім барвиста і 14 миль в довжині, і знаходиться в нім багато риби.

МИКОЛА ГОРІШНИЙ.

Новий Рік — Нові Надії . . .

Новий Рік — нові надії,
Нова віра у серцях;
Може нам заблисне сонце
По неволі довгих днях.

Новий Рік — веселі люди,
Всюди пісні гомонять,
Навіть діти, хоч ніч пізна,
Ще гуляють, ще не сплять.

Хто там нині хоче спати
Як у хаті гість новий,
Як лицар чепурний, гожий,
І на силу молодий.

Він підносить всіх на дусі,
Каже сміло йти вперед
І боротись з ворогами
За український свій рід.

Бо де єдність і де згода,
Там направду святий рай,
І там люди вільні люди
І вільний їх нині край.

Новий Рік — нові надії
Він на крилах нам приніс,
Тож за край свій, Україну,
В обороні берім кріс.

Нехай ворог нас пізнає,
Що живі ми лицарі,
Що боротися за волю
Ми будемо нині всі!

М. ШЕЛЕСТ-ШУМЛЯНСЬКИЙ.

Герой Революції —Тарадайка

Якщо шановний читач має нахил до лєктури героїчної, то нехай цього оповідання не читає, бо життя Терентія Трохимовича Тарадайки, описане тут, не позначилося ні великими вчинками, ні сміливими змаганнями. Залізної волі, революційного духа, бурхливих емоцій ні відважних учинків Терентій Трохимович не мав за собою.

Це був маленький і скромний чоловяга, який по скінченню двоклясового російського „училища" кілька разів складав іспит на церковно-парафіяльного учителя і не склав; потім служив у волості за писарчука і нарешті дістався на посаду дрібного урядовця в Селянськім Поземельнім банку, який переводив розпродаж панської землі між селянами. Навіть підчас революції, коли люди з його освітою робили карколомну карієру, Терентій Трохимович не зумів піднестися на якийсь вищий щабель.

Виходилоб: шкода про таких людей писати. Особливо в наші часи, коли література має формувати міцні характери, спонукати до великих замірів і відважних вчинків і свою науку ілюструвати відповідно світлими прикладами. Але автор належить своїм смаком і уподобаннями ще до старого, негероїчного періоду в нашій літературі, і тому вибрав таку буденну тему як життя Терентія Трохимовича Тарадайки.

А в тім якась данина духови нашого часу буде і в цьому оповіданню віддана, бо Терентій Трохимович жив і загинув саме тоді, коли було чимало героїв, а ще більше їх могло появитися, якби тільки охота. Це було підчас української революції.

Терентій Трохимович Тарадайка чомусь соромився свого прізвища. Признавався він до нього лише в крайних випадках. І тоді робив більший наголос на двох перших частинах свого наймення, вимовляючи прізвище трохи зглуха. За те знайомі інакше не звали його як Тарадайка, звичайно позаочі, і тільки в очі з чемности обмежувалися двоєсловом —Терентій Трохимович. З цієї причини, а також з симпатії до Терентія Трохимовича, буду надалі пропускати його прізвище.

Ще прошу приняти до відома, що Терентій Трохимович любив одну дівчину і мав солодкий намір одружитися з нею. Про цю дівчину згадую не тому, що оповідання без кохання все одно, що весілля без музики, а тому, що вона дійсно відограла важну ролю в життю Терентія Трохимовича.

Додам ще, що дівчина була надзвичайно гарна, принаймні на погляд Терентія Трохимовича. Описуватиж її красу я не буду. Це не малоб жадної рації. Бо чи не шкода говорити про жіночу красу в наші часи, коли кожний читач прочитав про це сотні книжок і коли про жіночу красу написано багато мудрого великими майстрами слова. По друге, жіноча краса — явище релятивне. Хто його знає, яке враження зробилиб на кожного з нас ті зразки краси, на яких адресу понаписували стільки ґеніяльних поем, починаючи, скажім, від Олени Менелаїки. По третє, навіть оті, ліпші ніж я, майстри не мали, на мою думку, великого успіху. По четверте, за двадцять років від часу революції, розуміння, смак і вимоги щодо жіночої краси так змінилися, що булоб смішно тодішні прикмети її звеличувати нині, коли довга коса стала диким анахронізмом, а біле, не засмалене по циганськи личко нудною банальністю. Чи не викликавби я іронічної усмішки, колиб, приміром, відважився сказати, що кохана Терентія Трохимовича подобала на скромну Магдалину, ніколи не показувала золотих зубів і не реготалася, як то роблять красуні тепер, коли каноном життя на нашій веселій планеті став саме такий здоровий, на всю пащеку сміх. По пяте, хочу дати повну волю самому читачеви, який напевно має якийсь свій власний смак, може зовсім неподібний ні до мого, ні до смаку Терентія Трохимовича; нехай він, якщо має охоту, уявить собі найкращу

жінку й ласкаво повірить, що більш-менш такою самою була й та, що випровокувала в серці Терентія Трохимовича солодкий біль. Більше і не треба.

Почати оповідання треба з того моменту, коли одного ранку прийшла до банку дивна телеґрама Бублікова про скинення з російського престолу царя Миколи II. Хто був отой Бубліков, мало хто знає. Але саме імя стало історичним, принаймні на той час, поки буде жити старе покоління й проклинати день і годину, коли той Бубліков народився.

Прийшовши вранці на службу, Терентій Трохимович застав кількох товаришів, які купою стояли коло стола реґістратора і про щось схвильовано говорили.

— Терентію Трохимовичу! Ану прочитай.

Терентій Трохимович прочитав телеґраму, але мабуть не зрозумів, бо подивився на товаришів так, наче хотів спитатися: А в чому-ж річ?

— Розумієш?

— Та що-ж тут розуміти? Телеґрама....

— Йолопе! Та-ж царя скинули! вирвався один з найбільше експансивних.

— Говори! — з недовірям відказав Терентій Трохимович.

— Та-ж читай, голово!

Терентій Трохимович кинувся похапцем читати ще раз. І за цим разом не все добре зрозумів, і треба було висвітлювати йому зміст кожного речення. Не було жадного сумніву. Царя нема. Терентій Трохимович став ні в цих, ні в тих.

— Що? Номер-

— Дійсно...., а подумавши трохи, додав: Якіж це антихристи скинули?

— Но-но, Терентію Трохимовичу. Тримай згори, бо зачепиш!

— То може найліпші люди... — сказав котрийсь.

Терентій Трохимович загальмував. А тимчасом канцелярія наповнилася урядовцями, які довідавшись про цікаву подію, не бралися за роботу, а з великим зворушенням обговорювали новину, висловлюючи ріжні здогади і ставлючи ріжні проґнози.

Вже кілька днів після телеґрами Бублікова Терентій Трохимович з покаяним серцем прийшов до сумного висновку: „Нема господаря, нема порядку."

Вся робота в канцелярії стояла, урядовці мололи про політику, а найголосніше заговорили такі, що були досі найменші чи найгірші. Начальство майже перестало показуватися людям на очі. Щодня вибиралися якісь комітети; чи не кожного дня відбувалися походи по місті, з музиками, з прапорами, з голосними промовами.

Терентій Трохимович, хоч був ще досить молодим урядовцем, одначе до своїх службових обовязків ставився поважно, виконував солідно приділену йому працю, любив порядок і звик до нього, тому прикро йому бло дивитися на нові звичаї, які помалу заводилися по канцеляріях по телеґрамі Бублікова.

Одного разу він почув як начальник відділу докірливо зауважив одному з урядовців, що, мовляв працювати таки треба, незалежно від того, чи є цар, чи нема царя, бо є нарід, а він, мовляв, потребує їх праці. Але на це дістав несподівану відповідь:

— Ця ваша праця не тільки що непотрібна народови, а навіть шкідлива йому!

Терентій Трохимович аж підняв голову.

— Як то шкідлива?! — строго запитав начальник.

— А так. Шкідлива. Вся панська земля має перейти без ніякого викупу до селян, а ми продаємо її. Грабуємо селян. Продаємо крадене!

Начальство нічого не сказало, а Терентій Трохимович внурився в папери і став ще пильніше писати далі. Дух його був цілком заколочений. Пригадав собі, що вже перед тим чув десь, що панська земля повинна перейти до селян без викупу, але ніколи цій чутці не надавав поважного значіння і навіть здалека не звязував її з долею селянського банку. Аж тепер побачив, що між цими справами є тісний і фатальний звязок.

Зустрівшись якось після цієї розмови зі своєю коханою, почав Терентій Трохимович скаржитися її на все, що коїлося навколо, особливо на розґардіяш в банку. Мав певність, що почує від неї тепле слово співчуття й потіхи.

— Ваш банк треба негайно скасувати — сказала дівчина, не дослухавши навіть до кінця скарг Терентія.

Він відчув тривогу. На цей раз не так злякала його доля банку, як той тон, яким вимовила свій присуд дівчина. Терентій Трохимович побачив, що все на-

докола міняється і міняється з скаженою швидкістю: люди, звички, думки, слова і все чисто. Той самий голос, що так ще недавно і так чудово виводив йому „Стоїть гора високая' або „В чарах кохання моє дівування," той самий голос якось нараз стратив всі свої оксамити, зробився різким, зухвалим і майже ворожим.

Терентій Трохимович не мав багатої фантазії. В невеличкому саду його мрій не росли буйні дерева. Його бажання були скромні, а заробіток дрібного урядовця не міг був його призвичаїти до якихось вибагливих втіх. І тому, коли він вперше зустрів був свою кохану, почувши з її уст „В чарах кохання моє дівування" ще й побачив, як її тонко-прозорі пальчики торкаються ніжно шостиструнної ґітари, — він спянів і закохався на смерть. З того часу його життя заповнило дві меті: служебна каріера й одружіння. Для досягнення першої мети віддавав всю снагу, для другої — чепурився як міг, і кожну вільну від служби годину старався бути десь блище своєї коханої. Багато заважала йому його сором-ливість і невміння гарно говорити. Але цю хибу надолужував іншим способом. Кожного разу, коли прощався з своєю коханою, віддавав їй грубий пакет, де розкішним письмом і на найліпшому папері оспівував свої глибокі почуття до неї. А вернувшись до дому, перечитував на самоті залишену в себе копію і так продовжував собі солодкі хвилини розмови з коханою. Потім сідав складати новий лист, собі на полекшу, а милій на втіху.

Життєва фільософія Терентія Трохимовича була добре впорядкована. Все йому було ясне. Знав чого хоче, знав що має робити. А тут... скасувати банк! Каріера — коміть головою! А кохана наче радіє з того. Ані співчуття, ані бодай теплого слова. Він відчув, що її кохання перестало бути такою певною річчю, якою було досі... Тривога чорним крилом туги війнула на душу Терентія Трохимовича. І він почав думати, яким способом довідатисяб, що з того кохання ще лишилося. Сказавши для обережности кілька обірваних речень, які до купи нічого не значили, він боязко натякнув, що думає дівчина про реченець одружіння... На це дістав відповідь, яка остаточно зробила з його душі безнадійну пустку.

— Не такі тепер часи, щоб дружитися!

А по хвилині додала:

— Буржуазні забобони!

Нового приготованого пакету Терентій Трохимович не відважився передати. Попращавшись, пішов похнюплений до дому.

Поземельний банк урядував далі. Минув місяць, другий, третий. Урядовці ходили на службу, щось ніби й писали, діставали щомісяця плату і помалу звикати до думки, що банк перетриває лихоліття. Та несподівано одного дня його нараз зліквідували. Правда, не так з причин засадничих, як з випадкових.

Виконавчий комітет місцевої орґанізації партії соціялістів революціонерів потребував помешкання на свої бюра. Він звернувся з цим до міського комісаря. З огляду на те, що вага партій взагалі, а соціялістичних особливо щодня зростала, а крім того, сам комісар з кожним днем якось автоматично ставав щораз більше переконаним соціялістом, він наказав міліції негайно знайти потрібне есерам помешкання. Стали шу-

кати, але незнайшли нічого підходящого. Тоді комісар дав комісію, наказав оглянути державні установи, чи не знайдеться там чогось. Так набрила комісія на селянський Банк. Тут вона з жахом довідалася, що ця установа перепродує селянам панську землю. Комісар, почувши, що в його місті працює така контрреволюційна орґанізація, крикнув:

— Негайно зліквідувати злочинне гніздо, а всіх сяких-таких синів заарештувати! — гукнув до начальника міліції.

Але до якої? Більшість знайомих належала до партії соціялістів-революціонерів, багато до соціяльних демократів. А що мав він вибрати? Вагався, боячись зробити якийсь необережний крок. Але скоро помітив, що знайомі починають недвозначно натякати на якусь його прихильність до старого режіму. Це перелякало його зовсім, і він почав переконувати кожного, що цілою душею стоїть за новий режім, тільки не знає, яка саме партія найбільше пасує до того режіму. Йому сказали, що на це є партійні програми, де чоловік може довідатися, що яка партія варта і чого вона хоче. Терентій Трохимович побіг по книгарнях, накупив ріжної літератури й почав студіювати.

Першу прочитав програму соціяльних демократів. Прочитавши її, сказав:

„Добра партія! Справедлива партія! Хоче, щоб всім було добре, особливо робочим людям. Обіцяє зробити так, щоб всі були рівні, щоб однаково працювали і однаково споживали, щоб не було так як тепер, коли тисячі працюють і голодують, а нероби пожирають всі плоди їх праці.

Терентій Трохимович мав живе почуття справедливости і рішив записатися зараз до цієї партії.

Шкодував, що купив ще інші програми. Було ясно, що всяка інша партія є гірша, бо нічого ліпшого від того, що прочитав, не могло бути.

Але чи то з цікавости, чи з нудьги впало йому око по якімось часі на програму партії соціялістів-революціонерів. Почав читати. Чим більше читав, тим більше переконувався, що й ця партія добра, навіть подекуди ніби то й ліпша від першої, бо багато бідкається за селян, не тільки за робітників. Терентій Трохимович розгубився. Куди-ж справді записатися? І там добре, і там несогірше. Ану, що кажуть інші? Перечитав і інших. І ті добрі! Всі добрі. Всі однаково бідкають за нарід, всі хотять людям добра й щастя, всі знають, як цього досягнути.

Терентій Трохимович побачив, що сам він не дасть собі ради. До якої партії записатися, не годен вирішити. Треба спитатися розумніших. Так і зробив. Але і з того не вийшло нічого путного. Кожний хвалив свою партію і висмівав чужі. А де правда, Господь його знає. По довшім роздумуванню вирішив Терентій Трохимович, що найліпше зробить, коли звернеться зі своїми сумнівами до свого „бувшого начальства.”

Пішов до свого начальника і виложив йому всі свої сумніви. Той вислухав, усміхаючись, і сказав:

— Не з того кінця заходите, Терентію Трохимовичу. Хочу вам добре порадити, бо ви були добрим урядовцем. Знайте, що добрий урядовець повинен владі служити. А тому найліпша партія є та, котра має владу в своїх руках. Ось до тої партії й треба вписатися. Розумієте?

— Розумію. Але...

— Але не знаєте, яка партія в нас має владу?

— Не знаю...

— Ось з цього кінця і треба заходити. Соціялісти-революціонери. Так по всьому видко: Керенський.

Терентію Трохимовичу цілком розвиднілося в голові і він почав робити заходи, щоб записатися до соціялістів-революціонерів. Показалося, що справа зовсім легка. Навіть до Запорізької Січі тяжче було вступити, бо треба було бодай вміти перехреститися і вірити в Святу Трійцю. А до есерів з відкритими обіймами приймали кожного, хто лиш забажав. Терентій Трохимович вийшов з їх бюра цілком щасливим. В кишені мав партійну посвідку з датами та з печаткою.

Аж тепер почув Терентій Трохимович, що став чоловіком. Відчув в собі якусь жвавість, приплив енерґії і підніс голову. Став навмисне шукати зустрічі з знайомими і при кожній такій нагоді старався ріжними способами спровокувати свого співбесідника на питання, до якої партії він належить.

Партійна посвідка в кишені причинилася й до того, що Терентій Трохимович

Актор в Голівуд, **Іван Годяк,** серед гурту дівчат і молодиць в Шікаґо перед концертом в день 10-го травня, 1947, на ціль допомоги скитальців.

відважився піти до своєї колишньої коханої, з якою не бачився досить давно. Мав потайну надію, що тепер, коли він став новим чоловіком, вона змінить до нього своє відношення. Щоб надати своїй особі більшої вартости в її очах, щоб яскравіше показати її своє обновлення, взяв він під паху книжку соціялістів-революціонерів з постановами партійних зїздів та конференцій.

Коли кохана довідалася, що то за книжка, то накинулася на нього:

— Ви читаєте такі книжки?

— А якжеж не читати, коли це моя партія?

— Ви належите до есерів?

— Так.... — вже непевним голосом відповів Терентій Трохимович.

— Яка гидота!

— Чомуж гидота...? — вимовив Терентій Трохимович, зовсім прибитий.

— Та цеж дрібно-буржуазна партія! Соціялістичний недоносок! Соціялістична малпа! Як вам не соромно?

— Алеж це урядова партія... — спромігся якось Терентій Трохимович вкинути своє слово на оправдання.

— Ага, урядова. Он куди стежка в горох. Ні! не з того кінця ви заходите, пане добродію.

Вона уявила собі, що має перед собою переконаного партійного ворога і з питомою жінкам пристрастю почала ганьбити есерів. Коли Терентій Трохимович опинився на вулиці, то в голові йому шуміло, а в ухах безперестанку бреніла дрібно-буржуазна партія.

— Так ось вона — революція! — сказав Терентій Трохимович, пройшовши сто кроків: — Втратив посаду. Втратив дівчину. Занесла мене лиха година до дрібно-буржуазної партії!

А за деякий час на вулицях гомін. Виною всьому був папір, написаний по українськи і розліплений по цілому місті. Називався нечуваним доти словом: „Універсал." Пішли суперечки, з піднесеними кулаками, з погрозливими викриками, знайомі пересварилися, приятелі розійшлися. Найбільший гармідер з того приводу зчинили жиди. Один з них, в якому Терентій Трохимович пізнав партійного товариша, спинив якось Терентія Трохимовича на вулиці і з великим обуренням почав йому викладати про українців, які застромили якийсь ніж в спину революції. Терентій Трохимович розумів трете через десяте, але слухав з великою увагою, даючи до зрозуміння, що це справа дійсно жахлива.

І чого їм ще бракує тим українцям?— питався обурений товариш. — Терентій

Трохимович і сам не знав, чого їм справді ще бракує. Він не цілком ясно уявляв собі, що воно значить оте слово. Давніше, до революції траплялося йому тільки коли-не-коли чути це слово, головним чином в звязку з театральними виставами, коли приїздили малороси і грали ріжні комедії — „Кум мірошник, або сатана в бочці," чи „Жидівку вихрестку," чи скажім — „Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка." Памятав, що про ці вистави багато бувало розмов в банку, що всі були дуже захоплені, а один рязанець на салі раз-у-раз витягуючи догори руку та бючи себе в груди, надхненно вигукував:

„Ґаля, рібка мая!"

І тому якщо з словом „українець" сполучався в уяві Терентія Трохимовича якийсь образ, то був це образ закоханого молодця, одягненого в яскраву святочну одежу — в широкі кольорові штани, у вишиту сорочку, смушеву шапку і т. п. Взагалі це слово мало виключно-поетичний характер, нагадувало про щире кохання, про солодкі пісні, про ріжні ідилії і на кожний спосіб не мало в собі найменшої ознаки якоїсь революції.

— І чого їм ще бракує — тим українцям? Здається, мають вже все. Дали їм найбільшу в світі свободу. Можуть ходити догори ногами, ніхто їм не заборонить. Будь ласка. Ні! Цього їм мало. Давай їм автономію! — обурювався далі жидок.

— А вам що до того, пане товаришу? — наче громом вдарило десь зблизька. Терентій Трохимович обернувся і побачив коло себе молодого чоловіка, який дивився на жидка повними гніву очима.

— То єсть, як то — що мені до того? — аж кинувся той.

— А так. Що вам до того, питаюся? Чого ви пхаєтеся в наші справи? Не забувайте, що ви тут меншість і не маєте права розпоряжатися на нашій землі!

Вчинилася остра суперечка. Швидко зібралася довкола велика юрба людей. В ті часи люди здебільшого дихали свіжим повітрям. Кожного тягнуло на вулицю, канцелярії опустіли, майстерні замовкли, а вояки, яких назбиралося в місті дуже багато, ходили громадами по місті, навідуючись до касарень тільки на обід, на вечерю і на сон. І досить було, щоб десь почулася трохи голосніша розмова, як в млі ока виростала на тому місці галаслива купа політичних противників чи взагалі охочих до сварки. Кожний хотів говорити. І говорив як думав та як хотів, бо нікого не боявся.

Тільки Терентій Трохимович не брав участи в суперечках, лише прислухувався. При тому довідався багато нового: насамперед, що він також українець; потім, що москалі триста років гнітили наш нарід; нарешті, що цьому прийшов кінець і що має бути самостійна Україна, тільки москалям наші люди будуть продавати хліб і цукор, щоб не поздихали з голоду.

Після цього Терентію Трохимовичу стало ясно, що він добре вклепався, записавшись до дрібно-буржуазної партії. Треба було швидше виправити помилку. Тому, намітивши собі одного з найсимпатичніших промовців, який говорив за Україну, вичекав, аж поки той не звільнився від дискусії, і підійшовши до нього, попросив, чи не знає він, де можна записатися до української партії.

— До якої партії, пане товаришу?

— До української?

— До есерів, чи до есдеків?

— Не до есерів. То Боже борони. Я хотівби тільки до української партії, — наполягав Терентій Трохимович.

— Пане добродію. Такої партії нема. То наші вороги видумали, що є українська партія. Це, пане добродію, цілий нарід, а не партія. Не слухайте тієї наволочі, пане товаришу. Є український сорокміліоновий нарід, а він так само як і кожний культурний нарід, має есерівську партію і есдеківську, і буржуазні партії, і яку хочете. Ми, Богу дякувати, маємо все, тільки не маємо такої паскуди як істинно-русских, поміщиків і всякої чорної сотні. Ось я належу до партії есерів.

Хтось з гурту, де далі бушувала дискусія, сказав, що до якоїсь там установи наспіло розпорядження — перевести діловодство на українську мову.

Це повідомлення викликало серед частини гурту вибух здивування та обурення. Почулися вигуки: „А деж свобода?!" Есер покинув Терентія Трохимовича і впірнув в гущавину, звідки зараз залунав його голос:

— А ви-ж як собі думали? Ви хотілиб, щоб на нашій землі ваші чинодрали писали далі по свойому, а не мовою того народу, з котрого триста років пють кров?!

Хтось з присутних бородачів у військовім однострою додав громовим голосом:

— Та ми їх так придушимо таких то синів, що вони по китайськи писатимуть, не то що по українськи, шпона кацапська!

— Правильно! Правильно! — заревла громада.

Це був вершок драматичного напруження. Від цього моменту, завдяки авторитетному слову бородача в одежі військовій, перевага виразно та остаточно перейшла на бік українців.

Того самого дня Терентій Трохимович записався при допомозі згаданого есера до партії українських соціялістів-революціонерів. Нова партія зробила на нього ще ліпше враження ніж стара. Вже коли доходили до канцелярії партії, то можна було пізнати, що там живуть веселі люди. З відчинених вікон залунала чудова пісня:

„Ревуть, стогнуть гори-хвилі
В синенькім морі...”

Товариш Терентія Трохимовича на ходу підхопив оксамитним тенором другу половину:

„Плачуть-тужать козаченьки
В турецькій неволі.”

Коли Терентій Трохимович ввійшов до середини канцелярії, його перше враження було, що попав до млина. За густим димом довго не міг розібратися, що до чого. Аж трохи оговтавшись, побачив гурти молодих людей і поодиноких товаришів, ріжно одягнених, хто в чумарку, хто в шинелю, хто в австрійську халамиду, а на головах також бовваніли ріжні шапки, від салдатської кучми починаючи і земгусаркою кінчаючи. Товариство ходило, стояло, сиділо, курило, співало.

— Товариш Єсли! Де ви там? — голосно, перекрикуючи співців, гукнув провідник Терентія Трохимовича. З гурту співаків видістався парубок в австрійськім військовім однострою і підійшов на поклик.

— Прошу, пане товаришу?

— Треба записати до партії нового товариша, ось цього — і передав Терентія Трохимовича товаришеві Єсли, а сам пішов доспівувати.

— Як прошу називаєтеся, пане товаришу? — спитав товариш Єсли, присівши до стола.

— Терентій.

— Добре, а як пишетеся?

Терентій Трохимович не зрозумів і хотів показати, як це пишеться, але хтось з боку сказав:

— Ви не розумієте. Вас питаються, як ваше прізвище, цебто як ваша фамілія?

— Та не „як ваше прізвище?” Цеж москалізм! Треба казати „яке ваше призвіще” — завважив хтось другий.

— Та не призвіще, а прізвище! — відрізав перший.

— Призвіще!

— Ні, прізвище!

— На Полтавщині кажуть призвіще!

— А в нас на Київщині кажуть прізвище!

— Вибачте мене — вмішався земгусарин: — але полтавська мова є сама правильна.

— О-го-го! Добре „мені сама правильна”! „Вибачте мене”! Треба казати „вибачте мені”, а не „вибачте мене” і не „сама правильна,” а „найправильніша.” Ні, панове! Ми так держави не збудуємо!

Спалахнула суперечка. Терентій Трохимович стояв і слухав. Від полтавської мови перейшла сварка на Шевченка, потім на Центральну Раду, відтак на соціялізм, звідти знову на Полтавщину, з Полтавщини на Київщину...

Аж нарешті хтось помітив Терентія, подивився на нього і спитався:

— Ви, пане добродію, чого потребуєте?

— Хотівби записатися до вашої партії.

— Дуже добре. Зараз... Товаришу Єсли! Гей! товаришу Єсли! Чуєте? Товариш Гандзуляк!

Товариш Єсли, який звався Гандзуляком, а своє імя дістав від того, що часто вживав слова „єсли”, обізвався, сказавши: „Зараз, зараз,” але сперечався далі.

— Но я вас сам запишу. Як ваше прізвище, товаришу?

— Терентій Трохимович, відповів голосно той, додавши тихіше: Тарадайка.

— Як, як?

— Тарадайка — і від сорому почервонів.

— Тарадайка! Чудове прізвище! Оце українець! Чудово! Та-ра-дай-ка! Панове! Слухайте. Маємо справжного українця з чудовим прізвищем: Та-ра-дай-ка!

Товариші обступили Терентія Трохимовича і з радістю та захопленням дивилися на нього, наче на дорогу перли-

ну. При цій нагоді почали згадувати ріжні чудернацькі прізвища: Грайбас, Отченаш, Гопчукчумандра, Півкопижита і т. д.

Терентій Трохимович впрів. Не знав, чи з нього глузують, чи він справді має таке хороше прізвище. Але з цілої поведінки товаришів скоро побачив, що справді були щиро захоплені красою його прізвища. Заспокоївся і навіть повеселішав.

Дістав посвідку. Про те, що належав вже до кацапської партії, не признався. Вирішив, що стару посвідку пірве, а буде жити на нову. Нова партія, як вже сказано, зробила на нього ще ліпше враження ніж стара. Люди надзвичайно прості, веселі, якісь легкі на душі, без жадної церемонії. Поки був в канцелярії, почував себе наче десь на парубоцькій забаві. Не можна було розібрати де старший, де молодший. Один до одного говорили „пане товаришу," Терентій Трохимович мав враження, що начальства тут взагалі нема. Пани товариші говорили до нього як до рідного, трималися з ним за-пані-брата і нарешті, що найбільше його захопило, обіцяли йому посаду, коли довідалися, що він зліквідований.

Додали тільки, що має добре вивчити українську мову. Терентій Трохимович вдячно кліпав очима, почервонівши від радости від вуха до вуха. Бачучи загальну щирість, сам розщирився і попросив, чи не порадилоб йому товариство якусь книжку, звідки мігби він добре навчитися мови. Йому порадили словник Дубровського.

Того самого дня Терентій Трохимович купив словник і негайно та з найбільшою пильністю взявся до науки. Перечитуючи словник, переконався, що багато дечого знав ще з села, тільки деякі слова чув поперше.

Але скоро справа показалася не такою легкою як здавалося. За кілька днів Терентій Трохимович ледве вивчив дві сторінки. А в міру поступу далі, все попереднє переплутувалося в голові так, що мусів був знову вертатися назад і переучувати наново. Коли таку операцію пробробив кілька разів, то впав духом і прийшов до сумного висновку, що ледви чи зможе стати справжнім українцем.

Невивчених слів лишалося ще сотки сторінок, а Терентій Трохимович був дуже совісним чоловіком. Деякі співробітники в банку іронізували собі злегка з Терентія Трохимовича саме за цю благородну властивість його вдачі. Терентій Трохимович, який мав вже понад 30 років, носив,приміром, в кишені в шкірянім покровці ножик, який дістав в десятім році свого життя. Нехай читач спробує, починаючи від себе, перерахувати своїх знайомих, хто з них взагалі має ножик, а потім нехай спробує пригадати, скільки ножиків він вже мав і де вони. Ніби то дрібничка — кишеньковий ножик; памятаючи за ножик, можна легко забути за велику справу. Але є багато людей, які зробилиб значно ліпше колиб памятали саме за ножики і забували якраз за більші справи. І їм булоб ліпше і нам серед них.

Терентій Трохимович бився над словником від ранку до ночі, щодня переучуючи старе і щодня забуваючи все дочиста, скоро лиш переходив на короткий час до нового.

„Не бути тобі, Терентію Трохимовичу, українцем. Ой не бути!.. говорив в розпуці в сотий раз відбудовуючи в голові розсипану будівлю слів.

Є багато читачів, які в той час, коли Терентій Трохимович вчив словник Дубровського, були абсорбовані важнішими ділами. Очевидна річ, що не було в них ні часу ні цікавости приглядатися як тоді Терентії Трохимовичі мучилися. Багатьом було дуже радісно відроджуватися, але багатьом тяжко. Кожна дрібниця ставала на перешкоді, а особливо мова. І треба було нараз і словники гризти, і соціялізм студіювати, і аґрарне питання розвязувати, і державу будувати. Не дивниця, що люди ввихалися як мухи в окропі. Нехай же нам наші діти не дивуються і не дуже гніваються, що ми так скапарили справу.

А з Терентієм Трохимовичем було зле. Минув тиждень, може два, поступ в науці був пренікчемний, а тимчасом очі йому набубнявіли й почервоніли, як в бельґійського крілика. Тонкий сон скидався більше на добру горячку ніж на сон, бо раз-у-раз миготіли в голові стовпці слів, які роями розлючених бджіл гналися за Терентієм Трохимовичем і жалили його в самий мозок. Від страху і болю Терентій Трохимович безперестанку прокидався і справдилося на ньому сказане в

Еклезіясті: від великої мудрости багато печалі. Нераз серед ночі він зривався, мочив голову в холодній воді, але це і не помагало йому і не шкодило.

— Дурію! — рішив нарешті Терентій Трохимович.

А рішивши це, злякався і постановив покинути науку. Та показалося, що й це не легко. Викувані слова все одно не давали спокою. Чи то вже язик так наломався, чи яка біда, але Терентій Трохимович раз-у-раз ловив себе на тому, що скандує слова.

„А бий тя трістя та очерета!” Плював і відрухово стирав ті слова долонею з чола на сам кінець носа.

„Дурію!”

Терентій Трохимович вибрався нарешті на свіже повітря, в надії, що настирлива причепа десь по дорозі затратиться. Ідучи вулицею, старався думати про посторонні й далекі речі, але раз-у-раз забувався і повторював ті самі слова, починаючи їх з того самого кінця. Не виключена річ, що бувби може дійсно здурів, колиб на щастя не зустрівся був зі своєю коханою.

Побачивши Терентія Трохимовича, дівчина обізвалася до нього.

— Що це ви мелете? — спиталася.

Терентій Трохимович подивився на дівчину. Був змучений, блідий і виглядав жалісно. Дівчині стало аж шкода хлопця. Підійшла, подала руку й потягнула за собою.

— Що це з вами, Терентію Трохимовичу? Що це ви робите? Вірші деклямуєте?

— Вчуся української мови.

— Української мови! А тож навіщо?

— Записався до українців.

Дівчина подивилася на Терентія Трохимовича зашморгом.

— Слухайте, Терентію Трохимовичу. Ви раз-у-раз викидаєте якісь штуки. То до есерів записуєтеся, то знов до українців. Самі не знаєте, що робите. Хіба ж так можна?

Терентій Трохимович здвигнув плечима. Хотів знайти собі якесь оправдання, але не спромігся і тільки сказав:

— Тож бо то й є, що в мене голова як жебрацька торба. Все приймає, щоб хто не сказав. А де правда, Господь його знає.

— Треба, Терентію Трохимовичу, думати, — сказала з притиском дівчина.

— Та знаю, що треба думати, але... мабуть, не знаю, з якого кінця заходити.

Щирість Терентія Трохимовича зворушила дівчину, вона взяла його під руку і лагідно сказала:

— Терентію Трохимовичу. Перш за все треба зрозуміти своє соціяльне становище.

Терентій Трохимович видивився на дівчину.

— Так, так. Бо тільки соціяльне становище визначує свідомість людини. Розумієте?

— Розумію... — глухо збрехав Терентій Трохимович.

— Ах, ви нічого не розумієте. Ви нічого не розумієте. Крім свого банку. Так жеж не можна, Терентію Трохимовичу. Життя таке цікаве. Все йде вперед. Ось за кілька днів все старе буде остаточно зруйноване, а на його місці, на його руїнах повстане новий світ, нове царство— царство соціялізму. От побачите.

Дівчина запалилася. Дивлячись на неї, Терентій Трохимович почав відходити. Пригадалися йому недавні, ще золоті хвилини кохання; пригадалася ґітара і ніжний спів — „В чарах кохання моє дівування”... Тоді так само горіли в неї очі і лиця. Так само слова її були теплі, теплі...

Дівчина говорила. А Терентієви Трохимовичеви вже здавалося, що старе вертається. Боже, Боже!... Він зачаровано дивився на кохану, не чуючи зовсім, що вона говорить.

А дівчина говорила, мов співала. Хвилинами не ставало її духу. Спинялася, тяжко віддихала, щоб зараз же ще краще заспівати. Терентій Трохимович не стримався і влучивши момент, щоб ніхто не бачив, поцілував її в руку.

А поцілувавши, злякався. Блиснула в голові згадка, як ця сама дівчина сказала колись різким, ворожим голосом, що не такий тепер час, щоб... Думав, що вибухне гнівом, відштовхне його з ганьбою, покине й піде. Але... нічого! Жадної реакції. Тільки голос її забренів ще пристрастніше

Терентій Трохимович, пропустивши часинку, знов не стримався і знов її поцілував. Дівчина глибоко відітхнула і тихо промовила:

— Не треба, Терентію Трохимовичу...

Та Терентій Трохимович почув в голосі її колишні, незабутні оксамити і нестримано припав устами до її руки.

— Не треба, Терентію Трохимовичу... — безсилим, майже беззвучним голосом благала дівчина. — Не треба...

Але він був вже невблаганний. Пісня про майбутне блаженство в царстві соціялізму стихла, за те залунала пісня молодости. Під звуками цієї пісні розвіялися стовпці вивчених слів...

Дівчина мигком переконала безмірно щасливого Терентія Трохимовича, що українська мова — чистий шовінізм і підступна зброя в руках капіталістів, що Терентій Трохимович належить до великої армії пролєтаріяту, що пролєтаріят на підставі наукового соціялізму—батьківщини не має, що всі знаряддя продукції мають бути соціялізовані і мусять перейти в руки робучого народу, що після того всі стануть братами і не буде вже ні москалів, ні українців, ні жидів, а всі будуть однакові. Терентій Трохимович після цього по-трете записався до нової партії — партії соціяльних демократів. Радости мав повні груди і хотілося йому якнайбільше догодити своїй коханій. Тому читав книжку за книжкою так, що дівчина ледве вспівала постачати йому матеріял.

І було її дуже мило й любо бачити, як під її впливом Терентій Трохимович політично формувався, і згідно з давною жіночою традицією своє почуття виливала вона тим способом, що раз-у-раз мліла і падала йому на руки. Це ще більше заохочувало Терентія Трохимовича. Хоч в голові, крім мряки, нічого з брошур не лишалося йому, але серце було повне незбагненої мішанини соціял-демократичних мрій і кохання.

Минуло літо, минула осінь, вже Терентій Трохимович перечитав „Цар голод” Баха, „Політичну економію” Боґданова, вже приступив навіть до першого тому „Капіталу” Маркса, коли — ні сіло, ні пало, заявила йому одного дня кохана, що соціял-демократична ідеольоґія, якщо добре розібратися — ідеольоґія со-

ціял-патріотична і в суті речі зрадницька!

Передчуваючи щось недобре, Терентій Трохимович слухав з притаєним духом. До його серця помалу підступав страх, що дівчина знов покине його. Але скоро з полекшою почув, що тільки большевицька партія є вірною оборонницею інтересів пролєтаріяту. Довідавшись про це, Терентій Трохимович зрадів і тільки висловив жаль, що стільки часу витратив на читання зрадницьких книжок.

Ясно, що Терентій Трохимович після цього плюнув на соціял-демократичну партію і прийняв нову політичну концепцію. Коли українські есери дуже нагадували Терентію Трохимовичу тих добрих козаків, яких бачив колись на театральних виставах; коли вони при кожній нагоді співали пісень і сперечалися за мову — котра ліпша, полтавська чи київська; коли есдеки також при кожній нагоді залюбки згадували, що сказав з того чи тамтого приводу Карло Кавтський чи Отто Бавер, — то большевики жадною такою поезією не займалися.

Вони затягнули його просто до злодійської роботи; в гурті підозрілих людей підкрадався Терентій Трохимович поночі до військового складу і з допомогою самих вартових витягав звідтам рушниці, набої і навіть кулемети. Потім те все розносив по жидівських закамарках, напівомертвілий від страху. Але на цьому не скінчилося. Бувши від природи надміру тихим, лагідним і не здібним навіть хруща скривдити, маючи вдачу майже мелянхолійну, скоро під диктатом нової віри примушений був Терентій Трохимович пуститися на страшні діла.

Одної темної ночі дали йому до рук рушницю, оперезали напоперек і наподовж пасами набоїв, причіпили з боку бомбу і повели проти буржуазних виродків. Даремно Терентій Трохимович, добувши голосу, намагався доказати, що він звільнений від військової служби з 63 статті, пункт А (поруха серця), не помогло! Командарм настукотів, Терентій Трохимович скулився і пішов. Поглядаючи косооком на гемонську бомбу, яка висіла збоку, прокрадався він в купі москалів, жидів, лотишів, китайців і ріжного іншого народу переулками міста, маючи останну надію, що десь по дорозі чкурне і виратується від видющої смерти. Але надія не оправдилася...

На розі одної вулиці несподівано затарахкотів кулемет, і не всіпв ще Терентій Трохимович збагнути, що сталося, як почув горячі голки по всьому тілі і впав на тротуарі.

Вранці міжнародна армія лежала розкидана по ріжних місцях вулиці, а серед полягглих був і Терентій Трохимович, оперезаний як дружба, стрічками набоїв, з бомбою на боці. Рушниця лежала одалік. Приходили люди й дивилися. Знайомі пізнали Терентія Трохимовича і не виходили з дива:

— Подумайте тільки: Тарадайка — большевик!

ПСИ — ПРИЯТЕЛІ ЛЮДЕЙ

Від часу як намножились злодії, — а є їх з кожним днем більше, — намножилось теж по містах і псів. Від якогось часу вистави псів стають щораз частіші у великих містах. Є навіть окремі журнали присвячені псам. Навіть мода радить молодим жінкам проходжуватись з расовими псами. Коли власниця не є расова, нехай бодай має расового пса.

Що вільно псам володарів

Історія знає пси, які мали винятково щасливе життя. Фредрик Великий волів псів ніж людей, і не розставався з ними ні підчас праці ні в ночі. „Біш" і „Алякмена" мали право псувати фотелі, килими і спати в його королівському ліжку.

Цар Олександер II, виїзджаючи в 1867 р. на світову виставу до Парижа, не хотів залишити свого „Мільорда" дома. Щойно коли йому лікарі звернули увагу, що зміна клімату може „Мільордови" зашкодити, розстався з ним. Пес з туги за паном перестав їсти і здох. Про це не повідомили царя в Парижі з страху, щоб він не зажурився саме тоді, коли мав важні розмови з Наполеоном III. Наслід-

ник „Мільорда” мав не менші права і раз підчас концерту славного скрипака Вєнявського виліз на естраду і почав перешкоджати композиторови лапами. Сам цар мусів покликати пса до себе, бо ніхто не важився цього зробити раніш.

Французький король Генрик III видавав на одного свого песика величезні гроші і взагалі обвішував себе псами, які супроводили його і до церкви. Анґлійський король Карло II приходив з псами на державну раду. Його наслідник Яків крикнув раз підчас морської бурі на кораблі до моряків: „Рятуйте мені моїх псів і полководця Марлборо.”

Цікаві випадки

Цар Петро так любив собаку Лізету, що раз один засуджений на смерть привязав своє прохання помилувати його до шиї Лізети, бо знав, що цар Лізеті нічого не відмовить і так сталось. Марія Антуанета прохала, щоб її дозволили взяти до вязниці свого вірного пса; пес жив майже два роки під воротами вязниці, ждучи на поворот своєї пані.

Вірний пес Марії Стюарт супроводив її на шафот і лежав там ще й тоді, коли голова королевої відпала від кадовби. Коли маршал Тальбот-Шресбері прийшов підняти зелене сукно, яким було накрите тіло королеви, подався взад переляканий, бо воно заворушилось. Це був рух пса, який приляг до тіла покійної. Пес здох три дні пізніше з голоду та туги.

Австрійські барони Туґути завдячують своє прізвище псови, який сподобався Марії Тересі підчас її подорожі до Бравнав. Пес, на якого вона звернула увагу, називався „Туніхсґут”, а вона переназвала його на „Туґут.”

Відомо, що кілька літ тому поставили десь над морем памятник одному псови, який вирятував кількадесять моряків. Славні „бернадини” в горах, які відгребують альпіністів, теж переходять часом до історії.

Скити на Поділлю на Закарпаттю

Слідам скитської культури на наших західних землях присвячені дві нові синтетичнні праці в археольоґічній літературі двох наших сусідів. Ону з них видав Т. Сулімірський, колишний доцент львівського університету, п. з. „Сцитовє на заходнєм Подолю”. На підставі манованих находів та аналізи матеріялу він виріжнює в нас окрему ґрупу памяток скитської культури, яка займає ціле західне Поділля по Скалат на півночі. Подністровя по Товмач на заході, цілу Буковину та східне Поділля включно по Смотрич. Нарід цих могил — бо тільки вони є досі знані — творив безперечно панівну верству над місцевим трацьким населенням та просидів на місці яких 500 літ — 600—100 до Христа.

Сильні культурові звязки лучили цих скитів з київською ґрупою їх співплемінників; виразні торговельні звязки були між ними та грецькою кольонією Ольбією над лиманом Бога, як на це вказують бронзові дзеркала, грецькі монети та глиняний клясичний посуд. На торговельні зносини з північними сусідами вказують знову деякі бронзові вироби скитського типу на території так зв. висоцької культури на теперішній галицькій Волині. Кінець скитському пануванню в нас поклав прихід ґерманського войовничого племени вандалів, і тут погляд автора ріжниться від погляду проф.. Антоневича, за якими причиною упадку скитської влади на Поділлю малиб бути з кельти.

Друга праця про скитів на Закарпаттю зпід пера Др. Ярослава Бема, комісаря державного археольоґічного інституту в Празі та Др. Йосипа Янковича, кустоса музею ім. Легоцького в Мукачеві п. з.: „Скитове на Подкарпатске Русі”, публікуючи головно матеріяли з розкопаного обома авторами могильняка в Кустановицях біля Мукачева, вони називають ці находи „кустановицьким типом” та приписують їх теж скитам як панівній верстві над місцевим трацьким населенням. Для нас важна ця праця тим, що „кустановицькі” могили знані й по цей бік Карпат, а окремі находи кераміки того типу найшлися і в кількох інших місцевинах. Шлях, яким ці закарпатські скити дісталися на Подністровя, йшов певно через Верецький провал.

Як Він Мене Любить

— Кажу вам, мої милі, що мій Іван таки дуже мене любить; от можна сказати, дуріє за мною. Нема такої хустки чи спідниці, чи бинди, якоїби я забагла, а він мені зараз не купив. Як не має грошей, то на борг візьме, або в касі грошей позичить, і мені здається, що якби не міг десь зараз грошей роздобути, то і красти пішовби, щоб лише догодити мені, щоб мене прибрати як яку паню, як кралю.

—А то як коли піду з ним до міста, або поїду на ярмарок, то вже по шинках мене водить, то горівку, то ковбаску купує, то якихось солодких медівничків, то цукорків, геть все місто закупивби і мені в руку втикнувби.

— Останню кожушину, останні чоботи скинувби, щоб лише мені те купити, чого я забагну . . . Так то він мене любить.

Так говорила гарна, румяна молодичка, Зоня, до своїх ровесниць-молодиць, які з нею разом під грушею сиділи. Бо то був празник і вони собі погостившися в хаті, так у саді розмовляли.

— О! обізвалася молодиця Дарка — і мене чоловік дуже любить, але його любов якась така, мов шалена — кажу вам правду, що я аж боюся тої його любови. Я не смію ні на музики піти, ні з яким парубком розмовляти, або погуляти. — Як побачить, що я до якого хлопця засміюся, або моргну, то стає такий лютий, мов який звір. — А я так люблю повеселитися і через ту його дурійку не можу. Чи де на яку гостину підемо, чи на празник, чи на весілля, то він з мене ока не зводить, як який шандар з арештанта. Стане денебудь в куті, або зіпреться на одвірок, дивиться на мою веселість, та зубами скреготче. — Якось недавно тому, на однім весіллю, як звів бучу з одним парубком, що я з ним гуляла, то такого нещастя наробив, що, Боже, ратуй!

— Того парубка ножем пробив, малощо не на смерть, весільних гостей потурбував, лямпу збив, поломив крісла і лави, вікна побив . . . Ну! Геть цілу хату знищив і весілля розігнав. З того потім був великий процес, кількадесять свідків ставало, до тепер ще терміни йдуть, а кошт який! Вже буде до яких кількасот злотих! — І він не жалує грошей на ті процеси та ще відгрожується, що кожному ребра поломить, хто лише на мене гляне, або мене доторкнеться. Про мене, нехай собі бється, що мені то шкодить! — Ще й гонор з того маю, бо всі люди знають, що то за мене так хлопи бються.

— Алеж то він мене шалено любить, нехайже його!

І молодичка Дарка засміялася вдоволено, аж заблестіли рівні білесенькі зуби, між червоними губками, що виглядали як ті ягоди - суниці, червоні в білій сметані.

Потім нагло звернулася до третої молодиці зі словами:

— А ти Настуню, чому мовчиш? — Яке твоє життя з чоловіком? Вже кілька літ як ми розійшлися, ми обі зі Зонею повиходили замуж на чужі села, а ти тут у рідному селі лишилася, та й так ми вже всі три, хоч ровесниці, потужилися, що майже нічого про себе не знаємо. Справді, щось трохи ми зачували, що твій Василь за тобою дуже пропадає. — Чи то правда? — Ну, скажи!

Настуня, господиня тієї хати, розкішна, здорова молодиця, сиділа на траві, спершися об пень груші, а коло неї двоє її дітей. Старшенький, хлопчик, виліз її на плечі і здер з голови хустку так, що ясні кучері розсипалися довкола білого личка, обняв її ручками за шию і заглядав, перехиливши головку, мамі в очі, то з лівої, то з правої сторони, а друге опенькувате немовлятко тримала при груди і кормила. Обі руки мала заняті, бо одною придержувала немовлятко, а другою мусіла боронитися перед старшеньким збиточником. Зараз не відповіла на Дарчин запит, тільки всміхнулася, якось щасливо зітхнула, а за хвильку сказала спокійно.

— Та якжеж то вам сказати чи мій Василь за мною пропадає! Певно, що він

мене любить, але не знаю, чи варта розказувати, як? Бо властиво, то він мені нічого такого не справляє, як твій, Зоню, тобі, ані не прибирає мене; сама собі купую, як вже мені що доконче потрібне, а то понайбільше ходжу в старім, бо то часи тепер тяжкі. Ані він за мене як твій, Дарко, з ніким не бється, нікого не пробиває, ні крови не проливає, ні ребер не ломить, нікому. Бо так, щоб по правді сказати, то і нагоди до бійки через мене нема. Мій Василь завжди дома, зі мною, то на музики не кортить мене летіти.

— А тая любов до мене, то якась така поважна і статочна. Одно лише можу сказати: він любить мене цілком інакше як ваші чоловіки вас. — І любить, і шанує мене і вірить мені й я йому, от що!

— Від коли я за нього вийшла, то він мені ще марного слова не сказав і ніколи не образив. — А між людьми, на вулиці, чи на якійсь оказії, то все мене поперед себе пускає, місце мені робить, першу за стіл садовить, людям представляє, мовляв: „моя жінка, моя ґаздиня" — все мені подає, прямо услугує мені як якій пані, аж мені нераз стидно перед людьми. — І то не лише про людське око, ні! — І в дома те саме. Він не пообідає, доки я з ним коло стола не сяду, не дозволить, щоб я десь в кутику сама з мищинки наїлася. Коли приходить час обідати, то вперед мушу діти нагодувати і поприсипляти, а потім напроти нього сісти і разом їмо. Він зі мною розмовляє та жартує. Нераз я йому кажу: — „Та що ти, Василю, собі думаєш, що ти мене так шануєш, чи я яка пані, чи що?" А він каже:

— —Ти в мене велика пані, бо ти моя ґаздиня, ти цілу мою господарку тримаєш, без тебе моя господарка пропалаби.

— А в зимі, як я лежала тяжко хора, в пологах, то ані ногою з ліжка не дозволив мені ступити. Сам варив, сам дитятко напував і колисав. На руки мене брав і на лаву переносив, ліжко мені перестелював і мив мене і коси мені розчісував. Нераз я вже слізьми заливаюся і прошу: — „Василю, Васильку, та спочинь бо, не трудися вже стільки. Як я вмру, то тобі лекше буде, візьмеш собі жінку молодшу, сильнішу, перша - ліпша дівка в селі за тебе піде, бо ти ще молодий і багатий".

— А він мені каже: „Не думай собі, Настуню, що я тебе лиш тому так рятую, що так годиться, то тому, що тебе люблю. Ні, я хочу, щоб ти мені жила та була здорова, та ще і тому, що ти в моїй господарці неначе той перший міністер в державі. Ти в своїй малій, мудрій головці так справно укладаєш плян цілої господраської роботи, а потім так жваво виконуєш те все, що в головці уложила, що половина тягару і гризоти мені спадає з плечей, як я маю таку второпну жінку. А до того ти не лише всім порядкуєш, але й сама стаєш до роботи, як найщиріша, найліпша робітниця. Ти вже зложилася до роботи у тій нашій господарці і вона йде тобі справно, а хтож мені заручить, що якби я привів до хати іншу, чужу челядину, то вона буде так само, як ти розумно господарити, що буде така згідлива, добра, второпна й ощадна?

— „А діти? — Чиж ти думаєш, що я мігби з таким легким серцем привести їм мачуху? — Я знаю, що значить рідна мама для дитини, бо я сам був сиротою. — і вір мені, що якби я нині ще мав рідну маму, хоч я нині її помочі не потребую, але за те серце, за те добре слово, я її по руках і ногах цілувавби. Так, Настуню, ти в мене важна, дуже важна, бо ти мама моїх дітей. — Що маю доброго, те знаю і ціню, бо рідко коли в життю приходить пізніше щось ліпше".

— Якось то торік, перед самими вікнами молоду вишеньку мені посадив і приговорював до мене, як її садив: „Хочу, щоб моїй Настуні перед вікнами вишенька на весну біленько зацвила. Щоб моя Настуня, як лише весняним ранком очі отворить, на цвіт вишні дивилася".

— А цього року вишенька зацвила. Якраз настала весна, я подужала і вийшла на двір, а тут перед вікнами тая вишенька вся біла — біла, вся від цвіту і від сонечка сіяє — аж сльози закапали мені з очей від радости. Надійшов мій Василь, станув собі коло мене, і взяв мене за руку: І так ми обоє хвилинку мовчки стояли та на ту цвитучу вишеньку дивилися. Так ми собі стояли щасливі і несмілі як хлопець з дівчиною, так, немов нам сталося яке чудо. — Так, то ще раз зацвило нам щастя, ще раз зацвило наново разом.

— Нераз, буває, заведе мене до пасіки, бо дуже в пчолах кохається, переглядає вулиї та мене кличе: — „А подивися, Настуню, на той пень, який він сильний, або тамтой! О! який „бурмило" сильний. Видиш його, задушно йому в улию, то

на дворі собі розсівся, на прохолоді, довкола очка".

— І отворить вулий та показує мені все, як там пчілки працюють. А я пчіл не боюся, стою собі коло нього з боку і приглядаюся. То він візьме ножик, виріже найкращу крижку меду і подасть мені. Таку гарну, таку свіжу, золоту, пахучу, крижку меду подає мені і просить, щоб я покушала. А сонечко так мило над нами світить, а пчілки не сердяться на мене, що я тую крижку беру, неначе і вони радуються, що господар свою господиню в пасіці угощає.

— Беру я ту золоту крижку від нього, а руки мені трясуться від радости, що він мене так шанує і мені першій подає все, що має у своїй господарці найліпшого і найкращого, все, до чого своєю власною працею дійшов.

— Бо не думайте собі, що то лише тая крижка меду! А найліпше яблочко з власної щепи, найсолодша грушка - дульочка, а ягідка чи грибок, найдений в лісі, все тащить своїй Настуні, що нераз вже мушу сміятися і кажу: — „Ти мені, Васильну, все зносиш до хати, так, як лис лисичці до нори".

— А часом, то щось таке зробить, що другий господар нізащо в світі того не зробивби. От, як весною, вечером, вертається з поля до дому, йде через леваду, то зігне свої спрацьовані плечі і назбирає для мене китичку пахучих фіялок, та принесе їх мені як хлопець дівчині. А щоб люди не виділи і не сміялися з нього, то несе тую китичку під полою і подає мені її тоді як ніхто не видить. А осінню! Знає, що я дуже люблю, в хаті образи червоною калиною позатикувати, то вже нарочно водить коні попід ліс пасти, щоб мені тої червоної калини наломити, щоб мої очі врадувати.

— Та щож я вам ще буду розказувати, як мене мій Василь любить? — Та яжке він мене любить! — От так, по звичайному, по людському...

— Ой, то не „по звичайному" і не „по людському" він тебе любить, Настуню, — а по Божому — сказала якось заздрісно Зоня. — І мені здається, що ти від нас щасливіша і твій чоловік від наших чоловіків щасливіший...

А Дарка нічого не сказала, тільки чогось важко зітхнула...

Олена Цегельська.

ВИ ЙШЛИ...

Ви йшли... не було вам зупину
У жилах лиш могутня кров,
У мізку сильна жажда волі,
В душі палаюча любов.

Ви йшли...
І кровю волю здобували
І трупами стелили шлях
Кудою йшли...

Ви йшли... А далі ми будем іти
Промощеними вже шляхами,
Під звуки сурми продовжати
Давно почате діло вами.

Стефанія Мартинюк.

Творці Сучасних Машин

Американці, які створили сучасну світову рекляму, цебто всі трики, як робити з мухи вола, залюбки хваляться, що вони — найбільше винахідчивий нарід в світі. Редактор наукового відділу „Ню Йорк Таймс" Вальдемар Кемпферт, автор „Популярної історії американських винаходів" питається, чи правда, буцім то американське повітря впливає більше на талант винаходів, ніж европейське? І відповідає: „Наші винаходи відбивають не нашу оригінальність, а наші потреби".

Від пароплаву до літаків

Пароплав? 30 пароплавів плавало вже по водах, заки Роберт Фултон вибудував свій „Клермонт" і пустив його по Гудсон в 1870 р. Анґлієць Симінґтон придумав шрубове судно вже в 1787 р.

Авто? З усіх патентованих американських возів дуже мало належить американцям. Патент Сельдена з 1879 р., що приніс два міліони доходу, має попередника у швайцарця Ріваза з 1807 р. і француза Леонара з 1860 р. Всі теперішні типи американських авт виводяться від Даймлєра і Бенца, які появились від 1883 до 1885 р. в Німеччині. Чотириколові гальми — анґлійські, натискові — французькі, 8 циліндровий пристрій — італійський, 5-типовий — французький. Американське авто дістало назву „американського" через кількість продукції, а не якість механічної конструкції.

Не інакше з літаками, що прийшли від братів Райтів — анґлійців, уліпшені Айфлем французом і Прахтлем, німцем. Француз Ніпорт почав в 1900 р. робити перегони при помочі кадовба та крил, науково збудованих. Перші повітряні поїзди ввели в Німеччині та Росії. „Автожіро" — найориґінальніший літаковий винахід належить еспанцеви — Сієрва.

Від телеґрафу до сталі

За те американці сміються, що щодо телеґрафу в Европі чуємо про Морсого як першого винахідника в 1837 р. Німці вказують навіть на свого земляка Семмерінґа, що телеґрафував електрикою вже в 1809 р.; а анґлійці вчать в школах, що телеґрафічну стрілку винайшли в 1837 р. Кук і Вітстон. Те саме з телефоном. Анґлійці уважають винахідника телефону Белла, німці Филипа Райса, який випередив його в 1861 році на 15 літ скоріше, а французи Шарля Борселя, що мав цю ідею, хоч її не виконав.

Не менше спорів є з фільмою. Німець Метампфер в 1833 р. перший зробив її плян, француз Люмієр перший перевів її практично в 1895 році.

Як почали робити новітну сталь? Американці вказують на свого Келлі з 1851 р., який випередив німця Бессемера, який перевів в Америці свої патенти перед судами технічно. Німець Сіменс в 1861 р. винайшов грубу для перетоплювання сталі, а французи Мартени удосконалили її. Анґлієць Дербі вже в 1713 р. зробив теж дещо в цій справі.

Інші винаходи

Електричну лямпу звану „Едісоновою" винайшов незалежно самостійно анґлієць Свон, а неонові знаки француз Кльод.

Жниварка як патент належить американцеви МекКормикови з 1833, але вже перед ним в 1794 році знали її скотляндці та анґлійці в 1826.

Американська швальна машина, звязана з іменем Гова, в 1846 р. мала попередника в Европі ще в 1830 р., коли винайшов її француз Тімоніє.

Елєватор не є американським винаходом Отіса. Навіть його модерні типи знали раніше анґлійці в 1846 р. (тип гидравлічний) і німці в 1889 р. (тип електричний).

Мотори, ровер, телевізія

Спаленеві мотори придумали француз Леонар в 1880 р. і німець Отто в 1876 р., пізніше німець Дізель розвинув їх в 1893.

Ровер винайшли в Анґлії коло 1880 р.; фотоелектричну камеру, що дозволяє на телевізію, відкрили Ельстер і Ґайтель, ні-

мецькі фізики в 1900 р. Переміну світла в електрику і навпаки при помочі селену відкрили анґлійці Мей, Смит і Бидвел.

Назагал телевізія — міжнародна, зроблена спільними силами Анґлії, Мадярщини і Злучених Держав.

Два американські вчені обрахували недавно, що 148 першорядних звукових винаходів повстало рівночасно в ріжних місцях. Звичайно винахід, заки стає машиною придатною практично, переходить цілими роками з одної ляборатoрії до другої, заки вчені не доповнять його так, щоб він міг дістати ту форму, яка появляється як життєздатна.

Василь Елиняк

Коли з днем 1 січня, 147, ввійшов в життя новий канадійський громадянський Акт, покликано одного з двох перших українських поселенців в Канаді, Василя Елиняка, до Оттави, де відбулась врочиста церемонія надавання перших нових громадянських цертифікатів.

Родився він в селі Небилові, повіт Калуш, Галичина, дня 22 грудня, 1859. Він прибув до Монтреалу на кораблі „Ореґон" згаданого вже повище дня, переплививши через океан з Ліверпулу за 11 днів. З Монтреалу він прибув до Виннипеґу, а звідси пішов працювати для одного менонита на фармі в околиці Ґретна за за доляра й пів на день. Заробивши 110 долярів за два роки, він повернув до старого краю і привіз жінку й троє дітей. Попрацювавши знова в тій самій околиці через чотири роки, він наняв тягаровий ваґон за 40 долярів і перевіз в нім дві корови, два воли, тридцять курей, віз, плуг, дванадцять міхів муки, скількість мяса і дещо з хатних річей до Чипмен в Алберті, де вже до того часу було більше число наших поселенців. Була вже там і церква. Там він проживає й до сьогодні.

З 14 його внуків, пять служило в збройних силах за морем, а один був ранений в битві. Два сини є окулістами в Едмонтоні, три занимаються бизнесом, один є плекателем расової худоби, одна внука норсою, а один ходить до університету.

Родину Елиняків можна уважати за типічну українську родину в Канаді. В протягу короткого часу вона зробила в свобідній країні дуже великий поступ як для себе так і для Канади.

Затроєння Грибами

Старе народне лікування завсігди приписувало грибам таємничий вплив, а навіть говорило про чудесні наслідки від них. Це проявляється навіть в назві деяких грибів в ріжних мовах, а особливо в назвах отруйних грибів, як н. пр. „чортів гриб", „чортова гавлинка" (порхавка), „відьминний гриб" і т. п., що розуміється, вказує на звязок грибів з непевними, таємними силами, яких належить боятися.

Звідки походить ця схильність народу саме ці ростини оточувати забобонами й вірою в чуда?

Хто мав раз змогу бачити явище затроєння грибами й швидкість, з якою воно виступає, коли стан хорого з кожною хвилиною стає щораз грізніший, той розуміє, чому приписувано надприродні можливости цим особлившим творам природи, які не маючи ростинної зелені, галапасують на інших ростинах, відживлюючися їх поживними річовинами, або виторами з розкладу їх тіла.

Деякі затроєння грибами обявляються щойно в 10—12 годин після спожиття отруйних грибів, отже найчастіше в ночі, при пробудженню, як здавалося, з довгого сну з найтящими хоробовими проявами. Це підвищує тільки почуття страху, яке є знаменним явищем, що товаришить тяжкому затроєнню грибами і викликує холодний піт на чолі хорого.

Перебіг затроєння такий: невдовзі після їжі виступають корчі з блювотами, холодними дрощами, томлячою спрагою й іншими питомими познаками тяжкого захорування. Черево надуте, помічуються розстрій слуху й зору. Хорий дуже схвильований, майже як в божевіллю, лежить жахливо бездушний і не звертає найменшої уваги на оточення. Але на його обличчю слід найбільшого болю і найбільше нагального терпіння. Ці явища наступають нераз по 10—12 годинах, а часом навіть по 18 годинах після їжі. Чим швидше дається пізнати затроєння грибами, тим кращий вигляд на виздоровлення.

Як наступає затроєння? Ось перед нами найотруйніший гриб, якого називають гадючка бородавчата (Аманіта Фальойдес) по анґлійськи. „Дидлі Еджерік", так дуже подібний на прегарні й смаковиті печериці, тільки цілком білий. Він містить в собі отрую т. зв. „фалін", яка має ту прикмету, що розкладає кров подібно як отруя „кольхіцин" з осінного пізно - цвіту. Коли наступило затроєння, або коли тільки ми про таке затроєння догадуємося, насамперед слід подбати про випорожнення шлунку. Це треба робити при всіх затроєннях грибами. Коли нема під рукою блювного каменя, то й муштарда розпущена у воді, або вода з милом спроваджує швидкі блювоти. Крім того треба давати пити воду заморожену ледом, горячі сидячі купелі, горячі оклади на черево і тулуб. Розуміється, негайно кликати лікаря, який пробуватиме усунути затроєння відповідними протиотруями.

Отруя мухомора, по анґлійськи „флай мошрум", — це т. зв. „мускарин". Цей гриб спроваджує тяжкі явища затроєння, а навіть смерть, особливо, коли з його шапочки не стягнено оболонки. Тимчасом на Сибірі варять такого обібраного гриба, відливають першу виварену воду, а другу пють вже як опянюючий напій, який має той наслідок, що збільшує сили до діяльности, одначе спроваджує також тяжкі напади несвідомої скажености. Тому гомеопатія послугується цим грибом, щоби малими давками його отруї поборювати явища епілепції, до певної міри подібні на явища опяніння. Тут,як і в багатьох інших випадках, находяться поруч себе: благодатна життєдайна діяльність і отруйна, яка нищить теж саме життя.

При затроєнню їдовитими сморжами — ділає т. зв. „гельвельна кислина", яка розвиває свою отруйну діяльність в печінці і в нервових клітинах. Вонюча веселка, по анґлійськи: „Фетід Вудвич" і красноголовець спроваджує заголомшення, біль голови й блювання. Від спо-

життя цього гриба стримує нас його відразливий запах. Колиж його таки спожито, він спричинює тяжке запалення приладів травлення. Вонючу веселку вживано давніше як засіб проти ґіхту - подаґри. Вона така чутка, що хто її подибає в лісі, має гидке враження, начебто коло нього находилося стерво.

При затроєнню грибами слід розріжнити затроєння грибами отружними і грибами їстивними, але вже попсованими. В останному випадку виступають явища такі, як і при дуже небезпечних затроєннях, т. зв. ботулізм, яких викликає споживання несвіжого мяса, або несвіжих консервів.

Поручають вкладати до варива грибів срібні ложки або пластинки цибулі. Це недоцільне. Таким робом ані гриб не позбувається отруї, ані не можна виказати, чи маємо діло з отруйними грибами, чи ні. Найкраще забезпечення проти затроєння грибами це вживати тільки ті гриби, яких напевно знаємо як нешкідливі, зготовити їх в свіжому стані і не переховувати довго потрави, зготовленої з грибів.

Умови Берестейського Мира

Перший міжнародній акт відродженої української держави був такого змісту:

Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія й Туреччина з одного й Українська Народна Республика з другого боку заявляють, що воєнний стан між ними скінчився. Держави, які заключують договір, рішили надалі жити з собою в мирі і приязни.

Між Австро-Угорщиною з одного й Українською Народною Республикою з другого боку, оскільки вони межують з собою, залишаються ті межі, які існували до війни поміж Австро-Угорщиною й Росією. Далі на північ іде границя Української Народної Республики, починаючи від Терногороду, в загальних рисах по лінії Білгорай, Щебрешин, Красностав, Пугачів, Радин, Межиріччя, Сернки, Мельник, Високе Литовське, Камянець Литовський, Пружани, Вигонівське Озеро. В подробицях означить цю границю мішана комісія, беручи під увагу етноґрафічні відносини й вимоги людности.

Звільнення окупованих територій почнеться негайно по ратифікації договору.

Дипльоматичні й консулярні взаємини між державами, які заключають договір, відновляться негайно по ратифікації мирового договору.

Держави, які заключують договір, відмовляються обопільно від заплати коштів війни, цебто від державних видатків на ведення війни, а також від покриття воєнних шкід, завданих державам і їх громадянам.

Воєнних полонених відпуститься з обох боків до дому, оскільки вони не захочуть дістати дозволу залишитися в чужій державі або податися до якоїсь іншої держави. Полагодження получених

з тим питань відбудеться шляхом окремих договорів. До дня 31-го липня 1918 р. обовязуються переговорюючі сторони постачати обопільно надвишки хліборобських і промислових продуктів.

Усталення державних і правноприватних взаємин, виміна полонених і цивільних інтернованих, справа амнестії, як теж справа захоплених противниками торговельних кораблів, все те усталиться в окремих договорах з Українською Народною Республикою, які творять значну частину теперішного мирового договору, і оскільки це можливе, одночасно з ним вступлять у силу.

Умови, заключені цим мировим договором, творять одну, нероздільну цілість...

Як представники уряду Української Народної Республики, підписали берестейський мир — Олександер Севрюк, Микола Любинський і Микола Левитський. За Німеччину — державний секретар закордонних справ Ріхард фон Кільман, за Австро-Угорщину Отокар ґраф Чернін, за Болгарію — президент міністрів Др. Василь Радославов з чотирма повновласниками, за Туреччину — великий везир Талат Паша, міністер закордонних справ Ахмет Нессімі Бей та двох повновласників.

Тайний договір

Разом з наведеним вгорі у скороченню договором підписано у Берестю тайний договір такого змісту:

„З ходу ведених переговорів представники Австро-Угорщини й Української Народної Республики прийшли до переконання, що обі великодержави кермуються волею жити між собою в тісній дружбі й живих взаєминах.

Признаючи, що ті взаємини скріпляться, якщо меншости, які живуть в обох державах, щодо яких друга сторона є зацікавлена, матимуть повне забезпечення свого національного й культурного розвитку, цісарсько - королівський міністер закордонних справ приймає з задоволенням до відома, що Українська Народна Республика вже створила закони, які забезпечують права живучих на Україні частин польського й німецького народу, а також права жидівського населення.

І навпаки, уповажнені Української Народної Республики приймають до відома, що австрійський уряд рішився на основі намірів проголошених його цісарською і королівською апостольською величністю, при його вступі до правління і в його престольній промові, поробити заходи, що розбудовуючи далі існуючі інституції, мають дати тій частині українського народу, яка живе в межах Австрії, дальше забезпечення її національного й культурного розвитку.

Для осягнення цієї мети, австрійський уряд предложить обом палатам державної ради проєкт закону, силою якого ті частини Східної Галичини, де переважає українське населення, будуть відділені від королівства Галичини й злучені з Буковиною в один суцільний, коронний край. Цей замір австрійський уряд має здійснити найпізніше до дня 31-го липня ц. р. Австрійський уряд змагатиме всіми засобами, які дає йому конституція, до того, щоби цей законопроєкт зискав силу закону.

При цьому існує порозуміння про те, що ця заява творить з мировим договором неподільну цілість і що важність цеї заяви вигасає, якщо не буде виконана яка будь постанова мирового договору.

Цей документ і його зміст мають лишитися тайними.”

ДОБРИЙ ПРОМИСЛ

Діпістка: Пане меценасе, ваші окуляри дуже побільшають?

Магазинер: Так, дуже побільшають.

Діпістка: То як ви будете давати мені приділ, прошу окуляри зняти.

ПОДІБНІ ГОЛОВИ

— Якась бараняча голова заміняла мені капелюх, а лишила свій старий.

— Це міг зробити лиш хтось, що має подібну голову до вашої.

— Івасю, ти направду малий віслюк. А знаєш ти, що то таке?

— Знаю. Малий віслюк — це син старого осла.

Життя Людини

(Китайська леґенда).

Коли Господь Бог сотворив світ, то зявився перед Його троном чоловік і сказав:

„Створив Ти мене людиною, всемогучий Боже! Скажи мені, скільки років я буду жити, яка має бути моя пожива і в чому буде полягати моя праця на землі".

Бог відповів:

„Будеш жити 30 років. Могтимеш їсти все, що тобі смакує, а в праці твоїй дам тобі ту полекшу, що будеш панувати над усіми звірятами".

„Дякую Тобі, милосердний Боже, — відповіла людина, — за той жереб, який припадає мені з Твоєї ласки. Лише замало життя даєш мені, мій Владико - Чоловіколюбче".

Господь Бог усміхнувся і відповів:

„Стань на боці. Пізніше повернемося до твоєї просьби".

Потім прийшов до Господа Бога віл і сказав:

„Створив Ти мене волом, всемогучий Боже. Хотівби я знати, скільки років я маю жити, яка буде моя пожива і яка праця".

„Бачиш там людину? — спитав Господь Бог. — Вона буде твоїм паном. Будеш їсти солому і сіно, а житимеш тридцять літ".

Засмучений віл відповів:

„Важке буде моє життя! При цьому, Боже, дав Ти мені забагато літ. Скороти моє важке життя на декілька років!"

Людина, яка стояла недалеко, почувши це, промовила до Бога:

„Забери йому, Господи, кілька літ і додай їх мені!"

Усміхнувся Господь Бог і сказав:

„Добре! Заберу волови 20 років. Можеш, чоловіче, додати їх до своїх тридцять і житимеш пятьдесять років".

Невдовзі перед троном Всевишного зявився пес. Він сказав:

„Милостивий Боже! Твоя воля створила мене собакою. Скілько я маю жити, чим живитися і яка буде моя праця?"

„Чи бачиш людину, котра стоїть неподалік? — сказав Бог. Вона буде твоїм паном. Будеш їсти кістки і відпадки з його столу, стерегтимеш його дому і майна, а житимеш тридцять років".

„Це буде направду собаче життя, милосердний Боже — сказав пес. — При тому так довго маю жити. Покажи мені ласку Твою і скороти мені скількість літ такого життя".

Тут чоловік знову шепнув до Господа Бога:

„Забери, йому, Господи, частину його життя і доточи мені'.

Усміхнувся Господь і сказав: „Нехай буде так, як просиш. Заберу йому 20 літ і даю тобі".

І так сталося, що собака живе 10 років, віл 10, а людина 70.

Але тільки 30 років живе людина по людськи: працює в повноті своїх сил, є весела і тішиться життям.

На протягу 20 років живе людина як віл: тяжко працює понад сили, намагаючись здобути майно для забезпечення своєї старости.

Протягом дальших 20-ти років живе людина як собака. Не любить нікого і ніхто її. Коли має майно, то стереже його, як пес, будучи у вічній трівозі, щоб його не стратити, і небажаючи ні з ким поділитись. А коли не має майна, то як пес переходить на чужу ласку, живучи вічно в турботах і неспокою без крихти радости.

ТЯЖКА КАРА

Коридоровий: Пане бльоковий, ви чули як IPO покарало Грицька за те, що він поцілував Оленку?

Бльоковий: Як покарало?

Коридоровий: Йому за це відобрано цілотижневий харчевий приділ.

Бльоковий: Це ще ніщо. Мене колись за це присуджено на тяжке досмертне подружжя.

ЛЮБОВ ГУМЕНЮК-ЛУЦІВ.

Батькові іменини

Відчинив шафу широко і задумався. Краватки, які висіли перед ним на шнурочку, ловили за очі багатством колірів, кратками, кривульками, рисочками. Мінилися як живі, просилися взяти їх на нинішний день до отого попелястого убрання, яке ще вечера нудьгувало в кравецькій робітні. За кілька хвилин різко вистуканих годинником, професор Матійчук махнув рукою, якби подразнений власною нерішучістю і сягнув по темно-ґранатову. Мала сріблисті зірки, а головне: жінка казала, що вона в доброму, поважному тоні. Так треба на нинішний день, коли очі всієї рідні будуть спинятися на ньому.

Професор Матійчук помічає з теплими гордощами в душі, що хатний настрій вже від самого ранку перемінився. Катря причепурена бігає по кімнатах, докінчуючи ранішні порядки — має за годину йти назустріч панночці, яка приїде з села передполудневим поїздом. Вчера вона весь день так завзято стукала в кухні посудиною, що професор майже ненависно дивиться на її руки. Тепер вони гуляють з стирочкою по його шафі з книжками.

А жінка?! Він до сліз зворушується на її вид. Причісує зачіску перед „родинним" дзеркалом і крадьки дивиться в її бік.

Скільки життєздатности в кожному русі її дрібної постаті, скільки щирої турботи на обличчю в рямках вже сивого волосся! Вистрибує зпоза кухонних дверей з полумисками пиріжків, бубликів і зникає за завіскою в їдальну кімнату. Матійчук ховає гребінець і спирається плечима на нагріту піч. Знову жінчина, швидка хода.

— Юлечко, на що це все?! таж нікого чужого нині в нас не буде!

Зовсім по молодечому, рішучо крутить головою пані Юлія.

— Ніколи в життю не збувала я чимнебудь твоїх іменин і не буду ні тепер, ні на будуче!

Професор Матійчук йде до вікна, дивиться на вулицю, заклавши руки на спину. Чує як жінка радісним, трошки схвильованим голосом балакає з Катрею. Відтак обі довго сміються, врешті рішуче:

— Йди вже, йди, бо буде пізно!

Тихо. І дома і на вулиці. Десь далеко хтось хльоскає тріпачкою по килимі, гуркотить віз навантажений бочками. Професор настроєний до споминів... в такий день як нині, в 57-мі його іменини.

Спомини, як ці горобчики на краєчку даху протилежної камяниці, обсідають його.

Двадцять років тому... Так само святочно, хоч був будень, були прибрані кімнати його мешкання, така сама метушня в кухні. Тільки в Юлечки на обличчю були ще румянці, а волосся золоте, з відблиском міді, як колосся пшеничне на загінцях його батька. А „діти" були ще насправді дітьми. Найстарший Олексій в ґімназійному однострою остро шаркнув ногами перед ним і почервонівши, збентежений тремким голосом зложив побажання. За ним Надя у вишитій сорочці і полтавському жупанці, відтак Петрусь і Андрійко. Оба „малі" в однакових вишитих блюзках, підперезаних крайкою. Згідливо всі станули перед татусем і зворушливо звеличували його день.

Після святочного обіду (як оця невтомна Юлечка завжди дбайливо приготовляла його!) діти перешіптувались, значуче зиркали на маму і перед батьком став Олексій. Знов поклін і кімнатою стрясав його дзвінкий, хлопячий голос, деклямуючи Шевченків „Кавказ."

В грудях професора Матійчука щось рветься, сіпає серцем, розливається горячим жалем. „Гей синку, синку, які в тебе були тоді чудові очі! Яким вогнем палали, яке виявляли завзяття."

Надя ластівочкою щебетала „Мово рідна, слово рідне." З личком пільної квітки, хоча кулачки затискались, аж пальчики біліли- Петрусь і Андрійко співали „дует" „Ой видно село"... Коли „фальшували," то в мамусі крадьки, ґрізно морщилось чоло. Дружний дует... Держались за руки, а це так звору-

шувало батька, що схвильованими долонями гладив їхні, вичесані голівки.

Такі то були „його" вечері тоді, приготовані спільними силами дітей і Юлечки! Яка вона розумна, догадлива! Чудово підбирала точки вечірної програми, вміла примусити тремтіти на радощах чоловікове серце! Бо гаразд знала який він; не забувала як то колись лякав він маленького Олексійчика і Надю, співаючи їм над колискою „Соколи, Соколи, ставайте в ряди!..." І все знала, розуміла, не менш його самого шанувала вузенькі грядочки, де під блакитом неба родилась золота пшениця. Професор Матійчук пересуває долонею по голові, дбайлива зачіска йде в ніщо.

Гадки летять стрімголов. Споминів про деякі пізніші роки ледве торкаються, за те в інших глибоко потапають, що аж серце ворушиться. Так, ось так! Олексій — студент, Олексій у військовій шапці і він той сам Олексійчик на чужині. Зразу в листах від нього туга, відтак байдужність, а від недавного часу глибоке вдовілля, з яким він чомусь то ніколи перед ним не звіряться, тільки перед мамою.

— Мамусю, я радий! Мамі тут зовсім гарно живеться, а дружина моя (ти будеш її безперечно любити, як познайомишся з нею!) Бо жена, щира людина!

Може... може Юлечка й буде її любити, але він, Василь Матійчук, батько її чоловіка, ніколи — преніколи!

Згадка про Надю (вона тепер така смілива, гордовита дівчина, є учителькою на селі) чомусь так тісно вяжеться з її дитячим полтавським жупанцем, що йому хочеться зараз побігти до кухні і спитати Юлечку, чи цей жупанець є ще в шафі, зачиненій на ключ в передпокою, де є всі родинні памятки... Надя ходить тепер в модних суконках, затулює струнку шию футряним ковніром, пишно закидає серед бесіди чепурну голівку взад і вживає частенько таких слів, від яких чомусь холодом віє на нього.

А Надя наче навмисне: „справозданє, „окульнік," „посєдзене" і вічно оте многозначуче „ми."

— Хто „ми?" — спитав її батько раз, як жінка вийшла в другу кімнату. Надя хитнула голівкою аж кучері розсипались по плечах.

— Но — „ми": „керовник школи" — перша сила, пані Чапарекова і я! —

Тоді він бачить, що Надя вже не пільна квітка, не блакитна волошка серед золотого збіжжя, а пересаджена, щіплена рожа, викормлена на чужих соках. Після кожної зустрічі з дочкою був такий розбитий, що тікав від людей до своєї кімнати.

Не розумів і не хотів розуміти жінку, яка переконувала його:

— Чого ти, Василю, так відчужився від Надьки?! Вона така добра дитина — дивись, цього разу привезла тобі в дарунку такі прегарні овочі: виноград, помаранчі. Щира добра доня!

А Петро та Андрій...?! Професор Матійчук закурює папіроску і нервово затягується димом. Оба тепер вчаться у вищій школі. Батько не знає, де дітись на радощах, як оба ввійдуть в хату, здіймаючи як на приказ розмашистими рухами студентські шапки.

Тепер вже не співають в дуеті. Хоч Петрів баритон гучним дзвоном лунав по хаті, а Андріїв тенор нагадував подільський садок, де лящать соловії. Пропав дует, зявилися предовгі балачки, дискусії і дискусії!..

Іскорки в Петрових очах, грізні як на пожарищі, а в Андрієвих завзяті та ніжні, наче серпанком зорі прислонені. Хоч сидів в третій кімнаті, його вухо ловило кожніське слово з синівських уст. Петро говорив багато: поступ, реорґанізація світу, дикатура низів, здобутки СССР на моральному світовому ринку, повний упадок фашизму, „наша" віра в перемогу нашихˮ ідеалів!

Андрій ніколи не горячився; говорив твердо, і завжди те саме:

— Моя і всіх нас єдина ціль високо підняти жовто-блакитний прапор!

Нераз хотів бігти і піддержати Андрія: — Так, так, синку, підняти і плечима своїми твердо підтримати, щоб вдруге не похилився!

Василь Матійчук кидає недокурену папіроску і притулює вогник сірника до другої. Щораз живіше тремтять його руки. Жаль того дуету, що хто знає, чи задзвенить ще колись.

Петро та Андрій не хотіли вже жити в одній кімнаті — розділились. При спільному столі за їдою поводяться розмірно вічливо, але погляди їх холодні, чужі, розскакуються, як вістря сокири від муру...

Дзвінок в передпокою і радощами

Пані Софія Возьна в ролі Катерини в українській опері „Катерина," виставлена на сцену українцями в Торонто, в днях 24 і 25 січня, 1947 р.

сповнене Юлеччине:

— Дякую, дякую!!

Матійчук навіть не пробує догадуватись про що там йде. Сидить, спершись на спинку крісла і не рухається, коли жінка увійшла в кімнату.

— Що таке, Юлечко?

Збентежив її байдужністю свого голосу.

— Що-о?! А ось бачиш, Васильку, хтось з далекої, далекої чужини шле тобі такий чудовий привіт, аж мені заздрісно!..

Кокетерійно, по дівочому, добула з коверти письмо і поклала перед чоловіком. Писав Олексій. Бажав батькови прожити довгі роки в гаразді і здоровлю. З рядків його листа пробивалась самопевність.

Біля його підпису пишався другий: Божена.

А під ним дописка дитячою рукою:

„Шле привіт дорогому дідусеви—Мілада.”

Василь Матійчук тричі прочитав письмо і наче зовсім забув про жінку, біля нього.

Скривилась і тихо пішла в кухню.

Тоді він схопився, випрямив свою дужу постать і глибоко, голосно зітхнув. Пробував ходити по кімнаті, дивився на вулицю, сідав читати якусь книжку, але думки не хотіли держатися.

Майже рванув дверима і ввійшов в кухню з таким острим видом, що Юлечка пустила з рук ложечку і станула як вкопана.

— Слухай, жінко, чи ти писала Олексієви (я стільки разів просив тебе це), щоб він вчив своїх дітей рідної мови?!! Щоби купував їм книжки і казав їх читати?!

Пані Матійчукова заломила руки:

— Васильку, чого ти мене так сьогодні лякаєш?! Чи коли інде ми не моглиб поговорити на цю тему?!

Завжди боялась ненадійних слів і вчинків, завжди ставала перед ними безпомічна.

Хотів зімняти Олексіїв лист і кинути його в піч, але здержало його безмірно стурбоване жінчине обличчя. Коли на коридорі роздались гомінкі голоси та сміхи, тихцем вийшов з кухні.

За хвилину вся хата професора Матійчука замінилась у вулик. Катря бігала, сміялася з чогонебудь. Надя здіймала лінивим рухом футро в передпокою, а Петро й Андрій чистили черевики біля порога і перекидались словами.

Після цього всі з мамою ввійшли в кімнату. Професор Матійчук був такий розсіяний, що ловив свідомістю ледви деякі моменти, слова, та рухи рідні, що повагом, святочно відбувала щорічну, родинну церемонію. Памятав, що треба жінку поцілувати в руку і щось відповісти на її побажання. Надиного чола (кучері дуже остро пахли бузком) торкнувся губами, синам стиснув руки — — і також мабуть поцілувався з ними. Відтак сів і тупо дивився на блискучий, металевий каламар — дарунок від Наді.

У вухах серед цього переливалось: „справоздане,” „пан керовнік,” „посєдзене”.... Курив одну папіроску за другою і заостреною увагою помічав все, що діялося довкола. Був як реконвалесцент після довгої недуги, який чутко реаґує на всі життєві явища. Простежив, що Андрій чемно, поважно сидить біля стола і „мило” погладжує зачіску мягким рухом своєї дужої, виспортованої долоні.

За те Петро неймовірно дразнив його своєю шапкою набакир і простягнутими аж на другий бік стола ногами. Іскорки нахабности в очах виявляли, що він тільки жде, щоби хтонебудь звернув йому увагу на його нечемну поведінку.

Професор Матійчук робив в гадках замітки щодо цього всього і мучився, дожидаючи святочного, іменинового обіду.

Біленька скатерть на столі та тарілки в руках Катриних, яка безупину всміхалася, прояснили дещо хмарний настрій. Пані Юлія (як дуже спочував він її!) піддержувала як могла його слабеньку іскорку, була весь час в такім напруженню аж руки тремтіли в неї. Несміливо підсувала теми до балачок, хитро покидала такі, що могли бути небезпечні! Вона також деколи слухала дискусій.

Надя їла поволи, ковтаючи малесенькими шматочками і залюбки приглядалася бранзолєтці на своїй руці. Батько розказував дещо з актуальної політики — сини докидували по слові — кожний на свій лад.

Сяк-так проходив час аж до компоту з помаранч, якого Катря принесла на стіл. На його вид Надя сплеснула в руки і з міною знавця, ліниво протягуючи слова, сказала:

— Страшенне люблю! І поправді сказавши, ніколи не жалую труду, щоб зварити собі його, кажуть, вітамін пребагато в помаранчах!

Мама вічливо всміхнулася і потакнула головою.

Але Петро. Боже великий! Варто було бачити, яка їдка іронія присіла тоді на його скривлених губах! Дивився на сестру як на щось безглузде та жалюгідне. Ніким не вяжучись, стукав пальцем по столі, аж тарілки дзенькотіли.

— Ах, ти цяця! Дивіться: вітамін дошукується, смакує... В тебе завжди були такі буржуйські навички аж гидко! Ех, тебе би трохи...

Пані Юлія даремне штовхала його ногою попід стіл — була в розпуці, доглянувши на чоловікових висках неспокійне тремтіння.

Надя почервоніла і гордовито зако-

тила губи. Набирала помаранчевого компоту так поволеньки, аж всім остогидло.

— Но, ти з твоїми ідеями!.. Якже ти думаєш? Я важко працюю і мені треба раціонально віджививлятись. Нераз мій керовнік каже, що здоровля треба шанувати... і я не з тих, що собі жалують-

Професор Матійчук глянув на дочку, відорвавши очі від своєї тарілки, та зараз повернув їх на давне місце. Петро весь час усміхався — радше глумливо кривив губи і був момент, коли хотів мабуть з досадою плюнути на долівку, але стрінувся з маминим поглядом і тільки свиснув.

— Но, но, шануйся, набирай манєр — прийде час, виженем — — цяця ти!

Як літний вітрець війнуло несміливе, мамине: Петрусю, змилуйся! Діти, що з вами сьогодні?!

Андрій давно хотів щось говорити та зважився аж тоді як після обіду Катря принесла чай. Присунув крісло блище до Наді і поклав руку на її довгі пальці, які бавилися ножем.

— Надька, я давно хотів тебе дещо спитати, але нехай вже нині... щоб не забулось...!

Кинула на нього вже роздратованим поглядом:

— Щось нове...? Прошу дуже! Я вже така нині поденерована, що більше і не треба!

Андрій трохи винувато всміхнувся.

— Ні, Надька, я нічого... тільки бачиш я хотівби знати, чому ти покинула передплачувати часопис? І ще одно: чи ти цього року нічого не післала інвалідам? Тиж завжди так памятала про них!

Наді дрібно закліпали повіки, але вона затиснула уста й не піддалась. Сердито відсунула братову руку від себе.

— Я не мушу оправдуватись перед тобою зі своїх вчинків. Це ти повинен зрозуміти, але нехай, нині в нас такий святочний день (глянула роблено, — ласкаво на батька) що роблю це! Отже: в мене тепер порожно в кишені, я не можу довший час робити ніяких більших видатків. Погадай тільки, скільки коштував мій побут в Ґдині минулого року в літку?

Голосно, аж надто голосно, засміялась і загалом ненадійно набралась якогось дивного настрою. Сміялася, пустувала, чіплялась. Катрі і нахабно дивилася Андрієви в очі, як горіли похмурим блиском.

Професор Матійчук миттю догадався. Дочка хотіла заглушити щось в душі, як нянька зацитькує розплакане немовля. Підстрибуючи, помагала Катрі забрати посудину зі стола, тулилась до мами, закриваючи її все обличчя кучерями. Після цього піддала гадку відсвяткувати татусеви імянини по давному. Батько ожився і задавив папіроску.

— Як це по давному?

— А так: мамуся нехай щось задеклямує замість Олеся, я також... а Петро і Андрій нехай співають! Дует! Чули всі?..

Не було відповіди. Пані Юлія (нашвидко нагадувала якийнебудь віршик, ладна вже станути перед всім і деклямувати, щоби тільки залатати настрій, що раз-ураз рвався.

Але брати не чули, вели дискусію, забувши про весь світ. Аж здрігнулися коли батько поклав їм руки на плечі.

— А справді, якби то гарно було в день моїх іменин послухати, „Ой видно село" або „Журавлі." Андрій схопився і випрямився, був готовий. Але Петро зиркнув неохочо на батька і пробурмотів дивлячись на кінчики своїх черевиків:

— Зрозумій таточку, що мені тепер ні трохи не до співу, не маю настрою. Вибач, але...

Професор Матійчук швидко пішов в другий кінець кімнати і станув перед картиною, яка зображала весну на Поділлю, якби вперше бачив її в життю.

Катря засвітила світло в кімнаті і почала палити в печі.

Сумно в їдальні. Догоряє ватра в печі. Годинник вибив одинадцяту.

Професор Матійчук дивиться на тарілку з тістечками на столі і чиюсь шклянку недопитого чаю. Андрієва шапка дрімає на кріслі, а сам він давно в своїй кімнаті. Казав, що має багато вчитись і встав від вечері перший. За ним (але другими дверима) вийшов і Петро. Покинули батька самого, докінчувати цьогорічні іменини. Зі спальні чути веселу балачку Юлечки з Надею. А тут він сам з гадками, які холодять душу. Мимохіть сягнув рукою в кишеню й добув Олексіїв лист.

Бється в голові згадка з перед двадцятьох років...

А тепер?... „Дорогий таточку! Нам живеться дуже гарно! Купили собі місяць тому горіхові меблі до спальні за чотири тисячі чеських корон. Ще хочемо і т. п. і т. п." На самому кінці в чеській мові: „Стеті прейі—Мілада." Професор Матійчук затискає оба кулаки і хоче гримнути по столі з всієї сили.

Гамується... Жінка перелякається. Як хлопчак підбігає до печі. „Міляда попеліє серед вугілля."

А серед цього в голові дужий голос:

— Завтра напишу лист і жінці накажу, щоб з ними не церемонилась.

Самота, від неї ніяковість і якесь безсилля. Василь Матійчук навшпиньки, обережно йде до дверей в спальню, вперше в життю підслухує. Срібний голосочок Надин якийсь протяжний.

— Ти знаєш, мамочко, яка тепер моя мрія? Ну тільки вгадай?...

Хвилина непевної мовчанки. Матійчук стримує прискорений віддих.

— Не вгадаю, доню, нехай буде яка є... коби тільки сповнилась!

— Но ось бачиш, я тобі скажу: хочу собі купити на під-весняний сезон курточку з сельскіновим ковніром!...

В грудях професора Матійчука починає щось тихенько, глумливо сміятись. Сміх цей підлазить до горла, врешті добувається з уст голосним на всю їдальню реготом.

— Ха, ха, курточка зі сельськіновим ковніром... А натяк Андріїв на часопис та інвалідів...? ха, ха, ха!..

Долонею закриває уста, схаменувшись. Крізь вузько відчинені двері висувається Надина голова, відтак плече в нічній, рожевій сорочці.

— Це ти, таточку, так смієшся?..

Але обличчя батькове таке похмуре, що Наді стає ніяково...

— Ах, це певне хтось на вулиці...

Матійчук поправляє скатерть на столі, що зісунулась і не дивиться дочці в очі.

— Так, на вулиці!...

Тихо в кімнаті, але в душі росте буря. Хапає шклянку з холодним чаєм і пє до дна. Пригладжує зачіску й рішуче йде крізь темну, гостинну кімнату до Петра.

Син лежить вже в ліжку і читає книжку.

— Прошу сідати, таточку! Щось дуже важне сталося, коли ти тепер прийшов до мене?

Батько не сідає; стає над ліжком і ловиться за його спинку:

— Петрусю!.. я попрошу тебе бути нині щирим зі мною... Я знаю вже якій ти ідеї служиш, я шаную твоє завзяття, але повір мені, що ця праця йде на загибіль вищій цілі нашого Народу!...

Петро жбурляє книжкою в кут, дивиться на батька погірдливо і починає голосом промовця на мітінґу:

— Ви, ви всі однакові! Заскорузлі в своїх буржуйських звичках! Ви звикли гнути шию в ярмі!

Батько виходить з кімнати, не маючи сили зачинити двері за собою.

Не може спати, ні читати. Голова така важка, що аж треба обома руками підпирати її. Навіть не чує як Андрій, обнявши його за плечі, похиляється над ним:

— Таточку!...

Не був вже в силі стримати великих сліз, що побігли по обличчю.

— Я знаю, таточку, що нині з тобою діється... і мені не легко на душі! Але ми повинні ховатись з такими хвилинами, не дати заняти їм навіть маленького куточка в душі!..

— Коли-бо, Андрійку, совісно стає перед самим собою і рідною землею!... Мені жаль їх...! Показав головою на спальню, відтак на Петрову кімнату.

Батько ще сильніше стискає синову руку. Андрій осмілюється щораз більше:

— Жаль! Певне, таточку! Але чи ти не віриш в силу народу, який втягне до спільної праці навіть тих, які пішли манівцями! Ти ще колись почуєш наш дует!

Аж тепер, вже на досвітках, батько вірить, що в нього нині свято.

Інтереси Манітоби є Вашим Інтересом

ДОСТ. ДЖ. С. МЕКДЕРМИД,

Міністер Копалень і Природних Багацтв.

Сьогодня є постійно ритмічне биття в живчику манітобської індустрії. Ті, які прикладають пальці на биття живчика, відчувають ритм, як ознаку доброго здорокля. Минулі два роки дали високий рівень діяльности в обох, в початкових і другах степенів індустріях.

Як знаменито Манітоба відіграє свою ролю в зміні продукції з военної на продукцію підчас спокою в дійсности виказується в слідуючих гідних уваги числах за 1946 рік. Лісова продукція дала більше як $10,000,000. Футрова продукція принесла близько $6,500,000. Копальняні здобутки виказують зисків на $17,000,000; риболовля виказує продукції на поверх $5,000,000 вартости. Належить запримітити, що зиски лісової продукції і футрової усталюють нові рекорди.

Hon. J. S. McDiarmid

Загальна вартість манітобської індустріяльної продукції в 1946 році була оцінена на $320,000,000, а це виказує лише $10,000,000 менше до рекорду в 1945. На протязі 1946 року 76 нових індустрій почало свої операції в цій провінції і представляють вкладу капіталу на суму близько $2,000,000. Велике число тих нових підприємств почали ветерани і їм треба завдячувати осягненню великого успіху. Однак не всі ті нові індустрії були у формі зародку. Давно основані фірми з Злучених Держав і східної Канади вибрали Манітобу до дальшого розвою їх особливших продуктів. Одна з тих фабрик, яка находиться у Виннипеґу, виробляє сухі батерії, коли друга одинока фабрика на захід від Гамилтону продукує електричні „трансформерс".

Ознакою здоровля індустрії є продукція електричної сили. Як продукція сили збільшиться, так надвишка буде вживана новими або побільшеними індустріями. Електрифікація по кольоніях, яка йде наперед з поспіхом, є доброю ознакою добробуту в менше поселених частинах провінції. Статистика щодо продукції електричі сили виказує рекордову вартість в сумі $11,610,000.

З такою ріжнородністю в індустріяльнім полі і з такою ріжнородністю домагань консумента, провінція Манітоби дає гойне поле до розбудови нових бизнесових підприємств. Хотяй теперішні обставини виказують постійний зріст в бизнесі на якийсь короткий час, ми однак будемо докладати всіх старань до уставлення бизнесу якнайскорше.

Люди, які працювали так добре при продукції военних матеріялів, щасливо залишилися в тій самій індустрії до виробу мирних запотребувань. Робітники і працедавці заслуговують на пошану за спосіб, як вони себе примінили до економічних обставин повоєнного життя. Ринок праці виказує вдоволене зрівноваження в запотребуванню і в числі пошукуючих праці. Це є мила заувага, що нема ніяких виглядів на вчасну зміну в теперішній ситуації.

Одним чинником, який причинився до поширення індустрії в Манітобі, є безперечно нове Бюро Індустрії і Торговлі, яке є відділом Департаменту Копалень і Природних Багацтв. Його завданням є помагати у всякий можливий спосіб поширенню обох, малих і великих індустріяльних підприємств. Бюро покінчило пе-

регляд інформаційних джерел про фабричні діяльности в Манітобі. Корисні місця для нової індустрії нотується і звертається особлившу увагу на транспортаційні догідности, набуття робітників і сили. Такі інформації повинні бути вартісними в розбудові підприємств і заохочуючими до поширення тих, які вже є усталені.

Може бути в когось нахил глядіти з неналежним оптимізмом в майбутність, особливо по розгляненню заохочуючої статистики, яка була подана на вступі. Однак уряд і манітобський нарід знає дійсний стан теперішних економічних обставин і є свідомий цего, в більшости, що світ зміняється кожного дня, і що ті зміни мають на нас всіх незаперечений ефект. Це є ясним більшості людей, що промисловий край, такий як Канада є залежний від бизнесових обставин в інших частинах світа. Задля тої причини нарід Манітоби буде піддержувати змагання федерального уряду до устійнення світових економічних обставин.

Підчас війни, нарід цеї провінції визначився великою скількістю продукції, і цим він зробив важну поміч у воєнних зусиллях Канади. Беручи під увагу теперішні потреби поживи, особливо в краях західної Европи, можна щиро заявити, що громадяни Манітоби будуть продовжувати продукувати в найбільшій кількости і тим зробити рівнож важну допомогу до світового спокою.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ

Хрещення Киян

Дзвонили у Києві дзвони церков,
З царівною князь Володимир візджав,
Бояри всі вийшли на стрічу —
Народ дивувався: Князь гордий як цар
Не палить жертов під богами до хмар,
Не слуха народу на вічу.

Не вдарив у дзвін, а покликав у двір
Скитальців на збір гордим словом на пир:
„Соколи без батька і мами!
Що вам помогли дерев'яні боги,
Як орди рубали, палили стоги,
Вбивали батьків батогами?!"

Садив їх, гостив їх, братався як друг,
Дав кожному в руку сокиру й батіг
І крикнув до них дуще грому:
„Вкажіть людям силу богів їх пісень,
Січіть батогами, рубайте їх в пень, —
Бог правди вас верне до дому!"

Рій кинувся валом зі сміхом на плай,
Що вів в божий гай на верхівя статуй,
Де збіглася лава сіроми:
Січуть батогами під вереск і рев,
Рубають у пень всіх богів край дерев,
Пускають з огнем їх хороми.

★

Регоче юрба рубачів всім на глум,
Дивується шум, що так вірив богам:
Де ділась ти, божая сило?
Коневі Перуна спрягли до хвоста,
Волочуть з гори, де найбільша глота —
Дванадцять катів обступило...

І бють батогами під глум на весь край,
В Дніпро на ручай його мечуть до струй,
Камінням женуть його в лози. —
А крикнув їм князь, як ридав темний мир:
„Тручайте, гоніть за пороги на вир,
Чей втопляться з ним наші сльози!"

А князь вдарив в сурми киянам на ум:
Явитись на рум завтра всім над Дніпром,
А хто там не прийде — тим горе!
Послухали люди. З попами йде князь,
Царівна, як сонце в короні знялась —
Шумить тьма голов гейби море.

Князь гримнув до хмари народу як грім:
„Ввійти всім у воду, зєднатись з Дніпром!"
І влізли богаті і бідні:
Хто станув по грудь, хто по шию в ріці,
Дорослі держали дітей на руці —
І стали в Дніпрі усі рідні.

Христові жерці всі молились тихцем,
А князь під мечем охрестив їх хрестом—
На хрест руки склала царівна, —
А сонце, трисвітлеє сонце землі
Всесвітну нам ціль написало в чолі:
Красуйся країно чарівна!

ВОЛОДИМИР БІРЧАК.

Масло на Голові

Серединою вулиці маленького містечка Закарпаття йде пан староста — цебто війт — пан Атаназій Безушко. Низенький, грубенький; йде поволі, широко розкладаючи ноги, хитається як качка, при тому тяжко відсапує. На дворі горячо, липень.

— Тьфу! — і правою рукою обтирає пан староста піт з чола, лівою посуває саме капелюх назад, як в цій хвилинці щось хляц! на лису голову. Вхопив рукою — щось мягке, розплилося в руці. Глянув і понюхав — масло. Розгніваний і лютий стріпнув рукою і розбризкав масло на капелюх, який саме впав з голови на землю.

— Що це? — скрикнув у великому гніві.

— Це викинув хтось тарілку з маслом, масло впало вам на голову, пане старосто, а тарілка ось тут, в рів. І не збилася! — пояснив жид, який сидів перед крамницею.

— З чийого вікна? — питав, задихуючися, пан староста.

— Не знаю, не бачив...

—Адже тарілка впала на ваш бік, то й ясно, звідки її кинули.

— Не бачив, не знаю...

— Я йому дам, я того не дарую! На гладкій дорозі масло на голову, мені, старості! Вбю як пса, а того не дарую! — і поспішав до дому, де жив на першому поверсі адвокат. І підніс пан староста розхвильований вгору палицю готову до удару. Інакше й не могло бути! Староста — і масло на голові, еміґрант, заволока, що приплівся сюди — Не дару-ю!

Пан староста не перейшов, а перебіг кілька кроків вулицею і ввійшов в двері дому і — вже звільнив крок. Роздумував, це мабуть адвокат посварився з жінкою і в злости викинув масло через вікно. Той адвокат пристрастний, палкий, войовничий, може й ліпше з ним не зачинати? — і пан староста знизив палицю додолу. І ще більш сповільнив свій хід. — Може воно й поправді ліпше цілком не йти і з ним не зачіпатися? „Але ні!" — думав вже в наступній хвилині. — Аджеж люди бачили, жид, жидівка. Я староста, впливовий чоловік на всю околицю — а це еміґрант, а він мені масло на голову! Мушу боронити своєї чести, бо й що подумають люди? — Зробив кілька ступенів нагору. Але на пересхіддю знов завагався: — А може таки ліпше не зачинати собі з ним?

Пристанув, виняв хустину, обтер лису голову, витер капелюх і вже думав біди не зачіпати, а вертатися вниз, як знов супротивна думка шепнула: — Ні, люди бачили. Що подумають собі про мене, старосту, впливового чоловіка? Іду, що буде, хай буде, я мушу його порядно вилаяти! Щож то за порядок, щоб людям масло на голову на гладкій дорозі! Це ганьба для нашого цілого містечка! Ганьба нам всім! — і знов перейшов кілька кроків вгору.

Двері від мешкання адвоката відкриті. Адвокат розперся при столі й заїдав.

— А може таки вернутися?! — подумав знов пан староста і хто зна, чи не бувби втік ще в останній хвилині, але адвокат вже його побачив.

— Чим можу служити? — голос адвоката звучав рішучо, приказно. Як часто заздрив йому такого голосу пан староста. Як часто думав собі: — О, щоб я мав такий голос і таку статурну поставу!

— Чим можу служити, пане старосто?

— Пане меценасе, я знаю, що ви добра, порядна, чесна людина й ви знаєте, що я не жаден галабурдник, а теж добра і чесна людина. Маленька справа в мене до вас і я певний, що ми оба, як добрі, порядні та чесні в згоді ту справу скінчимо. Я йшов саме тепер дорогою й мені на голову впало масло з вашого вікна.

— Знаю!

Адвокат стояв гордо, дивився на похилу постать старости і мало бракувало, а бувби розсміявся. Але той сміх він здушив в собі, тільки його очі заблищали.

— Отже, чим можу служити?

— Це масло поплямило мені капелюх, одежу, руки й чоло.

— Тільки всього? Цеж дрібничка.

— Так, так, дрібничка, але...

— Скидайте! — і не чекаючи згоди пана старости, він вже стягнув з нього сурдут. — Анно! — крикнув адвокат на слугу. — Принеси теплої води та мила, возьми цей сурдут і капелюх пана старости і попроси паню, щоб зараз вибрала плями. Моя жінка — говорив, вже до пана старости — прекрасно вміє вибирати плями з одежі. Анно, як тільки пані вибере плями, виглaдь сурдут, щоб був як новий і зараз принеси.

Слуга забрала речі, а пан староста вже обмитий сів без сурдута при столі. Адвокат нахмарив чоло, вдарив кулаком по столі й промовив піднесеним голосом:

— Ось такі прикрости маю через вас, пане старосто!

— Через мене, ви, пане меценасе? Через мене?!

— А щож ви собі думаєте?! Приходжу розгніваний з суду, кажу собі дати їсти, а тут в маслі муха, таке масло в нашій кооперативі. Мене це ще більше виводить з рівноваги. Належу до типів вибухових, розсерджений мушу чимнебудь кинути до землі, щоб розбилося на сто чортів, або гримну дверми, що аж цілий дім стрясеться, або по лиці лупну, коли хто попадеться під руки, що аж зуби вибю, мій любий пане старосто! Коли тим способом виладую свій гнів, хоч до рани мене прикладай. Отже й нині я розсердився в суді, а тут ще і в масло влізла муха. Я спалахнув, вхопив тарілку з маслом і кудиж мав її жбурнути...— як не просто у вікно?! Але скажіть ви мені, пане старосто, який лабатний чорт вас туди надніс?

— Я йшов серединою вулиці...

— І думаєте, що це вас оправдує? Не знаєте, що поліційні та комунікаційні приписи виразно всім наказують ходити лівим крайчиком дороги? А ви, старий чоловік, ви, пан староста нашого містечка — не знаєте того? Не знаєте, що колиб вас авто переїхало на середині вулиці, то ваша родина не дісталаб ні сотика відшкодування, бо по середині вулиці не вільно ходити? На середині вулиці ви загалом не маєте права бути.

— Пане меценасе...

— Вибачте, ї ще не скінчив. І навіть масла не можна жбурнути через вікно, бо такі як ви серединою ходять! То у вас називається порядок, безпека людського життя? Такий приклад даєте ви, пане старосто, всім мешканцям містечка?

— Пане меценасе, я вже казав, що я спокійний, тихий чоловік, люблю згоду, мир. Кажіть, пощо ви це все говорите? Колиб так масло було поплямило тільки мою голову, я бувби обтер її та пішов собі далі, але що мені й капелюх трошки засмарувало, капнуло ще й на сурдут, я зайшов до вас. Але дістану речі вичищені! — історія скінчена. Не лайте мене.

— Що? Історія скінчена? — спитав адвокат. — Ні, ще далеко вона не скінчена. В суді я розізлився нині через кого? — через вас! Через вас, пане старосто й через інших таких самих — як ви.

— Через мене? — спитав здивований пан староста і від зворушення аж встав з крісла, простерши руки до адвоката. —Я... я... я... тут винен в чомусь? Я... я..?

— Ви! — відповів з притиском, голосно адвокат. — Ви! Пригадайте ви собі, як я провадив вашу справу проти Іваненка і як ви лишилися мені винні 3,500 корон. Памятаєте, як ви мені не заплатили, я упоминав вас, пригадував, і знов упоминав, а вкінці ми підписали умову, що звернете свій довг в пяти-місячних сплатах по 700 корон. Памятаєте ви те?

Староста мовчав.

— Кажіть, чи памятаєте ви це, пане старосто?

— Памятаю — промовив вкінці пан староста.

— А памятаєте ви те, що хоч ви дали зобовязання то ви ні сотика мені не заплатили? Памятаєте? Я знов упоминався і знов і знов, а ви як води в рот і тихо, ша. А що ви собі думаєте? Чи я вкрав гроші на стемплі потрібні на наші судові папери? Чи я краду гроші, щоб тричі їздити до вищого суду у вашому ділі? Чи я вкрав або залізниця везла мене даром? Га? Безплатно мої писарі працюють, чи може я краду для них? Га? Не я краду, але це ви мене обкрадаєте! І то мене виводить з рівноваги так, що я аж маслом жбураю через вікна.

— Пане меценасе, не снівайтеся, та я заплачу свій довг, тепер не маю, але заплачу вам, навіть і відсотки заплачу.

— Дурно старий, лисий, мені грошей треба — не обіцянок твоїх дурних! Грішми платив я і плачу за стемплі, грішми

Дост. Пол Мартин

Теперішний міністер державного здоровля й добробуту. Бувший державний секретар. За його старанням ухвалено новий Громадянський Акт, який надав повні права канадійського громадянства ріжним народам, а між ними й канадійцям українського походження.

оплачую свою канцелярію, а не дурними обіцянками! — кричав адвокат.

— Алеж, пане меценасе, ви мене ображуєте, тяжко ображуєте!

— Бику старий! — ще голосніще сердився адвокат. — Як можна так жити? Як можна комусь обіцяти гроші і не заплатити? Де почуття чести, відповідальности? І то так хляпає язиком і не дотримує слова не малий дітвак, а старий, пан староста! Я на голову такого старости можу навіть — — —

Пан староста зірвався на рівні ноги.

— Але ж, пане меценасе, я староста, мене всі поважають, шанують.

— Дурню один! Ніхто тебе не поважає, ані не шанує! Не сам ти став старостою і не сам стоїш ти на своїх ногах, а це партія тебе поставила як людину, яку на всі боки можна гнути. Вигідний ти, пане старосто, тим людям, які нам сидять на голові і думаєш, що це ти, а то не ти. Ти сам дурень, блазень!

— Пане меценасе, я не дозволю себе ображати! Не дозволю! — і він нервово став трусити свої кишені так, що адвокат думав, що пан староста шукає револьвера. Та не револьвер він виняв з кишені, а грубо звинений часопис, розкинув його поволі і з гнівом викинув на стіл гроші.

— Маєте!

— Що? — широко отворив губу адвокат: — Що, ви маєте гроші, ви платите?

— Плачу і не дозволю себе ображати. Не дозволю, щоб ви говорили, що я злодій, що через мене ви кинули масло через вікно. Не дозволю себе ображати!

Адвокат взяв скоро гроші, перечислив, було рівно 3,500 корон.

— Не гнівайтеся, пане старосто, за моє слово, але зрозумійте мене — говорив адвокат вже лагідним голосом. — Зрозумійте, веду справи, сотні справ маю вже покінчених, на які видав свої гроші на стемплі, на їзду до вищого суду, а люди не платять! Чи я ще добрий за це маю бути, ще по бороді маю гладити своїх довжників?

Адвокат задзвонив. Небаром написав його писар посвідку, що пан староста вирівняв свій довг і що адвокат не має до нього вже жадних грошевих домагань. Одночасно казав собі адвокат написати й другу посвідку, яку пан староста власноручно підтвердив, що не має жадних домагань до пана меценаса з причини випадку з викиненим маслом. Принесено сурдут вичищений, вигладжений — як новий. І капелюх як новий. Пан староста кланявся низенько та стискав руку адвокатови.

Вийшов і йшов лівим крайчиком дороги в напрямі на пошту. Ішов поволи, широко розкладаючи ноги, хитався як качка, тяжко відсапував.

. . . . „І пощо, пощо я зайшов до нього? — питав сам себе пан староста. — Але ні, не я тому винен. Люди бачили, як масло впало мені на голову і я мусів піти висваритися. Але чого він, цей адвокат, такий напрасний, такий нахабний? Чого він такий? Кидає масло на мою голову і — сам кричить, що це я причиною, що це я зробив йому прикрість. І чого, чого це він такий? Цеж образа, а йому все одно! І чого, чого це він такий?

Відповіди на це питання він не міг знайти. Дійшов до самої пошти, де мав надати гроші, сплюнув, завернувся і вертався домів. Далеко обходив дім адвоката.

. . . „І чого, чого це він такий...?!"

Підвалини Української Культури

У 950-ЛІТТЯ НАЙБІЛЬШОЇ ПОДІЇ В ІСТОРІЇ НАШОГО НАРОДУ

На підставі всяких джерел історики устійнили дату охрещення України на рік 988. Алеж це відома справа, що ніяка дата в історії не відмежовує чітко того, що було до тієї дати, від того, що сталося, чи прийшло після неї. Те саме є і з датою хрещення України. В тому 988-ому році князь Володимир Великий перевів цей акт офіціяльно, тобто уладив торжество хрещення киян, якого доконали вмисно для того спроваджені візантійські священики чи навіть епископи. Дуже правдоподібне, що в томуж таки році відбулися такі самі офіціяльні торжественні хрещення наших далеких предків і по інших містах України, але в історії не маємо про це певних звісток. Та як воно не булоб, само хрещення киян — це історичний факт, що стався 950 літ тому, і має для нас значіння офіціяльного чи, сказатиб інакше, урядового заведення християнства в Україні.

Але того факту не треба розуміти так, що до офіціяльного охрещення не було на Україні ні сліду християнства, ані так, що після того охрещення вся Україна стала зразу християнською. Навпаки.

Маємо певні історичні відомости, що християнство в Україні поширювалося на багато літ перед 988-им роком. Та й не моглож воно й бути інакше. В такому близькому сусідстві з українською державою була могутня тоді й осяяна блеском величавости Візантія, з якою не тільки Україна Володимира Великого але й його попередників була в тісних звязках політичних і торговельних, ба, навіть військових, про що свідчать договори України з Візантією. В Царгороді та в кримських грецьких містах цілими місяцями пересиджували в ріжних торговельних справах українські купці, у візантійській армії служили наші люди, на допомогу Візантії ходили українські полки, а зрештою навіть ті полки, які ходили походом на Царгород — всі вони не могли не познайомитись з вірою, що була загально-принята у Візантії, а яка була така інша від віри в їх рідній країні. Ясно, що при таких звязках візантійські релігійно - культурні впливи мусіли проникати в Україну, проникати й защіплюватись на українському ґрунті.

Є й така думка, що й варяги, з якими дехто з наших істориків звязує початок орґанізації нашої княжої держави, були християнами вже з моментом свого приходу в Україну. Може бути так, але можна думати також, що варяги лекше від українців попадали під християнські впливи Візантії і між ними християнство швидше поширилося.

Є звістки про те, що Русь після свого походу на Візантію в 860-ому році, навернулася на християнство і приняла епископа. В життєписі тодішного візантійського імператора Василя сказано, що сталося це за намовою імператора, який не щадив за те дарунків. В тому самому життєписі оповідається про те, що грецький епископ, який приїхав тоді в Україну, викликав на зборі української старшини й народу велике враження тим, що в часі переконування про правдивість християнської віри на вимогу князя вклав євангеліє в огонь і воно не згоріло. Це чудо навернуло багатьох українців і вони почали хреститись.

Розуміється, що всіх тих звісток не можна брати за доказ, що в тому часі християнство було вже дуже поширене в Україні. Але вони промовляють за тим, що вже тоді якісь християнські громади в Україні були, а може й навіть київський князь Аскольд вже був християнином.

В першій половині X-го віку в Києві була вже церква св. Іллі на Подолі над Почайною. В договорі Ігоря з Візантією з 944-го року, окрім поганської виступає й християнська Русь і то на першому місці; видно, що між княжою дружиною та й між вищим верствами було тоді християн вже доволі багато.

Незаперечним фактом, який свідчить про те, що християнство дійшло було до київських княжих теремів, є те, що кня-

гиня Ольга була християнкою. Не вважаючи на леґенду, яка оповідає про її охрещення в Царгороді, — історично тото факту ствердити не можна — треба здогадуватися, що з християнством Ольга познайомилася таки на рідному ґрунті, тобто в Київі, і там таки охрестилася. Не мала вона такого впливу на свого сина Святослава, щоб довести його до охрещення, то всеж це більше як певне, що під її християнським впливом виховався пізніший князь Володимир Великий.

Оцього християнського впливу княгині Ольги на Володимирова в його дитячому віці не треба переменшувати чи недоцінювати; він напевно дуже багато заважив на рішенню Володимира приняти християнство на офіціяльну віру України. Цеж найважніше, що ті спонуки, які заохочували його, а потім таки наклонили охреститися самому й охрестити Україну, впали на готовий християнський ґрунт в його душі.

Якіж то були спонуки?

Не треба забувати, що в часі князювання Володимира Великого в Києві, візантійська держава переживала свою найсвітлішу добу. „Візантія — пише проф. Грушевський в своїй „Історії України" — й її столиця Константинополь, або Новий Рим, як його називали, в очах тодішного світу були вінцем блеску, культури, слави, могутности так само, як перед тим Старий Рим цісарів римських. Ріжні творці нових держав, які повставали в тодішних часах, шукали способу приодягнути себе і свою власть блеском і славою цього світового огнища, і для того заходились поріднитися з візантійським цісарським двором, дістати відти клейноди — знаки своєі власти, якусь корону, убрання цісарські. В записках цісаря Константина, сучасника Ігоревого, знаходимо згадку про те, як володарі хозарські, угорські та руські й інших народів звертаються до візантійських цісарів, випрошуючи собі за якунебудь прислугу візантійській короні, чи уборів цісарських, або просячи, щоб видати за них царівну візантійську, або оженити якогось царевича в них. Так було і з Володимиром."

Так воно тоді було. І воно більше як певне, що могутність і велич візантійської держави імпонувала київському князеви Володимирови, але з другого боку, на тлі дотогочасних українсько-візантійських взаємин, Володимир не міг почуватися якимсь підрядним князиком, який мусів забігати якоїнебудь ласки візантійського цісаря. Володимир здавав собі справу з того, що Україна — це великодержава і коли за військову допомогу візантійському цісареви проти збунтованого воєводи він зажадав цісарської сестри собі за жінку, то це була тільки самопевність сперта на свідомости своєі могутности. Цю самопевність виправдав вповні його похід на Корсунь (Херсонес), коли цісар не хотів дотримати своєі обіцянки.

Коли Володимир зажадав, хоч і за військову допомогу — післав тоді 6 тисяч війська — руки візантійської царівни, імператор Василь поставив умову, щоби Володимир охрестився. Та це була, мабуть, тільки вимівка, бо й після Володимирової допомоги, цісар не хотів віддати йому сестри, не вважаючи на те, що є звістка, що Володимир охрестився. Щойно після Володимирового походу на Корсунь цісар відіслав йому сестру Анну до Корсуня і є друга звістка, яка каже, що Володимир щойно тут, під впливом Анни, охрестився і з нею повінчався. Нема історичної певности, коли і де охрестився Володимир, та всеж ті наведені звістки кажуть здогадуватися, що не зробив він цього під ніяким примусом ні під ніяким натиском. Бо як охрестився перед походом на Корсунь, то це була його добра воля, бо він знав, що зможе примусити візантійського цісаря, щоб віддав йому сестру, як це потім справді сталося, або охрестився в Корсуні, отже знову добровільно і без ніякого примусу, бо згідно з звісткою царівна Анна вже була тоді в нього в Корсуні.

Цими міркуваннями про особисте охрещення Володимира хочемо виказати, що сталося воно не тому, що така була умова візантійського цісаря за віддачу Володимирови царівни Анни за жінку, але що це був свідомий акт Володимира, як розумного володаря, який добре передбачував які наслідки може мати для його держави заведення християнства, і тих наслідків щиро собі бажав, як бажав собі світлости й могутности для України.

Свідчить про те вся його пізніша діяльність.

Чи можна бодай на коротку хвилину повірити в те, що, приймаючи Христову віру, Володимир виконував тільки умову візантійського цісаря? Якби воно так справді було, то з хвилиною, коли виконання тієї умови не помогло і царівну треба було здобувати війною. Володимир бувби перейшов до порядку над своїм охрещенням, що булоб залишилося незначним фактом в його життю. А тимчасом ми бачимо велику ревність Володимирову в поширюванню християнства в Україні і великанський розмах в насаджуванню нової християнської культури. Це не приходить з примусового виконання чиєсь умови. Ця ревність і той розмах, які мали в свойому наслідку світлий культурний розвиток України, були вислідом докладно сформованого нового християнського світогляду Володимира, котрий безсумнівно став формуватися ще під впливом бабуні Ольги.

Ясно, що — як це вже ми сказали — справа поширення християнства в цілій Україні не пішла так легко. Був це рух, який повільно розходився з головних центрів в щораз дальші закутини, але на це треба було довгих років, коли зважити, що привязання до віри батьків серед народу не так легко усунути. З хвилиною офіціяльного введення християнства в Україні почався цікавий, довголітний процес змагань нової, християнської культури з давною українською, що здаючись усеж залишала свої сліди в новому культурному творі. Розуміється, що велика ріжниця в силі обох культур була причиною, що ті сліди старої, дохристіянської української культури, мінімальні.

З заведенням християнства почався в Україні могутний розвиток культури. Письменність, література, наука, мистецтво, господарська культура — все те безумовно звязане з появою нової віри, з якою йшли впливи високої культури. Нас справді може робити гордими те, що великий французький церковний достойник, який був в Києві в справі подружжя Анни Ярославни з французьким королем, в свойому звіті з подорожі сказав, що Україна без порівнання культурніша країна від Франції. Але при цьому нам не слід забувати, що попри християнство оцей високий розвиток культури в Україні в тому часі треба завдячувати ґеніяльним індивідуальностям тодішних володарів України: Володимира Великого і Ярослава Мудрого, які вміли ті можливости, які давало християнство зі своєю культурою, як слід використати для розбудови української нації.

ДЖОВАННІ ПАПІНІ.

Варава

I.

В тому самому часі, коли три засудженці йшли на Черепове врочище з хрестами на плечах, відчинили одну вязничну келію і повели славного Вараву перед намісника.

— Твої чесні земляки примусили мене звільнити тебе, ти душегубе! замість того, що є невинний. Щодо мене то я не можу тобі вибачити і не вибачу тобі ніколи. Втікай якнайдальше звідсіля, ти щаслива потворо, і не показуйся мені більше на очі, бо за другим разом навіть твій Бог не зможе охоронити тебе перед моєю справедливістю!

Пилат — більше похмурний ніж звичайно, дав різко знак воякам. Вояки попихали Вараву по сходах, які вели на площу і копали його як паршивого собаку.

Площа була пуста. Варава встав і заскреготав зубами. Пішов до дому, де мешкали його брати. Після кількох місяців вязниці, свіже, запашне повітря пянило його як вином. Холітався, коли зачіпав за щілини каменів. На його сорчених устах зявлялися слова радости та пімсти. То здавалось, впаде, то мав почування, що сам один мігби задушити лева або виступати проти цілої армії.

Ніхто його не пізнав, ніхто до нього не промовив. Місто майже опустіло.

Його два брати з своїми жінками та дітьми сиділи за столом та їли. Варава з зміненим видом, запалими лицівками, померклими очима під червоними, обвислими повіками, нагадував примару. Всі перестали їсти не сказавши ні слова.

Ось вернувся найстарший син — голова рідні, — вихопився з обіймів смерти. Тут дома всі його боялись. Часом дехто гордився ним, але всі його не любили. Якби члени його рідні мали сміливість признатись до того, що думали, то сказалиби були собі, що його поворот це щось посереднє між злобним жартом і нещастям. Та вони не знали цього, не хотіли знати, а ті які знали — боялись такої думки. Як тільки минув їх перший острах, вони встали з усміхом і рухами, якби його радо витали. Посадили його на почесному місці між двома братами.

Варава сів мовчки і вхопивши чашу з вином — випив. Йому подали другу і він знову випив її одним ковтком. Немовби прокинувшись, поглянув на своїх сусідів і привитався викривленою ґримасою. Душегубець схопив в свої ружі руки шматок хліба і вкусивши його, спитав:

— Хто з вас знав Ісуса з Назарету?

— Ми тільки бачили його, — відповів Елєазар, старший брат.

— Який його злочин? Чи він убив кого?

— Як мені відомо, він не зробив нічого злого. Не вбив нікого, тільки промовляв до народу. Священики виступили за це проти него і подали на нього скаргу до намісника.

— Але чому виступили проти нього?

— Може тому — відповів Елєазар, — що він хотів увійти до святині і там верховодити. Та це тобі байдуже... його смерть запевнила тобі життя... Чогож більше хочеш?

— Так, це правда — закінчив Варава. — Ще нині той Ісус умре на мому місці і за мене.

Задумався і нічого більше не сказав за весь вечір.

На другий день рано-вранці Варава вийшов з своєї кімнати і без слова пішов на Голгофту. Широкий майдан був порожний; три хрести здіймали до камяного неба свої худощаві рамена. Варава наблизився до середного хреста і побачив внизу кілька краплин захололої крови, хоч ще мокрої. Погладив пальцем кров і підніс до ніздрів червоний палець — нюхаючи, якби пробував щось, яке йому смакує.

„Це кров пролита за мене — сказав. Тепер я спокійний."

II.

Напередодні вечера він чув розмови людей, як вони на даху сусідного дому оповідали про події тої останної страш-

Індіянські Тотем Стовпи, яких багато можна бачити в Бритіш Колюмбії. Це є індіянські емблеми, і кожний один з цих стовпів має велике традиційне значіння. Вони роблені **з дерева, витісувані ножами.**

ної пятниці. Чув щось таке, як то Пилат хотів за всяку ціну спасти того єретичного галилейця, але священики не моглиб себе почувати безпечно, як довго його не засудять. Отже тільки їм Варава завдячував свою свободу.

Тоді прийшло йому в голову, що може він повиненби подякувати Анні та Каяфі, що спасли його від смерти. Коли вони так дуже домагалися, щоб його помилувати, то це значило, що вони не осуджували його збунтованого проти ненависних римлян. Безсумніву священики теж ненавиділи чужинців; можливе, що вони доручать теж йому якусь ролю в акції, яка підготовлялася в Юдеї.

Не гаючи часу, він побіг до палати архиєрея і сказав сторожеви, що хоче бачити Анну. Йому казали почекати на подвірю. Кілька хвилин пізніше до нього підійшов писар.

— Ти чого хочеш від архиєрея?

— Я хотів йому подякувати за те, що він зробив для мене і заявити, що хочу працювати для визволення Ізраїля.

— Воля відібрала тобі розум, Вараво. Анна бачив тебе крізь вікно і я кажу тобі, що ти повинен утікати яко мога швидше. Ми не хочемо мати нічого спільного з бандитами та богохульниками!

Двох вартових прощало Вараву. Душегубець втікав весь здивований і переляканий. Він думав про пімсту. Коли священики ним помітують, чому не звернутись до їх ворогів, до учнів того, якого вбили? Адже кров їх Провідника спасла його. Вони зазнали великої втрати: чи не слід булоб відплатитись їм за це.

Цілий день і на другий до вечера, він блукав шукаючи сховища, де заховалися приятелі та учні Ісуса. В місті ніхто не хотів йому цього сказати або не знали.

III.

Варава не вспокоївся, а шукав і розпитував. Він шукав тих, які повинні не-

навидіти священиків так само, як він. Одного дня, коли він тинявся коло Оливної Гори, він зустрів 14-літного хлопця.

— Чи можеш ти мені сказати, де найти учнів Ісуса, званого теж Христом?

Хлопчина видивився на нього великими чорними очима:

— А ти що маєш з ними?

— Я їх приятель — відповів Варава, — я дістав від їх Учителя великий дар і хочу їм тепер допомогти.

— Ти кажеш правду?

— Чи ти уважаєш мене вірним псом священиків?

Варава витягнув три динари і показав хлопчині:

— Коли мені покажеш їх дім, це буде твоє.

Хлопчина взяв мовчки гроші і пішов вниз. По пів години дороги, коли Єрусалим зник їм з очей, хлопчина зупинився в тіні кедра і показав на чорну домівку серед маслин:

— Вони там — і втік.

Варава підійшов до хати. З вікон чути було шум невиразних голосів, над якими панував жіночий голос. Не стукаючи, душегубець увійшов крадькома до хати. В першій кімнаті не було нікого. На порозі другої він побачив кільканадцять осіб, які розмовляли так живо, що не помітили гостя. Та одна жінка, відвернувши голову, побачила страшну голову Варави. Всі встали і перелякані питалися:

— Ти хто? Чого хочеш?

Найстарший з всіх наказав всім мовчати і підійшов до Варави, що сперся на одвірок.

— Я знаю тебе. Яка нечиста сила привела тебе сюди? Син Божий відкупив твоє життя своєю кровю. Чого тобі більше?

— Послухай — сказав Варава. — Священики мене спасли, але пізніше виганьбили мене і прогнали. Ви теж їх ненавидите і я хотівби вам чимось надолужити за втрату вашого Учителя. Навіть злочинець має душу і серце. Навіть душегубець може часом спасати інших. Скажіть, що я можу зробити для вас, від якого ворога вас увільнити. Я гадаю, що я мігби своєю кровю сплатити частину пролитої за мене крови Ісуса. Я не боюся нічого.

Вони всі дивилися на нього з жахом. Нарешті Петро сказав:

— Вараво! Христос обдарував тебе життям, але не світлом. Ти більше сліпий як труп, більше глухий як камінь, більше дикий як вовк, що всю ніч шукав поживи. Чи ти не знаєш, що наш Учитель вчить любити навіть ворогів? Чи ніхто тобі не сказав, що Він наказує вибачати всяку кривду і платити добром за зло? Не до тебе належить пімста — сказав Спаситель. З любови до Нього, ми вибачили фарисеям, книжникам, священикам і римлянам. І ми вибачаємо теж тобі, нещасливий душегубе! Ми не маємо ворогів, не хочемо проливу крови. Ми прощаємо тобі від щирого серця, Вараво. Але сама твоя поява розбуджує в нас занадто прикрі спомини. Вибач і нам, і коли хочеш чимось прислужитись нам, то втікай від цієї хати і більше не показуйся нам на очі.

— Я не знаю як ти далеко заїдеш тим своїм прощенням і тою своєю любовю. Я тримаюся давного закону: кров за кров, життя за життя. Як довго римляни будуть тримати над нашими спинами батіг, я не схилюся, щоб цілувати руку яка мене бє. Ви якісь слабі та боязкі, ховаєтесь як змоклі курки і шукаєте виправдання для себе, чому не можете пімститись за свого вожда. Можете не лякатись: я більше до вас не прийду. Я мужчина і не хочу мати до діла з бабами.

Наймолодший з учнів хотів йому відповісти, але Варава відійшов хутко, спльовуючи з під великої бороди.

IV.

Він вернувся до Єрусалиму з бажанням зробити щось, проявити свою енергію. Безділля дратувало його. Образ того, який вмер за нього, стояв весь час перед ним, не як щось загрозливе, а щось добре і це саме хвилювало його. Шниряючи скрізь, почув він не одне про Ісуса і деякі неймовірні речі, інші попросту — казав собі — божевільні.

Оповідали йому про воскресення Лазаря. Мав охоту побачити того чоловіка і переконатись, чи це правда. Пішов до Бетанії і казав показати собі дім воскресшого.

На камяному порозі сидів чоловік з похмурим і жовтим лицем, загорнений в земистий плащ. Його очі наче в сліпця.

— Чи то ти вернувся з країни мерців? — спитав його **Варава.**

— А ти певно один з тих цікавих, які не мають що робити і мучать мене щодня своїми дурними питаннями?

— Ні, Лазаре. Я твій брат. Я, так само як ти, завдячую своє життя Ісусови. Він видобув тебе з гробу, а мене вирвав з рук ката. Ми повинні подружитись і пімститись за життя того, хто спас нас.

— Я не розумію тебе. Я не знаю, хто ти такий і не потребую приятелів. Я не можу думати про пімсту... Я не маю братів. Я мав дві сестри, але вони мене покинули.

— Я називаюсь Варава. Ісус, який тебе любив, вмер на мому місці. А ти не хочеш ні пальцем рушити за того, який вернув тобі життя?

— Вараво, чи ти знаєш, що значить твоє імя?

— Всі це знають: син батька.

— Добре. Син Чоловічий помер за Сина Батька і так є справедливо, бо так написане в Святім Письмі. Перший чоловік котрий був сином батька, був старшим сином Адама і звався Каїн. Такий самий душегуб як ти. Але Бог не дозволив, щоб Каїна вбили. Кожне покоління має свого Каїна, свого „Батькового сина" Вараву. І Син Божий, цебто Ісус, наслідував свого Батька — не дозволив, щоб тебе вбили. Але ти гадаєш, що життя це винагорода? Чи воно не є найстрашнішою карою?

— Лазаре, чи ти зійшов з глузду, переїхавши ріку смерти?

— Ти не можеш розуміти цього, Вараво. Тільки я з поміж всіх живих людей можу тепер дещо розуміти. Я нарешті вернувся до тихого дому, де живуть мої батьки, мої старші брати і дружина, яку я втратив... Я був з всіми, яких кохаю, я обтер порох земний з своїх ніг і був щасливий. І нараз, щоб зробити приємність двом своїм сестрам, я мусів вернутись в світ терпіння та нудьги. А ти говориш мені про якусь винагороду та пімсту? Йди геть, Вараво, в імя Боже, і не показуйся мені більше!

Лазар встав, його очі світилися від обурення. Увійшов в хату, тріснувши дверима.

V.

Варава вернувся скажений до Єрусалиму. Минуло багато днів. Він кляв і шукав пімсти за все те приниження, якого зазнав скрізь. Дома ніхто до нього не обзивався. Навіть діти не сміли бавитися при ньому. На свіжих устах його братових завмирала усмішка. Варава почувався самотним, — всі відштовхували його — навіть римський закон.

Тоді наросла в ньому лють проти Пилата. Всі його схвильовані почування зросли бунтом проти намісника. Це він завзявся був на нього і домагався його смерти. В день його виходу з вязниці він повівся з ним як з собакою. Це він казав прибити на хрест Христа і переслідувати жидів. З всіх людей, яких образ виринав в мряковинній уяві Варави, Пилат найбільше заслуговував на смерть.

Одного вечера варта в Пилатовій палаті доглянула якогось жида. При ньому найшли короткий меч і кинжал. Вранці звязаного повели його перед намісника. Пилат пізнав його і засміявся:

— А ти вернувся, Вараво? Но, це вже твій останний раз.

Він покликав центуріона і щез. Кілька хвилин пізніше Вараву вели на Голготу. І „Батькового Сина" прибили на тому самому місці, де сорок днів тому помер Син Чоловічий.

Славна наша скрипачка Донна Ґресько. Її концертові виступи в Ню Йорку та в інших великих містах Канади й Злучених Держав піднесли її до рівня скрипаків світової слави. Родилася вона в місті Винніпеґу, і тут поберала перші лекції на скрипці.

В Неволі Маковою Соку

Крім війни Китай має розвязати ще одне важне для життя свого народу питання — опій. Наліг опію, що є сильним рослинним наркотиком, який міститься в соку китайських маків, так закорінився серед китайського населеняня, що загрожує тому народови деґенерацією. Можна сказати — опій, ця жахлива отрута, яка між іншим паралізує силу волі, є одною з головних причин, чому китайці програють в боротьбі раз-у-раз з здоровими душевно і тілесно японцями.

Що це таке опій?

В соку дозрілих головок китайського маку находимо цілий ряд сильних рослинних отрут, які наука про ліки називає „алькальоїдами." З них найважніший опій, який має сильний вплив на людський орґанізм як лік, котрий втихомирює болі і дає рівночасно враження щастя та безжурного спокою. Одначе лікарі вживають опію рідко, щойно тоді, коли болі при всяких недугах такі нестерпні, що людина не може їх перенести. Причиною цього є та нещасна прикмета опію, що орґанізм легко звикає до цієї отрути вже по кількаразовім вжитку. Колиж людина попаде в опіюмовий наліг, тоді стає справжним невільником свого налогу, так само як налоговий курець не може жити без тютюну. Одначе цей наліг куди гірший, бо опій каже собі дорого платити за ті хвилини, коли в задурманеній голові викликує образи щастя та безмежної насолоди. По парурічнім вживанню опію людина платить за розкоші макового соку здоровлям і стає руїною душі і тіла. Розладдя праці травлінних орґанів, орґанів руху, серця та жахливе вихудіння і хирляцтво, заганяє жертву опію скоро в могилу. Не менш жахливий вплив опію на духове життя людини. Невільник макового соку тратить волю, — в нього притуплюється інтеліґенція, почування та розум, а весь свій сприт він зуживає, подібно як алькоголік, на те, щоб здобути упрагнений опій.

Мандрівка опію по світі

Ще в середновічних часах не знали про одурманливий вплив макового соку. В 900 р. мак був улюбленою декоративною рослиною. Вітчиною маку був Індо-Китай або Арабія. Щойно значно пізніше китайські лікарі відкрили, що мак має сонливу силу, одначе в Китаю не виробляли ще тоді опію, лиш спроважували його з Індо-Китаю і Арабії для ліків. Одначе з часом опій з ліку став такою розвагою як тютюн, і його вживання так сильно поширилося в Китаю, як ніде на світі, навіть в батьківщині опію.

В Китаю вживають опій в той спосіб, що приготовляють кусник сирого опію, огрівають його над лямпкою поки не змякне, а потім в формі кульки, величини фасолі, поміщують в специяльній люльці; потім його запалюють і втягають глибоко опянливий дим. Вживання опію мали навчити китайців голяндські купці, які додавали „для смаку" до тютюну малі дози опію і таку мішанку продавали китайцям.

Боротьба з білим драконом

Згодом курення опію дійшло, головно в полудневім Китаю, до таких жахливих розмірів, що в 1800 р. видано закон, який забороняв привозити опій до краю.

Одначе тоді вже велике число людей — невільників опію, не могло обійтися без „білого дракона," як звали опій його противники, і тоді розвинулося на велику міру пачкарство опію з Японії, а також почали управляти мак і в Китаю і виробляли з нього опій. Число наркоманів почало рости в жахливий спосіб. Щойно в 1906 р. китайський уряд визначив 10-літний плян боротьби з куренням опію. В Китаю мали кожного року ступнево ліквідувати управу маку і виріб опію та обмежувати його привіз з Індії.

Уряд наклав на власників макових піль величезні податки і черпав з цього безмежні доходи, тому не лиш не виконував свого пляну, але ще змушував своє населення вживати опій, як це робили в нас в свій час дідичі з горівкою, змушу-

ючи своїх кріпаків підданих пити примусово горівку. Дійшло до того, що навіть у війську платили воякам опієм.

Траґедія народу

З початком 20 століття в Китаю вже курять опій всі, не лиш мущини, але жінки та діти. Навіть немовлят успокоюють родичі в той спосіб, що дають їм люльки з опієм до уст. В убогих родинах зарібок голови рідні ледви ставав на опій, про належну відживу не було й мови. Тому смерть збирала своє жниво голоду серед убогих китайських робітників-кулісів.

В 1934 р. в Китаю почали лікувати опіюмовий наліг другим наркотиком — морфіною, по думці „клин клином.” Одначе тоді повстала крім опію ще нова масова наркоманія — морфінізм.

Зрештою, морфіна не може бути ліком на опіюмовий наліг, бо вона є головним складником опію, де є її коло 20 процент.

Нинішний Китай у випарах опієвого диму

І нині справа опію в Китаю не стоїть ліпше. Більшість населення Китаю і далі нидіє в обіймах жахливого дурману. В цілій велитенській країні працює маса тайних фабричок опію та морфіни, а з Китаю аґенти розсилають отруту по цілім світі, головно через Шанґгай до Америки та Европи. Тепер китайські суди накладають драконські кари за управу та торговлю опію й морфіни.

Дістати опій леґально можна лише в аптиці за лікарською рецептою. Уряд закладає багато лічниць для опіюмістів і морфіністів, де лікують безплатно. Лікують головно впорсками власної крови пацієнтів (беруть кров з жили і впорскують до мясня), а також з жовчі. Теперішний китайський уряд поставив собі за мету вигнати до 6 років з Китаю „білого дракона,” який нищить і деґенерує цей великий і старої культури нарід.

ТАРАС КУЛЬЧИЦЬКИЙ

Сумний Початок Веселого Кінця

Директор Козинський кинув нервово слухальцем телефону.

— Це нечуване. Просто неймовірне! Як? По двадцять роках родинного, нічим не скаламученого щастя і співжиття? Тепер, коли мені на старости літ потрібна товаришка життя більше як коли? Це неімовірне, просто жахливе! — говорив голосно, немов сам до себе, проходжуючись по кабінеті. Зір понурив в долівку, долонею тер неспокійно чоло.

— І з ким? — хвилювався далі. — З моїм найкращим товаришом? З тим, котрий був нашим невідлучним другом і приятелем? З тим, котрий кожний вечір проводив в нас за чаєм? До якого я мав найбільше довіря? І він мав ще безличність мене про те повідомити? Ні!... Я хіба збожеволію!

— Що сталося, пане директоре, що сталося? — питає затрівожена секретарка, яка ще ніколи не бачила свого поважного шефа в такому схвильованому стані.

— Як, що сталося? Ви питаєте що сталося? — лютував Козинський. — Сталося таке, що й думати про те спокійно не можу! Цеж сором, цеж посміх! Я на старі літа стану причиною посміхів, мало, стану посміховищем!

— Простіть мені, пане директоре, мою настирливість, але хіба нічого такого поганого не сталося? Адже ви, Слава Богу, здорові, ваша жінка, як мені відомо теж...

— Жінка? Жінка теж? Жінка? Саме вона, здається нездорова! А в тім, що мені до її здоровля! Жінка! Жінка... Це не жінка! Це: остання з останних! Вона причиною мого нещастя, мого схвилювання!

— Алеж, що сталося? — не втерпіла й таки крикнула зацікавлена панна Оля.

Уявіть собі: телефонує мій приятель Водянин (так досі він був моїм найкращим приятелем), що моя жінка покидає мене та виїздить з ним. А оце потверджує крізь телефон. Хіба я мало про неї дбав? Ще й сміється весело!

— ???

— Ех, що за нечесть! А він ще сміє го-

ворити мені, що я не варт такої жінки, що я... Ох, я не стерплю цього! Я з ним порахуюся! Розідру його!... — хвилювався Козинський, вимахуючи руками.

— Уявіть собі, людина, яка від наймолодших літ зжилася зі мною: шкільний товариш, згодом вірний співробітник, тепер невідлучний приятель дому... І він поважився на таке, щоб по двадцяти роках співжиття розбити наше сімейне щастя, щоб розділити нас!..

— А може це тільки... намагалася перебити панна Оля.

— О, ні, ні! Я запримітив був вже від довшого часу, що щось між ними клеїлося. Іноді бачив я, що вони про щось між собою змовлялися, про щось шепотіли і, дивлячися на мене, вдоволено посміхались. Та цієї зневаги йому не прощу, дарма, що він мій найкращий досі приятель. А я дурний дивився на їхні посмішки й нічого не доміркувувався.... Та чого то чоловік не дарує своєму приятелеви.... Адже приятель цеж друга половина людини... виправдувався немов перед собою Козинський.

— Що з мене за дурень — бився долонею по чолі. — Ні! Я вже піду! Я вже біжу! Не стерплю цього!

— Алеж, пане директоре — намагалася спамятати його секретарка. — Адже за пів години сходини синдикату, якже вони зможуть відбутися без голови?

— Без голови? Я голова? Я навіть тепер не людина, не то що голова! Я посміховище! Мушу негайно щось почати. Піду негайно домів, може там якийсь лист, або вістка. Я мушу!... і прожогом вибіг з бюра.

Секретарка побігла поглядом за ним і здивована здвигнула раменами.

Козинський всів до першого авта, яке надїхало і велів шоферови зразу взяти якнайбільшу скорість. В авті крутився неспокійно, то сідав, то вставав, вимахував руками, безупину на когось нарікав та когось лаяв.

Авто заїхало повним розгоном під дім. Заскреготіли жалісливо гамульці, з лоскотом відчинилися дверцята і Козинськький шугнув на сходи, забувши навіть заплатити шоферови за курс.

— Де пані? — гукнув на застрашену виглядом пана служницю. Служниця воркнула щось невиразно під носом і втекла до кухні, защіпивши за собою для певности двері.

Козинський не звертав на неї ніякої уваги. Кинувся до жіночиної кімнати одначе нікого там не застав. Немов божевільний перебіг всі кімнати, і влетів до їдальні...

На порозі станув мов вкопаний. І заки вспів щонебудь промовити, залунало в кімнаті дзвінке: „Многая Літа."

Жінка, гості і приятель Водянин витали шановного директора і пана дому з нагоди іменин, що саме на цей день припали. Очевидно директор про них зовсім забув.

Жінка з приятелем видумали цілий плян, щоб таким чином відтягнути директора, який ніколи не покидав своїх обовязків, до гостей.

УСМІХ

Усміх це наш найдорощий скарб, але ми самі часто не доцінюємо його і навіть несвідомі його сили, його значіння. Ось що каже один англійський поет про усміх: „Насолодою є дивитись, як багато можна осягнути усміхом. Ви усміхаєтесь комусь, а той хтось усміхається вам у відповідь і з одного усміху ви маєте два. А тому, що усміх може зробити стільки добра проганяючи турботи з серця, усміхаймось, усміхаймось, усміх має доступ всюди."

Коли наші уста затискаються від хвилювання, нехай на силу усміхнуться, а тоді наше хвилювання стратить свою остроту, терпіння буде лекше знести.

Якщо нас охопить лють, зробімо велике зусилля і усміхнімося, лють розвіється, заки ще накоїть лиха, а наша розсудливість набере знову ясности.

Усміхаймось поважно, сумовито під впливом образи і призирства.

Усміхаймось до обовязку, хоч який він бувби неприємний.

Усміхаймось майбутному, навіть тоді, коли доля нам не усміхається, навіть тоді коли сучасність прикра і безнадійна.

І. Г.

„Якщо ваша жінка дурненька, скажіть її, що вона гарна. Тоді вона подумає: „Мій муж має мистецьку душу."

„Жінка говорить дуже часто: „Я збудую своє щастя." Але вона думає при тім тільки про своє щастя."

Ч. ДОЯЧЕК.

Комунізм Ворог Свободи

Комунізм на континенті Північної Америки досягнув того вершка, якого не можна довше легковажити. Він є за довго під охороною публичної байдужности. Ми не здаємо собі справи з яким поширенням він вївся в основи канадійського життя. Це не мудро думати, що загроза не становить для нас небезпеки, миж віримо в свободу одиниці — свободу мови, релґії і свободу політичних переконань. Комуністична стратеґія є плянована з досконалою перебіглістю. Як заразлива пошесть, він працює підступом, хитро і скрито доти, поки нещасна жертва не найдеться в його сітці. Пересічний комуніст є холоднокровним, з ненавистю в душі, з податливим сумлінням, і дивним бажанням, щоб хтось з Росії провадив перед. Росія для нього на першім місци, а Канада на другім, або й цілковито його не обходить. Дійти власти через революцію, це їх викохана ціль, ціль цих найбільших ворогів християнства, якого придержуються великі маси народу. Комунізм впхався в кожну галузь канадійської індустрії, спеціяльно є діяльним в таких підприємствах як транспортація і копальняна індустрія — запускаючи свої нігті в найдальші закутини краю. Так робітник як і управа та всі лояльні канадійці мусять обєднатися проти спільного ворога. І тепер якраз нагода, а не все є нагода по стороні демократії.

ЩО РОБИТЬ КОМУНІЗМ?

Тяжко повірити, щоб канадійці могли проликнути отрую і добровільно стали сталінськими зомбіями. Без сумніву, декотрі вже є. Чому? Можливо, що деякі вірять в комунізм і заздростять капіталізмови, або є проти обставин серед яких працюють, або праця їм противна, або може тому, що були виховані посеред ненависти і побіди. Яка не булаб причина, натура такого чоловіка зломана і він потребує чоловіка з характером, щоб справив його на праву дорогу. Але тут являється комуністичний орґанізатор, який лише шукає за такою людиною, і каже: Амінь! Брате, лучися з нами, а ми вкоротці проженемо і винищемо тих великих бизнесових панів. Ми покажемо тим багатим бандитам, що вони не можуть вічно робити з чоловіка попихача.

Кожний з них покривджений з душею повною ненависти і заздрости, з думками осягнення могучости без праці, а це легка добич, і таких є багато в цій щасливій країні. Кожний комуніст є невільником його науки і втеча від комунізму є небезпечна.

В Росії, де пляново переводиться систему в життя, робітник не має права говорити про робучі услівя ані про платню. Він не сміє страйкувати, він працює під приспішеною системою його уряду і серед устрою, де він не має голосу.

Це благодати комунізму на їх землях. Як він ділає на наші робітничі юнії? Ті загорільці дістають директиви з чужого краю. Вони ненавидять свобідні підприняття, бо вони ненавидять роботодавців, і вони все зроблять що хотять і то без пошани добробуту їх товаришів робітників.

Канада тепер осягнула почетне місце серед народів світа. Її голос і вплив чути по цілому цивілізованому світі. Вони не хоче мати нічого спільного з тими, яких євангелія є фалш, саботаж і насильство. Не цими середниками, ми як нарід, осягнули наше відзначення, але осягнули мозольною працею, мирним переконанням, освітою, свідомою релґією і індустрією з найвищим бажанням жити в мирі з іншими народами. Дійсним обовязком всіх, які користають з благодатностей канадійського громадянина, є відданість до їх інституцій, до їх уряду, вибраного вільним голосуванням. Ті, які не хотять примінитися, не мають місця між нами.

Коли перший раз перечитаю добру книжку то здається мені наче найшов нового приятеля. Колиж перечитаю її вдруге то так виглядає, начеб стрітився з старим приятелем.

★

Сильні мають сильні переконання, а чоловік з вірою є вартніший від тисячі, які мають лише інтерес.

Україна Під Владою Гетьманів

Не маючи змоги добитися якоїсь справедливости у своїй справі з підстаростою Чаплинським, Хмельницький зрозумів, що таких справ на Україні багато, що народ український у таких справах не знаходить ніякої підтримки, що з тим народом хто що хоче те й робить. Він виріщив, що треба якось змінити ті важкі відносини і прийшов до пересвідчення, що того не можна інакше зробити як тільки війною. Польський уряд довідався про наміри Хмельницького і наказав його арештувати, але Хмельницький заздалегідь втік на Запорожжя.

Тут він почав свою акцію за війною, намовляючи до неї козаків. Щоб мати більшу силу, він увійшов в союз з Кримським ханом та дістав татарську поміч під проводом Тугайбея. Козакам подобалися пляни Хмельницького і вони вибрали його гетьманом. Це сталося 1648 року.

До Хмельницького було багато гетьманів. Проф. Грушевський нараховує їх понад сорок. Всі вони були більш чи менш славними вождами війська запорожського, але поза тим ніякої влади в Україні не мали. Щойно Хмельницький, вибраний як і попередні гетьмани, вождом запорожців, у наслідку своєї війни з Польщею, став начальником створеної ним держави української зберігаючи надалі титул гетьмана. Таким чином почавши від Хмельницького титул „гетьман" має зовсім інше значіння: це не є вже тільки вожд запорожського козацтва, але це голова української держави.

Розуміється, що з хвилиною створення нової, тобто гетьманської української держави, на Україні почав заводитись новий державний лад. Можна назвати той лад козацьким, бо його основною силою було військо, козацтво.

Перш за все з великих просторів України, отже з воєвідств Київського, Браславського і Чернигівського, викинено всяке інше начальство. Залишилися тільки виборні міські уряди, монастирські та церковні маєтки, де дальше були старі порядки й стара управа, а поза тим була свобідна, переважно покозачена людність. Хто не був козаком, ставав міщанином, байдуже чи сидів в місті чи в селі. З міщан збирали ріжні доходи до козацького військового скарбу. Козацька людність не платила податків, але мусіла виконувати військову службу.

Козацька держава ділилася на полки. Полк — це була яксь частина території, над якою мав владу полковник. Число полків не завжди було однакове. На приклад, за Хмельницького в роках 1649—50 на правім березі Дніпра було 9 полків: Чигиринський, Черкаський, Канівський, Корсунський, Білоцерківський, Уманський, Браславський, Кальницький і Київський; на лівім березі було 7 полків: Переяславський, Кропивенський, Миргородський, Полтавський, Прилуцький, Ніжинський і Чернигівський. Пізніше повстали ще полки в Паволочі, Чавську або Могилеві (на Білій Русі); деколи були також полки: Турівський, Подільський і Волинський. Полки ділились на сотні з сотниками, до сотень належали городи, містечка та села з отаманами.

Як гетьман, голова військової орґанізації, став головою держави, то й обласні військові представники-полковники теж були не тілки військовою, але загальною, всенародною владою. Військовий штаб гетьмана, тобто ґенеральна старшина, до якої належали: ґенеральний писар, ґенеральний обозний, два ґенеральні осаули і два ґенеральні судді, — це був кабінет міністрів, який мав в своїх руках головну управу держави; ця рада міністрів (ґенеральна старшина) рішала у всіх політичних справах. Ширша старшинська рада, складена з ґенеральної старшини, полковників і загальної військової ради, збиралася у важніших справах: рішала про долю цілого краю.

Судівництво ділилося так само як військова влада: був центральний ґенеральний суд і полкові суди. Судили в тих судах на підставі старих збірників зако-

нів: Литовського Статуту і Маґдебурського німецького міського права.

Цей новий державний лад вийшов з козацької орґанізації, він був занадто становий, тобто військовий, і тому йому не так легко було стати ладом всенародним, ладом цілої держави. Старі порядки, які вийшли з Запорожжя, ось хочби вибір та усування гетьмана, не підходили до нових відносин. Загальнодержавна влада мусіла бути тривка, певна, бо ж вона мусіла відповідати за долю цілого краю. Хмельницькому саме і вдалося дуже скріпити гетьманську владу. Він хотів зробити її навіть наслідною в свойому роді і готовив на свого наслідника свого сина Тимоша, але той згинув на війні в Молдавщині. Другий син Юрій не мав даних на державного керманича тому гетьманський уряд перейшов в інші руки і залишився виборним.

Справу нового ладу дуже ускладнювало Запорожжя, яке спираючись на довголітній традиції, обстоювало думку, що гетьмана повинно вибирати тільки Запорожжя та що з Запорожжя повинен йти й весь напрям української політики. Запорожжя не могло переболіти того, що центром українського життя і політики стала гетьманська резиденція, де перебуває найвища козацька старшина та де рішаються всякі справи у військовому суді та ґенеральній військовій канцеляриї. Запорожжя носилося все час з претенсії на свої давні привілеї, нарікаючи на козацьку старшину, що вона захопила в свої руки і не хоче признавати зверхности Січи.

За Хмельницького, який умів здобути собі великий авторитет у всіх державних справах, Запорожжя не мало ніякого політичного значіння, а було воно — як пише проф. Грушевський — „прибіжищем сміливого вояцтва, передовою сторожею України." Але-ж з наступників Хмельницького на гетьманському становищі ніхто не мав вже того авторитету і тому Запорожжя від часу до часу заявляло свої претенсії на право до вибору гетьмана, і в цьому саме й була причина неодної заверюхи на Україні.

Якби Хмельницький не вмер за рано, то напевно бувби закріпив новий державний лад удосконаливши його в кожній ділянці. Або колиб після смерти Хмельницького Україна була мала кільканадцять літ спокою, то можна було попрацювати над суспільним та політичним ладом, тобто над державною конституцією. Але Україна весь час мусіла бути у війні і не було часу думати над державним ладом. А той лад, якого завів Хмельницький після своїх перемог, почав поволи підпадати під вплив сусідних держав, що заявляли претенсії на українські землі і по трохи, за влади пізніших гетьманів, змінявся, перестаючи бути вільним козацьким ладом.

До тієї зміни причинялася у великій мірі козацька старшина. Вона маючи в своїх руках владу і занявши — по своїй думці — місце шляхти, хотіла зажити тим життям, що шляхта: володіти землями, закладати собі села, мати підданих. Тому вже, почавши від 1654-го року (Переяславська умова) вона почала випрошувати собі від московського уряду грамоти на ріжні маєтности з правом садити на них підданих. Це й поставило її у ворогування з козаками та простим людом, а це дуже послабило її повагу та довіря мас до її політики.

Оті заходи козацької старшини перед московським урядом, щоби дістати якийсь наділ землі тощо, були дуже на руку московській владі, яка за всяку ціну хотіла скасувати український автономний лад. Ще за Хмельницького, після переяславського договору, хоч на Україні була своя влада, московський уряд починав присилати на Україну своїх воєводів і хотів збирати на себе доходи від некозацької людности та правити нею. Розуміється, що за Хмельницького старшина ще сяк-так тим московським заходам протиставилася, але згодом вона влекшувала Москві всадовлюватися на Україні.

З часом Московщина так розпаношилася, що за гетьмана Скоропадського обмежила гетьманську владу, поставивши при гетьмані т. з. „малороссійскую коллегію," тобто раду з шести московських старших офіцерів з тих ґарнізонів, які стояли на Україні, і ця рада мала слідкувати за діяльністю гетьмана. Ця „малороссійская коллегія" й була тоді справжньою владою на Україні. Після смерти Скоропадського Москва й зовсім скасувала гетьманство.

Правда, проти того касування Москвою українського автономного ладу боролися пізніші гетьмани Павло Полу-

боток та Данило Апостол, але перший доборовся до того, що його на доноси Велямінова, голови „малороссійской коллегии" викликали в Петербурґ, де він згинув у тюрмі, куди його за сміливу оборону прав України та за виступи проти московського винищування українського народу, запроторив цар Петро І. Данило Апостол за коротке своє гетьманування не міг нічого зробити.

Після того щораз більше закріплювалося московське правління, а під ним заникав до решти козацький лад.

Талановита Письменниця

Мирослава Лазечко-Гас

Дочка широко знаного аптикаря Мих. і Марії Лазечко у Винніпеґу. Ще з молодих літ вона пише поезії, головно в анґлійській мові. Недавно вона здобула першу нагороду за написання поезії „Продиґал" в анґлійській мові від Товариства поетів в доміняльнім конкурсі поезій. Суддями були професори Бритіш Колюмбійського Університету, Др. Р. Деніел і Е. Бірней. Тому, що від коли Товариство Поетів Манітоби зарядило такий поетичний конкурс це перший раз що хтось з Манітоби виграв першу нагороду, пані Мирослава Лазечко-Гас дістала ґратуляції й нагороду в сумі $40.

Мирослава родилася у Винніпеґу року 1920. По скінченню вищих шкіл вона записалась на курс в журналістиці при Університеті Каліфорнії і покінчила його з великим успіхом. Українську науку вона здобула таки в дома і в Рідній Школі при греко - католицькій церкві Св. Покрови. В році 1935 дістала першу нагороду від Шкіл Манітоби за написання про „Лоялістів Злученої Імперії" та за друге написання про „Канадійський Арктик". Пізніше, кожного року вигравала нагороди від винніпеґського часопису „Фрі Прес" за свої поезії. Декотрі з них були вибрані і надруковані в Антольоґії Американської Літератури, та в „Пебар", „Імпортент Американ Поемс" та „Спрінґ Ентолоджі оф Ворлдс Ливінґ Поетс". Декотрі поезії були читані через радіо в Канаді.

Мирослава пише поезії для ріжних анґлійських журналів, і належить до Винніпеґського Товариства Авторів. В місяцю березню, м. р., дала виклад перед згаданим товариством про український нарід та про нашого поета Тараса Шевченка.

Каменяр Евлогій

(Старохристіянська леґенда)

Вечоріло. Рікою Нілем плив з Олександрії горі водою здоровий човен, а на ньому, крім гребців, були два ченці з Тебаїди: старець Данило, 80-літний дід, сухий як скипа, але випростований і з виразом того спокою, який дає праведна старість, і один його учень, молодий ще чернець з чорними, блискучими очима і з виразом упертої, нічим непогамованої, волі. В іншім часі з нього бувби може славний лицар або страшний розбійник; але в ту пору була мода на пустельництво, то й він пішов до Тебаїди спасати душу.

Сонце в крівавім світлі хилилося над піскову пустиню, коли на лівім березі Нілю показалося невелике єгипетське село. Воно, мов обідрана сирота, тулилося своїми вбогими хатками до розвалищ стародавних палат і храмів, де-де ревли корови та мекали вівці, з тростинових стріх вився вгору дим; селяни верталися з поля, несучи на головах великі пшеничні снопи. Коло самого берега Нілю видно було купку дерев, і дві чи три сикомори хилилися гилками у воду, мов наші верби. Старець Данило довго стояв у човні і придивлявся до цієї гарної картини; його очі немов шукали чогось. Далі він наблизився до керманича і промовив:

— Сюди кермуй до тих дерев. Там переночуємо.

Керманич послухав наказу, і за кілька хвиль човен пристав до берега під самими сикоморами, а один з гребців, вискочивши на беріг, привязав човна ужевкою до пня сикомори. Старець за поміччю свого учня вийшов на беріг.

— Ось тут переночуємо, — мовив він, озираючись довкола.

— Як то? Тут? На березі? На пустому майдані серед села? — мовив невдоволений учень.

— Так, тут, — спокійно повторив старець.

— Алеж то не може бути! Тут в ночі холодно, від ріки тягне. Звір може надійти . . .

— Нічого, синку, тут переночуємо, — повторяв старець.

— Ходімо бодай он туди, між руїни храму. Там є камяний поміст, зверху склепіння, там вигідніше і безпечніше.

— Ні, синку, перебудемо тут.

— Алеж це не випадає! — скрикнув нетерпляче учень. — Спати нам серед майдану, як жебракам або волоцюгам.

— Нічого, синку. Переспимо, — повторяв все своє старець уперто, мов дитина. Але й учень також був упертий; старців супокій уратував його. Сонце вже зайшло, на дворі потемніло, і він стояв на березі, сам не знаючи, що почати з собою. З великої досади він аж заплакав і скрикнув:

— А волівби я не жити на світі, ніж оттак поневірятися!

В тій хвилі здалеку показалося світло, яке, мов блудний огник, миготіло по полі в напрямі від села і наближалося до них. Оба ченці покинули свою неприємну розмову і дивилися на світло. За якої пів години воно наблизилося до них зовсім, і вони побачили при світлі смолоскипів старезного діда, який в супроводі кількох людей йшов понад берегом Нілю. Побачивши їх, старець наблизився, впав на коліна перед старцем Данилом, і принявши його благословенство, почав цілувати його ноги і руки, а далі так само й учневі, просячи їх обох, щоб не погордували його вбогою хатою і вечерою і приняли в нього ночівлю.

Підемо, — мовив коротко старець Данило, і всі разом при світлі смолоскипів подалися до села. По дорозі дідусь знайшов ще кількох прохожих та беззахистних жебраків і просив всіх до себе. Коли прийшли до його хати, дідусь витав їх усіх радісно, нагрів води і повмивав їм ноги, а потім поставив їм не пишну, але ситу вечерю, і сам, їдячи дуже небагато, не переставав раз-у-раз припрошувати своїх гостей. Коли всі наситилися, ді-

дусь зібрав всі дрібки і недоїдки і виніс перед хату, де вже чекали на них ціла ватага сільських псів; вони очевидно звикли вже були на цю гостину, бо чекали перед хатою спокійно, а тепер, одержавши кожний свій шматочок, розбіглися геть.

Зробивши таки способом порядок і вичерпавши всі свої засоби так, що в його хаті не лищилося на завтра ані шматочка хліба, ані крапельки оливи, дідусь постелив своїм гостям і дбайливо, мов добра мати, поукладав їх усіх до сну. Тільки старець Данило не лягав спати. Він велів своєму учневи спати, а сам, взявши господаря з собою до сусідної кімнатки, де звичайно спав сам господар, довго в ночі говорив з ним про щось. Учень виразно чув як старець Данило розповідав щось довго, господар скрикував кілька разів мов зачудований, а далі почав плакати і хлипати, мов мала дитина. Знов чути було голос старця Данила і потім голос господаря; але тут учня зломив сон, і він заснув, не дослухавши, чи довго розмовляли оба старці і на чому скінчилася їх розмова.

Другого дня старець Данило збудив учня. Старенький господар горячо, з слізьми на очах, цілував руки й ноги пустинникови, прощаючися з ним; він цілував також учня, потім оба рушили далі в свою дорогу. Поки плили далі долі Нілем, учень кілька разів знимав розмову про дивного дідуся в селі; його палила цікавість дізнатися хто це такий і про що говорив з ним в ночі старець Данило. Але Данило мов не чув або не розумів його натяків, а на виразні питання відповідав якось нерадо.

— Певно, не хоче говорити при чужих людях, при веслярах, — подумав собі учень і поклав відложити допити аж до тої хвилі, коли прибудуть до Тебаїди і знов замешкають в своїх тихих, відлюдних келіях. Та ось вони вже в Тебаїді, в своїх скитах; учень одного дня, другого дня, третого дня запитує старця про дивного селянина, а старець ані руш.

— Ні, синку, не будемо про це говорити. — Ось і вся його відповідь, а потім він звертає розмову на щось інше. Учень що далі, то дужче горить з нетерплячки, а далі дійшов до того, що одного дня ані в ранці ані в полудень не заходив до скиту, в котрому жив старець, не приносив йому ані води, ані хліба, ані тої жменьки вареного бобу, що була єдиною його теплою стравою. Вже вечоріло, коли старець сам прийшов до учневої келії.

— Що це таке, синку? — питав він своїм звичайним спокійним і ласкавим тоном. — Забув ти сьогодні за свого батька і дав йому весь день мліти з голоду?

— Нема в мене батька! — понуро мовив учень. — Батько любить свого сина і довіряє йому, а ти не хочеш сказати мені того, що було між тобою і тим старим в селі.

Почувши ці слова, старець Данило не мовив ані слова більше, тільки спокійно обернувся, щоб йти геть. Та учень не видержав. З голосним плачем він кинувся до ніг старцеви і, обхопивши їх, лебедів:

— Ні, не пущу тебе, отче, поки не скажеш мені всього! Благаю тебе, не доводь мою душу до затуманення і скажи мені, хто цей дід і про що говорили ви тої ночи?

Старець Данило, бачучи таку силу волі у свого учня, сказав йому ласкаво:

— Добре, синку. Скажу тобі все, але поперед всього, дай мені дещо трохи попоїсти, бо голод не дозволить мені скінчити оповідання.

Заспокоївши трохи свій голод, старець ось як промовив до учня:

— Прикрий ти, синку. Не вмієш панувати над собою, а це головна перешкода до праведного життя. За твою упертість, яку ти виявив там над берегом, я не хотів тобі сказати цеї історії. Та й тепер ти мусиш дати мені слово, що, доки я живу, не виявиш цього нікому.

Учень радо виконав це жадання, після чого старець Данило розповів йому ось що:

— Той дід в котрого ми ночували, називається Евлогій. Старий він дуже, значно старший від мене. А по ремеслу він каменяр. Я дізнавсь про нього вже старим мужем якраз тому сорок літ. Я був тоді пустинником і займався рукоділлям: плів кошики. Ото, вийшовши раз до міста, щоб продати свої вироби, я вертав через те село і зупинився було почувати на майдані над річкою під тими самими деревами, що й тоді з тобою. Але оцей самий Евлогій і тоді знайшов мене, запросив до свого дому, дав повечеряти, а решту вечері, що не зїв, він

сам і його нічліжане, викинув псам, не лишивши на другий день ані окрушини хліба. Коли я висловив своє зачудування на його вчинки, він так сказав мені: „Старче Божий, від молодих літ веду таке життя. Працюю при каменярстві весь день, не ївши нічого. За свою працю дістаю за день золотого. За ті гроші накуповую хліба і страви і маю кожного дня стільки, що вистає не тільки на вечерю для мене, але також на частування бідних та подорожних і навіть на те, щоб нагодувати голодних псів. Оттак заробляючи кожного дня, тогож дня пускаю все зароблене, не дбаючи про завтра і вповаючи на Бога, що продержить мене в силі і здоровлю так, як держав досі."

— Можеш подумати, синку, як глибоко зворушило мене оповідання цього простого, але такого праведного каменяра. Прийшовши до своєї келії, я вдався на молитву і піст, благаючи Бога, щоб дав цьому чоловікови великий маєток, щоб він міг робити далеко більше добра, ніж може робити при своїй бідности. Я дав собі заповіт—не доторкнутися до страви, поки Бог не уважить на моє прохання. Я постив цілі три тижні і ще пів четвертого; я лежав серед келії ледви живий. Аж ось мені привиділося, що до моєї келії входить якийсь поважний чоловік з дивно ясним блискучим лицем і питає мене:

— Що тобі, отче Даниле?

— Пане, — відповів я йому. — Я поклав собі не доторкнутися до хліба, поки Бог не вислухає мого прохання за каменяра Евлогія і не поблагословить його великими достатками, щоб міг робити більше добра, ніж тепер.

— А хібаж не добре й те, що він робить тепер? — запитав цей чоловік.

— Добре, пане, — відповів я, — але того мало. Дай йому стільки, щоб він міг простягти свою руку на всіх бідних в краю, а я певний, що тоді тисячі і міліони благословлятимуть Бога за нього.

— Добре, — мовив мій бесідник, — коли так просиш, я дам йому великі достатки. Але тільки під умовою, коли ти даси мені запоруку, що його душа не стратить своєї праведности од великого багатства.

— О, за це я готов ручитися! — скрикнув я. — Душа в нього чиста, як золото. Колиб їй сталася яка шкода, я відповідаю за це.

В тій хвилі все змінилося перед моїми очима, бо я лежав голодний в горячці. Мені здалося, що я лежу десь на широкій площі, а довкола непереглядні ряди світлих вояків, а на середині камінь блискучий, мов сонце, а на тому камені сидить дитина з лицем, дивно мені знайомим і любим, а праворуч її стоїть оцей самий Евлогій. І посилає до мене дитина одного вояка з запитом:

— Чи ти даєш запоруку за Евлогія?

А всі довкола сказали:

— Так, це він.

Промовила дитина:

— Памятай, ти відповідатимеш за запорученого.

І я відповів:

— Так, Господи, тільки дай йому великі достатки.

Тоді два вояки приступили до Евлогія, поклали його горілиць на землю, розкраяли його груди і почали класти в них і спитати золото. Висипали одну купу, далі другу, трету, і все те вмістилося в його грудях. Мене обняв перестрах, і я прокинувся.

Минуло два місяці. Одної неділі молячись до вечера, я заснув в келії, і бачив в сні знов ту саму площу, ті самі ясні сили і той самий ясний камінь і дитину на ньому. — Але деж Евлогій? — міркую сам собі; коли гляну, а якісь два мурини тягнуть Евлогія геть в якісь нетри, а дитина на камені дармо кличе за ним: „Евлогіє! Евлогіє!"... Мене проняв ще дужчий переляк ніж першого разу, і я прокинувся. В моїй голові засіла трівожна думка: що сталося з Евлогієм? Маючи наготовлений запас своїх виробів, я взяв їх на човен, поплив до Олександрії, попродав, а вертаючись, вступив знов до того села, де жив Евлогій. Але вечером даремно ждав я на нього під сикоморами. Не можучи діждатись його, я пішов сам до села, просто до його хати. Але хата стояла пуста. Ледви віднайшов я якусь сусідку, яка дала мені шматок хліба і поки я їв, оповіла мені, що сталося з Евлогієм:

— О, цей був добрий чоловік! — мовила вона. — За те й дав Бог йому щастя: викопав великі гроші, забрався звідси і тепер в Константинополі. Кажуть, що навіть самому імператорови позичає гроші. Величезним паном зробився, живе в препишній палаті — так і називають її египетською палатою. Від нас деякі їз-

дили до нього, думали, що запоможе їх чим при їх бідности — так де тобі! Навіть не допустив їх перед себе, велів геть вигнати. Загордів страшенно. А шкода, добрий чоловік був.

Почувши це, я весь задеревів з страху. І тільки одно було мені ясне; не смію тратити ані хвилини, але мушу рятувати Евлогієву душу, бож його загибель — це й моя загибель. Не думаючи довго, я вернувся до Олександрії, сів на корабель і поплив до Константинополя. Там мені зараз показали "єгипетську палату." Я пішов до неї і, ставши коло дверей, ждав, поки не вийде Евлогій. Ось він показався в пишній одежі, оточений слугами. Побачивши його, я крикнув здалеку:

— Пане, послухай мене! Хочу поговорити з тобою.

Але він навіть не обертався в той бік; а коли я не переставав кричати, гукнули мені слуги:

— Мовчи, діду! Чого тобі треба?
— Хочу поговорити з вашим паном.
— Бачиш, що пан не має часу.
— Але у мене важне діло до нього.

Та дарма Евлогій не хотів говорити зі мною. Колиж я не переставав кричати і бігти за ним, він кивнув на своїх слуг, ті кинулись на мене і давай періщити мене канчуками. Та я завзявся. День-у-день я пересиджував перед дверми єгипетської палати, день-у-день переслідував Евлогія своїм криком і день-у-день його слуги покривали моє тіло синцями. Оттак минуло три тижні. Я був весь покритий ранами і ледви міг лазити; я не переставав молитися Богу, щоб змягчив Евлогієви серце, але майже що-ночи я бачив у сні дитину на камені і чув її грізний голос:

— Віддай мені Евлогієву душу! Ти запоручився за неї.

Врешті я, знеможений, почав благати Бога, щоб зняв з мене запоруку, яку я в своїм нерозумі взяв на себе, але знов в сні я чув голос дитини:

— Роби, що хочеш, а віддай мені Евлогієву душу!

Я постановив собі ще раз спробувати щастя і розмовитися з Евлогієм, але цим разом його слуги збили мене так, що я,

облитий кровю, зімлів. Опритомнівши, я поволікся до пристані і постановив собі покинути зовсім пустельницьке життя і йти в світ за очі, бо й так моя душа пропаща. Я заплатив за перевіз до Олександрії і, вийшовши на корабель хворий та нещасний, кинувся на поміст і заснув. Тут я знов побачив в сні дивну дитину, та цим разом її голос не був такий грізний і страшний як досі.

— А що, Даниле, — промовила вона, — бачиш тепер, як нерозумно ти поручився за Евлогія?

— Бачу, Господи, і гірко оплакую свій нерозум.

— Оттак і знай: не бери ніколи на себе діло понад свої сили.

— Не зроблю цього ніколи більше, — промовив я.

— Ну, то йдиж тепер назад у свою келію і будь спокійний. Здіймаю з тебе твою запоруку. А за Евлогія не бійся, я поверну його так, як сам знаю.

Я прокинувся зі сну дивно покріплений і веселий, вернувся сюди і жив у своїй келії безвихідно сорок літ. Аж цими днями я перший раз знов завитав до Олександрії, а вертаючися звідти, коли побачив знайомі сикомори над Нілем, я пригадав собі Евлогія. Знаєш сам, що сталося потім, як ми здибалися з ним, як він приняв і гостив нас. А тепер послухай, що було потім між нами. Коли всі гості полягали спати, я пішов з Евлогієм до його комірки і промовив до нього:

— Друже Евлогіє, чи пригадуєш собі мене? Перед сорока роками я так само гостив тут тебе і бачив твої добрі діла.

Але він не міг пригадати собі.

— А чи пригадуєш собі того ченця, який переслідував тебе своїм криком в Константинополі і котрого ти велів своїм слугам день-у-день бити?

Почувши це, Евлогій дуже перелякався, зачав трястися всім тілом і пробував сказати, що не пригадує собі, але йому не стало голосу. Тоді я розповів йому все, що було з ним і чого він не знав, а він, почувши це страшне Боже діло, розплакався і кинувся мені в ноги. Довго ми плакали оба, потішали один другого, поки вкінці Евлогій настільки прийшов до себе, що зміг оповісти мені кінець своєї пригоди: „Знайшовши великі гроші, я зробився великим паном і міністром в імператора Юстина. Я не думав ні про що, як тільки про те, щоб нагарбати щораз більше скарбів. Не диво, що швидко всі люди зненавиділи мене за здирства. Та ось умер нагло Юстин; його наслідник, щоб здобути собі прихильність народу, поперед всього звелів трох Юстинових міністрів, в тому числі й мене, замордувати, а наші маєтки загарбати. Двох моїх товаришів зарізано; я довго ховався по селах, потім переплив до Єгипту і якраз по цілорічній неприсутности вернув сюди до свого села. Як засуджений на смерть в Константинополі, я боявся признатися, що я той самий Евлогій і, грішний чоловік, брехав всім знайомим, що я ніколи не був в Константинополі, але прожив той час у Єрусалимі. Я взявся знов до своєї давної роботи, хоч як мені це прикро було зразу. Та звільна вернула моя сила й охота, і я знов розпочав давне життя і, як бачиш, отче, веду його й досі. Вся історія з моїм скарбом і константинопольським панством видається мені іноді якимсь поганим сном, і тільки тепер, по твоїм оповіданню, я бачу яку страшну покусу наводив Бог на мене.”

Так оповідав старець Данило своєму учневи, який глибоко зворушений, слухав цього оповідання. Виконуючи старцеву волю, він не говорив про це нікому до Данилової смерти. Аж на його похороні він розповів все зібраним на похорон пустинникам, а потім списав цю історію на спомин потомним.

Іван Франко.

Пригода де Круассе.

Згаданий повище де Круассе оповідав таку подію, яка йому трапилася.

— Рано вибрався я як завжди до Бульонського ліску. Залишив я авто коло озера і сам пішов на прохід. По пів годині вертаюсь, і уявіть собі, бачу що якийсь добродій намагається відчинити дверцята мого авта. Я підбіг нишком до нього і вдарив його палицею по голові. Він крикнув і впав. Поліції не треба було кликати. Я сів на авто й поїхав домів. Щойно по виїзді з ліса, успокоївшися, побачив я, що авто — не моє...

Наколи хочете мати добрих приятелів через цілий рік, то купіть собі добрі книжки.

Символи, Які Кермують Щастям

Є люди і є їх куди більше, як ми собі це уявляємо — які на зовсім незамітні дрібниці звертають дуже пильну увагу, бо здається їм, що саме ці незамітні дрібниці мають великий вплив на щастя людини. В цього замилування до малих річей родиться згодом любов і віра в талісман та ріжні маскоти.

Китайська лялечка

В другій половині XVIII ст. купив один французький аристократ, Маркіз де Монтерай, на якійсь ліцитації китайську лялечку. Маркіз сам не знав чим це пояснити, але в ньому зродилось якесь дивне переконання, що ця мала незамітна китайська лялечка принесе йому в життю ще велике щастя.

Так як вся французька шляхта, так теж і Маркіз де Монтерай попав згодом в крівавий млин французької революції. Ціле його майно розграбили і він сам мусів покидати свої добра та втікати з життям. З цілого майна залишилась йому тільки китайська лялечка. Маркізови вдалося добитись з своєю маскотою до Руену. Очевидно, що „лялечку щастя" мав він з собою. В Руені опинився він без зломаного гроша при души і станув по середині дороги безрадний, що почати з собою далі. Про переїзд до Анґлії не міг навіть думати без грошей. Коли він так роздумував над своїм нещастям і безвихідним положенням, граючись оттак собі китайською лялечкою, пальці натрапили на скритий на плечах ґудзик. Коли натиснув таємничий мінятурний механізм, отворилася перед ним мала тайна скритка і в ній кілька індійських золотих дорогоцінностей. Продавши дорогоцінности, міг виїхати до Анґлії.

Немов добрий дух

Згодом лялечка зміняла ще нераз своїх власників і за кожним разом підтримувала свою славу, що власникови приносить вона щастя. Один з власників став небавом після того, як лялечка попала в його дім, багатим чоловіком, перевівши успішні спекуляції на біржі.

Інший власник дістав несподівано велику спадщину. В 1908 р. тодішна власниця лялечки виїхала до Месини. Жахливий землетрус зруйнував цілий її дім, тільки ця кімната, де була лялечка, і де сама власниця стояла, немов якимсь чудом врятувалась: залишилась зовсім ненарушена.

Останну свою ролю відограла китайська лялечка перед двома роками. Молода француженка, Сибіля Брель, опинилася без праці і без засобів до життя й наложила на себе руку. Її відвезли до лічниці. Негайно дістала вона повідомлення, що якийсь її кревняк, якого вона зовсім не знала, залишив її доволі великий маєток. Одночасно дістала вона й китайську лялечку в дарунку. Також підчас подорожі до Кайро, де вона мала полагодити ріжні формальности, не покидало її щастя. Вона познайомилася з молодим мущиною, одним з найбагатших людей Єгипту. Небавом стала вона його жінкою. Історія китайської лялечки збагатилась в ще одну нову романтичну подію.

Чудотворна табакерка

Перед двома роками помер в Америці старший поліційний урядовець, Й. В. Крейґ. В його життю теж велику ролю грав талісман. В цьому випадку була це звичайна ніклева табакерка, яка служила Крейґови як папіросниця. Батько подарував йому її з приміткою, щоб він уважав цю табакерку завжди як символ щастя.

Крейґ пережив чимало ріжних пригод в своїй молодости. Він був по черзі кавбоєм, дроворубом, шерифом і шофером. Підчас праці в лісі вибухла в бараці, в якому він мешкав, пожежа. Двох товаришів, які разом з ним в цій самій хаті мешкали, стали жертвою вогню. Крейґ завдячував рятунок тільки цій обставині, що майже перед вибухом пожежі загубив свою табакерку і пішов її шукати доволі далеко від бараків.

Інший випадок трапився йому підчас виправи за шкірами в Північній Канаді.

На Крейґа напало двох грабіжників, які хотіли заграбати роздобуті важким трудом шкіри. Підчас бійки Крейґ збив одного напасника з ніг, але другий вдарив його з цілої сили ножем в груди. Одначе вістря попало на тверду ніклеву накривку табакерки так, що Крейґови нічого не сталося і він унешкідливив також і другого бандита.

Важка рана

Згодом, коли Крейґ служив підчас світової війни в американській армії, станула йому ніклева табакерка в пригоді. Недалеко від нього вибухла ґраната і один розірваний кусень провертів стіну табакерки і застряг безпосередно між папіросницею і серцем. Якби не табакерка, не побачивби вже був Крейґ більше ніколи Америки. Також пізніше, коли він служив при поліції, врятувала ніклева табакерка ще нераз Крейґови життя в боях з ріжними бандитами.

Кілька тижнів перед своєю смертю виїхав Крейґ човном на повне море. Раптом висока хвиля перевернула човен і Крейґ з важким трудом доплив до берега. Але загубив підчас тієї пригоди свою „табакерку щастя.” Цю страту відчув він дуже сильно, бо вірив, що страта талісману є поганим віщуном. І справді небавом він занедужав і вмер. Так дивно якось воно зложилось, що його смерть стала немов нещасливим наслідком страти ніклевої коробки.

Поцілунок Причиною Програного Бою

Поцілунок одного молодого анґлійського дипльомата спричинив найбільшу поразку анґлійської армії підчас першої війни з бурами. Дня 27-го лютого, 1881 р., війська ґенерала Сер Джордж Колєя пішли до наступу, який покінчився найбільшою невдачею анґлійської армії у війнах з бурами. Анґлійський відділ просто вирізали були впень. В тому бою згинув теж і сам ґенерал Колей. Був то найчорніший день Великої Британії в Полудневій Африці. Ця програна рішила про мир, якого Анґлія мусіла заключити з бурами. Той мир запевнив Трансвальській републиці внутрішну незалежність. Щойно 20 літ пізніше Анґлія перемогла Трансвальську републику у великій бурській війні.

Причини згаданої жахливої поразки анґлійського війська були такі:

Підчас першої війни з бурами Анґлія вислала до Уруґваю молодого дипльомата, який закохався без памяти в одній уруґвайській красуні. В присутности більшого гуртка осіб молодий анґлієць попросив батьків своєї коханої їх згоди на подружжя і її дістав. В тому товаристві був теж під цю пору анґлійський ґенерал Кер, тоді ще як молодий старшина, який відтак оповів подробиці тієї події.

В хвилині, коли дипльомат поцілував в товаристві перший раз свою наречену, дістав він телеґраму. Дипльомат сховав телеґраму до кишені, думаючи, що прочитає її пізніше. Одначе він так захопився своїм щастям, що зовсім забув про свою телеґраму і щойно на другий день слуга, який чистив йому одяг, знайшов телеґраму в кишені. Коли молодий дипльомат почав читати телеґраму, волосся стануло йому дубом на голові. Телеґрама містила в собі приказ, щоб анґлійські частини з Монтевідео — 1000 людей і 8 полевих гармат — вислати негайно до Рога Доброї Надії, на підмогу армії ґен. Колєя. Приказу не можна було виконати, бо військова частина з Монтевідео виїхала того самого дня в іншому напрямі. Спізнені прикази, вислані телеґрафічною дорогою, вернулись по кількох годинах без успіху.

Таким чином поцілунок молодого закоханого анґлійського дипльомата став причиною правдивої різанини анґлійської армії. Ця невдача коштувала Анґлію багато: підірваний авторитет і життя кількох тисяч вояків.

Життя чоловіка закоротке щоб завів систему управи. Систему тую заводять століття а удержують заведення, інституції. Де таких нема, там народи тратяться.

★

Народи стремлять до мети одні по других. Нинівa, Афіни, Рим, Париж — всі мали завсігди своїх рабів і свобідних, дворянство і духовенство ріжні касти ріжних імен.

Ш-ий

Дзвони і їх Історія

Поезія дзвонів доступна для всіх і всі її відчувають. В часі світової війни москалі відступаючи, а німці займаючи міста й села, забирали дзвони. Був це звичайний грабунок і крадіж, бо ні одні ні другі не побільшували цим своїх воєнних виглядів, а якщо ходить про росіян, вони не потребували нашого металю, бо мали його в себе доволі і його булоб вистало ще й на дві війни. Та небавком виявилася тайна, бо стали частувати всіх своїми дзвонами. Були це сталеві дзвони, які мали короткий звук, легко тріскали і ставали нідочого. Нарід сумував, дивлячись на свої „сліпі" дзвінниці та свої „глухі" храми і скоро після відступлення москалів, став заходитися, щоби придбати для села чи міста нові дзвони.

Російський нарід любувався спеціяльно в своїх дзвонах, а з дзвонення в церквах зродив своєрідне мистецтво і знання, то теж теперішна „безбожницька" акція большевиків ранить його в серце глибоко й поневолі викликує у всіх спочування.

Історія дзвонів доволі цікава. Старина знала лише малі дзвінки. Жидівський жрець мав під сподом своїх риз ґіяцинтові мальогранати, об які вдаряли переплітані з ними маленькі золоті дзвіночки. Плявт в одній з своїх комедій згадує про дзвінок, який називається тінтінабулум. Страбон і Плютарх говорять про дзвін, який оголошував годину продажі диб на базарі. Пліній пише, що над гробом короля Персенни були повішені дзвінки, які за подувом вітру давали звук. З епіґраму Марціяла довідуємося, що за його часів в Римі дзвони вибивали годину, в які відчиняли публичні лазні. За Порфірієм, деякі індійські фільозофи на голос дзвона збиралися на молитву й поживу. По латинськи дзвони в четвертім віці дістають назву „ноля" від містечка Ноля в Кампанії і „кампане" від Кампанії, провінції в південній Італії, відки діставали найкращу мідь на дзвони. Згадку про дзвін подибуємо в життю св. Колюмба в шестому віці і з тогож часу знаємо прізвище Даґея († 586), який прославився як каліґраф і фабрикант дзвонів, яких зробив около 300. Були це дзвони ковані. Виливані дзвони зустрічаємо щойно за Карла Великого (в 7 і 8 в.) Дзвони були вже загально відомі в Анґлії й Ґалії в 7 і 8 в.; будували вже для них окремі вежі.

На сході дістав перші дзвони цісар Михайло від венецького дожі Урзуса в 9 століттю та примістив їх у величавій дзвінниці при церкві св. Софії. Це дотично великих дзвонів, бо малі знали єгиптяни, греки і римляни та вживали їх в приватному й публичному життю.

В часах переслідувань діякон після богослуження проголошував речинець слідуючого богослуження. Бігав теж від хати до хати „курзор" або „преко." Пізніше вживано труб, або дерев'яних чи металевих таблиць, об які били молотами, а монастирі перші стали вживати дзвонів. Тарахкала вживані в останних днях Великого Тижня — це памятка першого способу скликувати на богослуження.

Конґреґація епископів в р. 1581 постановила, що без дозволу епископів не вільно вживати дзвонів до світських цілей, та що епископ не може дозволити дзвонити при траченню злочинців. Щойно в 9 віці починають вживати дзвонів поза церквою. Церковний, а згодом ратушевий дзвін скликав нарід до зброї, гасити пожежі, рятуватись перед повінню і т. п. За саксонських часів на воєнних вежах, відки обсервовано ворога, був теж сиґналовий дзвін. В Італії в середних віках вживали в часі війни дзвінниці на колесах, на якій був дзвін, який скликував вояків на молитву, на богослуження, на збірку. Був там і прапор держави і в часі бою такої дзвінниці боронили найзавзятіше. Побіджене місто тратило дзвінницю. В р. 1300 тосканці після перемоги віддали Римови дзвін і не могли проголосити війни.

В церкві дзвонять перед богослуженням, при виносі покійника, на приїзд епи-

скопа, в часі процесій, на вечірню і т. д. В 1314 р. синод в Равенні приказав дзвонити коли епископ виходив на вулицю. В Римі дзвонили на Капітолі, як папа виходив на місто. В часі інтердикту не вільно було дзвонити у виклятій околиці.

Польський провінціональний синод 1621 р. наказав дзвонити за померших після заходу сонця (9 ударів). Робили це після дзвонення на вечірню, на думку одних — за поляглих під Варною та за погибших під Ґрунвальдом.

Після введення дзвонів почалося їх благословлення, а посвячування дзвонів сягає 8 віку; тому що епископ вживає спеціяльно посвяченої води і св. оліїв, називається це хрещенням дзвонів. Папа Іван XIII в 968 р. посвятив великий дзвін для лятеранського костела в Римі і дав йому вперше імя: Іван, що від тоді війшло в обряд.

В Італії надають дзвонам теж жіночі імена, в нас лише мужеські.

Церков завжди заборонювала всяких забобонних практик при дзвоненню й відливанню дзвонів. (Вхоплення зубами шнура від нового дзвона — мало на рік хоронити від болю зубів).

Сьогодні вийшло з ужитку дзвонити перед бурею, перед градобоєм, хоч воно не було забобоном, з огляду на молитву епископа при хрещенню і з дзвона плила „молитва дзвонів," як з речі, посвяченої церквою. Так вживають „лятеранського дзвінка." Посвячений дзвін уявляє собою опікуючу силу церковної молитви.

Щойно після 1200 р. стали відливати дзвони в теперішній формі; давніше робили їх в формі стіжка, пчільного коша, або легко приплощеної кулі. Вживають для цього стопу міди й цини, деколи додають трохи антимону, цинку й олова, але неправда, щоб додаток срібла мав збільшувати звук. Около 1830 р. пробували у Відні й Берліні виливати дзвони з заліза, та голос їх хоч сильний, був немилий, а при цьому вони легко тріскали. Від 1830 р. почали в Бохум у Вестфалії виливати дзвони зі сталі; вони звучні й дешеві, хоч не дуже тривалі.

Старі дзвони в Польщі є в Познані, Кракові, Сандомірі, Львові, Лянцкороні, Вильні, Торуні, в нас багато на Наддніпрянщині й в Львові (з р. 1340) та у Василіянських монастирях. Найбільший дзвін був на Кремлі в Москві (він важив 4,320 сотнарів). В часі пожежі в 1737 р. він обірвався й зарився в землю. Далі йде тисячсотнаровий дзвін на вежі св. Івана в Москві. Славні є дзвони в Оломунці, Відні, Парижі (Нотр Дам), всі по 350 і більше сотнарів. Славний теж є дзвін Жигмонта на Вавелі і наш Кирило у Волоській церкві.

ЗОЛОТІ ДУМКИ ДЕ КРУАССЕ

Деякі думки відомого драматурґа, водевіліста, подорожника поета Франсіса де Круассе, автора відомих пєс „Коли промовить серце" і „Поворот" (цю останну пєсу грали після війни вже й на українській сцені), чоловіка про якого говорили, що він „більше паризький як самі парижани":

„Якщо ваша жінка гарна, не кажіть її про те. Вона знає про те сама! Скажіть її краще, що вона мудра."

„Якщо жінка провинилась, треба почати від того, щоб попросити в неї вибачення. Інакше в дома настане пекло."

Іван Стоцький

Сини Батька Тараса

(З циклю)

... В селі тихо.

Тільки десь вив пес.

Поодиноко пересувалися повстанці.

Біля будинку залоги притаїлись і чекали сиґналу.

Нагло, порушуючи тишу, поіскрилася в небо ракета.

— Вперед! — крикнув Гринюк.

Хлопці кинулися в кімнату залоги.

Івасеви випало знищити вартового біля брами й слідкувати за вікном, яке виходило на вулицю. Коли Івась вискочив за браму, вартовий дивився на ракету. Один момент — і Івась біля нього. Почувся постріл і вартовий повалився на землю.

В кімнаті заскавучав скоростріл. Чулись постріли з рушниць та пістолів. А разом з пострілами перемішувалися крики, зойк та брязкіт шкла.

Івась стояв з поставленою до вікна цівкою. Його зосереджені очі ловили у вікні найменші рухи. Ось-ось вискочить звідти німець. Нерви напружені...

З усіх кінців села чулись постріли. В напрямку пошти іноколи вибухали ґранати. То — сотникова ґрупа.

Здрігалося мимоволі тіло та билося серце.

Раптом з фіртки вискочив ес-есівець.

Дррр! Дррр! Дррр! — посипалося.

З вікна стрибнув другий.

Але Івась не розгубився. Вистрілив в першого. Ес-сівець випустив з рук зброю і схопився за живіт. Другий кинувся втікати.

Бах, Бах! — навздогін послав Івась кулі.

Проклята бестія втече! — став скільки сили гнатися, але пробіг кілька метрів і відчув в лопатці біль.

Ворохнув плечем і скривився.

— Поранили.... — сам до себе промовив і схилився на тин.

Чув як слабшав, як підгиналися ноги.

Цью! Цью! — пролітали над вухами кулі.

Оглянувся. До нього з баґнетом біг есесівець.

Івась вистрілив, але не влучив. Хотів знову, та сил нема... Ворог біжить. Ще десять кроків і він буде заколений.

Останками сил надавлює собачку і непритомніє...

★

Івась вистрілив, але не бачив, що лежить на возі, а над ним схилилася дівчина.

Щось, наче у сні. Мерехтіло в очах, боліла голова і пекло в плечі.

Підвівся.

.... Вигін. Стояло з десяток запряжених возів. Біля них вовтузилися хлопці: Петро, Юрко, Юхим, Олекса, — всі всі...

З ними говорили, сміялися й жартували селяне.

— Я поранений? — запитав дівчину.

— Так, ляжте! Вам не можна.

— Ні, дозвольте... Я хочу сісти...

— Ні, ні, Вам не можна.

Підійшов Несторенко.

— Івасю, як тобі?

— Добре — і скривився від болю.

— Ляжте!... Ви слабі — дівчина до нього.

— Ні, я хочу сісти. Пане сотнику, як з німцями? Вдався задуманий плян?

— Так, сину. Ворога в селі знищили. Втрати наші: два вбитих та один поранений.

— А хто? — прошепотіли уста.

— Грицько Татаренко та Жилавий, а поранений — ти.

Але Івась цих слів вже не чув. Він знепритомнів знову.

Підбіг повстанець і приклав до козирка руку.

— Пане, сотнику! До відїзду все готове!

— На вози!...

Вози рушили.

Босий, в полотняній сорочці дід, випроваджував.

— Прощавайте, хлопці! Спасибі, що завитали... Не забувайте, заглядайте частіше! То нам легше буде...

— Дякуємо! Прощавайте й ви! Завитаємо!... — неслося з возів.

— Спасибі за врятованих, прощавайте. Не забувайте!

І махали радісно чоловіки шапками, а жінки хустинками.

Зійшло сонце. Усміхнулося до повстанців, — привиталося. А хлопці затягли пісню.

Пяні Звірята

Вчені природники вже здавна знають, що з деяких звірів є замилування до хмільних напитків. Багато тварин, які призвичаїлися до хмільних напитків, так само як і людина, піддаються налогови пиянства, за що дуже часто платять життям. На жаль деякі домашні звірята вчаться впиватись від людини. Нпр. собак і коней можна „навчити" пити пиво.

На далекому Сході малпи, собаки й коти є приклонниками опію, тої жахливої східної отрути. Коли їхній пан запалює люльку з опієм, вони прибігають до нього й цілими годинами залюбки ковтають отруйний дим. Відомо, що малпи дуже люблять кокаїну. Вони вміють не лише виломати шуфляду, де занюхають кокаїну, але й бушувати по кишенях свого пана, шукаючи за тією отрутою.

Отруйна квітка

Маємо тут до діла з природним в звірят нахилом до вживання наркотиків. Цей нахил проявляється не тільки між хатними звірятами, але й між іншими. Коні, корови, вівці, залюбки їдять один рід рослини, якої соки мають отруйний алькольоїд, т. зв. спартеїну. Вона ділає на серцевий мяз. Вівці дуже люблять листя одної рослини, якої ясно-жовтий цвіт в літній порі покриває великі простори лінебурських пустарів. Лінебурські вівчарі запримітили, що вівці після спожиття листя згаданої рослини є моторніші і немов веселіші. Колиж переберуть мірку, то попадають в похмілля, безвлад, відлучуються від гурту, а тоді стають легкою добичею хижаків. В Австралії росте квітка, від якої соку впиваються коні й вівці. Ті коні, які ще не закоштували смаку тої квітки, обминають її, наче за підшептом здорового інстинкту. Одначе старші, які вже привикли до неї, не лише самі залюбки споживають її, але ще й приучують молодших.

Індиґо

Отрута майже завжди має однаковий вплив. Спершу звірина подібно як і чоловік, після спожиття алькоголою, є „підбадьорена". Одначе швидко появляються признаки перевтоми, що повторяються щораз частіше, тривають довше, аж вкінці тварина гине. В південних околицях Північної Америки є рослина, під якої впливом коні на цілі тижні стають немов схвильовані.

В Австралії тварини, здебільша корови й коні, після спожиття тої одної рослини з роду індиґо, відбиваються від череди й вправляють всякі герці немов пияки-фурієти.

Під впливом соків тієї рослини в звірят родяться привиди. Найдрібніші перешкоди на дорозі, куди вертаються вже по пяному, видаються їм не до поборення. По тверезому вони навіть не звертають уваги на такі перешкоди.

Страх

Коні, які впилися соком згаданої рослини, бояться перейти через галузку, яка лежить на дорозі. Мабуть здається їм тоді, що це не гилячка, а просто велика колода...

Такі пяні коні, запримітивши витягнену руку чоловіка, кидалися зі страхом до втечі, а іноді й зі страху падали мертві.

Не тільки звірі, але й комахи люблять хміль. Деякі хрущі пропадають за соком з деревної кори та впиваються ним до нестями. Не тільки сок з рослин, але й запах деяких квітів впиває комашки. Хрущі на плянтаціях фасолі впиваються квітом цієї рослини.

Найбільшими пяницями між комахами є мабуть муравлі, зокрема один їх рід т. зв. терміти. Вони годують в своїх гніздах окремих хрущиків, які виділяють рідину. Оця рідина є великими ласощами термітів. Вони впиваються ними до такого ступня, що забувають на свою без-

пеку й легко падуть тоді жертвою своїх ріжних ворогів.

Муравлиний коршмар

В бамбусових гаях на маляйських островах живе один рід блощиці, який відграє між мурашками ролю „коршмаря.” Згадана блощиця має гніздо в бамбусовій корі. Вона виділює зі себе липку рідину, яку тамошні мурашки залюбки пють.

Це течиво впливає на мурашки як горівка на людей. Одурманює їх.

Коли пяна мурашка впаде з бамбусового дерева на землю, хитра блощиця лізе до неї й висисає її.

Ця блощиця, як це запримітили, дуже розмножується. Вона типовий галапас, який жирує на нещасному налозі мурашок, хоч вони й відомі з своєї господарности та з мудрої орґанізації. Таким чином наркотики, так як і алькоголь, нищать звірят і людей, нищать їх найкращі сили та кидають на поталу ріжним галапасам-ворогам.

З Життя Звірят

Слоні в Юґанді

В середущій Африці лежить муринська країна Юґанда, яка є під протекторатом Анґлії. В останних часах там розмножилися так сильно слоні, що стали справжною „єгипетською карою” цієї країни. Великі стада слонів бушують по краю і роблять великі шкоди в городах і плянтаціях. В часі 12 місяців в Юґанді вполювали аж 210 слонів. В тім часі вивезли з Юґанди до Европи 22,000 кґ. слоневої кости, з якої, як відомо, виробляють багато дорогоцінних предметів, нпр. білярдові кулі, дорогі гребені, оправи до книг, жіночі торбинки, малі різьби, тощо.

Хитрість слонів

З причини великих шкід, які допроваджують до руїни тамошних плянтаторів, мешканці виповіли слоням війну і полюють на них невпинно. Одначе переслідувані слоні стали дуже хитрі, і коли хочби одного слоня зі стада постріляють, решта стада чимскорше втікає в гущавину джунґлі, де людина не може продертися. Крім того слоні нападають поодиноко на сади і городи. По такій „візиті” слоня в садку, звичайно там нічого не лишається. Ясно, що через те слоні загрожують руїною такій рільничо-садівничій країні як Юґанда.

Людина в боротьбі зі слонем.

В Юґанді мешкають здорові, рослі мурини, які є вродженими мисливцями. Вони йдуть часто на слоня з одним списом. Нпр. один мурин кинув в слоня списом так влучно, що тяжко його ранив і на другий день цей слонь згинув. Цікавий випадок зустрічі людини зі слонем трапився коло м. Массінді. Через ліс їхав ровером син одного осадника. За ним пустився слонь, який скоро почав доганяти ровер. Тоді хлопчина покинув ровер і схоронився на дереві. Коли надбігли мисливці, застали слоня, як розшалілий нищив ровер, розтоптавши його на дрібні кусники.

Малпи і буйволи Юґанди

В багатьох околицях Юґанди розмножилися також сильно малпи, головно павіяни, які нападають цілими громадами на людські сади й оселі. На широких степах Юґанди появилися і великі стада буйволів, які складаються з дуже сильних і небезпечних штук. За один рік 1935 забили тих звірят 600 штук, одначе тепер юґандійські фармері домагаються, щоб уряд дозволив вбивати річно щонайменше 6,000 буйволів, бо щойно тоді можна буде запобігти дальшому надмірному розвоєви тих звірят, які нищать поля працьовитих фармерів.

Тоді як в нас край убогий на звірі, то Юґанда — це справжний рай мисливих.

Що є добре життя? Робити що найтруднїше коли найгірше здається бути лекшим. Приймати всі прикрости в деннім життю весело. Говорити про сподівані річи. Числити часто свої здобутки та дякувати за них Богови.

Володар Бояринич

Галичани в Києві

(З приводу 16-ліття визволення Києва У. Г. Армією).

Про лицарські подвиги У.Г.А. у визвольних змаганнях України 1919 р., а зокрема про визволення Києва в нас вже дещо писалося та й здавалосяб, що писати про це, річ зайва. „Це—мовляв—загально відомі справи, бож 1919 р., рік сліз і радощів, одчаю й рожевих надій, занадто сильно врізався в память народу, а передусім тих, які були учасниками великих подій."

Не диво, що в сяєві блеску слави й чинів галицького Стрілецтва в Наддніпрянській Україні збліддли деякі сумні моменти в минулому Галичини; не диво теж, що в казкових ясностях того памятного року стільки соняшного чару й золотих споминів залишилося...

В той незабутний час всенаціонального приводу до вольного життя у власній державі — я був сірим підстаршиною III куреня 24 п. п. ім. Гетьмана П. Дорошенка. І з того, що я мав щастя носити полевий однострій славної Армії й під її прапорами пройшов трудний шлях кровавих боїв за краще майбутне Батьківщини — я гордий.

Сьогодні неначе на екрані пробігають перед очима моєї душі барвні картини з славного минулого. Ввижаються боєві стрілецькі лави, брязкотить зброя, твердий приказ глушать громи ґранат...

Бої за Львів, на стрийському Підгірю, на рівнинах Поділля, а там і сумнийсумний перехід Збруча воскресає в моїй душі.

Пополудні, дня 17 липня це було. Дорогий нам вид на Рідний Край, политий горячою кровю й вслелений трупом найблагородніших наших Друзів зброї, заслонювали густі хмари пожару й експльозії в Ґермаківці, а по цей бік старої цісарської границі хвилювала понура панорама погорілих румовищ Ніери.

Ми залягли на її чорноземних горбовинах. Вклонялися нам спілі подільські жита, пестив передвечірний леґіт запашного степу, дивувався нашому смуткови сполошений перепел, бо наші виснажені істоти давив важкий біль, чорна розпука рвала душу — груди. Судорожно ми стискали кріси в руках. Були безсилі, не мали набоїв, а дядьки продавали їх. За пять штук пуд „сахару" жадали, за одну бомбу — два!...

Пекольні тортури того проклятого часу не затруться ніколи в моїй памяті.

Але ми скоро рушили вперед. На червоних верховинними вірлами налітали, ґорґанським буревієм через Жмеринку, Винницю, Козятин, Хвастів пролетіли, а досвіту, дня 26 серпня в 30 верстах від Києва стали.

Над мелянхолійною тишою густого степового фіолету, розгортав свої сріблисто-блакитні крила таємний ранок, який обсновував нас загадками дня.

Сторожко зачарованою сталевою черепахою котився по залізній дорозі Хвастів—Київ броневик „Вільна Україна," а обабіч шляху, двома довгими вужами людських тіней, виростала з досвітного серпанку німа, баґнетами наїжена розстрільна III/8 куріня. Люттю сопів броневик і злісно скреготіли під його тягарем рейки. Ген-ген перед нами, в яснішаючих фіолетах світанку, лунав порозкидуваний сухий тріск крісових стрілів. Ми знали їх. Це благословлені свободою жовтневої революції чуйки червоних запевняли садизмом пяне начальство про боєве поготівля й революційну сторожкість. Сміливо ми йшли на них. Смерти не признавали, а на розхрістані гасла кацапсько-азійської облуди й московського інтернаціоналу, що кричали до нас з кожного телеґрафного стовпа, знайомими вже нам фразами, стискали кріси в руках. Нас окрилювало завзяття й віра в перемогу Правди, а жадоба Волі додавала сил лицарів-велитнів.

Минаємо старий довжелезний вал — границю, який сонною потворою поповз на південний захід і в сизій далі степів розливався німим спогадом віків. Неза-

баром лишаємо теж за собою малосултанівський ліс, а там над залізничим шляхом виросли перед нами на селединовому обрії мури залізничого двірця Васильків, на ліво зарисовувалося синим туманом с. Кожухівка, на право кострубаті придорожні дерева прямої васильківської шоси й розгортали страхітливі крила велитнів вітряки, грізні сторожі с. Путрівка й Каплиця.

Там чаївся ворог. Ми знали це. Знали, що проти нас цілий інтернаціональний полк, три броневики, десятки скорострілів і чотири артилерійські батерії, але й те ми знали, що за ними, в 30 верстах мрія наших мрій — золотоверхий Київ на святих горах і старий Дніпро—Славута. І чи могло щонебудь здержати нас в поході до них? Через Київ на Львів!— стукнуло в наших молодих серцях твердим приказом і різке, стогромове „бррр-бумм!, бум-бумм!" всуміш з їдким „та-та-та-та...." заграло нам боєву понуку. Гнівно рванув вперед броневик і непереможне, як буревій могутне „гурра!" — степом сколихнуло.

Як сонце міріядами самоцвітів розсипалося на срібних росах степу, III/8 курінь був паном залізничого двірця Васильків, розпочинаючи нову фазу впертих боїв за столицю України, яка нетерплячо виглядала визволення.

Ще того самого дня пощастило нам по прямому дроті розвідати про київські настрої й відносини. Якась панянка, якої припадково підслухав на телєфонній розмові пор. Слюсарчук, не могла з дива вийти, коли довідалася від нього, що це не поляки й не австрійці, тільки галичани йдуть на Київ і Україні волю, а не поміщицько-бюрократичне безправя несуть. „Приходьте мерщій, бо не життя нам тут. В нас кров неповинних річками пливе — і... урвала.

Концентрація сил до ґенерального наступу на Київ задержала нас в районі Василькова до 29 серпня. Під вечір першого дня курінь перейшов до містечка, від двірця віддалене вісім верстов і розташувався в гарних будинках просторої реальної школи, де простояв до вечера другого дня. Годиться згадати, що до Василькова перейшов курінь на виразне бажання міської управи, що в команді бриґади прохала охорони перед нападами ріжних банд, що часто-густо під покришкою боротьби з большевизмом нападали на містечка та й громили жидівську людність як большевизуючу. В тому теж дусі ріжні темні типи впливали на галицьке стрілецтво, оповідаючи йому частенько барвні історії про співакцію жидів з большевиками. На загал ці намагання анархізувати наше стрілецтво вплинули на нього настільки, що воно від жидів сторонило й відносилося до них з недовірям. Був це зовсім природний обяв в психіці армійської збірноти, яка, свідома своїх трудних завдань і того, що вона Правді жертвує своє молоде життя — на кровавому шляху до здійснення високих ідеалів нації, натрапляла на нікчемні та й скриті перепони. Бо траплялися випадки, що тут і там молоді жидівські фанатики комуністичного ладу виступали проти нас чинно. Так напр. в Жмеринці від куль двох таких фанатиків згинув біля двірця галицький стрілець коли наші частини входили в місто. Двох інших євреїв, які стріляли на нас з забарикадованої криївки, приловлено з крісами в руках в Києві на Васильківській саме в пору як сотні нашого куріня розташовувалися довкруги пивоварні Шульца. Відштовхувало нас від жидівської людности ще й те, що скромних 65 проц. большевицьких достойників в плеяді преріжних „комів" вербувалося якраз з поміж жидів. Одначе, без огляду на ці всі моменти до протижидівських ексцесів з нашої сторони ніколи не доходило, бо в Армії переважала здорова думка, що за вчинки одиниць годі винувати загал і тому згодом галицьке стрілецтво тішилося серед жидівського населення, справді щирими симпатіями.

Васильків приняв нас сердечно й за визволення міста зложила його Управа офіційну подяку. Команді куріня, на надзвичайному, святочному зібранню міської Ради, дня 27. 8. Було помітне, що Васильків збирається до мирного життя.

На постою в цьому містечку скріпився наш курінь відділом повстанців, яким командував хор. Мишаґін, студент київського Комерційного Інституту. Він сам був завзятий і відважний в боях, за те його підвладні, хоч очайдухи в нежданих наскоках, протинаступів не видержували. Не по нутру була їм теж і військова карність в наших частинах, тому цей відділ дуже скоро розбився, а залишився тільки його командант.

Ворог був зломаний. Недобитків роз-

шарпували партизани й розкладала безприкладна дезерція. Наші полеві сторожі сливе щогодини приводили в Команду куріня по двох-трох червоноармійців, які в один голос вибріхувалися, буцім то вони „работалі в лєсу," або „на заводє" й „січас" повертають „на родіну." Траплялися й підозрілі людці й їх або відставляли в Команду бриґади, або, як це трапилося одного разу в моїй приявности в Булаві куріня — двох таких людців, значковий, пор. Кривоносюк, відправив словами: „Вертайтеся до ваших комісарів і скажіть їм, що ми коломийці й хоча нас небагато, большевиків не боїмося."

Тимчасом ворог приготовився до протинаступу. З розміщення його сил було ясно, що головний удар він готовить на васильківський відтинок. Його оборону доручила бриґада нашому куріневи, який скріплений першою самбірською батерією, заняв залізничий двірець, яр до Кожухівки й горби направо від двірця. В тому місці ми держали лучбу з частинами 2-ої коломийської Бриґади, а на ліво з курінем сот. Станимира.

Якось так зложилося, що початок ворожої протиакції зійшовся з хвилевою переміною погоди, що її заздалегідь заповідали курінні „метеорольоґи". Вечером дня 27 серпня небо затяглося тяжкими хмарами, а землю залягла густа, чорна пітьма. До нас зближався грюкіт грому, який незабаром зловіщо загоготів над нами й, розяснюючи щохвилини огняними стрілами непроглядницю ночі, доповнив дику живловою грозою музику розшалілої степової тучі. І саме в цю пору рішили червоні пробувати щастя. Під Васильків підіхали два броневики та й з бурливо темряви ригнули на наші становища важкими ґранатами. Рівночасно під ослоною ночі пробував прорватися в наше запілля відділ кавалєрії, одначе його прогнала скорострільним огнем наша полева сторожа, а броневикам дала відправу артилєрійська батерія.

Вранці поновив ворог розпучливі атаки знову, які тривали цілий день і ніч 28-го й знову цілий день до вечера 29-го серпня.

На цей відтинок оборонці Києва Лаціс і Петерс кинули найбільше надійні частини свого запасу, а саме 1, 2 і 4 інтернаціональн полки, яких скріпили три броневики й чотири артилєрійські батерії. Таким чином на васильківському відтинку боєві сили по обох сторонах уложилися в нерівному відношенню — 1,200 з нашої сторони до — 5,000 боєвиків по стороні противника. Отже чисельно переважав нас ворог всіми родами зброї, орудуючи в тому ще й одним полком випробуваної кінноти Котовського, який у воєнних операціях в Степовій Україні 1919 р. творила чи не найповажнішу боєву силу.

З вістей, яких з телєфонічних підслухів вдалося зібрати сот. Станимирови, стало ясно, що большевики розпочали з одного боку поспішну евакуацію Києва, з другого — готовляться до загального протинаступу, який мав початися пополудню дня 29. 8. Не було двох думок, що ворог за всяку ціну намагається перебрати інціятиву в свої руки, відкинути нас з занятих становищ, та й припинити наш розмашний похід. Одначе обставина, що большевицьке „начальство" одним і тим самим частинам на фронті передавало часто зовсім супеоечні телєфонічні прикази, а дальше й те, що один полк відказався йти в наступ — доказувало повне безголовя в большевиків і не ворожило їм надто великих успіхів.

Ми одержали приказ бути в строгому поготівлю, а ст. Станимир цілим своїм куренем наступати в 15 год. на Глевах. Йшло про те, щоб у воєнній акції випередити ворога й добуваючи Глеваху, загородити йому відворот.

По артилєрійській підготовці, ворог заатакував наші становища й на повстанцях прорвався. В його руки впало с. Каплиця й м. Васильків, в боях з частинами 2-ої коломийської бриґади (сотник Ревюк) III/8 курінь пішов на поміч і разом з частинами 2-ої бриґади викинув большевиків з Василькова, ще заки вони вспіли в ньому розгосподаритися. На вулицях міста залишили червоні кільканадцять трупів. З нашої сторони убитий вістун 9-ої сотні Петро Кишенюк, родом з Помоняг коло Рогатина, а 7-ох стрільців було ранених. В наступі визначилася особливо 9-та сотня пор. Юрченка.

Вперто держалися червоні в Каплиці, звідкіль двічі уступав II/2 курінь перед їхньою перевагою й двічі йшов в протинаступ, видержуючи сконцентрований огонь ріжнокалібрної артилєрії. Оста-

Панство Теодозій і Анна Вахна, піоніри в околиці Ґардентон, Ман., святкували 50-літний золотий ювилей свого подружжя дня 13-го липня, 1947. Відвідали їх в цей час ціла родина — 14 дітей і 29 внуків.

Т. Вахна прибув до Злучених Держав з Буковини року 1894, а до Винніпеґу року 1897. Потім перенісся на стале мешкання в околицю Ґардентон.

Родина Вахнів відзначається великим числом дітей з покінченими університетами — лікарями, дентистами, учителями і т. д.

точну перемогу окупив цей курінь смертю пор. Дудича і 15 стрільців.

В тому самому часі розігрався кровавий бій за Глеваху. Курінь сот. Станимира підійшов туди неспостережно й заляг розстрільною в узліссі, що відкривало вид на залізничий двірець, положений від цього дві верстви на північному сході. В тому місці він мав дожидати приходу I/8 куреня.

Напроти хвилював нерівний терен, якого перерізував зиґзак залізної дороги. По рейках маневрували три броневики-черепахи, які огнем артилєрії засипували наші становища під Васильковом. Поза тим, які й де скривав ворог свої сили, — ми не знали. Одначе обставини, здається, були нам сприятливіші ніж ворогови. Просто на курінь їхало 10 большевицьких вершників-звидунів. На них приготовано засідку, щоб їх забрати без стрілу. Але саме тоді, як ця стежа була від розстрільної не дальше 50 кроків, 1 стрілець, який був захований в корчах, з поденервування вистрілив. Навздогін за втікаючими віддав курінь кілька сальв, збігаючи рівночасно на долину. В цю саму хвилину понад його голови відкрили большевицькі броневики пекольний огонь з гарматі і скорострілів

на чету чет. Омеляна Верхоли, який з права баскував наступ. Тимчасом станимирівці, заскочені атакою піхоти, розбили її протинаступом і лівим крилом загрозили відворотови броневиків, які поспішно почали відїздити. Курінь не вспів ще відітхнути й зорієнтуватися в положенню, як на його праве крило наскочила кавалєрія Котовського. На відворот не було часу. На вид небезпеки стрільці збіглися в гуртки по 2-3 і по напасниках відкрили огонь. Заграли теж скоростріли й це перехилило побіду на сторону станимирівців.

Доходила 16 година. На широке побоєвище, яке чорніло безліччю кінських трупів, сходив воєнний спокій. Курінь, який відніс дійсно блискучу побіду, слухав на залізничому двірці в Глевасі слів признання з уст Головного Отамана Симона Петлюри. Між зібраним Стрілецтвом не було тільки пятьох славних лицарів, яких на полю бою порубали ворожі шаблюки. За неоціниму жертву їхнього молодого й надійного життя, якого вони віддали за найвищі ідеали Нації, складав Гол. Отаман подяку їхнім братам з самбірського Підгіря.

Большевиків розгромлено на цілій лінії, а що в міжчасі 5 бриґада, яка щойно прийшла з Бердичева, добула Боярку, вони в панічнім поспіху втікали за останну оборонну лінію Волинського Поста та й Красного Трактира.

Ще один бій за ці позиції й наш шлях в Київ був вільний. Цей тріюмфальний і визвольний похід почав курінь незабутного дня 30 серпня, 1919 року.

На дворі ледви на світ благословило, як під твердим і рівним кроком буйних леґінів Карпат і галицького Підгіря весело задудонів степ, а по верхівях тайнами повитих підкиївських борів ударило грозою, як весняний ненаситця гнів могутне:

„Ми йдемо в бій, ми йдемо в бій по
згарищах Руїни,
За рідний край, за нарід свій, за волю
України...”

Рівними хвилями виходили боєві пісні з сотень дужих, молодих грудей, трясли степами — небом і неповздержним буревієм котилися під дрижучі мури київських ячейок:

„...підемо горами, ярами,
гей будемо биться з москалями.
Та кинемо неньку й дівчину.
та за нашу славу Україну...”

Це пішла VIII бриґада сотня за сотнею, курінь за курінем, артилєрія й боєвий обоз йшли здовж залізничого шляху в напрямі Глевахи. Попереду на коні з люлькою в зубах от. Гофман, поруч значкови, а далі курінні й звязкові вершники.

По короткому відпочинку в Глевасі йдемо вже боєвим порядком. III/8 куріневи назначено на сьогодні завдання добути Червоний Трактир. Згідно з приказзм наш курінь творить перед ґрупи. За ним іде IV, а дальше І і II курені, як армейський запас. На право маємо державту лучбу з частинами 2-ої, на ліво 5-ої бриґади.

Дорога стає щораз трудніша. Хоч в природі вже осінь, та сонце пражить справжним тропікальним жаром. Розпалений білий пісок сліпить наш зір, придержує кроки, вїдається в розпуклин босих ніг обдертих партизан і небагато краще одітих стрільців. Ось чорнявий інтеліґентний з вигляду хлопець — з крісом на телєфонному дроті в руці та й з зрульованим плащем через плечі — так і залишає за собою кровавий слід. Все таки йдемо приспішено вперед, наступаючи большевикам на пяти.

На преважливий, святий чин, якого ми поприсягнули виконати — здавалося — благословив нас поважний вид двох задуманих могил, свідків давної слави широкої нашої Батьківщини. Владно підносили вони понад сливові сади с. Крушинка свої горді чола в соняшні блакити тай привітно зітхали в наш бік вільною усмішкою старовини. В селі Вита находимо большевицькі часописи „Бєдноту” й „Красную Звьозду,” які подають воєнні звідомлення, що в районі Василькова большевики нас розбили й що ми в паніці втікаємо, будять серед стрільців щирий сміх.

В дальшій дорозі зустрічаємо обладованих „зайвою одіжжю” киян, які громадками йшли на села міняти за неї харчі. Є чутка, що в Києві фляшка молока 3,000 карбованців і годі його дістати! Довідуємося теж, що в Червоному Трактирі окопалися дві большевицькі батерії. З ліва доходить до нас щораз сильніший грюкіт гармат. Це йде бій за Волинський Пост. В цю сторону висилаємо стежку з 12 людей. Вгорі виловлює стрі-

лецьке вухо шум літака. Аж трох їх в соняшному просторі!

Було вже коло 2-ої зполудня, одначе ніхто не нарікав ні на голод, ні на втому. В очах Стрілецтва горів якийсь дивний вогонь, який гнав його неповздержно вперед. Нараз передні ударники, неначе зачаровані, стали. „Київ, Київ!” вирвався з їхніх грудей оклик щирого одушевлення, який блискавкою оббіг зиґзак довгої розстрільної. В багатьох ясних, молодих очах заблистіли сльози радости, на обсмалених стрілецьких обличчях ясніло щастя. А він щораз більше вилонювався з поза ослон темних борів, всевладно — здавалося — розглядався по старій Гетьманщині, Дніпровому Низу, маєстатично горів в соняшних проміннях золотим пожаром сотні бань і вдячно манив нас під свої вікові крила.

В серця Стрілецтва вступило небувале завзяття. Відчувалося, що його очарував величавий вид святої столиці України тай зродив в ньому надлюдську жадобу — добути її. З трудом приходилося здержувати стрілецькі лави, які рвалися наосліп вперед, готові на найбільші жертви.

Аж ось з гаю, який в пристойній віддалі зеленів перед нами, вискочив нам назустріч сполошений лоскіт крісових стрілів. Там кінна стежа нашого куріня наскочила на заставу червоних. Бачимо як коні під їздцями витягнулися в струни, в повітрю блиснули шаблюки, гомоном ударило по лісі очайдушне „гурра!” хвилина, й червоні піддалися.

Змагається теж так добре нам відоме тарахкотіння скорострілів з ліва. В тій стороні над рівною площиною дрімучих борів щораз густіше розцвітають багряно-срібним квітом шрапнелі. Своєрідний їхній пошум розпливається в горячю дрижучому повітрю полудня важко- придушеним „пш-шь-фів,” що де дальше спливається в одно з гуком розривних ґранат.

Розстрільна підбігає вперед. Від Червоного Трактира ділить нас вже тільки невеличкий ліс, який двома зеленими плахтами розкинувся обабіч шляху. На нас падуть недоладні стріли ворожої розстрільної, які заховалися чомусь в нутрі

ліса, а не на його краю. Але стріли не здержують нас, не здержує теж розрив ґранат. За пів години цілий курінь заляг на узліссю, яких сто метрів від Червоного Трактира, причаївшись довгою розстрільною до дріжучої землі. Виявляється, що наше праве крило „зависло у воздусі," бо курінь загнався занадто вперед і затратив лучбу з 2-ою бриґадою. В тому напрямі їде від нас кінна стежа, щоб провірити, що діється в селі Н., віддаленому від нас три верстви. Його повинні заняти частини 2-ої Бриґади. До провідника стежі, значкового куріня, голоситься молодий селянин, який з 15 сільських парубків зорґанізував відділ повстанців і його віддає в розпорядження куріня. За вказівками значкового він заняв східний край села. На ліво тимчасом могутнє „гурра" мішається з клекотом скорострілів в зловіщу грозу, яка ступнево втихає, розпливаючись кругом щораз слабшим відгомоном. Це III/8 курінь наступав на Червоний Трактир. Перемогу в цьому бою він окупив життям трох стрільців. В 16 годині наші передні сторожі входили вже через Деміївку в столицю Соборної України.

Наїжена баґнетами розстрільна 10 сотні, пор. Слюсарчука перейшла непоздержно через згадане передмістя й ще перед 17 годиною станула під залізничим двірцем „Київ II," що від якого ділив її високий деревляний частокіл. На двірці глотилися червоні, які вигружувалися з довжезних залізничих валок. Поведінка червоних ребят вказувала на те, що вони не прочували найменшої небезпеки. Тому й нежданний скорострільний вогонь, якого відкрила по ваґонах сотня через два виломи в частоколі, закидуючи рівночасно терен двірця ручними ґранатами, викликав справжну пекольну паніку. Гук експльозій, серії скорострілів, недоладна крісова пальба нападених зливалися з криком перестраху, проклонами й зойками ранених в один дикий звук людського жаху. Червоні розбігалися, куди кого очі несли.

Коло 18 години виходили з занятого двірця наші стежі, щоб на право найти лучбу з частинами корпусу Запоріжців, а наліво з сотнею пор. Юрченка, який в міжчасі посувався в місто по Васильківській. Виявилося, що курінь знову вирвався забагато вперед і його праве крило лишилося відкрите, а частини Запоріжського Корпусу долучили до нього щойно згодом.

Ворог не дожидав так вчасної появи наших частин на вулицях Києва. Сотня пор. Юрченка виходила саме на Васильківську, як на її ударників вилізла нараз з поза вугла ціла большевицька „рота," яка йшла на „пазіцію". Її передні ряди збентежено стали. Задні, не знаючи в чому річ, затягли злісно: „чево сталі?" — виявляючи своє негодування сочистими матюками. Але заки отямилися, громом ударив по передних приказ: „Курінь на баґнети, вперед-" І могутне „гуррра" сколихнуло мурами дільниці, що до решти спантеличило червоних. Їхні передні ряди перелякано піднесли вгору руки, задні пробували втікати, але їх доганяють кіннотчики. Не минуло й десять хвилин, як наша чета провадила в запілля 200 полонених червоноармійців.

Незабаром курінь осягнув ціль походу — пивоварню Шульца, яка на перехрестю залізної дороги й виходу Васильківської в місто. На приказ сот. Бізанца, пор. Слюсарчук остає на занятому місці до ранку, пор. Юрченко займає перехрестя Васильківської й залізної дороги, а сотня пор. Струця розташовує свою сотню в пивоварні, як запас куріня. Тут розташовується також його булава.

Над св. Софією гасла щастям пяна днина й Київ убирався у вінки електричних ліхтарів, як до безлюдного Хрещатику підходили наші стежі, які мали завдання провірити положення в центрі міста. В цюж саму пору сот. Карло Брандднер почав обстріл пристані на Подолі, де за відомостями розвідки дотеперішні червоні володарі Києва почали поспішно всідати на пароходи, залишаючи по собі страшний слід в жорстокій масакрі політичних вязнів, яких постріляли.

На товарному двірці в наші руки попадають пребагаті трофеї. По цій околиці „мацає" за нами даленосна морська артилєрія. Одна її ґраната розірвалася на подвірю пивоварні. На щастя не заподіяла нам жадної шкоди.

Слава визвольників святої столиці України й матері українських городів, щира вдячність киян занятих дільниць, — були для нас найдостойнішою нагородою за всі дотеперішні жертви й важкі вояцькі труди.

На дворі ледви зазоріло як курінь дво-

ма довгими гусаками рушив в осередок міста та й згідно з приказом бриґади заняв сотнею пор. Юрченка городську думу, сотнею пор. Струця арсенал і сотнею пор. Слюсарчука Печерську Лавру, а інші частини 8 і 2 бриґади театр, почту, інтендантські обєкти й мости на Дніпрі. В шестій годині витав Булаву куріня п. Рябців, голова думи, яка зійшлася в салі нарад на надзвичайному зібранню. Приявним сповістив значковий куріня, що від цієї хвилини переходить столичний город Київ у владу **Української Держави** й що до приходу вищих військових властей, командантом міста є він. Прохав Раду допомогти військовій владі Української Держави забезпечити спокій і лад в місті.

Була прегарна серпнева неділя. На бальконі думи красувався розкішно уквітчаний портрет Тараса Шевченка, а повище маяв жовто-синій прапор, якого від киян вручила куріневи добр. Катерина Ревич. Маєстатично глядів безсмертний Кобзар України на сонцем залитий Хрещатик і простору площу перед думою, де хвилювали морем голов, гомоніли радістю та й щастям сміялися тисяч-тисяч розпромінених облич. Це цілий Київ зібрався святочно витати своїх визвольників, зєдинену Армію Галичини та й Дніпрянщини. Поодинокі відділи українського війська, які принагідно проходили вулицями, розентузіязнена публика закидувала квітами. Могутне ,С,лава галичанам!" — трясло щохвилини мурами півміліонового міста.

В будинку думи дістаю від товаришів ґазетку „Русь," яка одинока в форматі малої чвірки вийшла того дня в Києві. Але відомости в ній скупі тай здебільша хаотичні. З її інформацій було ясно, що ми бємо большевиків в спілці з поляками й що останні вчера заняли... Гомель. Повідомляла теж про приїзд в місто ґен. Кравса. Крім цих інформаційно-новинкарських відомостей видрукувала „Русь" один більший фейлєтон, в якому автор оповідав про страдальні переживання під большевиками вірного Росії жида, старушка Оврама Мойсейовича.

Нетерпляче дожидало місто 16 години, бо тоді мав відбутися вїзд до столиці Головного Отамана й Начального Вожда УГА. До цієї святочної хвилини приготовлялося горячково й військо. Кмда VIII бриґади доручила сот. Станимирови сформувати з всіх родів зброї осібну бриґаду, яка мала взяти участь в святочній дефіляді. Приготування йшли на пасажирському двірці.

Здібна молоденька співачка Орися Періг. Роджена в Винніпеґу. Батько її співає в Укр. Мужеськім Хорі. Орися часто виступає на сцені і співає на радіо.

Тимчасом над Києвом збиралися зловіщі хмари. Всім частинам наказано в разі, як би зустрінулися з денікінцями, до міста їх не впускати, але й не стріляти на них.

Щойно за кілька годин підійшли зі сходу до ланцюхового мосту більші денікінські відділи, прямуючи в місто. Їх задержала наша охорона. Денікінці вислали на вимогу нашої залоги делеґацію до нашої команди. Та — не чекаючи її повороту, добровольці обезброїли галицьку залогу й стежі денікінців явилися незабаром під думою, домагаючись, щоб на ній вивісити „трехцвєтний флаґ."

Тому, що положення витворювалося щораз грізніше, около 9 год. скріпив сот. Станимир залогу думи двома сотнями свого куріня, перебираючи рівночасно команду над всією залогою. Він наказав виставити у вході й на вікнах будинку готові до стрілу кулемети й нікого до середини не впускати, ні не випускати.

Одначе від цього положення не покращало. Перед брамою думи забігали до-

бровольчі офіцери з наганами в руках. Чорна сотня щораз нахабніше підносила голову. Коло 12 год. приїхав у думу ґен. Кравс. Він попрохав до себе на конференцію добровольчого ґенерала, який з розвиненим „трехцвєтним" нервувався на площі. Але він увійшов у думу щойно по довгих ваганнях. Незабаром сот. Станимир одержав приказ вивісити „трехцвєтний," „одначе, підкреслив ґен. Кравс, вивішує його не як знак державної влади, тільки символ заприязненої армії в боротьбі з большевиками."

Публика негодувала. Над нею вирували оклики гніву й радощів: „Геть з трехцвєтними!", „Слава жовто-блакитному!", то знову провокаційні вигуки: „Урррра трехцвєтний. Да здравствуєт єдіная Рассєя!". Сот. Станимир, Тавчер, пор. Кривоносюк і Юрченко надармо старалися втихомирити розбурхані пристрасти.

Нараз залунало радісне: „Слава Запоріжцям"! і вся площа звернувши очі вліво, замовкла. На перехресті Миколаївської та Хрещатика стояв муром полк. Чорних Запорожців. „Рушниці до рук!" прогуло над їх головами гнівним приказом. Опісля гострий цокіт о ґраніт кінських підков і полк станув перед думою з рушницями, поверненими цівками на балькон, де стояв пор. Кривоносюк. „Геть з трехцвєтним!" — упав грізний приказ і в черговій хвилині „флаґа" не стало.

В той же час зїздив з Олександрівської з своїм відділом ґен. Штакельберґ. Вище Театральної і Трохсвятительської задержав його чет. Омелян Верхола, який в цій околиці повнив службу з двома сотнями. „Четар УГА, Н. Н., голосив він Штакельберґови, має приказ вас дальше не пустити. Пане ґенерале, прохаю ваш відділ негайно завернути." „Фон Штакельберґ," відрекомендувався ґенерал, витаючи свою руку, і продовжав: „Маладой офіцер, сматрітє, нє я іду, меня народ несьот!" І дійсно, за добровольчим відділом ішло кількадесять київських чорносотенних баринів і баришень, всі в трохколірних стрічках. Штакельберґ вернувся, тільки в наш бік велів звернути одну гармату й на очах наших сотень готовити картачі. Тоді також і з нашої сторони заїхала на думську площу одна гармата з VIII бриґади.

Українська публика тріюмфувала. Саме падав з балькону неділимський „флаґ" як з Трьохсвятительської вискочили на конях три денікінські офіцери й з наганів почали стріляти по наших стрільцях. Це викликало паніку. Миттю опорожнилися кругом вікна й балькони, опустів Хрещатик і площа перед думою. В найблищі брами, які замикалися з грюкотом, вносили утікаючі кільканадцять ранених киян. Якійсь важко раненій панянці спливала по білій сукні червоною струйкою кров з грудей.

Не минуло кілька хвилин, як на просторому думському майдані й сюмежних вулицях царив гнітучий спокій. На хвилину перервала його сирена пожарної сторожі, яка, блиснувши мідяними шоломами, помчала в автах в напрямі Печерської. Опісля знову зацарила тишина, тільки вряди-годи полошив її різкий цокіт об міську плиту твердих кроків галицьких стеж і чорною пащею холодом зітхала в сторону Олександрівської залишена гармата. Перед думою сторожив біля скорострілів сот. Станимир, який вислав стежі в сторону Печерської Лаври, арсеналу і мостів; на Дніпрі; на вуглах вулиць довкруги думи стояли при скорострілах галицькі стійки, готові стріляти на кожного неукраїнського вояка. Ми дожидали можливих приказів від ґен. Кравса, який зараз після авантури під думою поїхав в товаристві якогось добровольчого ґенерала й от. Шльосера переговорювати з ґен. Бредовом, командантом 2 армейського корпусу добровольців. Але от. Шльосер незабаром вернувся пішком з Купецької вулиці, сповіщаючи, що в Купецькому саді на авто ґен. Кравса стріляли добровольці.

Стежі звідомили, що з Печерської зїздить в нашу сторону більший відділ добровольців. Сот. Станимир дав приказ стріляти, але в той же момент здержав його от. Шльосер. „Um Gotteswillen, was machst du?" — крикнув він тривожно й додав: „Ich werde mit ihnen unterhandeln."

Денікінський ґенерал прохав дозволу зїхати його відділови на думську площу, мовляв — „лошарі нє удєржат орудій на похілості уліци, а там удобнєй разложітся атряду." От. Шльосер згодився, але скоро гірко того жалував. Добровольці окружали Думу, а на заміт сот. Станимира, що це має значити, денікінський ґенерал іронічно відповів: „Імею пріказ занять Думу. Ви должни сложіть ружо."

В палкий діяльоґ вмішався з золоти-

стими еполетами, але тупим виразом очей, офіцер. „Палковнік Ґаврік", зарекомендувався він сот. Станимирови і завваживши в розмові „У вас харош бінокль" — зірвав йому на очах ґенерала з шиї полевий далевид.

Двадцять хвилин пізніше виводили добровольці з Думи обезброєний II/8 курінь і 7 сотню III/8 куріня.

Подібна доля стрінула теж дві другі сотні, які стояли залогою в арсеналі в Печерській Лаврі й в недалекій Головній Вартівці. На цій останній стійці сотня пор. Слюсарчука пробувала ставити опір, відкриваючи по добровольцях, які заатакували її з фронту, крісовий вогонь. Одначе заатакована несподівано москалями, що через забудування Печерської Лаври дісталися на її тили, з заду, остоточно капітулювала. Від кацапських куль в тому місці згинув стрілець Микола Кобра з Петрилова й Петро Баґрійчук.

Тимчасом до частин, які були розташовані в південних дільницях міста, про ці всі події доходили тільки відірвані, глухі вісти, яких передавали київські студенти й робітники. Поміж денікінські частини, які надобре почали грабити крамниці на долішному Хрещатику й сумежних вулицях, удалося сот. Станимирови й пор. Купчанкови добитися на пасажирський двірець, де покотом спало галицьке Стрілецтво й під парою стояли довгі валки поїздів, навантажені всяким добром. Один з них удалося відправити поза Київ, інші забрали денікінці, які незабаром підійшли в цю сторону, обезброюючи тих, які в пору не вспіли відійти.

Доходила північ, як з столиці України виходили її визвольники. З III/8. куріня лишилося тільки кільканадцять стрільців, здебільша ранений в підкиївських боях, двох хорунжих і кмдт. Данило Біzанц. Хоч чужинець і каліка на ліву руку, через десять місяців чесно сповняв обовязки українського фронтового старшини. Доручений йому курінь допровадив до вершка слави й тільки тому не поділив його останної долі, що того дня, занявши київську Думу — виснажений, попрохав у Бриґаді однодневної відпустки.

Всю ніч верталися з дорогого Києва довгі ряди українського вояцтва, оповиті гнітучим сумом. Кінні й піші партизани отряда Зеленого, його артилєрія, обози; запоріжці, галичани, технічні сотні й відділи Червоного Хреста. Кінця, здавалося, їм не було.

Над збройною струєю вояцтва колихався болем дрижучий барітон: „Ой, не гаразд, запоріжці, не гаразд вчинили...." Опісля замовк і щойно по довшій перерві загудів: „І чи не досада це, що двісті гармат та перед двадцяткою уступає?" „Нічого, брате" — розважали першого чотири кубанці, які в Києві перейшли від добровольців до нас, і радіючи тим, що вони між своїми, не відчували загального горя. „Ця подла азійська перемога не вийде добровольцями на здоровля, продовжали. Нарід проти них. В нас, на Полтавщині, вже й поговірка є: „День і кинь." От, який кінець приходить „доблеснейшим!"

Ранок, дня 1-го вересня 1919, вмивав нас свіжими росами на піщаних холмах підкиївських узлісь.

„Всі поради, які старші дають молоді, зводяться виключно до того, щоб перешкодити молоді бути молодою."

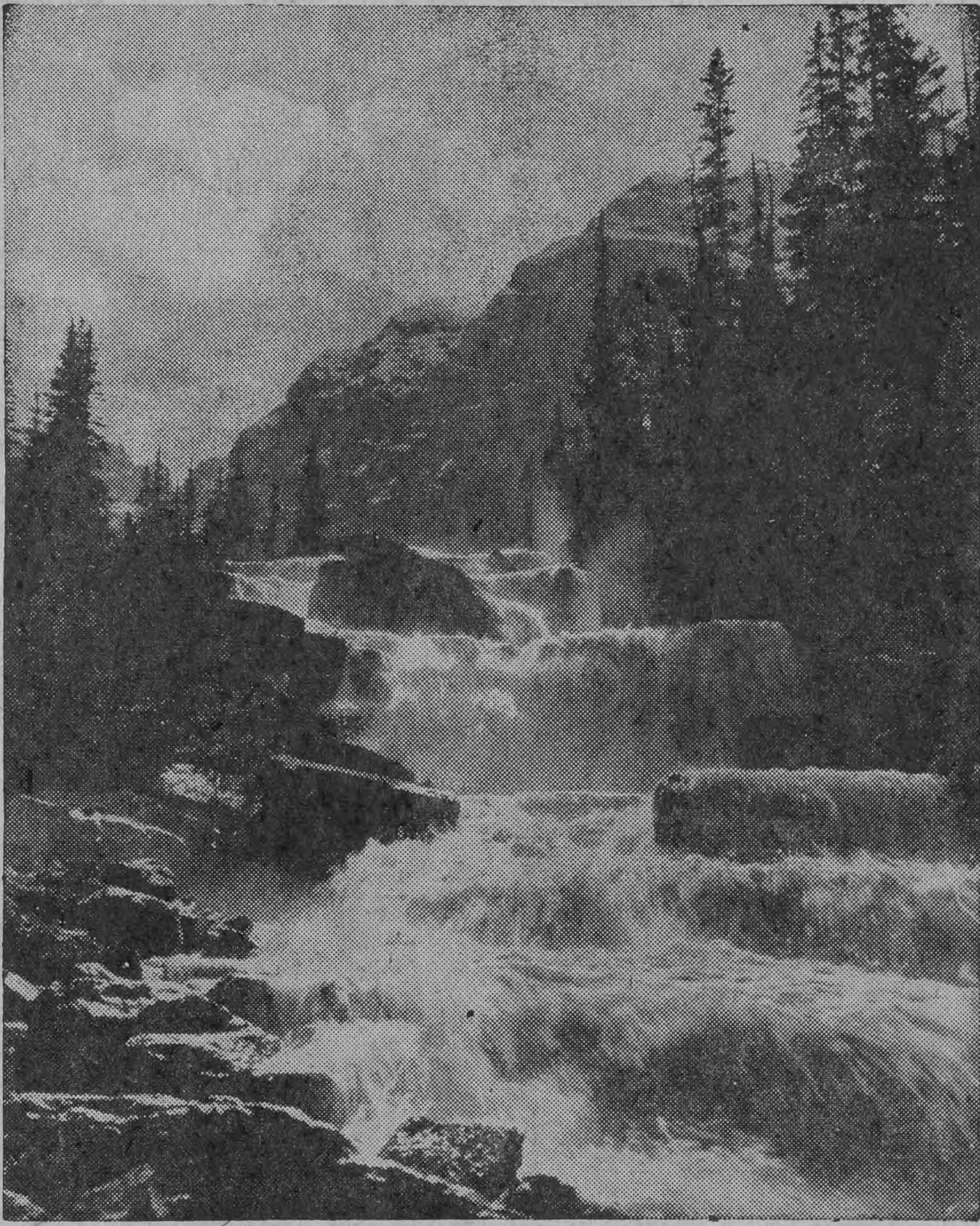

Водоспад на гірській ріці в канадійських Скалистих Горах в Брітіш Колюмбії. Таких гарних видів в цих горах є багато.

Евген Березинський

Шляхом Життя

Життя це вандрівка через ряди літ —
Ніхто з нас не знає години ні дня,
Коли він лишати буде мусів світ
І відійти звідки виходу нема.

І мені здається, що недавно тому
Я свою вандрівку щойно розпочав,
В світ мені незнаний вибрався із дому
А це я мабуть вже по середині став.

Зразу гейби гаєм, красною весною —
Коли всі деревця вкриються листками
А земленька Божа мягкою травою
Що мов килим гнеться тобі під ногами.

А в серденьку твому лиш радість панує,
Горю й журбі сірій тут місця нема,
Ніхто ще до тебе щось злого не чує —
Кожному ти наче дитина своя.

А коли вже вийдеш ти із гаю того—
В котрому діточі дні ти пережив,
Побачиш ти нивку та загонів много
А на них при праці всіх своїх друзів.

І з ними пристанеш до праці тяжкої —
Схочеш свої плоди засіяти в ній,
Щоб протягом тої вандрівки важкої
Мав і ти, мій друже, кусок хліба свій.

А коли засієш свою пайку-ниву,
Так тоді так гейби трохи відпічнеш,
Бо по весни трудах зближається жниво,
Коли ти свої плоди збирати будеш.

І я свою вандрівку розпочав з весною —
Через що найкращий причудовий гай,
Хоч не був він мені рідною стороною,
Але був так милий наче Божий рай.

Це та Україна, простора й розлога —
Батьків моїхненька, рідна сторона,
Хоч хлібом пахуча але страх убога
Бо його бере все ворожа рука.

А нарід нещасний у ярмі тримають —
Не за якийсь злочин а правду святу.
Часто вже й безсилих в тюрми засилають
А звідти на віки в могилу сиру.

Однак хоч як тяжко людям там живеться
Так завсігди краще чим на чужині,
В надії, що з часом доля усміхнеться
І настануть справді ясні волі дні.

Та й мені хотілось там на все остати
При своїй родині так наче в гнізді,
Та разом з братами чорнозем орати —
І засівати на нім плоди золоті.

Однак, судьба моя немов друга мати
Якраз в ту найкращу веснянну пору,
Казала забратись мені з гнізда-хати
В незнану для мене й чужу сторону.

І хоч вже минуло сірих років много
Як я рідних своїх на віки прощав,
Як матір стареньку і батька свойого
З сльозами гіркими в лиця цілував.

Брати мов соколи на мене дивились, —
Крізь сльози питались, чи верну знова?
І в сестри рясненькі по личку котились
А на руках в неї вже була дочка.

За часу хвилину, втерши рясні сльози,
Рушив я з подвіря у незнаний світ,
Шляхом котрим скоро котилися вози
І котрим ходив я через ряди літ.

По тижні вандрівки через міста красні
Через ліси темні, попри скелі й годи
Та села, де жили люди страх нещасні,
Діставсь я нарешті аж над синє море.

Тут корабель дужий стояв вже готовий
З коминів великих мов чорний туман,
Густий дим стелився, а за ним чудовий
Мов небо прозоре розлягсь океан.

По трох днях постою в надморській оселі,
В каютах маленьких вже тисячі нас
Чекали в задумі сумні й невеселі—
Аж корабель гукнув з ряду третий раз.

Та почав повільно на море пускатись —
На покладах всюди людей мов трави,
Всі вийшли з каюти, щоби приглядатись
Як в мряці пропадуть сірі береги.

Цілих днів дванадцять синим морем плили,
Кілька діб спокійно, а кілька знова
Його дужі хвилі так нами носили,
Аж всім вже здавалось, що стратим життя.

Та Бог Всемогучий вчув людей благання,
Котрі з уст тремтячих наче псальми лились,
І з часом утихли плачі та ридання —
А хвилі жорстокі без сліду згубились.

Як день дванадцятий до кінця зближався
Корабель наш наче свій біг припинив,
Перед нами сірий беріг показався —
А на ньому повно високих домів.

Це край Вашінґтона, свободи країна,
В глубокій задумі всі люди шептали,
Тут життям свобідним все живе людина,
Не так як за морем де ми бідували.

Та забравши в руки клумочки маленькі,
З корабля на землю почали ступати,
Щоби тут в обіймах прибраної неньки
Життєву вандрівку дальше проводжати.

І знова до праці кожний з нас забрався
На іншому полі, серед чужинців,
З часу скористати як лиш міг старався,
В надії діждатись тепер кращих днів.

А літа веснянні тим часом минулись, —
І в життю мойому тепер вже жнива,
Час плоди збирати ті, що зародились,
Бо вкоротці прийде і осінь сумна.

Та в життю вандрівці кінця ми не знаєм
Все дальше і дальше ще мусимо йти,
Одно ми здобудем а друге лишаєм —
Бо всього з собою не можем взяти.

Ню Йорк, Червень, 1947.

КАВА

Існує на світі загально приняте правило: мешканці Сицилії мають вино, москаль має чай, турок з арабом мають каву. Вони мають найкращу каву на світі — чорну, без підмінки, певно таку, якою її уявляв собі французький дипльомат Талейран (1754—1838), коли говорив, що „кава має бути горяча наче пекло, чорна наче чорт, чиста наче ангел, а солодка наче любов."

Пахуча пара ніжної кави має своє значіння і серед славних людей. Оповідають, що хитрий пруський державнотворчий діяч Бісмарк (1815—1898) був великим смакуном кави. Бетовен (1770—1827) мав прилад на каву з шклянною кулею— правдиве чудо своєї доби, — і на нім варив собі сам каву.

Хто хоче й може повірити, хай вірить, що Вольтер пив денно сімдесять-дві філіжанки чорної кави. Ґете сказав раз, що щойно коли випє філіжанку чорної кави, огортає його особливий настрій, без якого той творчий ґеній не мавби ніякої вартости.

Ріжні панеґірики й доповіди славних людей торкаються кави, приготовленої на турецький лад. Зерна кави мусять бути якнайніжніше змелені в млинку циліндрової форми. Опісля кавовий порошок дерев'яною ложкою насипається до мідяної, внутрі вицинованої, посудини, яка виглядає наче ваза: в долині широка, зверху вузька. В цій посудині змелену каву перемішуємо з порошковим цукром і опісля наливаємо свіжої, холодної води. Відтак посудину треба поставити на вогонь і варити, мішаючи безупину так довго, аж поки на верху не появиться яснобрунатна ціна. Турки називають цю піну „каймак." Вона дає знати, що напиток вже готовий. В Туреччині уважають великою нечемністю подати гостеви каву без каймаку.

Коли піна появиться, горячий напиток наливаємо до філіжанки і зразу подаємо без молока на стіл. Кожну віліжанку приготовлюють окремо, бо до посудинки не вмістилосяби більше води.

Кажуть, що батьківщиною кави є Етіопія в Африці. Кавові зерна та їхній чудовий смак відкрив бідний пастух, коли запримітив, що кози, які він доглядав, ставали незвичайно рухливі, коли схрупали кілька зернят і листочків кавового дерева. Не даром коза дуже ласа, коли вміла знайти такий смачний напиток, яким була й буде кава! Б.

М. Зощенко

Користь з Анальфабетизму

(Святочна гумореска)

І знов надходить Різдво Христове.

Зимове свято, як дотепно говорять у ґазетах.

Лише, кажу вам, те зимове свято шванкує під ідеольоґічним оглядом. Тому нема потреби про нього багато розправляти. Тимбільше нема потреби писати ріжнородні святочні розважання.

От, дозвольте мені з нагоди тої шванкуючої продукції, оповісти вам одну історію, яка відбулася на тлі нашого важкого промислу.

Історію ще можна назвати святочною, бо розігралась на кілька днів перед Різдвяними святами, при тижневій виплаті за останні дні грудня.

Отже вважайте! Почали люди підходити до каси по тижневий заробіток.

Підійшла до каси також, вважайте, наша сторожиха, Максимова, Зофія Івановна.

Підійшла до каси, глянула, очевидно, на лісту виплати й ненадійно пронизливий крик і вереск прорізав повітря.

Касієр, уважаєте, каже:

— Коли, говорить, не устануть ті крики, то замкну, каже, зараз свій крам і не буду виплачувати грошей. Від крику, говорить, мені трясуться руки й можу помилитися.

На те Максимова:

— А як його не кричати. Я ще не брала, каже, грошей, а тут вже, каже, якийсь лайдак шкрабнув собі підпис в моїй кратці.

Касієр каже:

— Коли так, то йдіть на бік. Не можу вам, каже, отворити нові кредити.

Що тут говорити, залякалась Максимова, Зофія Івановна. Бо це, уважайте, свята за плечима. Купити дещо треба. А тут така перешкода.

Розверещалася, очевидно, на ціле горло Максимова.

— Це дереться велике — непорозуміння. Я, каже, грошей ще не брала.

Заглядає касієр до лісти.

— Ніякого, каже, нема непорозуміння. І підпис, каже, правильний—Максімовна. Відійди на бік.

Тоді, очевидно, Максимова знов почала дертися, якби її хто зі шкіри обдирав.

— Це, каже, останнє лайдацтво. Коли вже хочете, каже, конче знати, то я неписьменна. І хоч своє прізвище вмію находити на лісті, то писати, каже, ані в зуб. І через те, каже, не могла виштифтувати свого прізвища.

Люди почали присвідчувати, що Максимова справді неписьменна, і хай дадуть її те, що належиться.

Касієр заговорив:

— Це, каже, справжний скандал. Кожний раз хтось вправляється і бере гроші на ріжні прізвища. Коли управитель згодиться, так я бабі гроші виплачу. Це мене якраз так обходить як торічний сніг. Це не з моєї кишені.

Управитель не був бюрократ. Оглянув лісту й каже:

— Виплатити!

І касієр без протесту дав Максимовій два свіжі червінці, дві трирублівки й мідяну десятку.

З великою втіхою пішла Максимова, Зофія Івановна, до дому.

А люди довго ще сміялисья.

— А то, кажуть, зовсім виїмковий припадок, коли й неписьменність на щось придалася.

На вушко вам скажу, що цього „пташка" досі не найшли.

Переклав **Андрій Качор.**

Є дві політики: — жити розумом людей і слухати їх, або слухати Бога і Йому повірити свою судьбу. Обі добрі і обі повинні мати наслідок: — **пропасть, спасення.**

★

Науку здобувається розумом від Бога.

★

Наколи не будете мати нагоди підозрівати, то жадного підозріння не буде у вас.

К. С. ПРОДАН.

Роди Пшениці

Одним з найголовніших продуктів, який Канада вивозить за границю, є пшениця. Якість цего продукту відіграє дуж велику ролю в тім, чи знайде Канада збут на пшеницю, чи ні. Тому є конечним сіяти такі роди пшениці, які сприялиб найкращій якости пшениці, яку Канада продукує.

На початках в Канаді плекали пшеницю Ред Файф. З поширенням просторів та посунення тих просторів на північ мусіли зразу найти роди, які достигалиб скорше. Тоді Марквиз пшениця задоволяла цю потребу. Прелюд і Ґарнет задоволяли та й ще задоволяють північні околиці. Пізніше шкоди від ржі зачали повторюватися частіше. Маквиз і інші роди пшениці в деяких роках були дуже ушкоджені ржою. Учені знайшли інші роди пшениці, які є досить відпорні на ржу.

Але обставини міняються. Ржа також живе, розвивається і примінюється до нових обставин, щоб продовжувати свій рід. Тож час від часу вчені мусять винаходити нові сорти пшениці. Це, в свою чергу, вимагає від господарів шукати та сіяти ті нові роди пшениці. Триматись постанови: „Мене, та або інша пшениця поставила на ноги, і я її буду триматись", тепер не поплатиться. Ржа стає влізлива, менше вибаглива, гнилець на корінцях пшениці появився, сніть та головня і інші слабости на ростинах пшениці заставляють до змін та шукання нових років та способів плекання.

Цими часами маємо кілька родів пшениці, які хоч не є ще цілком відпорні на ржу, але на стільки відпорні, що та слабість не приносить так багато шкоди і втрати, як це було давніше. Також не треба думати, що як дісталось один рід відпорної на ржу пшениці, то можна „тихо сидіти та хліб жувати". Треба все шукати заліпшим, видатнішим, та більше відпорним родом.

В Манітобі і взагалі в Західній Канаді Найбільше сіють яру пшеницю. В цей час є чотири роди пшениці, які є відпорними, хоч не цілком, на ржу. Ось вони:

Течер

Це є є пшениця, яку виплекалось в Мінесоті. Колосся цеї пшениці є без остяків. Є лише коротенькі останки під верх колосків. Солома є міцна, тверда і середно висока. Це є досить видатна пшениця. Зерно звичайно виглядає блідо, особливо, коли пшениця довго стояла на пни у жнива. Коли ту пшеницю коситься на зелень і купки складається вскорі, так по кошенню зерно вдається темно червоного і приємного кольору. Цеї пшениці звичайно сіють один і чверть бушля на акер, бо зернята є дрібні.

Рінавн

Цей рід виплекано у Винніпеґу в ляборторії проти ржі. Ця пшениця є більше відпорна на ржу, яка є на листях пшениці, чим Течер. Вона є також без остяків. Остяки при кінцях колосків є мало видними. Солома є середної міці і довжини. До деякої міри ця пшениця є відпорною на головню. Кольор зерна звичайно є дуже добрий. Вона на бушель міри є дуже добра, але дещо менше важить чим бушель дорідної Марквиз пшениці.

Ейпекс

Її виплекано в Саскатуні в ляборaторії проти ржі. Ця пшениця є більше відпорна на стеблову ржу, чим Течер або Рінавн, але дуже слабо є відпорна на листкову ржу. Солома є мягка і середно висока. Видатність цеї пшениці в Манітобі була значно меншою, чим Течер або Рінавн. В Саскачевані ця пшениця показалась досить придатною. В Манітобі вона не дорівнала пшениці Течер або Рінавн і тому її не дуже багато сіють тай не дуже радиться її розповсюднювати.

Ріджент

Це є новий рід, який виплекано також в ляборaторії проти ржі у Винніпеґу. Цей рід є відпорний на стеблову і листову ржу, як також на сніть, але не на головню. Колосся має дуже короткі остяки під верхами. Солома довга і міцна. Зер-

Громадяни околиці Вайта, Ман., зложили сердечну подяку **Др. Г. Валдонови** за його 20-літну лікарську обслугу, даруючи йому нове авто. Коло Др. Валдона стоїть його дружина з цвітами, подаровані її. Околиця Вайта заселена виключно українцями.

но є велике і гарного червоного кольору. Ця пшениця показалася досить видатною. В деяких околицях вона показалася більше видатною чим Течер або Рінавн. Мука і хліб з цеї пшениці вдаються ліпше чим з Течер або Рінавн.

Крім вище згаданих років вчені мають ще кілька родів, які випробовується і які ще не мають назв. Так скоро, як вчені задовольняються, що нові роди є ліпші чим ті, що є, їх випустять в світ.

Пшениці, які не є відпорні на ржу і які можна пробувати сіяти, є Ріворд і Марквиз. Опису цих двох родів не потрібно давати. Ці роди в роки, коли нема ржі, є дуже видатні, зерно має гарний кольор і мука виходить одною з найкращих.

Пшеницю Серес можна залишити сіяти. Вона не є так видатною як Марквиз, коли нема ржі. Зерно не має так доброго вигляду, як Марквиз або Ріворд.

Миндум пшениця з роду Дюрум є вусата. Ця пшениця є невідповідна на муку, з якої хліб печуть. Це є пшениця, яка видає муку на макарони, паї та кейки. Вона є дешевша, чим інші роди.

Є це добрим звичаєм еґзамінувати в ряди-годи свої звичаї.

★

Найліпша порада не є найприємніша але найкорисніша.

Олександрія

Давна повість про Олександра Великого.

В давну добу на Україні була між іншими, дуже поширена повість п. н.: „Олександрія", якої сюжетом були подвиги Олександра Македонського в часі його походу на Персію та Індію. Повстала вона десь коло 200-го року по Христі й в перекладах здобула собі широку популярність на Сході, Заході, в Україні й у всій Східній Славянщині. Ясно, що та повість не багато мала спільного зі справжньою історією Олексадрового походу. Вона-ж і не мала бути історією, але повістю, тобто цікавою лєктурою, в якій читач міг знайти багато цікавого, надзвичайного й чудесного.

В Україні була вона в ріжних редакціях. В численних відписах читали її в нас від XII-го до XIX-го століття. Варто бодай в коротких уривках познайомитися з тим, чим зачитувалися наші далекі предки. Подаємо ці уривки в перекладі на рукопису початку XVIII-го століття. Мова того рукопису вже майже чисто народна.

Друге посольство Дарія до Олександра.

А як прочитав Олександрового листа Дарій спаленів на лиці та й попав в гнів і велику лють, немов чорт лютий і порвав той лист Олександрів. „Біда мені й горе, що то дітвак, бахур, смаркач до мене, такого господаря, царя і вельможного монарха так пише. І чого варт той безумець?" І дуже турбувався як день так ніч. А потім, по трох місяцях казав наготовити корабель і знову посилає послів до Олександра; шле до нього міх маку і колісце, яким діти граються. І написав йому листа ось такими словами: „Я, Дарій, великий перський цар, цар над царями, король над королями, славний монарх і бог, земний, сильний, грізний, міцний, потужний. Тобі, Олександре, нерозумна дитино македонська, пишу не радісно, але суворо й сердито й немилостиво, безпощадно. І послів своїх другий раз посилаю, — вже тепер до самої голови нерозумної, а не до хвоста, — і наказую тобі, безумній дитині, міцю й своїм царським величеством, щоб ти той мій корабель наповнив даниною. А тобі посилаю забаву, дороге колісце, щоб ти мав чим гратися з дітьми, бо-ж і сам ти ще дурна дитина, і маку тобі міх посилаю, щоб ти його перерахував; бо як той міх маку перерахуєш, тоді ти мого перського царства силу й кількість війська пізнаєш. А як ще й тепер не дась мені данини, то я пішлю тільки невеличку частину свого війська, а ти де тоді дінешся перед моєю великою силою? І твоє царство звоюю і тебе самого звяжу".

І так посилає послів з великим гнівом. А коли посли Дарієві прийшли до Македонії, подали Олександрови другий лист і міх маку і крутілку. А як Олександер прочитав листа й побачив міх маку та колісце, розсміявся й почав говорити: „Розумію, що то ваш Дарій додає собі доброго розуму. Але щось так бачу, то він і той розум тратить, якого мало має. А як хоче, то швидко його втратить". І вийшов з палати, він з панами своїми, і прийшов до моря, казав той корабель запалити і каже до Дарієвих послів: „Чи бачите, як цей корабель горить? Так буде царство Дарія горіти від моїх македонців". А потім взяв з міха того маку, всипав в свій рот, став жувати і каже до них: „Пильно глядіть, як я той мак жую і їм! Так мої македонці й витязі будуть дзьобати й пожирати ваших персів за допомогою небесного Бога, Саваота". А потім взяв в руки колісце, покотив його веред всіми панами й каже до Дарієвих послів: „Глядіть, посли злого царя, як це колісце біжить і крутиться по землі. Так ваш цар Дарій злий буде бігати, буде вертітися і бігати перед мною і перед силою моєю македонською з вами псами, перси".

І тут зараз казав старшого посла, на імя Селвана, славного воєводу Дарієвого, стяти перед всіми, трупа його наказав кинути в море, а на його кров казав псів накликати і каже: „Глядіть, злі слу-

ти злого царя Дарія! Як ту кров вашого воєводи хлепчуть пси, так будуть хлептати кров ваших персів по вулицях і по подвірях, і на полі і по дубровах, і по лісах і по лугах звірі і птиці". А як це зробив відступив Олександер послів з ганьбою, без чести, відпустив без жадного відпису.

Коли-ж посли прийшли до Дарія, зі смутком розказали все те, що Олександер робив: і воєводу стяв і корабель спалив; і як говорив, коли корабель горів і коли той мак дзьобав і коли колісце покотив по землі; і на кров того воєводи, накликавши псів, приповідав. Почувши те цар Дарій з великого гніву і пересердя почав на собі волосся шарпати і рвати на голові й на бороді й одяг царський дерти. А четвертого дня казав Дарій збирати військо.

Смерть Дарія

Коли-ж Олександер побачив, що перси втікають, рушив сміло з своїм свіжим полком, сильно ударив на полк самого Дарія й розірвав той полк Дарія на троє. І тут почав Дарій втікати та й військо його. І скочив Дарій вітійським полем сам з одним своїм вірним слугою, на імя Зотиком. І так втікаючи ударив слуга його вірний Зотик царя свого Дарія копієм ззаду і сказав: „Біда нам і тобі, упертий царю злий! Чому ти задирався з Олександром і його македонцями? Якжеж ми гинемо, то гинь і ти з нами посполу!" І тут Дарій впав з коня на землю як неживий, а слуга скочив і втік.

А Олександер гнався за Дарієвим полком, сік і побивав персів немилостиво. І коли так біг Олександер полем, Дарій підвів свої очі з пороху і пізнав Олександра по коневи його Дучуфалі, бо чував, що то Олександрів кінь з рогом, і закликав жалісним і плачливим голосом: „О, Олександре, царю великий, змилуйся ради Бога небесного, котрому ти молишся, покажи милість над мною, бідним і убогим ворогом своїм!" Почувши це Олександер зупинив свого коня і каже як лев грізно: „Хто ти такий? Кличеш мене тут по моїм імени?" А Дарій каже: „О великий царю, дитино Божа! Я тебе кличу, цар Дарій, убогий і твій підніжок, покажи милість, не дай мені вмерти в тому поросі; бо давно я від багатьох чую, що ти цар милосердний". Почувши це, Олександер заплакав, змилувався серцем своїм і каже: „О, царю Дарію. Не нарікай на мене; краще тобі було в перській землі царювати ніж зі мною, дитиною Филипа, воювати, а мою батьківщину Македонію хотів ти собі забрати!" І сказав йому Дарій, що то його коханий слуга побив. І каже Олександер: „Горе тому слузі, що на свого царя руки підняв!" І довго плакав над ним Олександер і наказав своїм слугам взяти Дарія на коня. І пішли в город Персиду.

Йшло все його військо за ним. І тут казав Олександер на радощах грати в сурми, в труби весело і в бубни бити і з пушок великих стріляти. І тут Олександра стрінули з города з великими почестями і поклонилися йому всі з жінками і дітьми і привитали його величаво як свого господаря і всі йому піддалися. А коли Олександер увійшов в Дарієву палату, наказав внести Дарія і покласти на царській постелі. І рану йому сам Олександер промивав і дуже його жалував. І був там Дарій три дні живий, а потім сказав до Олександра; „О Олександре, сину мій, великий царю македонський і господарю перський, славний витязю македонський, татарський, кубанський, і інших земель поморських, котрі моя рука тримала, а тепер твоя все те перебрала! Прошу тебе, царю, сять в моїй столиці царській, на мойому царському кріслі за мого життя. Нехай побачу тебе в столиці, нехай утішуся сумний, коли побачу тебе вбраного на царському стільці і під царським вінцем".

І так зібралися всі перси і воєводи і поставили маєстат царський Даріїв, який світився весь від золота й дорогоцінного каміння, і вбрали Олександра в Даріїв пречудовий царський одяг і вложили на нього корону золоту з дорогоцінним камінням і царський вінець золотий. І дали йому в руки золоту царську палицю і перепоясали його золотими ланцюхами через груди і, упавши перед ним, всі воводи й пани йому поклонилися. І коли так одягнули Олександра, Олександер став дуже красний, що аж всі дивувалися тій його красі. І тут підвів свої очі Дарій і сказав йому: „Будь здоров, великий царю Олександре, царюй в радости і щастю! А прошу тебе, зглянься й змилосердися над тією вдовицею бідною, моєю царицею, шануй її, бо вона теж царського роду". А потім Дарій казав посадити з Олександром дочку свою, на імя

Роксанну, і каже: „О великий царю, Олександре, прийми мою дочку собі за жінку і царюй з нею в радости, бо вона царського роду!"

А потім Дарій попрощався з Олександром і з царицею своєю і з воєводами і слугами і по прощанню сконав. І поховав його Олександер з великою славою як царя і тестя. І наказав Олександер змурувати над Дарієм гарний стовп і на тім стовпі казав написати царя Дарія на вічну його память і славу, а той стовп і до сьогодні стоїть в Персиді. Потім наказав Олександер закликати того слугу, котрий вбив Дарія, і казав його перед всіми стяти як царського ворога. І каже: „Горе, браття, тому господареви, який ворога тримає!" І тут йому воєводи і цариця Дарієва Магдала відкрили сховки всяких скарбів і самоцвітів повні з давних літ.

Дивні народи

Звідти пішов Олександер в північні сторони. Йшов всякими лісами, ріжними дібровами, через луги й болота, через багато всяких рік. І там в тих сторонах смутних, страшних, знаходив ріжних диких людей, знаходив людей з двома головами, знаходив таких людей, що половина кінь а половина чоловік, а звинні і дужі, а голі, з лука сильно бють і цільно; тим людям імя інокентавр. Тих Олександер брав до свого війська, бо не хибить з лука і сам собі чоловік і кінь. Знаходив Олександер людей з песіми головами, з песіми хвостами, раз мовить, раз бреше; тих всіх губив і лупив. Знаходив таких людей, які не їдять хліба, тільки звірів, і то їдять сире мясо; називаються сироїди.

Високе Становище

— Ну, як коло вас?

— Дякую, дуже добре. Тепер працюю. Маю під собою кільканадцять високих урядників.

— Ґратулюю. Маєте певно дуже високе становище.

— Та ні, але то бачите таке: я працюю на другім поверху при пакуванню товарів, а під мною на першій підлозі є головне бюро компанії, з управителем, його заступником, та іншими урядниками.

МИКОЛА КОСТОМАРІВ.

Царська Забава

УРИВОК З ПОВІСТИ „КУДЕЯР".

Перший сніг — милий гість; перша санна — свята на Руси. Так тепер, так і в старину бувало. Робота піде радніше, забава веселіше, а для мисливих . . . оце радість!

Цар Іван Василевич не пішов слідом своїх предків, князів, що бувало, їздили один до одного сотні миль, щоби погуляти по лісах і полях. Цар дуже дбав про свою царську особу і оминав усього, де заходилаб хоч і найменша небезпека. Він був дуже великим боягузом, хоч нічого так дуже не баглось йому, як славитись відважним і хоробрим. Не любив ловів у лісах так само, як і не любив іти в похід. Цар посилав своїх двірських селян ловити для себе звірів. Людям було це на руку. Не для забави а з конечности вибиралися в ліси міські і сільські люди великими громадами, з ріжним оружжям, від звичайної дубини до штудерної стрільби, котра була тоді ще великою рідкістю між селянством, та не заступала прадідних луків і стріл. За товпою мисливих псярі вели псів, тенетники несли величезні тенета - сіти, а ямарі лопати, щоби копати ями, і прикривати їх тонким хворостом, сухим листям і снігом. Весело було, коли йшли такі походи... Молоді співають пісень, пританцьовують, сміються, музики гудками, волинками й трубами веселять нарід. А коли бувало собаки виполошать вовка, лиса, ведмедя, — і наполоханий звір запутається в тенета, або попаде в яму, — скільки там сміху, шуму, гомону, радости! Для царя ловили молодих ведмедів і вовків, — накладали на них ланцюги і висилали в підмосковські села. На царський приказ там їх тримали й плекали, добре кормили, та ховали для царської забави. Захочеться цареви — приїде в село, прикаже випустити ведмедя або вовка і пустити на них собак, або велить своїм людям боротися із звірем; хто подужає — тому царська нагорода; а трапиться, що ведмідь на смерть загризе чоловіка, тоді запишуть його в помяник, та й пішлють до ріжних монастирів поминяти.

Тепер, з нагоди першого снігу, згодився цар - государ їхати до села Тайнинського погуляти разом з блищими боярами. Вечером вислали туди царську кухню. Досвіта місили короваї і пироги, приготовляли рибу та всілякі страви. Для царя ладилася незвичайна забава. Цареви наговорили про дивну силу козака Кудеяра, і про його загадочне походження. Цар рад був поглянути на нього. Вишневецькому бажалось показати його московському государеви, але сам Кудеяр не показував ні радости ні боязні явитися перед царем.

Цар вислухав всеночне. Цілий ряд саней заповнив Кремль. Бояри ведуть государя під руки. Він одягнений в соболеву шубу, а на голові острокінчаста шапка. Величезні й широчезні сани поділені на два відділи; на заднім, вищім, сідає цар, а побіч нього хрещений цар казанський, на переді, нижче сідають два бояри. Сани запряжені четвернею, але не рядом, а гусаком; на кожнім кони сидить візник верхом, а в передного візника бич довший від нього самого. По боках саней ідуть „окольничі". За царем їдуть бояри, пишаючись дорогоцінними футрами, ріжноцвітністю килимів на санях та дорідністю своїх коней. Князь Дмитро Йванович Вишневецький їхав в одних санях з князем Курбським; цілу дорогу вони розмовляли про те, якби переконати царя, піти походом на кримського хана.

Приїхали. Бояри ведуть царя під руки по сходах деревляного двору в селі Тайнинськім. Перейшовши великі темні сіни, цар входить до кімнати їдальної. Там вже столи накриті, на столах тарелі, ножі, ложки, більші кусні хліба, до столів присунені лавки застелені килимами; а для царя окремо накритий маленький столик, перед столиком крісло з золоченим поруччям, а над кріслом образи. Цар помолився перед образами і перейшов до другої кімнати. Там цар теж помолився і сів

коло печі, а відтак встав, взяв свою палицю, що її віддав був окольничому, та перейшов до третої кімнати, де була його спальня, опісля до четвертої, призначеної для двораків, які мусіли спати побіч царя, як йому прийшлось ночувати в Тайнинськім. З четвертої кімнати вели двері на ґанок під дашком, який виходив на внутрішне подвіря, де відбувалися бої з звірями для царської забави. На ґанку стояло лиш одно крісло для царя.

Іван Василевич не був у веселім настрою. Все, що чув і запримітив недавно, лягло йому на серце. Він відчував, підозрівав, що його хочуть підійти, що й цею забавою заговірники хочуть покористуватися, щоби підмовити його на війну з Кримом.

— Алексію! — сказав цар до Адашева, сівши на кріслі. — Хочемо йти в похід з великим військом на війну.

— Нехай Бог тебе благословить! — сказав Адашев, досить здивований цею несподіванкою. — Ми всі йдемо з тобою і будемо битися з ворогами святого хреста до останної краплі крови, не жаліючи своїх голов. А куди ти думаєш? Проти татар?

— Ні, проти ливонських німців. Ви, мої добрі, мої вірні бояри, так мужно билися з німцями, що мені вже ніяк не хочеться покидати ливонські землі, не підбивши її цілої під нашу державу. А бусурман не страшний; він шле нам своє посольство і вже випустив наш полон. Де князь Вишневецький?

Прикликали Вишневецького. Цар сказав:

— Показуй, показуй, князю Димитріє, свого Ґоліята. Тільки я маю два дуже люті ведмеді; ніхто ще не відважився з ними боротися. Коли котрий розторощить череп твому Ґоліятови, то ти за це не нарікай на нас.

— Такого ведмедя нема, котрого не поборовби Кудеяр, — сказав Вишневецький.

— Ого-ого! надто хвалишся, — відповів цар — а в нас говорять, що чваньків пси їдять.

Ударили в бубни. З долішних кімнат двора вийшов Кудеяр. Одягнений в чорний суконний короткий убір, у великих чоботах з острогами. В руках ніякого оружжя, тільки за червоним поясом застромлений великий ніж, до половини витягнений з піхви. Кудеяр поклонився в

Приятель українців, **С. Г. Дж. Снайдер,** начальний редактор торонтонського щоденника, „Івнінґ Телеґрем." Дня 17-го лютого, 1947, він святкував 50-літний ювилей своєї журналістичної праці при згаданім часопису. Торонтонські українці також і від себе висловили йому подяку в формі кількох дорогоцінних дарунків.

ту сторону, де був цар, надів шапку, і стачув боком до ґанку, приложив підбородок до шиї, висунув праву ногу вперед, заложив ліву руку назад а праву держав на відмах, немов готовлячися відперти напад ворога. Його мрячні очі вдивилися в двері шпихлірів.

— Алеж бо то плечі, — запримітив цар — а які пальці, пальці!... Ба й брови які сердиті! Та це просто якийсь вовкулак, лісовик!

Всі бояри стояли довкола царя з напруженою увагою. Нараз відчинилися двері одного шпихліра, — звідтам вийшов ведмідь... Вийшов на майдан і побачив Кудеяра... що глядів на нього грізно суворо... Ведмідь заревів, підняв передні лапи, а на задних ішов просто на Кудеяра... Кудеяр вихопив ніж. Ведмідь заревів сильніше і замахнувся своєю лапою — одна секунда — ведмідь розторощивби череп смільчака. Всі крикнули... Але Кудеяр вправно ухилив голо-

ву від удару ведмежої лапи і вдарив ведмедя ножем в серце, а сам відскочив.

Роздався рев здихаючого ведмедя. Кудеяр глядів на мертвого, вже безсильного ворога. На ґанку всі так були приголомшені цим неожиданим кінцем битви, що не сміли виразити ні одобрення ні зачудування.

Цар перервав мовчанку:

— Є ведмідь ще більший і ще сильніший від цього. Чи схоче він з ним боротися?

— З ким прикажеш государю, — сказав Вишневецький — з тим він і буде битися.

Вишневецький передав царське бажання Кудеярови.

Кудеяр поклонився цареви мовчки, підійшов до неживого ведмедя, виймив з серця ніж, обтер о шерсть і знову станув у попередній поставі, ждучи на нового ворога.

Недовго прийшлося йому ждати. Ведмідь величезного росту показався з других дверей шпихліря.

Побачивши неживого товариша, з переляком відскочив назад, розглянувся довкола, та вдивився в Кудеяра. Новий ворог не ревів, як попередній, а тільки люто глядів на чолоіка. Проминула хвиля. Цар зробив таку увагу:

— Знать догадався, що перший через те пропав, що сам пішов на чоловіка; цей дожидає чоловіка: ходи ти сам до мене, а не я до тебе!

Але ведмідь зробив рух і поволи став обходити свого ворога, відвертав голову в противну сторону, немов хотів перехитрити, що не звертає на нього уваги, але не обманув козака. Кудеяр скочив бистро, немов кіт і миттю опинився верхом на ведмеді, обома руками схопив його за горло й почав душити. Ведмідь захрипів і підкосив ноги. Кудеяр не переставав його душити, аж доки не устали передсмертні судороги. Тоді Кудеяр зіскочив з ведмедя, зняв шапку і поклонився цареви.

— Юнак! юнак! — сказав цар. — Це справжній багатир, Ілля Муровець!...

На царський приказ, переданий через Вишневецького, Кудеяр вийшов на ґанок і мовчки дожидав царського слова. Всі приглядалися йому з цікавістю.

Цар велів подати побідникови срібний ківш з медом.

Кудеяр змішався. Степовий козак не знав, чи говорити, чи мовчати; він поглянув на Вишневецького, відтак поклонився цареви мовчки, випив мід і віддав ківш прислузі. Цар сказав:

— Цей ківш тобі за твою добру службу.

Кудеяр знову мовчки поклонився.

— Говорили нам, мовби ти сам не знав, що за один. Покажи но мені хрест, що в тебе на шиї.

Кудеяр мовчки зняв з себе хрест і передав цареви.

Цікаво приглядався цар хрестови, чи не відгадає, а опісля віддав його Кудеярови.

— Хто тебе знає, що ти за один, але мабуть не простого роду. Велю кликнути клич по цілому царству, щоби зголосилися ті, в кого пропали діти під цю пору, як виходило з твоїх літ, з тридцять, або й більше років. А доки Бог не виявить тобі твого роду, будеш наш і ми тобою заопікуємося. Відділити йому помістя в Біленськім околі, пятьсот мір, і ліса, і сінокосів, як годиться, та вписати його між дворян. Нехай двигає нашу царську службу. Я його пішлю на ливонських німців. Нехай їх заколює й дусить як ведмедів.

— Великий государю, — сказав Вишневецький, — мій Кудеяр має великий довг!

— У кого? — спитав цар. — Я його викуплю від зобовязання.

— Він має довг у бусурман. Коли він був зі мною в поході, татари напали на його хутір під Черкасами і забрали йому жінку. Він поклявся пімститися на бусурманах.

— Для такого юнака найдеться у нас жінка ліпша від першої — сказав цар. — Треба взяти другу, а давну забути. Попалася в полон бусурман — то так само, якби вмерла. Хочеш, молодче, женитися?

— Я вже законно повінчаний — сказав Кудеяр.

— Хіба-ж надієшся, що давна жінка до тебе вернеться? Ні, молодче, пуста твоя надія! Певно з горя померла, вели ліпше записати її в помяник... А чи гарна була твоя жінка?

— Для мене ліпшої не треба було, царю — сказав Кудеяр.

— Жаль, жаль, — продовжав цар — а все таки, коли її не можна дістати, треба іншу брати.

— Ні царю - государю, не хочу, — ска-

MINARD'S LINIMENT

LARGE SIZE
65 CENTS

REGULAR SIZE
35 CENTS

є одним з тих домашних средств, які ми завдячуємо тій особі, що має найбільше довіря в громаді — родинному лікареві. Він то по довгих роках практики, з докладної обсервації, і доброго знання людської системи й його потреб, перший виробив і приписував Мінард'с Лінімент.

Так, рік за роком, слава і становище сего родинного средства зростали сильніше і сильніше аж сьогодні його популярність є на найвищім степені, і всьо вказує на то, що кожний рік принесе додаткове оцінення.

Загальні вказівки для родинного уживання

НА ПЕРЕСТУДИ, ҐРИПУ, ітд. загрійте лінімент і змивайте свобідно, натираючи груди і крижі, повторяйте що кілька годин аж стане лекше.

НА БРОНХИТ Й АСТМУ. Намастіть ліниментом грубий кусник брунатного паперу і прикладайте до горла так часто як се пацієнт може витримати, уживаючи завсігди свіжого кусника паперу.

НА ПЕРЕСТУДИ ГОЛОВИ. Загрійте лінімент і вдихуйте часто. Або, замішайте пів чайної ложечки Мінард'с Лініменту в пайнті горячої води в отвертій посудині і вдихуйте випари.

НА РЕВМАТИЗМ, НЕВРАЛЬҐІЮ. Як можливо загрійте болючі части тіла і прикладайте лінімент свобідно втираючи його добре, потім розсмаруйте лінімент на брунатнім папері і приложіть до тіла.

НА СПАЗМИ ЖОЛУДКА, КАПЛІ, АСТМУ, ітд. Беріть від пять крапель до пів чайної ложечки, відповідно до віку, з медом, сиропом або молясами.

НА ПОПЕЧЕННЯ. Уживайте рівні части Мінард'с Лініменту і солодкого, оливного, або кестор олію або крему, розсмаруйте на брунатнім папері і прикладайте до попечень.

НА НАГНІТКИ І БОНІОНС. Усуньте всю тверду шкіру і прикладайте лінімент свобідно.

НА БОРОДАВКИ. Прикладайте свобідно і часто.

НА УКУШЕННЯ КОМАРІВ Й ОТРУЙНИХ НАСІКОМИХ. Прикладайте свобідно.

ЗНАМЕНИТИЙ ПРЕПАРАТ ДО ВОЛОССЯ. Прикладайте чотири рази на тиждень, натирайте добре. Се забере ЛУСКУ і порплі з голови, очистить ВОЛОССЯ і причиниться до його росту і поможе недопустити до його випадання, зробить його мягким і блискучим.

Знамените на...

Біль Шиї і Перестуди Грудей

Загріти Мінардс і натирати ним болючі місця. **Нова металічна накривка фляшки** замикає силу Лініменту герметично. Не допускає до розлиття плину та легко її зняти.

Натирати свобідно Мінардом, щоби усунути всякі мушкулярні болі, штивність, біль в ногах, ревматичні болі і т. д.

Sales Agents:
Harold F. Ritchie & Co., Ltd.
Toronto 65

НА БІЛЬ В ГРУДЯХ, В БОЦІ АБО КРИЖАХ, НА ВИВИХНЕННЯ, ПОТОВЧЕННЯ, НАПРУЖЕННЯ, СТЯГНЕННЯ МЯЗІВ, ЗДЕРЕВІННЯ ЧЛЕНІВ, НА ПЕРЕЗЯБЛЕННЯ, ШТИВНІСТЬ СУСТАВІВ, ЛОМБЕҐО, САЙЕТИКУ. Перше обмийте зболілі части тіла добре теплою водою, потім прикладайте Лінімент свобідно, натираючи добре рукою. Прикладайте часто.

НА ПОТРІСКАНІ АБО ПОСІДАНІ РУКИ, НА БОЛЮЧІ ЦИЦЬКИ, НА ПРИЩІ, ПЛЯМИ, ЛИШАЇ, НА БОЛЮЧЕ ЛИЦЕ ВІД ГОЛЕННЯ. Розпустіть Лінімент на половину зі солодким або оливним олієм або кремом і прикладайте раз на день.

НА СТАРІ РАНИ, ЧИРАКИ. Вимийте добре, приложіть Лінімент свобідно і накрийте полотном два рази на день.

НА ГЕМОРОЇДИ. Розпустіть на половину солодким або оливним олієм або кремом, і прикладайте добре кожної ночі.

НА РАНИ ТІЛА І ЗОВНІШНІ ОТРУЇ. Прикладайте Лінімент свобідно; буде боліти яку мінуту, але це причиниться до гоїння рани, і поможе усунути отруї.

НА ФАЛЬШИВИЙ АБО СПАЗМОДИЧНИЙ КРУП, ХРИПКУ І ЗВИЧАЙНИЙ БІЛЬ ГОРЛА. Змішайте чайну ложечку Лініменту з одною столовою ложкою меду, сиропу або молясів і беріть чайну ложечку мішанини що години аж стане лекше; також змивайте горло і груди Ліниментом.

БІЛЬ ГОЛОВИ. Змивайте голову і добре вдихуйте.

НА БІЛЬ ЗУБІВ. Змивайте лице, і коли є діра в зубі, вложіть кусник вати намоченої Ліниментом.

НА БІЛЬ ВУХА. Змішайте чотири краплі лініменту і чотири краплі солодкого або оливного олію, трошки загрійте і вложіть дві або три краплі в ухо.

МІНАРДС ЛІНІМЕНТ НЕ ЛИШАЄ МАСТИ, НЕ МАЄ НЕПРИЄМНОГО ЗАПАХУ, ВИСИХАЄ СКОРО.

Мінард'с Лінімент є конечним в стайні

НА ВИВИХНЕННЯ, НАПРУЖЕННЯ, ПОТОВЧЕННЯ, ВРІЗАННЯ, ЗДЕРТЯ, НАПУХНЕННЯ, НАТИСКИ ВІД ХОМУТА АБО СІДЛА, ПРИКЛАДАЙТЕ ЛІНІМЕНТ СВОБІДНО.

НА КОЛЬКИ. Беріть пів пайнти молясів, одну пайнту горячої води, чотири столові ложки Мінард'с Лінімент. Вложіть всьо у фляшку і потрясіть добре потім вилийте звіряті в рот.

ПРОТИ ЗОЛЗІВ АБО КАШЛЮ. Вкиньте одну столову ложку Мінард'с Лініменту до пів пайнти молясів і вилийте до звохченого ґрису або вівса. Змивайте добре шию.

MINARD'S
"KING OF PAIN"
LINIMENT

MINARD'S LINIMENT CO., LIMITED
YARMOUTH, NOVA SCOTIA

зав Кудеяр. — Коли так подобалося Богови, лишуся без жінки. Позволь, царю, бусурман бити, мститися на них за жінку.

— Ну, а коли ти найдеш свою жінку і прийдеш до мене разом з нею, тоді я з цілим військом піду на бусурман і Крим завоюю. Тепер покищо йди собі сам.

Кудеяр мрячно глядів за час цілої царської балачки, з очевидним огірченням. Насмішки роздирали його серце.

— Ну, покажи тепер своїх стрільців, князю Димитріє Йвановичу, — сказав цар, коли Кудеяр відійшов.

На приказ Вишневецького козак прибив до стовпа, що стояв на майдані, велику дошку, немов полицю, на котру положили рядом кільканадцять яєць. Вийшло десять козаків з рушницями і кожний стріляв по черзі, і поціляв кулями яйця.

Опісля принесли довге полотно, розтягнули його і прибили цвяхами. Ціле полотно було засіяне хрестиками, назначеними вуглем. Вийшло кілька інших козаків і один за другим стріляли з лука, а стріли попадали в хрестики.

Цар ставав щораз веселіший від тої розривки.

— Тепер — сказав він — нехай Кудеяр прибере моє подвіря, спрятає дошки і вийме стовп.

Вишневецький передав приказ Кудеярови. Силач найперше усунув мертвих ведмедів, відтак майже без напруження забрав дошки, а опісля, підійшовши до стовпа, глибоко вкопаного в замерзлу землю, почав його двигати; стовп мало по-малу почав колихатися. Кудеяр нагнувся, напружився, вирвав стовп із землі і поставив під стіну шпихліря.

— Що за сила, страх! — сказав цар. — Ну, але скажи ти мені, князю Димитріє Йвановичу; я знаю, що ти чоловік богобоязний і добрий. Чи можеш мені поручити, що тут нема нічого нечистого, що цей твій Кудеяр одержав таку силу від Бога, а не від лукавого, ані через чари?

Царю - государю, — сказав Вишневецький, — мені самому приходило таке на думку, але ні... мій Кудеяр не має з тим ніякого діла; побожний і ходить часто до церкви, і постить, і ходить сповідатися, та й то не раз у рік, а частіше, по два і три рази.

— Ну, то-то, — сказав цар, — а інакше, то й ми з ним погубимо наші душі, коли станемо тішитися чортівським ділом.

На царський приказ привели собак і випустили в поле з запертя лиса. Собаки кинулися за ним. Цар тішився, дивлячись, як лис хитро виминав собак, обманював, кидаючись в ріжні сторони, вимикаючись від страшних зубів. — Далеко, далеко погнали собаки хитрого звіря, а за собаками побігли псярі. Цар вже не міг нічого видіти, але нетерпеливо дожидав вістки, як скінчилася війна з лисом. Вкінці псярі вернулися і принесли пошарпаного зубами лиса.

З Історії Єрусалиму

Вся історія Палестини заповнена кривавими боротьбами, які зводили ріжні війська під її мурами. Перший здобув Єрусалим вавилонський цар Навуходонозор, який вивів жидів до своєї держави, відтак опинилося святе місто під пануванням персів, яким відобрав його Олександер Великий.

По ньому панував там Антіох Спіфанер, якому відобрали місто макавеї. За римського правління вибухло було повстання, якого здавив римський цісар Тит по довгій облозі. За панування Адріяна наступило споганщення Єрусалиму.

Після упадку римської держави повернулися перси, яких випер Геракль візантійський.

В 617 р. здобув місто перший наслідник Магомета, каліф Омар, відтак Єрусалим переходив по черзі до рук ріжних магометанських династій.

В 1099 р. хрестоносці під проводом Ґотфрида з Буйону здобули його приступом і основали там самостійну державу, яка псретревала до 1187 р. В тому році опанував місто єгипетський султан Салядин.

В 1229 р. цісар Фридрих відзискав на підставі умови частину Палестини, але вже двадцять літ пізніше перейшов Єрусалим знова під панування музульманів.

Від 1547 р. аж до 10 грудня, 1917, був св. Город в посіданню османів.

Український Мужеський Хор під проводом В. Богоноса. Цей хор здобув немало слави як на українських так і на інших сценах в Канаді, і його уважають за найкращий український мужеський хор на цім континенті.

ЧАЙ І ЗДОРОВЛЯ

Головним складником чаю є рослинна отрута з ґрупи т. зв. алькальоїдів кофеїна, який має побудливий вплив на серце і мізкову кору людини, даючи враження відсвіження сил. Тому й не диво, що пиття чаю принялося так скоро в цілому світі. Одначе ще й тепер є ріжниці в думках: кілько можна пити чаю без шкоди для здоровля?

Досліди американців

В однім з американських університетів виконали досліди над впливом чаю на орґанізм людини, випробувавши діяння чаю на студентах. Показалося, що китайський чай не шкодить здоровлю навіть тоді, коли його пити у великій кількости, одначе під умовою, що чай мусить бути не дуже сильний. Здорові особи можуть пити навіть дуже сильний чай. Ось, приміром, одна студентка Ботанічного Інституту в Бруклині пила довший час кожного дня по 43 філіжанки дуже сильного чаю і почувалася зовсім добре, одначе це ще не доводить, що всім можна пити чай в такій кількости, бо в деяких осіб сильний чай може бути причиною нездорових проявів, як сильне биття серця, нервове подразнення, тощо, наслідком отруйного складника чаю — кофеїни.

Чай з мяти і ромену

Багато людей вживає чаю з мяти чи ромену, який видається їм здоровішим напитком як правдивий чай. Ті чаї мають добрий вплив при легких розладдях травлення, вони сечогонні. Вони мають також заспокійливий вплив на нервову систему. За те китайський чай має ліпший смак і тому здобув собі аматорів на цілому світі.

Чай з мяти і ромену поширений головно в Анґлії і Франції, де можна його дістати в кожній каварні та молочарні. В нас замість дорогого китайського чаю добре булоби поширити чай з липового цвіту з нашої рідної липи, яка всюди росте.

Чай з липового цвіту, це напиток здоровий і смачний та надається до вжитку, головно для убогої маси населення. Він не має таких сильно побудливих складників як китайський чай, тому можна його подавати всім. Кому шкодить китайський чай, повинен пити чай з молоком, бо вже кілька краплин молока, доданого до чаю, нищить побудливий вплив теїни, а це важне тоді, коли чай пють особи нервові і вражливі.

Кузня Джентелменів

Оксфорд — таємне місто аристократич ного виховання в демократичнім дусі.

В Анґлії є багато університетів, але є тільки два університетські міста Оксфорд і Кембридж, яких не можна порівнювати з іншими европейськими університетами. Міста повні тайн, де життя пливе так як плило воно ще перед 500 роками. Оксфорд і Кембридж — це аристократичні установи ведені в демократичнім дусі.

В Оксфорд є 21 колеґій, які мають однаковий характер. Молодий анґлієць приходить туди не так, щоб своє знання поглибити як радше, щоб зі школяря стати джентелменом. Відповідного знання набирають молоді анґлійців Ітон і Гарров. Життя в колеґіях має їм в першу чергу помогти стати джентелменом.

Університет заснований в 1249 р.

Оксфордський університет — це окреме місто само для себе. Студенти не мешкають по окремих умебльованих кімнатах, не ведуть самостійного життя, над яким університет не мавби ніякого нагляду. Оксфордський студент мешкає в колеґії і веде майже чернече життя. Знання збільшує він на університетських викладах а в колеґії виховують з нього джентелмена.

Оксфорд — це середновічне містечко положене в трохи маляричній околиці над Темзою, має широкі величаві оболоння, старезні дерева і величаве минуле. Університет складається з 21 колеґій, з яких найстаршою є „Юніверситі Каледж" засноване ще в 1249 р. Найзнаменитшою є „Крайст Черч Каледж" з великими воротами. З вежі цієї колеґії гомонять в 9-ій годині кожного вечера 101 ударів дзвону, які пригадують студентам, що по цій годині не можна вже нікуди виходити.

Студент Оксфорду живе в незвичайно привабливім окруженню. Кожна колеґія положена серед просторого обійстя і зеленого травника з одними воротами на вулицю. На простoрому подвірю стоять ріжні будинки, рефектарі і бібліотеки. Старі мури будинків покриті диким виноградом.

В колеґії живе студент під незвичайно строгим доглядом. На ‚волю" може вийти тільки крізь широкі залізом оббиті деревляні ворота. Відвідувати їх можна тільки в точно визначених годинах. За кожне нарушення правильника грозять острі кари. Одинокою розривкою це спорт.

Тільки до 9-ої години

Кожний студент мешкає в малім двокімнатнім мешканню, уладженім скромно і тільки з найконечнішим комфортом. Рано їсть студент обильне снідання, відтак обід зложений з хліба, сирів, і пива, підвечірок — те все в своїй кімнаті і щойно у вечері в 7-ій годині їдять спільний обід у великій салі колеґії. Підчас вечері кожний спішиться, бо хоче використати вільну пору до 9-ої години на кіно й інші розваги.

Іноді до колеґії заходять молоді жінки, але в ‚монастирських" мурах вільно їм перебувати тільки до години 7-ої вечером. Очевидно, що іноді бувають і в цьому правилі винятки. Одного разу якийсь студент перебрався за дівчину і ввійшов до колеґії чверть години перед 7-мою. Коли минула година, а „дівчина" не вийшла ще з колеґії, дверник повідомив дижурного урядовця, який турбуючись доброю славою заведення, побіг негайно до кімнати того студента куди зайшла „дівчина". Двері застав він замкнені на ключ. Скандал був неминучий. Прислуга виломила двері. Студента, який трясся зі страху, знайшли під його ліжком . . . самого. Тоді щойно виявилось, що ціла подія, це жарт студентів, які повідомили цього студента, що в ночі хотять йому деякі студенти зложити ненадійну візиту та щоб він в ніякому випадку не відчиняв.

„Паб - Кравлінґ"

Після вечері виходять студенти дуже

часто на місто на т. зв. „паб-кравлінґ". Це виглдає так, що студенти ідуть по черзі до кожного ресторану в містечку і випивають одну шклянку пива.

Буває, що якийсь студент видержить цілу „рунду" і без похмілля вернеться домів. Але багато студентів спізняється. Тоді мусять вони втікати перед нічними університетськими сторожами, які обходять кожної ночі місто. Сторожів називають „балєристами", веде їх університетський урядовець „проктор". Коли проктор стріне на вулиці студента в цивільнім одязі і без дозволу по означеній годині, тоді на другий день рано мусить студент заплатити грошеву кару.

Така неприємна стріча відбувається завжди так: Балєр підходить до студента й каже: — Проктор хоче говорити з вами, сер. — Проктор ще більше ввічливий. Він здоровить студента і питається: „Ваше прізвище пане, і назва вашої колеґії?" Коли дістане відповідь, відходить і здоровить: „Доброї ночі, сер". Проти виміру кари нема ніякого відклику, бо проктори дістали своє право від парляменту ще перед кількасот роками...

Іноді пробує якийсь спізнений студент втікати. Тоді починається правдива дика погоня темними вуличками міста. Якщо студент втече, тоді кара його мине, бо так кажуть правильники колеґії. Але по півночі всі ворота позамикані і ніяка грошева сума не змягчить твердого серця дверника. Кого в ночі підчас інспекції не застануть в ліжку, мусить найблищого дня покидати колеґію назавжди. Шлях до „джентелменства" має він замкнений.

Анґлією кермують джентелмени

Оксфорд це кузня джентелменів, де студії менше значать як добре виховання, а більше дбають про товариську культуру і огладу, як про книжкове знання. Це ориґінальне середновічне містечко недалеко Лондону. Студенти терпеливо і зі сміхом витримують острий, майже монастирський режім. А в тім є доволі багато ферій. Новикови важко привикнути, але студент другого і третого року знає, що перед студентом з оксфордським дипльомом отвираються двері цілої Великої Британії. Анґлією правлять джентелмени...

Оксфорд і Кембридж міста, яких називають „очима анґлійської душі" зі своїми викладовими салями, бібліотеками, ляборраторіями, мистецькими ґалеріями і т. д. турбуються майбутним Анґлії. Бо майбутнє Анґлії, так як її минуле, виключно в руках джентелменів.

З окулярами чи без?

Американський департамент рільництва дістав донесення з Німеччини, що вченим аґрономам (рільникам) удалося відкрити спосіб переміняти трачиння й гиблівку на поживу для худоби.

Це може нагадувати відому казку про селян села Глупова, які мовляв, в голодні роки дали вівцям їсти гиблівок, приправивши вівцям зелені окуляри.

Якщо ця вістка справді відповідає правді, можемо собі представити, скільки клопоту робила ця казка, що є відома й в Німеччині, цим ученим, що зробили відкриття про можливість переміняти відпадки деревяних промислів на поживу для худоби.

Японія і Китайська Культура

Без сумніву японська культура чимало завдячує китайським культурним впливам; правдоподібно без китайських взорів японська культура не булаб дійшла до такого рівня. Японія не була одиноким зі сусідів Китаю, які створили культуру під китайським впливом. Населення Кореї, Манчурії, Монґолії, Тибету. Анаму і т. д. в ріжному ступні переняли китайську културу, але ніякий з тих народів не дорівнав під культурним оглядом Японії; навіть ті культури, які до нині зберегли останки своєї колишної величі, не виказують такої плодючої сили як японська; Японія витворила могутну державу й окремішну культуру.

Чи японська раса має в своїй крові перевагу над іншими народами Азії? Важко відповісти на це питання, зрештою і не потрібно. Ще в далекому минулому, заки до Японії дісталися китайські культурні впливи, витворилися там деякі культурні черти, які можна вважати питомими для японців.

До недавна загально думали, що японці прийшли з азійського континенту або з островів Тихого Океану та випхали первісне населення островів, айнів, на північ. Розвиток антропольоґії, археольоґії та інших наук повалив цей погляд. Без сумніву, в давному минулому японці не становили суцільної раси лише мішанину кількох рас. Деякі племена мабуть примандрували з Кореї, Манчурії та зі Сибіру; можливе, що були вони споріднені з палеоазійськими народами з далекої півночі. На всякий випадок ці племена заселили японські острови в далекому минулому і витворили „японську" расу. Важко ствердити коли це сталося, однак певне одно: що японський нарід замешкує свої острови від найдавніших часів. Тоді не мав він контакту з культурою континенту і творив власну культуру, відокромлений, на основі своїх умових засобів та досвідів. Що та культура була досить висока, про те свідчать господарські вироби з тих часів, які на думку археольоґів мають такі багаті й складні взори, як мало які знахідки з камяної доби.

Культура Японії самостійно дозріла, тому опісля, коли почалися впливи китайської культури, японський нарід міг легко „перетравити" те, що дістав з Китаю.

Японці не наслідували сліпо китайської культури ні не далися її ошоломити. Вони переняли її свобідно й відважно, без шкоди для рідного способу життя і привичок та збагачуючи її. Це й головна ріжниця між Японією та сусідними народами.

Такий стан завдячує Японія привязанню до своєї культури, побудованої на старих і глибоких основах, хоча ще примітивної; багата в традицію японська культура закорінилась в її життю занадто глибоко, щоби можна було її вирвати.

Правда, були в японській історії періоди, коли японці присвоювали собі на сліпо елементи китайської культури, але й тоді звертали вони увагу на те, щоби приймати лише те, що найбільше підходило до національних звичаїв та умовин. Та прикмета японського народу кидається в очі в кожній добі її історії — також тоді, коли дісталася до неї европейська культура. Найперше прийшло західне знання, опісля зброя і стратеґія, телеґраф, телєфон, ґаз, електрика. Розбудовано залізниці, японські кораблі найшлися на всіх морях, виросли залізно-бетонові будівлі, появилися самоходи, літаки, радієві хвилі виповнили простори атмосфери.

Та все таки Японія залишилася Японією. Мущини й жінки вбираються і їдять по европейськи — та ніколи не закинуть вони вигідного кімона, не забудуть про японські національні потрави.

Безнастанні зусилля японського народу після відродження Мейдзі змагали до того, щоби ввести, перетравити і засвоїти найновіші й найліпші річи в найкоротшому часі. Але такі тенденції, це в Японії нічого нового. Також в давнині японці не приймали на сліпо ніякої відміни китайської культури, навіть коли зясували собі її вищість.

Питання і Відповіди про Родинну Пенсію

1. Що таке родинна пенсія?

В. — Родинна пенсія це реґулярні виплати готівкою (чеком) родинам для вдержання, опіки, вишколення, освіти і загального виховання дітей.

2. Чому уряд повинен виплачувати родинну пенсію?

В. — Сто років тому чотири-пятих населення працювали для себе. Сьогодні, через великий розвиток індустрій, велика більшість населення заробляє платню, з якої живе. Ця платня дана людям не від числа дітей, але від числа годин праці. Самітний мущина і жонатий мущина з родиною плачені по тій самій скалі. Жонатий мущина не може дати своїм дітям відповідного вдержання і виховання з такої самої платні як самотний мущина. Отже родинна пенсія зрівнює оцю ріжницю. Це відноситься не лише до робітників, але й до фармерів, риболовців та інших.

3. Чи є яка інша причина на родинну пенсію?

В. — Певно, що є. Загальний добробут Канади залежить від продукції, цебто від повного руху індустрій і рільництва. Продукція залежить від попиту за товарами або ринками збуту. А попит знова залежить від сили купна. Роздача 250,-000,000 долярів річно в формі родинних пенсій вложує готівку в кишені тих людей, котрі найбільше її потребують. З місяця на місяць ці люди зможуть цими грішми купувати більше поживи, більше одежі, більше фармерських і фабричних продуктів. А це з другої сторони буде забезпечувати більше сталої праці для всяких робітників.

4. Чи інші держави мають родинні пенсії?

В. — Родинні пенсії існують тепер в около 30 ріжних державах. Около дві-третих з них були заведені урядовою леґісляцією, а решта індустріями, університетами, церковними орґанізаціями або іншими громадськими орґанізаціями.

5. Чи Австралія має родинні пенсії?

В. — Так В Австралії родинні пенсії заведені в році 1941.

6. Чи в Новій Зеляндії є також родинні пенсії?

В. — Так. Вони там існують вже через майже 20 років. Від заведення їх, суму побільшено вже кілька разів. Недавно знова побільшено її коли увійшов в силу канадійський акт родинних пенсій. Виплата цих пенсій там виносить майже те саме, що в Канаді, однак канадійська схема пенсій є найкращою з всіх інших в світі.

7. Що робиться з родинними пенсіями в Анґлії?

В. — Сер Вилліям Беверидж в своїм славнім рапорті до британського уряду сказав, що система суспільної забезпеки, яку він пропонує, мусить основуватися на трох точках, і першою з них є родинна пенсія для всіх родин. Без цих пенсій в державі завжди буде нужда і недостачі для убогих родин. Від тоді британський уряд вніс законопроєкт Родинної Пенсії, на основі якого родичам дітей будеться виплачувати певну суму грошей починаючи від другої дитини. В Канаді пенсію платиться від першої дитини, і канадійська сума пенсії більша від пропонованої суми в Анґлії.

8. Хто одержує родинні пенсії в Канаді?

В. — Кожна дитина в Канаді, повище 16 літ віку, яка є на вдержанню родини. Іншими словами — майже три й пів міліона дітей в Канаді.

9. Кілько одержує кожна дитина?

Ві. — Діти понище 6 літ — $5 місячно; від 6 до 10 — $6 місячно; від 10 до 13 — $7 місячно; від 13 до 16 — $8 місячно.

Сума пенсії зменшується після четвертої дитини в родині тому, що такі річи як одіж, книжки та інші потреби можна передавати від старших до молодших дітей. За пяту дитину пенсія зменшується о $1., за шесту й сему дитину о $2, а за більше як сему о $3 місячно. Це значить, що коли в родині є більше як четверо дітей, то четверо найстарших одержують звичайну приписану пенсію, а вже молодші зменшені пенсії.

На примір: родина з двома дітьми у ві-

Зоня Лазарович, роджена в Едмонтоні, Алберта, тепер на музичних студіях в Лондоні. Лекції на скрипку брала через довший час в Джан Вотергавса, в Винніпеґу.

ку 7 і 5 літ дістають $6 і $5. отже разом $11. Родина з чотирома дітьми у віку 13, 9, 6 і 2 літ дістають $8, $6, $6 і $5, отже разом $25. Родина з вісім дітей у віку 15, 14, 11, 10, 8, 4, 3, 1 літ дістають по 8 дол., 8 дол., 7 дол., 7 дол., 5 дол., 3 дол., 3 дол. 2 дол., отже разом 43 долярів.

10. Коли пенсію почали виплачувати?

В. — З початком липня, 1945.

11. Чи родинну пенсію будуть платити коли батько хорий, каліка, безробітний, або не працює через яку іншу причину?

В. — Так.

12. Як платиться родинна пенсія?

В. — З загальних доходів домініяльного уряду Канади.

13. Чи це правда, що декотрі провінції будуть платити родинні пенсії за другі провінції?

В. — Ні. Федеральна Скарбниця збирає податки від всіх людей з цілої Канади по рівній скалі. Вони приходять з всіх провінцій і в Оттаві їх не ділиться на провінції.

14. Кілько збирається в кожній провінції федеральним урядом і кілько виплачується родинними пенсіями?

В. —

Провінція	**Дохід з податків**		**На Род. Пенсії**	
Примор.	$ 109,000,000	4%	$28,000,000	11%
Квебек	905,000,000	34%	84,000,000	33%
Онтеріо	1,235,000,000	47%	75,000,000	29%
Степові	186,000,000	7%	54,000,000	21%
Бр. Кол.	206,000,000	8%	15,000,000	6%
Разом	$2,641,000,000		$256,000,000	

15. Чи це правда, що ті, котрі платять доходовий податок, одержують те саме що родинна пенсія в формі зниження його за кожну дитину понище 16 літ віку?

В. — Так.

16. Чи вони дістануть і родинну пенсію і зниження в доходовім податку?

В. — Ні. Вони одержуть родинну пенсію, але сума їх відтягнення з доходового податку буде залежати від суми родинної пенсії. Іншими словами — ті, котрих відтягнення з доходового податку вже є більші як їх родинні пенсії, будуть в тій самій позиції що попередно. Ті, котрих відтягнення є менші від родинних пенсій, скористають.

17. Чи люди мусять подаватися за родинною пенсією коли відтягнення з їх доходового податку за їх діти є більші від суми, яку вони діставалиб в пенсії?

В. — Ні. Доходові податковці мають до вибору подаватися за родинною пенсією або не подаватися і ставити претенсію до повного відтягнення за свої діти. Ніхто не може далеко наперед сказати чи він або вона буде користати з родинної пенсії тому, що зарібок або дохід може змінитися на менший або більший в протягу року. Однак, хто не є певний чи він скористає з пенсії чи ні, він краще зробить коли подасться за нею. Він на тім втратити не може.

18. Чи родинна пенсія рахується як дохід для доходового податку?

В. — Ні.

19. Де можна дістати форми аплікації або реґістрації на родинну пенсію?

В. — Ці форми післано було до кожної родини через почту. Тепер їх можна дістати на котрій будь почті.

20. Чи потрібно мати цертифікати уродження (метрики) з аплікаціями?

В. — Ні. Завдяки кооперації з провінціями дні уродження на аплікаціях можна провірити через провінціяльні рекорди. Коли діти роджені поза Канадою, власти можуть вимагати метрики.

21. Чи можна реґістрацію подавати в мові не-анґлійській або не-французькій?

В. — Ні. Аплікації й реґістрації треба робити лише в мові анґлійській або французькій.

22. Чи можуть подаватися індіяни?

В. — Так. Індіянам післано також форми аплікацій.

23. Чи можуть подаватися ескімоси?

В. — Так.

24. Як можуть подаватися люди, котрі не вміють писати?

В. — Форму для таких може виповнити хтось інший а вони можуть зробити свій хрестик.

25. Що робити з дітьми, які родилися після першої реґістрації?

В. — Їх народження треба як звичайно реґіструвати в провінціяльнім департаменті уроджень, а форму аплікації на родинну пенсію треба дістати на почті або від льокального директора Родинних Пенсій в провінції.

26. Чи вимагається метрики в таких случаях?

В. — Ні. Дата уродження буде провірена в провінціяльнім бюрі.

27. Чи треба повідомляти про смертности?

В. — Так. Негайно треба повідомлювати льокальну дирекцію про смертельности дітей.

28. Чому родинні пенсії є адміністровані з льокальних бюр в столиці кожної провінції?

В. — Дати народжень дітей треба провірювати в провінціяльних бюрах народжень, і тому це так робиться. Чеки висилається з провінціяльних бюр, щоби в Оттаві не було забагато праці і опізнення.

29. Як і коли платиться родинні пенсії?

В. — Платиться їх чеком кожного місяця.

30. На чиє імя чек виписаний?

В. — В більшости случаїв на імя матері.

31. Чи виплачується пенсію одним чеком на цілу родину, чи окремими чеками на кожну дитину?

В. — Одним чеком на цілу родину.

32. Що робити коли чек не прийде?

В. — Негайно повідомити „Ріджонал Директор оф Фемилі Елавенцес" в столиці провінції.

Михайло Голинський, українській Карузо. Студіював вокальну музику й спів в Італії та інших містах Европи. Визначається своїм сильним оперовим голосом.

33. Чи будеться виплачувати пенсію за дитину поверх 6 літ віку коли вона не ходить до школи?

В. — Ні. Дитина мусить ходити до школи, хіба вона хора.

34. Чи пенсія буде плачена тим, котрих діти не є на повнім їх удержанню?

В. — Ні.

35. Чи в пенсію включені й діти адоптовані?

В. — Так. Адоптовані діти трактується на рівні з власними дітьми. Так довго як родичі дають дитині удержання, вона заслугує на пенсію.

36. Чи пенсію платиться інституціям також?

В. — Ні. Родинна пенсія належиться лише родичам, для удержання дітей, а не інституціям. Коли родичі мають дитину в інституції, то вони будуть за неї одержувати пенсію.

37. Чи родичі заслугують на родинну пенсію для своїх дітей навіть коли вони побирають яку іншу пенсію?

В. — Так.

38. Чи можуть діти зараз по прибуттю до Канади одержувати пенсію?

В. — Ні. Вони мусять мешкати в Канаді не менше як три роки, хіба це діти канадійських вояків, які служили за морем.

39. Чи діти канадійських військових службовців дістануть пенсію коли повернуть до Канади?

В. — Так. Діти канадійця або канадійки дістануть пенсію так скоро як повернуть до Канади. Те саме відноситься до дітей тих, котрі тимчасово були поза Канадою в службі бизнесовій, військовій або якій іншій. Та вони мусять бути канадійськими громадянами.

40. Як можна знати, що родинна пенсія вживається лише для дітей?

В. — Велика більшість канадійців вживають гроші з цих пенсій відповідно, законно й сумлінно. Декотрі не роблять цього, отже їм дається поради. Однак таких є лише дуже малий процент.

41. Що робиться з тими, які не вміють вживати родинних пенсій у відповідний спосіб?

В. — Про таких людей рапортується до льокальної Ради або директора. Він може зарядити те, що хтось інший може діставати ту пенсію і вживати її відповідно для призначеної дитини або дітей.

42. В який спосіб робиться інвестиґацію в случаях надуживання родинної пенсії?

В. — Це робиться не в кожній провінції однаково, залежачи від персоналу. Звичайно людину посилається для провірення цілої справи.

43. Коли родичі відчувають, що їм інвестиґація заподіяла кривди, що вони можуть зробити?

В. — Вони можуть робити відклик до трибуналу, спеціяльно покликаного для цеї справи.

44. Який трибунал мавби це бути?

В. — Комітет мущин і женщин, вповні кваліфікованих і досвідчених для цеї справи.

45. Чи такі інформації будуть задержані в тайні?

В. — Так. На це є закони, щоби таких справ не виявляти публично.

Вірителі мають ліпшу память як довжники.

★

Той що без потреби наражається на небезпеку, є дураком а не героєм.

Історія Гачкування

Сьогодня, коли гачкування насолоджується таким загальним приняттям, передше непрактикованим, і коли вглубимося з цікавістю в минувшину, довідаємося, що це, що колись допомогло спасти нарід від голодування, позістало доповненням образовання королівських жінок. Хотяй через збіг випадків історія гачкування датується від шіснадцятого століття, то воно в дійсности починається у віку винаходів машин і від тоді почало рости в популярність.

Сама назва увійшла в життя від французького слова „крош" а по нашому гачок. В оригіналі гачок до гачкування був одним з великого числа прирядів, вживаний в замотаних перетяганнях у виробі коронок. З бігом часу поширилися стяги і взори, і гачкування здобуло відокромлений степень мистецтва для приємности. В початках гачкування було виключно мистецтвом монахинь, розпроділене з іншими родами ручних робіт, під загальною назвою — робота законниць. Аж голод — великий ірляндський голод в 1846 році — дав найбільший розгін гачкуванню. В тих часах законниці вчили своїх учениць гачкування, а прихід з продажі вироблених річей зужито на поміч тодішним нещасним. І тоді увійшло в життя, що так як грання на арфі, так і гачкування належало до вищого образування женщин.

Чаруючі ріжноманітности, гачкування зістало найбільш улюбленою ручною роботою. Гачком і ниткою спритні пальці вміють випродукувати безконечну ріжноманітність гарних, модерних і традиційних взорів, кожний з своєю індивідуальною красою. Один з найкращих взорів, відомий як „Айріш Крошей", має свою славу так давно, як 1743 рік, коли то „Роял Доблін Товариство" давало нагороди за надзвичайно гарні взори. Підчас голоду штука гачкування ставала все більше популярною тому, що рідко знані взори були згучно наслідувані айришськими дівчатами. Гачкування завдячує своє широке взяття тому, що легко робити і надається до багато інтерпретацій. Легкість присвоєння основних стягів приманюють початкуючу спробувати своїх рук і пійти в контест з експертами і зробити щось краще. Ця штука гачкування дає широке поле виробів: коронки, ніжні як павутиння, обруси і серветки, другі більше відповідні на фіранки і на ліжка накривала, хідники і коци в яскравих кольорах, в яких основа переплетена в артистичні десені, а те все дає і красу і принадність до кожного дому. Гачкування також відповідає модерности як гачкований капелюх і торбинка прикрашують костюм, як коронкова вечірна блюзка надається на вечірні товариські забави. Мода і гачування злучені разом видають бажаний ефект, як рівнож теплу і чаруючу красу для найбільше вибагливих покупців.

Машини дали нам багато вигід і розкошей, однак коли прийдеться говорити про красу, а на якій женщини визнаються вже з природи, нічого, як показується в них, не піднесе краси і неподільної любови так як ручно вироблені річи. Це специяльно відноситься до гачкування. Це є радість мати гачковані вироби з їх загадочною штукою ніжности, якої ніяка машина подібних річей не зробить. Це є тайна краси гачкування — чи то вироблених річей на продаж, чи як з улюбленого заняття для поширення ґардероби чи прикрашення хати. Це є мистецтво, яке росте з вами.

Вік шкла

В часі археольоґічних розкопків у Мезопотамії знайдено заокруглену форму прозорного шкла, яке уважається за найстарше. Знавці обрахували, що його вироблено 27 тисячів років тому! — Британський музей має шкло, яке сфабриковано два тисячі років перед Христом.

Для Зрозуміння Дитини

Людська судьба залежить від дитинства

Не багато є й тепер людей, котрі вповні розуміють, що людська судьба й будучність залежуть від доброї або злої опіки та виховання дітей. Пересічна неосвічена людина не може цього правильно добачувати, а все таки це є основним фактом. Модерна наука психольоґії доказала, що найважніші риси дитячого характеру вироблені в кожній дитині до семого року її віку. В протягу тих перших сімох років пересічна дитина переживає майже всі найважніші хвилі в своїм життю. В тім часі головні прикмети її характеру зарисовані вже так глибоко, що дуже мало їх можна змінити в пізнішім віку. Отже перших сім рокв, пересічно говорячи, є найважнішими в життю дитини. Підчас них треба дуже уважно й мудро виховувати її, бо раз той період мине, найкращі виховні хвилі вже проминули. Отих перших сімох років це час в котрім спочиває будучність будучого покоління. Це час, котрий кожний нарід, держава і суспільність повинні використати для своєї будучности. Родичі й суспільність повинні бути свідомі цього.

Родичі, котрі дійсно цікавляться своїми дітьми і мають хоч деякі поняття про діточу психольоґію, будуть мати немало задоволення з пильного слідження умового розвитку своїх дітей. Такі родичі знають, що дитина не є наче забавкою в родині але живим сотворінням, з своїми власними відмінними прикметами характеру, бажаннями, вдоволеннями, поглядами й способами думання. Такі свідомі родичі розуміють, що дитина живе в своїм власнім малім світі, у власнім своїм окруженню, а не є згубленими в світі дорослих.

Дітей треба вміти розуміти

Коли дитина не заховується добре, батько або мати звичайно роблять з нею те, що вони в тій хвилі думають, що вони повинні зробити. Коли він або вона в добрім в той час гуморі, то дитина заледво чи буде караною, але коли це час що він або вона в поганім гуморі, то дитина з певністю дістане навіть більше кари як її належиться. Дуже мале число родичів в случаях поганого поведення дитини ділають зовсім холоднокровно й на основі правил психольоґії. Вони не беруть під увагу того, як в той час почувається дитина і який ефект кара буде на неї мати. Вони звичайно карають її, щоб задоволити своє власне почуття огірчення або хвилевої ненависти. Це не є для загального добра дитини. Батько й мати повинні в кожнім такім случаю задержати повну холоднокровність і не карати з почуття пімсти, але в такий спосіб, який принесе найбільше користи для дитини.

Ось приміром, дитина не хоче бавитися плястиціною бо вона боїться замастити собі руки. Чи вона заслугує на кару чи на признання? Чи вона робить щось злого чи щось доброго? Над цим треба застановитися. Нерозважна мати може наложувати непотрібну кару за це.

Другий примір — дитина, яка лише навчилася сама вмиватися, не любить, щоби її приспішувати. Чи добре булоб відривати її від вмивальні з плачем, чи дати її багато часу на вмивання? Невідповідним поведенням в цім случаю можна створити в ній ненависти до вмивання взагалі.

Третий примір — дитина зробила щось злого і не хоче до того признатися. Чи ліпше булоб її вкарати за це, чи лише пояснити її, що говорити неправду не добре. Взагалі треба в таких случаях застановитися над причиною того, чому дитина не говорить правди або не хоче признатися до злого вчинку. На це мусить десь бути причина.

Оце є такі проблеми, які виринають перед кожними родичами дуже часто. Над ними треба дуже уважно застановлятися. Ділати неуважно не є мудрим, бо можна зробити більше шкоди як користи для характеру дитини. Ось маємо доказ,

що кожні родичі і всі ті, котрі мають що будь до діла з вихованням дітей, повинні мати знання психольоґії і розуміти розвиток дитини.

Від вродження до двох років віку

В перших двох роках дитячого життя тілесний ріст дуже скорий. Тому, що дитина в тих роках не вміє ще говорити, багато родичів думають, що вона умово не розвивається зовсім. Кажуть люди — та що воно знає? Так воно не є. Дитина не вміє говорити, та умово вона постепенно розвивається й розуміє багато більше як дехто думає. Коли дитина пічне вже говорити, тоді родичі уважають її за зовсім дорослу людину, яка повинна все розуміти і не робити нічого злого.

Дитина родиться лише з двома тілесними здібностями — ссати і ловити ручкою. Всі інші вона мусить вчитися через відкриття й практику. Вона часом пробує робити такі неможливі річи як ловити соняшний промінь на підлозі або каплі капаючої води. Можна бачити, що в таких її спробах маленькі пальчики не здібні до нічого крім того, щоби вложувати їх в ротик і ссати їх. Та постепенно, з її тілесним ростом і розвитком, вона вчиться вживати пальчики для свого вдоволення й розривки. Ось тут якраз входить в її життя перший раз вже умовий розвиток, умові почування.

Багато ріжних експериментів доказали вже, що дуже голосні й наглі стуки або гримання ділають шкідливо на дитячий ум. Вони зворушують його цілу нервову систему і в пізнішім віці це замічується. Коли дитина виросла в постійнім голоснім говоренню та серед гримоту або голосних звуків, вона пізніше не буде чутлива на такі ніжні звуки як музика або спів. Навпаки, коли дитина виростає в тихім і спокійнім окруженню, в пізнішім віці вона чутлива на всякі звуки музики, співу та мистецтва взагалі.

Те саме й з голосом або тоном розмови. Дитина, котра привикла до того, що до неї завжди говорили голосно й кричали, останеться такою, до котрої треба буде кричати, щоби послухала. Та дитина, яка привикла до тихої розмови, буде слухняною навіть коли до неї заговориться тихо, без крику та погроз. Оце родичі повинні затямити.

Немовлят треба відривати від вживання пипки для заспокоювання якнайскорше. Довголітні експерименти показали вже, що ті діти, котрі довгий час вживали пипки, звичайно є тупими й лінивими пізніше. Дитина привикне до задоволення себе пипкою до тої міри, що потім воно дивиться байдужо на все решта.

Ніколи від малих дітей не можна сподіватися або вимагати забагато. Є родичі, які хочуть, щоби їх мала дитина поводилася так як доросла людина, а коли вона цього не робить, то вони її або сварять або карають. Це є шкідливе, бо дитина дитиною і не можна сподіватися того в неї, чого вона ще не в силі виконувати. Такі зависокі й завеликі вимоги витворюють в дитині почуття пониження, а це з певністю відбивається дуже шкідливо на її душевнім розвитку.

Мала дитина у віці до около двох років любить бавитися. Дуже важним для неї в цій порі її віку є багато бавитися. Родичі повинні подбати о те, щоби вона мала багато всяких забавок. Для дитини в цім віці забавка є ростом і розвитком, як фізично так і умово. Нема нічого більше шкідливого як те, що дитина не має прямо чим бавитися і що робити. Це для неї є вбійчим. Це припинює її розвиток.

Від двох до чотирох років

В цім віці дитина починає розвиватися фізично. Вона починає ставати свідомою своїх фізичних сил. Вона вже хоче багато ходити, бігати, скакати, лазити, гойдатися і т. д. Вона вчиться на початку вживати свої більші мускули, а менші аж трохи пізніше. Тому її потрібно великих забавок, таких яких вона моглаб зручно вживати, бо до малих вона ще не має в своїй розпорядимости відповідних мускулів. Казати дитині в цім віці, щоби вона сиділа зовсім тихо й не рушилася, це те саме, що казати її — будь мудрою, не рости. Це є вік найбільшої рухливости і дитина не може сидіти непорушно й спокійно. Вона багато разів щось переверне, на неприємність або й злість матері, та треба розуміти, що дитина цього не зробила навмисно, а лише тому, що вона ще не має доброї контролі своїх мускулів. Сварити або бити її за це булоб дуже не мудро. Радше треба ро-

зуміти її і бути терпеливим до якогось часу.

Умово дитина в цім віці є дуже цікавою. Вона все хоче знати і буде заглядати всюди та випитувати про всякі річи. Все для неї нове, начеб вона нагло появилася на світ. До того часу для неї всі річи не мали жадного значіння, а тепер нараз все увійшло в її обрій життя. Найчастіше вона буде питати питання— чому? Отже треба родичам бути обережними в цей час, щоби не витворити в опінії дитини яких неправдивих і викривлених понять. Також не треба вбивати в неї всяку цікавість в річах гриманням до неї слів — нащо тобі того знати? Краще не докучай мені так багато.

Треба бути дуже терпеливим з нею в цім віці, і відповідати якнайправдивіше на всі її питання, але в такий спосіб, щоб вона зрозуміла, бо в противнім разі її цікавість не буде задоволеною.

Дуже важним для дитини в цім віці є мати забавок та вже таких, якими вона могла щось будувати або складати, цебто конструктивних забавок. Вона повинна ще з малку вчитися бути конструктивною в своїм життю, щоб її ціле життя було в цім напрямі спрямоване. Бездільна в молодім віці дитина такою буде й в пізнішім життю. Таких людей ми дуже часто бачимо всюди. Не навчилися вони ще в дитинстві бути конструктивними, будуючими і живуть життям бездільним, лінивим, не конструктивним.

Дитина повинна в цім віці мати такі забавки як блоки, візки, папір, карук, плястиціну і т. п. Щоби задоволювати її буйну в цей час уяву, треба давати її багато образків. Не даючи її таких забавок, вона стане душевно голодною, спрагненою, а пізніше стане мрійливою аж до завеликого степеня. Часто є такі школярі, які в шкільній лавці не вчуться лише мріють про якісь свої уяви та уявлені світи. Це по більшій части такі, які не мали задоволення під цим зглядом в дитинстві.

В цім віці також дитина починає приноровлювати себе до свого окруження в родині. Вона починає розуміти, що вона є одним членом родини і як така, вимагає певної уваги від родичів та від сестер і братів.

Дуже важним для дитини й родичів є те, щоби ще з дитинства родичі здобули повне довіря в дитини. Дитина мусить мати до своїх родичів повне довіря ще з малку, бо в противнім случаю, вона може піти на манівці за іншими особами, які здобудуть її довіря. Тоді родичі будуть безрадними у вихованню її.

Від чотирох до сімох років

В цих роках в дитини розвиваються ті менші мускули, якими вона може вживати такі річи як олівець, ножиці, крейду, та малі забавки. Уява починає ще більше розвиватися, і дитина уявляє всякі фантастичні річи майже з нічого. Візьме котру будь забавку і уявляє, що це живі й правдиві сотворіння, і т. п. Діти в тім віці люблять бавитися в такі уявлені забави як склеп, школа, потяг, дім, драма і т. п. При кінці около семого року віку пересічна дитина вже пробує вийти з того фантастичного свого світа в світ реальний. Вони вже звичайно люблять приглядатися реальним річам, а менше бавитися в уявах. Хлопці люблять студіювати льокомотиви, авта, ріжні машини й знаряди. Дівчатка цікавляться реальними річами в дома.

В около шість-сім років віку діти починають вчитися жити разом, в суспільстві. Зразу вони мають немалу трудність в цім, бо вони не вміють разом і згідливо бавитися і тому дуже часто заходять між ними суперечки та бійки і плачі. Вони не знають ще того, що в суспільнім життю треба бути податливим і взглядним супроти других осіб. Навпаки, вони всі дуже великі самолюби.

В цих роках діти вчаться більше одні від других як від старших осіб. Молодші пробують наслідувати старших дітей. В дома молодша дитина наслідує свого старшого брата або сестричку. Дуже часто ріжні перестороги й напімнення родичів мають дуже слабий вплив на них. Часто вони послухають старшу дитину скорше як матір або батька.

Це не є нічого злого і замісць знеохочувати треба радше заохочувати їх в цім, бо воно дає їм більше самодовіря. Коли родичі покажуться в цім віці дитини не приятельськими, то вона піде до кого іншого з старших дітей, і може зовсім втратити довіря й пошану до них. Треба родичам бути в цім часі вирозумілими й симпатичними у всякім случаю якщо вони хочуть задержати довіря своєї дитини. Замісць сварити або карати

треба перш всего уважно застановитися над проблємою дитини і вирозуміти її. Треба вглянути в саме нутро її душі, а не трактувати її поверховно і несправедливо.

Від сімох до одинадцять років

Входячи в около семий рік життя, пересічна дитина почувається вже досить певною себе під зглядом фізичним і умовим. Вона може вже вживати всі свої великі й малі мускули досить зручно й досконало, і вміє вже дещо робити для себе, що дає її до зрозуміння, що вона досить самостійною й незалежною від інших. До того часу вона такою не була, і завжди треба було всякої помочі. Вона тепер вже може бігати, скакати, бавитися ріжних забав з іншими дітьми, і взагалі робити все що для неї потрібне власними фізичними й умовими силами. Тому то часто діти в цім віці поводяться дуже незалежно і не люблять, щоби давати їм багато всяких порад. Вони вже самі те все знають, і відчувають, що всякі поради понижують їх.

Та дуже часто закрадається в дитині в цей час певна лінивість. Фізичний ріст і розвиток, який до того часу був скорий, тепер припинюється і це є головною причиною цеї лінивости.

Під умовим зглядом дитина тепер стає дуже реальною в своїх ділах і поглядах. Вона вже не дуже хоче бавитися уявами як попередно, а шукає річей конкретних. Хлопці люблять будувати й щось робити власними руками. Дівчата те саме — люблять щось рисувати, малювати, помагати матері і т. п.

Це також той вік, в якім пересічна дитина любить стоваришуватися з іншими дітьми в гуртки з таких самих як вона, а на старші люди не звертати багато уваги. Не розуміючи цього віку, родичі можуть думати, що їх дитина стала надто пустою й непослушною або щось подібного, і строго карають її, з тими лише наслідками, що дитина тратить всяку повагу й довіря до них. Треба памятати, що це лише тимчасове в дитині, і воно скоро промине. Пробувати його спинювати або здушувати не завжди виходить на добро ані дитині ані родичам.

Замісць здушування, треба дитині да-

вати багато довіря й вирозуміння. Тому й зветься ця розвідка „Для Зрозуміння Дитини."

В роках сім до одинадцять родичі повинні поводитися дуже вирозуміло з дитиною, симпатично, а не строго де тої строгости не потрібно, і показати її, що вони не є її ворогами але найбільшими приятелями, і що вона може до них відноситися з всіми її проблємами з повним довірям.

В цім віці дитина потребує більше як лише самої любови. Вона потребує інтеліґентної вирозумілости. Вона потребує такого батька й такої матері, котрі не пробувалиб силувати її бути й поводитися так як вони, дорослі, поводяться, але розуміти її й вдоволяти її тим, чого її душа в той час вимагає. Родичі мусять кооперувати і не сперечатися перед дитиною, бо це їх понижує в її очах. Зразу дитина звичайно цікавиться більше своєю матірю, а пізніше переходить більше в товариство й близькі взаємини з батьком.

Коли буде кооперація й вирозуміння між родичами, а до того ще й вирозуміння до дитини, то нема на світі причини чому та дитина не малаб вирости на дійсно розвинену умово людину, з широким світоглядом й симпатичністю до всіх людей.

Самодовіря

Нічого іншого в життю людини не може так причинитися до її упадку й душевної руїни як брак самодовіря, брак віри в свої власні сили. Серед українців цей брак самодовіря, головно в старшій ґенерації дуже замітний. Українець надто покірний і податливий і легко схилиться перед першим-ліпшим дурнем, який знає його покірність. Податливим треба бути, та до певної міри. Гнутися перед кожним це вже рабство, а кожний раб це людина, котра не знає своїх власних сил. Це сотворіння, яке виросло в постійній покірности, і не має довіря до себе. Причиною цього нещасливого стану є, розуміється, старокраєве поневолення й домашне виховання в наслідок того поневолення. Канадійське наше покоління вже зовсім інакше, як кожний бачить. Воно вже не буде гнутися перед ким будь і має більше довіря в себе. Це завдяки іншому вихованню. Прикмету самодовіря в людині треба ще з дитинства вщеплювати.

Мала дитина мусить мати любов своїх родичів, щоб вона могла розвивати в собі самодовіря. Коли дитина відчуває, що родичі її люблять, вона тоді має також почуття безпечности в домі, а маючи це, вона будує на тім свій характер, в який входить віра в свої власні сили, в самого себе. Чуючися незабезпеченим, дитина не може розвинути в собі самодовіря, бо вона кожного дня, кожної хвилі, сподіється якоїсь для себе катастрофи. Взагалі, коли дитина відчуває, що родичі її не люблять а може й не бажали її бачити на світі, вона не має забезпеки в дома. Декому може здаватися, що це так не є, та нехай хтось самий себе спитає як він почувається при праці де його інші робітники не люблять, а головно коли самий управитель не дуже любить його. В такім місци він завше почуває себе незабезпеченим і сподіється вдправлення кожного дня. Навпаки, коли людина знає, що управитель її любить і поважає, то вона тоді чується безпечною і може навіть краще працювати. Вона тоді набирає самодовіря. Те саме й з дитиною.

Для кожної дитини, так як і для дорослої людини, самодовіря зростає з попередних успіхів. Коли дитина щось виконає або щось зробить, а дістане за те похвалу й признання, це дає її більше віри в свої сили і здібність. Родичі це повинні добре памятати і давати дітям багато признання за всякі виконані ними річи Хайби часом та праця не була дуже добре зроблена, то більше корисним буде дати більше признання як критики. Часом треба звернути увагу дитині на її хиби, та з цим треба бути обережному і не пригноблювати її. За кожне добре діло треба дитині дати признання, бо на цім вона розвиває своє самодовіря.

В старім краю, де учителями були поляки, шкільна педаґоґіка була така ще назаднича, а до того була ще й явна ціль нищити самодовіря в українських школярах, так що пересічна українська дитина виростала в дусі пригноблення й рабства. Коли український хлопець-школярик зробив яку помилку в читанню, так польський учитель крикнув до нього: сідай, Іване, ти нездалий до книжки. Тобі не до школи а до ґралей! І наш Івась сідав, вбиваючи в своїм умі те, що він справді нездібний до науки. Оце була вбивча наука, вимірена вмисно для

будучої української ґенерації рабів. Нема кращого способу для витворення рабів як цим способом.

Не робімо такого тепер тут в Канаді. Не пригноблюймо наших дітей, не вбиваймо в них віри в свої власні сили й здібности, а навпаки — заохочуймо їх і підносімо їх на дусі. Витворюймо в них самодовіря.

Є всякі доми. Є доми, в котрих майже ніколи не можливо почути доброго слова і серіозної розмови, а завше всякі нісенітниці та нікчемні жарти. В такім домі дитина не виросте на поважну й серіозно думаючу людину. Через те вона не може здобути й самодовіря. В домі треба мати й гумор, та в нім повинен бути трохи серіозний настрій, поважний. Такий настрій витворює в дитині повагу до родичів і до самодовіря.

Дитина виростає з цілковитої залежности від родичів до стану цілковитої незалежности. Процес переходу з одного стану в другий є звичайно довгий і трудний. Це вік дитинства. Родичам треба це памятати і не спинювати того процесу, того розвитку. Не добре розказувати дитині що й як вона має робити в найменших подробицях. Нехай вона вчиться з власного життєвого досвіду і нехай вчиться бути незалежною постепенно. Бачимо нераз случаї де родичі так свого сина любили, що прямо робили для нього все. Він був цілковито залежний від них і не навчився жити власним життям та полягати на свої власні сили. Коли він остався без родичів або пішов на своє, тоді такий син пропадає в своїй безрадности. Він не може дати собі ради в нічім, бо він не навчився з молоду бути незалежним. Це є дуже важна в людськім життю лекція. Треба вміти полягати на власні сили й мати довіря до себе самого. Отже родичі не роблять своїм дітям дуже великої користи коли надто піклуються ними. Нехай дитина вчиться „керувати своїм власним кораблем." Це додасть її самодовіря і вона буде успішною в своїм життю.

Дитина не повинна вчитися залежати від родичів відносно всяких рішень і порад. Треба давати її поради дуже часто, та нехай вона частинно сама собі робить рішення.

Родичі не повинні бути дуже змінчивими в своїм відношенню до своїх дітей і не повинні бути одної хвилини надто ласкавими а другої хвилини лютими до безтями через найменший прогріх. Ніщо інше так не підкопує довіря дитини до них і до самої себе як таке хвилювання і змінчивість сентиментів.

Як дитина тратить самодовіря

Діти дуже скоро зауважують найменше непорозуміння між родичами. Так скоро як вони це запримічують, вони починають побоюватися за свою власну забезпеку в дома і тратять довіря до родичів і до самих себе. Дитина набирає найбільше самодовіря в домі, в котрім нема сварок або непорозумінь. Отже всякі ріжниці між батьком і матірю повинні бути вирівнані в лагідний і спокійний спосіб, задля їх дітей.

Навіть ще коли дитина вчиться говорити і мало розуміє з того що вона чує в розмовах в домі, вона дуже багато здогадується. Трошки пізніше вона вже розуміє досить багато з того що говориться в дома. Часто родичі говорять про свою дитину та нерозважно журяться нею. Журяться та пробують розвязувати проблеми своєї дитини. Чуючи це, дитина починає думати, що вона справді мусить бути дуже безрадною і злою, коли нею родичі так журяться. Це підриває її довіря до самого себе, і вона починає думати, що вона нездібна до нічого. Отже не добре говорити про проблеми дитини перед нею. Треба це робити тоді коли її там нема. Нехай вона не чує того що про неї говориться. А про проблеми дитини треба поговорити таки з нею самою.

Надто багато піклування дитиною підкопує її самодовіря. Є родичі, які не свідомі того, і думають, що будуть її стерегти кожної хвилинки і на кожнім кроці заопікуватися нею. Це відбирає дитині нагоду навчитися поводитися самостійно і робить її залежну від опіки когось іншого.

Та не добре також лишити дитину зовсім саму для себе і не давати її жадної заопіки. В такім окруженню вона може витворити в собі поняття, що про неї ніхто не дбає, а це спричинить втрату самодовіря. Треба, отже, давати її поради і т. п., але не забагато.

Не добре є ставити завеликі вимоги в поведенню дитини. Не можна сподіватися, щоб, скажімо, пять-літна дитина по-

водилася так як десять-літна або щось подібного. Поклавши зависокі й неможливі до виконання вимоги, родичі можуть тим способом витворити в дитині почуття нищости коли ці вимоги не будуть виконані. Коли людина, хочби й доросла, не може чогось виконати то вона уважає себе за нездібного і починає про себе думати нище. В деяких случаях такі зависокі вимоги витворюють навіть почуття злочинства.

Часом діти тратять довіря до самих себе коли постійно чують в дома, що говориться про їх убогість та недостатки. З таких розмов вони пічнуть думати, що вони гірші від других. Розуміється, що в кожнім домі про такі справи говориться, і воно нічого не шкодить коли не забагато таких розмов.

Забагато лаяння підкопує самодовіря дитини до дуже великої міри. Деколи треба посварити за злі вчинки або й вкарати, та не можна постійно дитину лаяти. Жадна дитина не є аж так поганою або злочинною, щоби на таке заслугувала. Краще заговорити до неї спокійно й щиро та вказати на її прогріхи замісць лаяти та понижувати її в своїй власній оцінці.

Не добре також уважати дитину за забавку в дома. Дитина забавкою не є. Вона є молоденька людина і має всі прикмети людини в мініятурі. Чим більше будеться її поважати як людину, тим більше вона на таку поважну людину виросте. А коли її будуть уважати за забавку то такою вона й буде, без самодовіря.

Як вже було сказано попередно, щоби витворювати самодовіря в дитині, потрібно давати її признання за добре виконані діла, головно коли вона виконає щось трудного. Нічого так не піднесе її на дусі як таке признання. Воно дасть її до зрозуміння, що вона має в собі здібности і що вона може поборювати свої власні проблєми без помочі інших людей.

Чесність

Дитина мусить навчитися з власного досвіду що таке особиста власність. Вона з роду того не розуміє. Для неї така річ як особиста власність зовсім не існує, цебто, що вона не розуміє, що ця річ належить до тої особи, та до тої особи, і т. д. Для неї все одно. Вона буде брати річи своєї сестри або свого брата без найменшого вагання, уважаючи, що це все одно. Навіть часом і старші діти не розуміють вповні що є така річ як власність, і що кожна особа має річи, які належуть лише до неї а не до кого іншого. Оце є найбільшою причиною нечесности як між дітьми так і між старшими. Дитина, котра добре розуміє, що річи належуть до осіб, не буде брати тих річей, які до неї не належуть. Лише ті діти це роблять, які не розуміють вповні засади особистої власности.

Щоби навчити дітей шанувати річи других людей, треба, щоби вони мали свої власні річи, свій власний якийсь маєток. Нехай дитина має свої власні забавки, свої власні книжки і т. п. Шануючи їх, вона рівночасно вчиться шанувати й річи інших осіб, а це лекція в чесности. Не зашкодить мати дитині й свої власні гроші, хочби й в найменших сумах. Хай вона вчиться, що треба шанувати всякий маєток, і свій і чужий.

Причини Нечесности

Майже кожна мала дитина часто бере для себе річи, які до неї не належуть, цебто краде їх. Це є явище досить звичайне між ними. Буває це в домах, де діти поповняють дрібну крадіж в своїх братчиків або сестер, а також багато случаїв крадіжі є в шкільних клясах. Про це докладно знає кожний учитель. Головними причинами такої нечесности в дітях є ось такі:

1. Коли дитина має дуже мало своїх власних річей і забавок, чи там шкільних потреб, вона буде спокушена на забрання своїх потреб від інших дітей. Родичі повинні подбати о те, щоби їх дитина мала все що її потрібне, то тоді не буде спокуси присвоювати річей від інших.

2. Коли нерозважні й недумаючі родичі підкуплюють дитину грішми для того, щоби вона щось зробила, то вона з часом так привикне до того грошевого винагородження, що коли її не дасться грошей, то вона сама себе винагородить. Це буде вже те саме що крадіж. Декотрі родичі кажуть дитині: будеш добрим хлопчиком, то дам тобі пять центів. Пізніше, коли той хлопчик уважає, що він був добрий, а не був винагороджений, він буде пробувати самий собі заплатити за свою добрість.

3. Коли дитина не привикла попрацю-

Танцюристки в ґрупі танцюристів Д. Чутра.

вати або потрудитися для того, щоби щось вартісного здобути, то вона буде склонна піти по лінії найменшого опору і взяти потрібну її річ без жадного труду від когось іншого. Отже треба дитину ще з малку вчити працьовитости й того, що для здобуття чогось вартісного треба попрацювати, потрудитися, а не брати готове.

4. Часом дитина може бути склонна до крадіжі з тої причини, що вона не має досить розривки. Маленька крадіж дасть її душевної сензації й розривки, з якої вона буде мати деяку сатисфакцію.

5. Почуття вищости може також бути причиною нечесности або крадіжі. Коли дитина бачить, що ось та друга дитина має так багато забавок, а вона не має їх, вона почувається нишою, а це дразнить її. Отже щоб вирівнати свої почуття, вона береться на присвоєння забавок в незаконний спосіб.

Оці зауваги можуть декому являтися маловажними, однак вони правдиві. Кожний случай нечесности, чи то говорення неправди чи крадіж, повинен бути докладно простудіюваний, і над ним треба застановитися та провірити причину. Провіривши причину, треба усунути її для того, щоби такі случаї більше не повторялися. Сама нерозважна кара в багатьох случаях не поправить справи, а навпаки, погіршує її, бо дитина почувається потрактованою несправедливо, а це додасть ще більше до її комплексів.

Охота Помагати Другим

Є діти, які з охотою будуть помагати батькови або мамі, а є такі, котрі не хочуть того робити. Охота помагати другим людям є важною прикметою в людськім життю, і тому треба дітей наклонювати до того ще з малку.

Діти вчаться помагати другим ще в тім віці коли вони бавляться разом. В кожній забавці мусить бути якась міра ко-

операції, бо без неї не можливо забавлятися. Отож тут якраз діти вчаться кооперації й помагати другим.

Коли мама в дома хоче навчити свою доню або синка помагати, вона має робити це в лагідний спосіб — не сильним приказом з гори, але просьбою. Коли дитина буде почуватися змушеною помагати мамі, вона буде ту поміч ненавидіти й буде пробувати викрутитися з неї всякими способами, навіть і брехнею. Та коли вона любить помагати мамі, і робить це з охотою, то це так як воно повинно бути. Всяка поміч, чи то між дітьми чи то між дорослими людьми, повинна виходити невимушеною, з почуття милосердя або з почуття обовязку.

Щоби дитина любила помагати родичам, вона мусить перш всего любити своїх родичів. А це вже залежить найбільше від самих таки родичів. Жадна дитина не відкажеться дати своєї помочі людині, яку вона поважає й любить. Тут треба брати під увагу й цей важний факт, що за всяку поміч треба дати відповідний вислів вдячности. Без цеї вдячности охота помагати дуже скоро зникне.

Та не треба забувати також і того, що дитина вчиться найбільше з примірів старших. Коли вона бачить, що в дома старші одні другим помагають, то й вона буде те саме наслідувати. В домі повинна бути гарна й примірна кооперація всіх членів родини, то тоді й молодші діти навчаться кооперації. Де того нема, то там кара й лайка не багато поможуть, щоби дитина навчилася помагати другим.

Ще одним дуже важним чинником в цій справі є те, що діти повинні відчувати якесь привязання до свого дому й цілого маєтку. Є доми, де того нема, і там кожний ходить наоколо господарства наче оглядає його на купно, і пробує зробити якнайменше роботи — „нехай робить хтось інший, не я.” Де таке є, там щось бракує. Це не є природна домашна атмосфера. Кожна родина повинна відчувати, що їх дім представляє якусь цілість, і що весь маєток належить до неї, і треба одні другим помагати для загального добра й користи.

Правдомовність

Загально уважається правдомовність за одну з найважніших і найбільше шляхотних прикмет людини. Та не всі навіть і дорослі люди можуть приписати собі цю прикмету за свою. Дехто говорить більше правди а дехто менше. Це найбільше залежить від того як людина була вихована з молоду.

Якіж впливи ділають на вщеплення правдомовности в дітях? Чому в декотрих дітях тяжко вщепити її? Таких впливів є кілька.

Перше — правдомовність є нерозлучною з довірям. Там де є повне довіря між родичами й дітьми, там не буде багато неправдивих висловів. Іншими словами, коли діти мають повне довіря в родичів а родичі мають повне довіря до своїх дітей, то там не буде потреби на неправдомовність. В таких случаях дитина не буде боятися сказати правду, бо вона певна, що батько чи мати зрозуміє її положення. Де того довіря й гарного відношення між родичами й дітьми нема, там буде багато потреби на неправду, задля оправдання себе в злих вчинках.

Друге — коли дитина зачинає вчитися говорити, перед нею отворяється світ всяких уяв. Дитина дійсно живе в іншім світі як старші люди. Для неї все виглядає інакше. Навіть забавки та образки в книжках для неї представляються живими сотворіннями. Отже в такій порі віку дитини, дуже легко перейти на говорення неправдивих річей з зовсім природної причини — вона дивиться на життя й світ через свою велику уяву. В случаях неправдивости дитини в молодім віці не можна брати її це надто серіозно. Вона не є зовсім свідомою того, що вона сказала щось неправдивого. Однак, до около семого-осьмого року дитина вже повинна зрозуміти що таке правда а що неправда.

Трете — родичі й всі старші повинні до дітей говорити лише правду. В цім грішать дуже багато родичів тим, що уважають дитину за сотворіння, до якого можна всячину говорити бо вона нічого не розуміє. Питається дитина якесь серіозне для неї питання — нерозважний батько або мати скаже її щось таке, що не є правдою, лише на те, щоби спричинити сміх або замішання. Як сміх це дуже добре, але цим ніхто ніколи не навчить дитину говорити правду.

Нехай кожна мати постановить собі, що від тепер ніколи не буде дитину задурювати, думаючи, що це буде завжди

вдаватися. Дитина розуміє багато більше як пересічна людина собі думає. Треба бути осторожному в тім що до неї говориться. Ось мати йде до сусідки а дитина також хоче й~и. Щоби відмовити її від того, мати каже дитині, що щось її принесе. Коли прийшла назад, не принесла дитині нічого. Дитина почувається розчарованою і обдуреною. Таке повториться кілька разів, дитина зрозуміє, що то можна когось в такий спосіб обдурювати — говоренням неправди. Від тоді й вона буде пробувати те саме роби-и, і в такий спосіб вчиться вона говорити неправду. А хто винен за це? Ніхто як сама таки мати, через свою нерозважність.

Можнаб сміло сказати, що ніхто так багато не вчить дітей говорити неправду як самі таки родичі та старші люди. Це вони роблять, розуміється, несвідомо. А треба бути під цим зглядом свідомим, і уважати на те що до дитини говориться. На всі її питання треба відповідати серіозно, не з кпинами, як це багато наших старенських бабунь роблять, і треба відповідати по правді.

Багато дітей вчаться говорити неправду через свій страх перед родичами за малі прогріхи. Родичам треба бути з дітьми справедливими, то тоді дитина не буде мати потреби викручуватися і не буде вчитися говорити неправду.

Коли приглянемося близько до справи говорення дітьми або й старшими неправди, то побачимо, що причиною є — оправдання себе в злих вчинках. Зробить людина або дитина щось злого, а хоче оминути кари, береться на штуку викручуваннямся. Пробує оправдати себе неправдими викрутасами. Це можнаб також назвати страхом перед авторитетом.

Як заохочувати до правдомовности

Замало лише карати за говорення неправди. Треба бути більше позитивним а менше неґативним у вихованню дітей. Треба заохочувати їх до говорення правди, а тоді це буде автоматично знеохотою до говорення неправди.

1. Родичі повинні завжди дітям представляти ріжницю між правдою і неправдою. Це можна робити ілюстраціями.

2. За говорення правди треба надгороджувати тим, що не буде кари тілесної. Тяжка кара за малі прогріхи лише збільшує в дитині потребу говорити неправду.

3. Коли дитина зробила щось злого, треба питати її радше питанням — **чому** ти то зробила? замість **чи** ти то зробила?

4. Треба в такий спосіб родичам поводитися, щоби дитина скористала з говорення правди більше як вона втратила.

5. Ніколи не можна дитину намовляти до говорення правди і обіцяти її, що карана не буде, а так скоро як вона призналася, тоді карати її. Після такого заскочення вона буде на слідуючи раз уважати, щоби не признатися.

Надгорода і Кара

Здається, що ніщо так не може направити або скривити характеру дитини як надгороди і кари. Коли їх вділюється правильно то можна виховати дитину на добру людину, але можна ними й зовсім скривити характер. Отже треба дуже добре зрозуміти вплив надгороди й кари на характер дитини.

Чому треба карати дитину? Чи для то-

го, щоби лише, як кажуть, зігнати свою злість, чи для того, щоби направити дитину на правильну дорогу? Нема питання, що кара повинна бути давана лише для направлення, а ніколи для зігнання своєї злости. Дитину треба карати лише для того, щоби помогти її вернути на правильну дорогу коли вона з неї зійшла. Та тут треба памятати, що ціль кари має бути для того, щоби дитина могла в будуччині сама собою краще повести, цебто для самодисципліни.

Не можна дитини карати за що будь, головно за зовсім природні помилки, з яких вона сама вчиться і без кари.

Кара ніколи не повинна вбивати в дитині цікавости або самопошани. Часом є случаї, що дитина зробить щось злого лише тому, що вона хоче щось навчитися, а карання її за це вбє її заінтересованість.

Дуже часто діти дістають кару в наслідок своїх власних проступків. Ось приміром, хлопчик бавиться огнем і впікся. Це добре, бо він вже сам себе покарав і на будуче буде памятати, що огнем бавитися небезпечно. Тут вже не потрібно його більше карати.

Дуже важним є те, що завжди треба дитині сказати за що її карається. Вона має право це знати. Представте собі, що вас, родичів, покарали в суді і ви навіть не знаєте за що. Так само відчувається і дитина. Карати дитину і не казати її за що є не справедливим і витворить в неї почуття непевности. Вона буде відчувати, що вона ніколи не є забезпеченою від кари навіть тоді коли вона поступає правильно.

Треба уважати в тім як забагато карається. В каранню треба мати міру і не карати з самої злости, без міри. Безмірне, сполучене з великою злістю карання витворить в дитині ненависть, революційність, почуття нищости або навіть і переполох, а разом з тим і пригноблення душевне. Отже це є небажане і небезпечне.

З другої сторони, дитина, яка не карана, може бути гіршою від надто караної. Така дитина виростає на людину, котра не буде розуміти життя в світі. Вона буде робити що лише її забагнеться, зле чи добре, а цим далеко не зайде. Некарана в дитинстві людина є свавільна, непокірна і неповиновна законам. Така людина буде в світі бідити і немало терпіти. Карання в дитинстві дає до зрозуміння, що в життю треба бути послушним і повиновним законам, шанувати права других людей і т. п. Некарана в дитинстві людина буде мати якраз противні поняття. Нема нічого гіршого як пещена дитина.

В дуже багатьох случаях замісць карати за злі вчинки можна надгороджувати за добрі, і це буде більше корисним. Наприклір, замісць карати дитину за те, що вона непослушна, надгороджувати її за послушність. Цим способом вона навчиться бути послушною скорше як за кару. Однак з надгородами треба бути дуже осторожному, бо забагато їх також скривить характер, і дитина привчиться робити добро і бути чемною лише за надгороду. Є й такі случаї. Отже надгороджувати треба не за ті діла, котрі дитина повинна в щоденнім життю виконувати, а за щось надзвичайного. Ніколи не можна привчити дитину бути доброю лише за надгородою.

Недобрі кари

Не добре грозити карою і її не виконати. Коли кажеться дитині, що вона буде караною за якесь недобре діло, то треба дотримати слова. Те саме й з надгородою.

Надто болюча тілесна кара, запертя в темній кімнаті і страшення „буґіменом" не є добрі кари.

Поставлення дитини до ліжка за кару не є добре для дитини коли вона не є змученою, бо вона там робиться нетерпеливою а навіть і лінивою.

Ніколи не можна карати голодом. Дитина мусить їсти.

Забагато сварення або лайки, а також і кепкування не є добре.

Траскання по лиці не є доброю карою. На це є ліпше місце.

Відібрання привілеєв або недавання спеціяльних трактувань є добрими карами.

Коли дитина своїм злим поведенням спричинила якусь шкоду, то найліпшою для неї карою буде те, що вона має те направити.

Коли дитина повелася дуже самолюбно або шкідливо супроти других людей або дітей, найліпше її відділити окремо

на якийсь час, кажучи її, що так з людьми поводитися не можна.

За недобре трактування других дітей, конечно дати дитині до зрозуміння, що вона сама такого трактування не любилаб. Можна це доказати її, даючи її таке саме трактування.

Не добре завдати таку кару, через яку дитина навчиться ненавидіти щось доброго. Приміром, не добре карати її тим, що має навчитися на память якийсь вірш, бо тим вона зненавидить всякі вірші. Нехай вона зненавиджує те, що вона неповинна робити, а не те, що повинна любити. Під цим зглядом треба бути уважним в завдаванню кари.

Всяка кара є доброю коли вона направляє на правильну дорогу і дійсно виховує добрий характер, але коли вона така, що витворює почуття нищости, страх, ненависть і т. п., то вона не є відповідною.

Страх

Довголітні студії й досліди доказали, що дитина має з народження лише два страхи — страх голосних звуків і страх непіклування родичами. Всі інші страхи дитина вчиться й набуває в життю.

Витворивши в собі страх одної річи або явища, дитина може почати боятися й інших річей або явищ. На примір, коли вона набере страху собаки через його голосне гавкання або через вкушення дитини, то тоді вона буде боятися не лише тої одної собаки але всіх собак, а то й всіх інших подібних звірят. Другий примір: коли дитина з якоїсь причини настрашиться води в купелі, то вона може через довгий час або й через ціле життя боятися води, що називаємо гидрофобією.

Діти дуже скоро запримічують страх в старших людях. Зауваживши це, вони самі майже автоматично починають боятися. Тому то в присутности дітей не треба ніколи виявляти страху, не показувати з себе боягуза. Це не добре впливає на дітей, а також підриває їх довіря до тої старшої особи.

Дуже часто треба дитині пояснити про таку річ, якої вона боїться. Вона боїться її бо не розуміє що це є. Пояснивши, що нема причини боятися, дитина буде тоді не боятися.

Правдою є, що дитина повинна виростати відважною, однак не добре булоб, щоби вона не боялася таки нічого. Вона повинна мати страх перед дечим таким, яке може заподіяти її велике покалічення або шкоду. На примір, дитина повинна уважати в забавці з звірятами, головно з собаками, бо не всі вони є забавні. Те саме з забавкою з котами. Дитина повинна мати страх перед ходженням свобідно по вулицях в місті, бо це небезпечно. Повинна вона також уважати з іншими річами, такими як острі знаряди. Після першого року віку дитина не повинна бути надто відважною в діланню з невідомими її покищо явищами та річами. Ліпше вчити її бути обережною, бо це вона мусить запамятати на ціле своє життя — бути завжди обережною.

Не треба казати дітям, щоби вони боялися темноти в хаті або в кімнаті. Це не добре з тої причини, що коли вона навчиться боятися темноти, тоді вона не піде ніколи в ночі на двір або в темну кімнату навіть колиб її треба було конечно туди піти. Хай дитина вчиться боятися тих річей, які можуть заподіяти її якусь шкоду, а не тих, які її ніколи не пошкодять.

Страх болю від ран є природний. Це сама таки природа дала людині цей пострах задля її власної безпеки та самозбереження. Однак не добре надто багато уваги звертати на це. Коли дитина десь трошки зраниться або вріжеться ножем, як це дуже часто трапляється в кожнім домі, то не треба мамі або батькови виявляти страху, бо тоді дитина буде ще багато більше боятися. Як дитина скалічеться, хочби навіть і трохи серіозно, то родичам найкраще задержати свою холоднокровність і не показувати свого страху або заклопотання. Трактувати справу начеб нічого страшного не сталося, замастити й завинути рану, потішити, погладити по голові й сказати хай йде дальше бавитися. Хай лише мама крикне з переполоху, то дитина тоді попаде прямо в розпуку й буде верещати начеб її хто різав. Пощо до такого доводити, і тим витворювати непотрібний страх в дитині?

Знаємо з історії, що лише ті люди здобули для себе славу а для людства багато користи, котрі не мали страху перед незнаним. Ось на примір візьмімо славних вояків, борців, гетьманів, ґенералів. Завдяки їх відважности здобувано міста, столиці, кріпости, завоюванано

держави, поборено ворогів. Завдяки відважности Колюмбуса відкрито Америку. Він не боявся відпливати далеко з незнане йому море і шукати дороги до Індії. А в тих часах кораблі були не такі як теперішні. Вони були маленькі і треба було вітру для них. Колиб не багато оттаких відважних людей в минувшині, то людство не булоб сьогодні таким як воно є.

Отже в дітях треба вщеплювати відвагу, а не страх перед всім. Розуміється, що треба вчити їх обережности та хай вони будуть відважні. Нехай вони не вчаться боятися того, яке не є небезпечне. Нехай вони не вчаться бути боягузами, бо з них ніколи не будуть люди.

Страх ділає дуже шкідливо на мягких душах дітей. Коли вони будуть загально боязливі то це буде здержувати їх у всім, навіть і в шкільній науці.

Впертість

Причини. — Дуже часто старші люди говорять про впертість дитини, і дивуються чому то вона така вперта. На це, так як і всі інші прикмети, є певні причини.

Дитина може бути вперта тому, що **хтось з старших,** в більшости случаїв таки самі родичі, поводяться з нею в такий спосіб, що понижують або пригноблюють її, або часом вимагають від неї забагато. В таких случаях дитина буде впертою лише тому, що вона мусить боронитися. Ця впертість, отже, є нічим іншим як лише обороненням себе. А знаємо, що всяка оборона, чи то з сторони дитини чи навіть і старших людей, звичайно є завжди впертою.

Часом дитина перемучена або зіритована і її тоді легше сказати „я не хочу" замість „я не можу." Нерозважні родичі уважають такий спротив за неслушну впертість. В таких случаях треба дитину зрозуміти.

Дитина може бути невдоволеною сама з себе, і щоби це почуття закривати, зачіпає других дітей або старших і виявляє прикмети впертости. Треба такі случаї також зрозуміти.

Коли дитина бачить, що між батьком і матірю нема доброго порозуміння і що вони не вміють кооперувати відносно неї, тоді вона може чутися склонною використувати такі хвилі для себе і показувати свою впертість.

Дуже важне відносно впертости в дітей є це, що часто родичі карають їх несправедливо або без пояснення їм чому їх карається і за що. В таких случаях дитина почувається трактованою несправедливо, жорстоко, і вона буде витворювати в собі впертість як реакцію проти тої несправедливости. Ця реакція в дійсности є нічим іншим як самообороною. Тому то конечно поводитися з дитиною завжди справедливо і по приятельськи, а не уважати її за сотворіння, над яким можна коли будь знущатися та зганяти свою злість. Цим витвориться в дитині таки багато впертости, бо вона мусить ставати в своїй власній обороні.

Лише ті діти є надто впертими, котрі трактовані несправедливо й злісно.

Як ділати з впертістю. — Коли дитина вже є впертою, то треба знати як з нею поводитися, щоби ту впертість постепенно усувати. Дуже мильно є поступати з впертою дитиною по впертому. Треба в такім случаю не впертости але лагідности й вирозуміння. Чим з більшою впертістю вперту дитину буде трактуватися, тим більше впертою вона буде ставати. Замість того треба похвалювати її за кожний вияв послуху і кооперації, а на впертість звертати менше уваги.

Коли приказується дитині щось виконати, таке приміром як йти спати, а вона ставить впертий опір, то не можна трактувати її з ще більшою впертістю, бо це викликує в ній антаґонізм. Треба в тих хвилях лагідно переломити її і таки подбати о те, щоби вона пішла спати. Повторити це кілька разів, і тоді не повинно бути вже клопоту з ставленням дитини до спання. В такий самий спосіб можна поступити в інших случаях. З часом дитина зрозуміє і привчиться до того, щоби йти спати в один час і не буде в ній витворюватися впертість. Та треба памятати на одне — не добре позволяти на довгу суперечку, в якій дитина пробує переконати матір, що вона ще не повинна йти спати. Треба бути лагідному але рішучому.

Та дитина, яка є аж надто послушною до тої міри, що виконує кожний наказ, хочби й вибагливий, на самий мах пальця, не буде успішною в своїм життю. Це вже навіть не є послухом, але прямо рабством. Таку людину в світі кожний використовує і кожний нею поштуркує.

Не добре позволити впертій дитині виграти справу своєю впертістю. Раз вона пізнає, що цим способом вона може здобути те що хоче, то тоді вже завжди буде в такий спосіб пробувати виграти свою справу. А це буде вже впертістю. Треба, як вже згадано попередно, поступати справедливо й льоґічно, так щоби дитина не мала потреби вживати своєї впертости для здобуття своєї цілі.

Досконалість

Лише ті люди можуть бути спішними в своїм життю, котрі мають звичай виконувати свою роботу або завдання досконало, а не от так щоби лише збутися їх. Треба вже з дитинства дитину призвичаювати до тої досконалости. Коли вона має щось робити, то треба доглянути, щоби вона зробила його якнайліпше. Можна це виробляти в той спосіб, щоб вимагати повторення задачі аж доки вона не виконана в якнайкращий спосіб. Тоді дати дитині признання й похвалу. Розуміється, що від малих дітей не булоб добре вимагати виконання задач в такій мірі досконалости як це можна вимагати від старших дітей. Треба брати під увагу вік і здібність дитини.

Жорстокість

Часом бачимо як малі діти прямо любуються немилосердним катуванням на смерть малих звіряток або комах. Дивуємося чому вони це роблять і що їх до такої жорстокости спонукує. Причиною цього є нічого іншого як лише цікавість, зовсім природна малим дітям. Відриваючи крилця комасі, дитина цікава знати що станеться з тою комашкою, і що вона буде робити без крил. Про біль сотворіння вона не має навіть і поняття.

Природним інстинктом є домінувати над другими людьми. Декотрі діти та й старші мають більше того інстинкту, а декотрі менше. Ті, котрі мають сильний інстинкт домінування, часто можуть бути й жорстокими для того, щоби над другими домінувати. Отже оце бажання домінації є одною причиною жорстокости.

Як здобув велику силу такий чоловік як Ґітлер? Чи не через свою жорстокість над всіми своїми противниками? Так.

Мирось Лехів, балетовий танцюрист і скрипак. Довший час виступав в ґрупі широко відомій на континенті танцюристів.

Те саме й з іншими диктаторами. Всі вони задля здобуття й задержання своєї сили мусіли бути жорстокими відносно своїх противників.

В декотрих дітях також є ця прикмета домінування. Отже тому вони є жорстокими. Та є на це й інші причини.

Часом дитина може бути немилосердною до других через свою заздрість. Щоби усунути причину тої заздрости, вона пускається на шлях жорстокости і поборює тих, які стоять її на дорозі. Це буває в дітях, які мають більше розвинений інстинкт сильного характеру. Надто покірні діти того не проявляють. Вони покоряються всему.

Декотрі діти можуть бути жорстокими через наслідування родичів або старших людей. У всякім случаю кожна жорстока дитина не є вповні свідомою болю своєї жертви.

Сама фізична кара не завжди викорінить прикмету жорстокости. Треба вчити таку дитину вирозумілости й свідомости болю жертви, звертаючи її увагу на те, що вона не любилаб такого самого трактування від іншої особи.

Заздрість

Заздрість витворюється навіть і в дуже маленьких дітях. Ось, приміром, є одна дитина в родині. Вона має всю увагу родичів та інших членів родини. Появляється друга дитина, і вже майже вся головна увага звернена на неї. Тоді старша дитина почувається полишеною, забутою, відкиненою, і це викликує в неї почуття заздрости. Вона може піти навіть так далеко, що пічне ненавидіти свою сестричку або братчика. От вже й заздрість.

Великою причиною заздрости в родині може бути неоднакове трактування родичами всіх дітей. Хай лише вони покажуть більше прихильности або любови одній дитині, то вже всі другі будуть заздрісними. Родичі повинні, отже, трактувати всіх дітей рівно й однаково.

Таке може бути й в школі коли учитель ставить котрусь одну дитину за взірець для всіх інших. В таких случаях майже ціла кляса може заздрити тій одній дитині.

В тій родині де має прийти на світ новий член, добре вже наперед приготовити других дітей до того. Можна поробити зарядження з другими дітьми, що вони будуть мати нагоду доглядати малого свого братчика або сестричку в такий то а такий час, або щось подібного так, щоби вони не відчували, що поява нового члена родини не буде відбиранням їх привілеїв.

Карання за заздрість не поможе а лише погіршить справу. Це викличе в дитині ще більше психольоґічних комплікацій. Краще пробувати усувати причини тої заздрости.

Коли причиною заздрости є якісь фізичні недомагання, такі як неспосібність в забавах з другими дітьми або щось подібного, то в таких случаях треба бути для такої дитини дуже симпатичним і приятельським, щоби вона відчувала, що вона не полишена й відкинена всіми.

Коли дитина заздрісна, що вона не має тих забавок що другі діти, то треба постаратися для неї таких забавок, щоби вона не мала причини бути заздрісною або почуватися гіршою від інших дітей. В случаю, що родичі з якоїсь причини не можуть цього зробити, треба пояснити дитині чому вона не може мати того що другі діти, а не карати її.

М. Г. Гикавий.

Походження Назв Американських Стейтів

Половина назв стейтів в Америці виводить свій початок від первісних жителів того краю, індіян. І так, Алябама значить — „я прочищую землю," Аляска в мові ескімосів означає „великий край"; Арізона — „край, де мало джерел"; Коннектікат — „край довгої ріки"; Айдаго — „світло на горах"; Ілліной — „ріка людей"; Айова — „сплячі голови"; Кентокі — „рай завтрішного дня"; Мессечусетс — „країна великих горбів"; Мішіґен — „велике озеро"; Міннесота — „захмарена вода"; Місісіпі — „рибна ріка"; Небраска — „широка ріка"; Дакота — „Союз приятелів"; Огайо — в мові Ірокоїв значить — „великий"; Оклагома — „край червоного народу"; Теннессі — „крива ложка"; Тексас — „край союзників"; Вайовмінґ — „країна гір і долин"; Юта, Вісконсін, Мізурі, Кензас, Аркенсо — це імена індіянських племен.

Багато назв бере свій початок від еспанських завойовників, які перші прийшли до Америки. Вони то й назвали Каліфорнію — „горячою печею," ріку і стейт Колорадо — червоними. Флорида — це скорочення з Пасква Флорида — Квітна Неділя тому, що перший еспанець Понс де Леон саме у квітну неділю 1542 р. відкрив цей край. Монтана це по еспанськи „гориста." Невада — „сніжи-

Джеспер Парк Лодж, в котрім є місце для 650 гостей, збудований з дерева з поблизьких лісів. Цілий лодж складається з одного центрального будинку, а від нього розходяться вулиці наоколо, здовж яких є хатки ріжних розмірів та форм. Вулиці є в формі півкола і тягнуться понад берег озера Бовверт. Поміж хатками є гарні мурави, а на них ясні цвіти й дерева. Лодж має вигляд гірської оселі.

ста," Ореґон — „край, де люди мають довгі вуха."

Інші назви взято з анґлійської і французької історії. „Дистрікт оф Коломбія" має свою назву від Колюмба, який відкрив Америку, стейт Вашінґтон називається так по начальнику американської революції. Делавер — по ґенералі Де Ля Вар; Пенсильвенія значить — лісистий край Пенна," цебто лорда, якому анґлійський король Карло II подарував цей край за довги, які він завинив був його батькови. Від жінки того короля, Марії, має свою назву стейт Меріленд; від королевої Єлисавети, яку сучасники називали „дівичою королевою" — вирджін, назвали стейт Вирджінію. Король Юрій II дав імя Джорджії; від французьких королів Луї і Карла назвали стейти Луізіяну й обі Каролайни.

Від князя Йорку назвали стейт Ню Йорк. Стейти Ню Гемпшер і Ню Джерсі мають свої імена від анґлійських провінцій, Мейн від повіту Мейн в Франції. Стейт Ровд Айленд має свою назву від острову Родос на Середземному Морю біля міста Смирни в Малій Азії, в Туреччині. Спершу назвали Ровд острів (айленд), на якому тепер стоїть містечко Нюпорт, а стейт називався „Плянтації Провіденс"; пізніше цю назву перенесли на весь стейт, хоч він не лежить на острові. Один стейт, а саме Вермант, має французьку назву, яка означує „зелені гори." Це імя надав тому стейтови дослідник Самуель де Шамплєн, коли прибув перший раз на озеро, яке тепер має його імя і побачив зелені горби того краю. Стейт Індіяна називається так від індіян, мешканців не лише того стейту, але колись цілої Америки.

Як в Гетьманщині Колись Бувало

Уривок з „Енеїди" І. Котляревського.*)

О музо, панночко парнаська!
Спустись до мене на часок:
Нехай твоя научить ласка,
Нехай твій шепче голосок,
Латинь к війні як знаряжалась,
Як армія їх набиралась,
Який порядок в війську був;
Всі опиши мундирі, збрую,
І казку мні скажи такую,
Якой іще ніхто не чув.

Бояри вмиг скомпонували
На аркуш маніхвест кругом,
По всіх повітах розіслали,
Щоб військо йшло під коругов;
Щоб голови всі обголяли,
Чуприни довгі оставляли,
А ус в півлокоть би тирчав;
Щоб сала і пшона набрали,
Щоб сухарів понапікали,
Щоб ложку, казанок всяк мав.

Все військо зараз розписали
По разним сотням, по полкам,
Полковників понаставляли,
Дали патенти сотникам.
По городам всяк полк назвався,
Вписали військо під ранжир;
По шапці всякий розличався,
Пошили сині всім жупани.
На спід же білі кантани,
Щоб був козак, а не мугир.

В полки людей розпреділивши,
І по кватирям розвели
І всіх, в мундирі нарядивши,
К присязі зараз привели.
На конях сотники финтили,
Хорунжі усики крутили,
Кабаку нюхав асаул;
Урядники з атаманами
Новими чванились шапками
І ратник всякий губу дув.

Так вічной памяти бувало
У нас в Гетьманщині колись,
Так просто військо, шикувало,
Не знавши: ‚стій не шевелись!"
Так славнії полки козацькі
Лубенський, гадяцький, полтавський
В шапках, було, як мак цвітуть.
Як грянуть, сотнями ударять,
Перед себе списи наставлять,
То мов мітлою все метуть.

*) В 1947 році мине 109 літ від смерти Івана Котляревського і 149 літ від року, коли (1798) появився його твір „Енеїда", який започаткував новітне українське письменство, бо був писаний народною мовою. В „Енеїді", в якій нібито описані пригоди троянського князя Енея і троянців, маємо справді опис українського побуту з часів козаччини та багато згадок з нашої історії. Одна така згадка, про гетьманщину, в наведенім уривку, де описаний набір „латинського" війська.

Не Осоромим Землі Української

Великанські державно - політичні пляни Святослава Завойовника.

Звістки про князювання наших перших князів черпають наші історики з Начального Літопису, який повстав десь в 11-ім століттю. Розуміється, що маючи тільки це одно писане історичне джерело, важко булоб устійнити історичні події, ствердити, що щось відбулося так, як сказано про те в літописі, бо невідомо, якими джерелами та якими звістками покористувався той, хто писав літопис: чи списував він те все з якихсь записок своїх і чужих, чи використував усні оповідання — про все те нічого докладного не знаємо.

Та всеж маємо змогу перевірити правдивість багато того, що написано в Початковому Літописі. А саме, про деякі події, як ось походи наших князів на чужі країни, маємо звістки і в чужих хроністів - літописців з тих часів. Ці чужі звістки часто зовсім погоджуються зі звістками нашого Літопису, а це дає нам підставу вірити, що коли про ті події наш літописець подав правдиві відомости, то й про інші події він звідомляв совісно, тобто згідно з тим, що справді знав і що перевірив чи що чув. Таким чином отой наш Начальний чи Початковий Літопис можна вважати достовірним бодай до деякої міри, джерелом до пізнання нашої історії з часів князювання перших князів.

Професор Грушевський був тої думки, що автор того Літопису покористувався між іншим також поемами про деякі історичні події, як ось воєнні походи князів чи й про самих князів. Правда, до наших часів не збереглася ні одна така поема з того часу, та всеж у Літописі є багато таких місць, про які можна думати, що це частина такої поеми переписана живцем абож зі змінами. Можна здогадуватися, що пишучи Літопис автор за кожен раз, коли доводилося писати про якусь подію, яка була оспівана поемою, наводив цю поему так само як це робиться й сьогодні, але не зазначував звідки він це бере.

Густо перетикане такими уривками поеми чи й більше поем в Початковому Літописі оповідання про князя Святослава Завойовника. Це оповідання кінчиться звісткою про смерть Святослава в бою з печенігами. Сказано там, що печеніги, вбивши Святослава, зробили з його черепа чашу, з якої пили. Цю чашу довгі часи переховували в скарбі печенізьких князів і вживали примовляючи: „Який цей чоловік був, котрого це череп, такий нехай буде і той, який родиться від нас". Цими словами літописець хотів підкреслити, що печеніги, хоч і перемогли та вбили Святослава, високо цінили хоробрість і сміливість нашого князя, а їх князі бажали собі, щоб їх потомки були такі, як той руський князь.

У томуж самому оповіданню про чашу зі Святославового черепа сказано, що на чаші був напис: „Чюжих ища, своя погуби", тобто: „чужого шукаючи, своє втратив". Та як там воно не булоб, чи справді печеніги зробили чашу зі Святославого черепа і чи на тій чаші був такий напис — це менше важне. За теж важніше тут те, що згадка про той напис у Літописі вказує на те, що це є вислів критичного відношення до Святославової політики. Це свого роду докір князеви, що він, мовляв, не пильнував своєї держави, але ходив походами в чужі сторони аж наложив головою. Напевно не було це становище цілого народу чи хочби широких кол, бо якби було так, то хто зна, чи Святослав бувби пускався у такі далекі походи. Треба здогадуватися, що в Києві було тоді, так сказатиб, — дві політичні ґрупи: одна стояла на становищі Святослава, а друга радше булаб бачила Святослава постійно в Києві та хотіла, щоб він сам особисто пильнував і доглядав державних справ.

Про існування тієї другої політичної ґрупи, котра не погоджувалася з політикою Святослава, свідчать записані в Літописі докірливі слова київських послів до Святослава, як він був в Болгарії. Тоді печеніги обступили Київ, а кияни пі-

слали послів до Святослава зі словами: „Ти, княже, чужої землі шукаєш і пильнуєш, а свою ти лишив. Малощо не забрали нас печеніги, і матір твою і твоїх дітей. Як не прийдеш і не оброниш нас, то знову нас візьмуть. Хіба не жаль тобі твоєї батьківщини і старої матери і твоїх дітей?”

Можна здогадуватися, що та політична ґрупа була досить велика і складалася з бояр, та що з їх думкою погоджувалася і Святославова мати, княгиня Ольга, що княжила в імені свого сина. Коли Святослав на прохання киян прийшов з Болгарії, прогнав печенігів і знову вибирався в похід, стали його просити мати і бояри, щоб він залишився в Києві та пильнував своєї держави. Але — каже Літопис — „Сказав Святослав до своєї Матери і до своїх бояр: „Не любо мені бути в Києві, хочу жити в Переяславці над Дунаєм”. Упросили його, щоб він залишився бодай поховати матір, яка саме смертельно занедужала. Святослав залишився, поховав матір, упорядкував справи князювання своїх синів і пішов в друге на Болгарію.

Чим кермувалась ота політична ґрупа, яка була проти походу Святослава на Болгарію? Можливо, що вона краще від Святослава здавала собі справу з печенізької загрози і тому стояла на становищі, що треба енерґійно взятися до боротьби з ордою, що Святослав нехтував. З другогож боку невиключене, що та ґрупа не вірила в які будь успіхи, так сказатиб балканської політики Святослава і, як потім показалося, її думка була правильна, бо справді та балканська політика покінчилася повною невдачею.

Щож спонукало Святослава вести саме таку політику, не вважаючи на відраджування матери та великої, чи хочби й невеликої, частини бояр?

Тут великий вплив мала перш за все вдача самого князя. Літопис каже: „Коли князь Святослав виріс і став чоловіком, почав збирати багато хоробрих вояків, бо й сам був хоробрий і легкий, ходив як пард і багато воював. Не возив за собою возів ні казана, не варив мяса, але нарізавши тоненько чи конину, чи звірину, чи воловину, пік на вуглях і так їв; не мав і шатра, а підстиляв на спання конячу опону, а в голови сідло; такіж були й його вояки”.

Це наскрізь лицарсько - войовнича вдача, якої маємо у всесвітній історії багато зразків, вдача, яка не дозволяла Святославови сидіти дома, на одному місці, займатися внутрішно - державною працею. Та чи була це вдача звичайного вояка - авантурника? Ні! Маємо багато даних, на підставі яких можемо це питання з цілою певністю заперечити. Грецький історик Святославової війни з греками, Лев Діякон, у свойому описі стрічі Святослава з візантійським імператором Цимісхієм, наводить такі слова нашого князя: „Пропала слава, яка йшла за руським військом, яке не трудно відбивало сусідні народи та тримало в неволі цілі краї, не проливаючи крови — пропаде, як тепер так соромно поступимось ромеям. Від предків одідичили ми мужність; пригадаймож, якою непоборною до цих часів була руська сила й міцно биймось за своє спасення. То не наш звичай—втікачами йти до дому, але жити побідивши або славно вмерти, доказавши діла, як слід сміливим мужам.”

З цих слів ясно видно ті спонуки, що казали Святославови давати волю своїй войовничій вдачі: це було бажання слави для Руси і для руського війська зокрема, бажання надалі зберегти непоборність руської сили, бажання втримати й передати майбутним поколінням мужність одідичену від предків.

Слава Руси — це головний мотив політично - военної діяльности Святослава. Він це на кожному кроці підкреслює. І видно, що таким духом була перейнята й його дружина, ціла його армія. В найтяжчих і найскрутніших моментах, коли під напором переважаючих ворожих сил слабли руські вої, досить було згадати про славу Руської землі, щоб вої набрали нових сил і нової енерґії. І Святослав справді в останній біді вживає тієї заохоти: „Вже нам нема де подітись, волею чи неволею мусимо стати до бою, тож не осоромимо Руської землі, але поляжемо тут кістьми: однаково мертвому нема сорому, а як втічем, то тоді сором. Не побіжім-же, але станьмо міцно, і я піду вперед вас, а як поляже моя голова, тоді самі за себе промишляйте”.

Тут мимоходом треба підкреслити оту високолицарську рису нашого славного завойовника. „І я піду вперед вас!” У важких хвилинах він перший між своїм військом; байдуже, що його голова може полягти, він знає, що тільки його

особиста мужність може запалити цілу армію. Не диво, що дружина одноголосно відповіла: „Де твоя голова, князю, там і ми свої голови покладемо!" І настала — пише Літопис — січа велика, і зударилися полки, і обступили греки Русь, але Святослав переміг, а греки втікли". Під проводом такого полководця не могло інакше й бути.

Як розуміти те, що воюючи на всі боки Святослав дбав про те, щоб зберегти „славу Руси". В звязку з походами на Оку й Волгу, тобто на північних болгарів, на хозарів, ясів та касотів і вятичів, Літопис каже, що основним мотивом тих походів було — зміцнення Руської держави на сході, скріплення залежности від Києва земель на Оці й азовському побережжю.

Безумовно тим самим мотивом кермувався Святослав, коли йшов походом на Болгарію. Важко сказати, чи в свойому пляні розбудови Руської держави Святослав сам від себе задумав завоювати Болгарію та взагалі балканський півострів. Та всеж, коли цю думку піддала йому Візантія, він вхопився за неї руками й ногами.

Візантія мала давні порахунки з Болгарією. З кінцем 9-го віку болгарський цар Симеон цілою низкою походів розширив область свого володіння майже на цілий балканський півострів, підсунувся під сам Царгород і приняв титул „царя Ромеїв", цебто римського імператора. Свого великанського пляну, створити славянську балканську імперію на місці грецької, Симеон не здійснив, але Візантія мусіла з його наслідником, Петром' скласти не дуже почесну для себе угоду: признала за ним цісарський титул, болгарській церкві — патріярхат і повну незалежність і зобовязалась платити річну данину; крім того при ній залишились опріч околиць Царгорода тільки вузькі побережжя Еґейського та Йонського моря та Пельопонез — решта дісталась Болгарії.

Цей некористний для себе стан задумав зірвати войовничий візантійський імператор Никифор Фочка, використовуючи нездарність Симеонового наступника Петра та ослаблення Болгарії наслідком внутрішного поділу. Але маючи в Сирії важну війну, він не мав відваги починати ще й війну з Болгарією, тому через свого довіреного, Калоріка, спонукав до тієї війни Святослава. Невідомо чи за відомом імператора чи на власну руку Калокір поставив справу так, що Калокір буде добувати собі імператорську корону, а Святослав, помагаючи йому, здобуде Болгарію.

І тут насувається думка, що завоювання Болгарії мусіло лежати в якихсь широких політичних плянах Святослава, байдуже, чи ці пляни зродились в ньому самочинно чи під впливом намов Калокіра. Інакше Святослав не бувби так всеціло віддався тій війні з Болгарією. Чи не думав Святослав, як пише проф. Грушевський, „захопити в свої руки цілу подунайську торговлю, присунутись до самої Візантії, а в дальшій перспективі — чому не відновити пляну Симеона: взяти в свої руки цілий балканський півостров й саму світову столицю — Царгород".

До здійснення цього пляну не допустила Візантія. Бо коли Святослав з 60-тисячною армією прийшов до Болгарії і завоював велику її частину, імператор Фока в часі, коли Святослав пішов обороняти Київ від печенігів, почав переговори з болгарами, заявляючись їх опікуном. Та тимчасом в часі двірської революції вбили Никифора, а імператором оголосили Івана Цимісхія. Той мав зразу війну в Сирії, а згодом повстання братанича імператора Никифора — Варди Фоки. За той час Святослав опанував передбалканську Болгарію, посунувся за Балкани, спустошив Тракію і підсунувся мабуть під сам Царгород. Візантійські джерела кажуть, що Цимісхій хотів полагодити справу з Святославом без війни. Він нібито радив Святославови, щоби взяв собі „нагороду, яку обіцяв йому Никифор за напад на Болгарію" і залишив її, бо вона належить до Візантії. Святослав відповів, що пристане на те, як „Візантія дасть йому відповідну оплату за здобуті ним багаті краї, за підбиті міста й забраних на війні в неволю болгарів, а як ні — то нехай греки завчасу забираються з Европи до Азії, залишивши цілий балканський півостров йому; інакше миритись він не буде".

І використовуючи важке положення Візантії, Святослав дальше господарив в Болгарії. Аж покінчивши війну з Вардою, Цимісхій взявся до війни зі Святославом, яка й покінчилася тим, що Святослав втративши велику силу війська, погодився на переговори. В заключенім

тоді договорі Святослав вирікся всяких претенсій на кримські землі Візантії і Болгарії і заявив, що занехає війну з Візантією і буде її союзником. За те греки пустили його свобідно і видали всякий припас на дорогу. Грецький історик каже, що Святослав дістав збіжжя на 22 тисяч людей, а те що згинуло у війні, він рахує на 38 тисяч.

По цій умові Святослав ще стрінувся з цісарем Цимісхієм і відбув з ним розмову.

В часі повороту до Києва Святослав згинув в бою з печенігами. Сталося це в 972-ім ім році, Святослав мав тоді не більше як тридцять літ.

Святославова невдача в Болгарії ні трохи не вменшує вартости його великих політичних задумів і широких плянів. Проф. Грушевський пише про те: „Ситуація була незвичайно важна; ґрандіозні перспективи відкрилися перед Святославом і болгарська кампанія, хоч невдатна, варта уваги для тих великих змін в життю Руської держави, які моглаб принести колиб пішла інакше".

Після Святослава в цілій історії України ніхто не закроював української державної політики на такі великі розміри.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ.

ПОХІД НА ДУНАЙ

Лицар князь Святослав цілим сходом затряс,
На ввесь світ задзвонив у дзвін слави.
Сім народів розбив, отворив нам Кавказ,
Розвив стяг світової держави.

Задрожав грецький цар:—Як розбити той вал?
Повернім його меч на болгарів!
Лева скине нам з пліч, його меч ступить січ,
Не впаде Царгород від ударів . . .

Везе гріш Калокір від царя в княжий двір,
Намовля лицаря до трофеїв:
„Ти здобудеш Дунай, де цвіте торговля,
Я корону на троні Ромеїв!"

Князь потряс гордий чуб. І ударив гук труб —
Племена всі зірвались на ноги
Та й пливуть на той знак кіньми вої з всіх рік
В город Київ, де звуть його роги!

Як ударив гук труб — всі престоли потряс,
Кому визов гуде в його сурмі?
Князь болгарам звістив: Хочу йти я на вас,
Шісдесять тисяч кину у штурмі!

Кинув військо орел через Бог і Дністер,
Вже в степах над Дунаєм ржуть коні —
А під шум його крим через море з вітрил
Женуть судна в гирло в повнім гоні!

Як забігли в причал, вже стояв гордий вал
Святослава на конях у зброї!
Провезли на той бік, грають сурми на знак,
Гей на крилах помчалися вої . . .

Ось михтить Добростол на горі серед скал,
Перед ним стоїть військо як лава!
Князь потряс гордий чуб і ударив гук труб,
Підняв меч: „Кому смерть, тому слава!"

Ворог сипав град стріл на черлені щити—
Святослав розпустив свої крила!
Вже рубають мечем, женуть взад на мости —
Захиталась болгарська сила!

Утікають на вал, а за ними у чвал
Жене військо із окликом: слава!
Увалились до брам — поляглись під мечем,
Добростол впав до рук Святослава!

Засіяв з його веж синій з тризубом стяг,
Цар болгарський загинув з одчаю —
Святослав взяв міста, куди йшов водний шлях,
В Переяславці сів на Дунаю.

Лицар князь Святослав цілим сходом затряс,
На ввесь світ задзвонив у дзвін слави.
Сім народів розбив, отворив нам Кавказ,
Розвив стяг світової держави.

Українські Княжі Столиці та іх Памятки

Західні землі в минувшині України займали визначне становище. Це та частина української національної території, де український народ почував себе відвічним господарем, де мав свої найдавніші традиції, найбільші труди й праці вложив в основи свого життя.

Починаючи від перших славянських часів, від леґендарної держави „Валінана", яку згадують араби, аж до найновіших часів Волинь, Галичина, Холмщина, Підляшя й Полісся були простором, де творилась і зростала українська культура й державне життя. До найбільшого розвитку й розцвіту дійшли західні землі за княжих часів під кермою династій Ростиславичів і Романовичів. Тоді ця країна справді „тішилася спокоєм і славилась багатством", залюднилась густо, вкрилась численними багатими оселями.

Високо стояло хліборобство, надбужанські і наддніпрянські землі могли вивозити хліб на північ і захід; лісове господарство доставляло шкір, меду і воску з Галичини. Возили сіль по цілій Україні. На території перехрещувались европейські торгові шляхи від Чорного моря до Балтійського та зі сходу на захід; торговля цвила і давала землі багатство й достаток. Повставали все нові городи, місця захисту для населення перед нападами диких орд і осередки ремесла та промислу. Цілий ряд міст в західній землі це давні княжі столиці. Своє повстання й зріст завдячували вони володарям, і тепер своїми укріпленнями, церквами й іншими памятками пригадують часи давної сили і могутности української держави.

БЕЛЗ

Белз (тепер в сокальськім повіті, в Галичині) згадується вперше 1030 р. підчас походу Ярослава Мудрого проти поляків. Ярослав прилучив його до Київської держави. Пізніше Белз належав до Волині, а від 1170 р. став столицею Белзького князівства.

Княжили князі з волинської династії, Всеволод, Мстиславич 1170-1195 і Олександер Всеволодич 1195-1234; кілька разів добували його Данило і Василько й остаточно Белзьку землю прилучено до Холмського князівства.

З княжих часів знаємо про Белз тільки те, що він був сильним, укріпленим городом, обведеним довкола ровами; як вже в Галичині і на Волині вимерла українська династія Романовичів, Белз боронився ще завзято проти поляків і перейшов облоги під проводом воєводи Дрозда, 1353 і 1366 рр.

З давних памяток в Белзі не заховалось нічого; тільки з землі добувають деколи стару посуду й останки зброї.

Знайдено між іншим залізний меч, викладаний золотом; він переховується в Музею Любомирських в Львові. У белзькім замку переховувались, як переказують, за княжих часів ікона Богородиці, яка тепер почитається в Ченстохові.

БЕРЕСТЯ ЛИТОВСЬКЕ

Берестя над Бугом, за княжих часів Берестя, пізніше Берестя Литовське, жили там: Володимир Андрієвич 1453. Володимир Мстиславич 1171—1173, Василько Ярополчин 1181 р., Василько Романович від 1210 р. і інші.

Город стояв у недоступному місці над Бугом, серед болот довкола. Укріплення побудував володимирський князь Володимир, син Василька, між іншим високий камяний „стовп", також церкву св. Петра. З цих памяток не залишилось ні сліду.

БУСЬК

Буськ в Галичині, згадується в літописах від 1098 р., як Бужеск або Божскій; назва його походить від Буга, над яким він лежить, але народна етимольоґія лучить його з бузьком і навіть тепер Буськ має бузька у своїм гербі.

Буськ належав до пограничних городів Волині; своє значіння завдячував недоступному положенню серед багон, але ніколи не визначнішим політичним центром.

В 1100 р. Буськ став столицею Давида

Ігоревича, який був володимирським князем, але втратив Володимир, бо підозрівано його, що він дав привід до осліплення теребовельського князя Василька.

Є літературний переказ, що Давид був основником Буська. Він обїздив з боярами границі свого князівства і над Бугом серед лісів і багон побачив буська, який кружив у повітрю й опісля сів серед дерев. Князь зійшов в те місце і сам знайшов монастир і двох черців в ньому; за радою монахів побудував там город з княжим двором, боярськими домами, церквою. Пізніше княжою столицею Буськ був за Ярополка Ізяславича 1165 року.

В Буську заховалися в деякиз місцях останки валів, можливо, що частина їх походить з княжих часів, але до тепер не переслілжено їх докладніше. Підчас земляних робіт на бузецьких полях знаходжено доволі багато камяних знарядів, дещо посуди, скляне намисто. Археольоґічними збірками займався колишній парох Буська, о. Е. Петрушевич. Його збірки перейшли до музею Наук, Товариства ім. Шевченка у Львові.

ВОЛОДИМИР

Володимир на Волині завдячує своє імя мабуть Володимирови Великому. Володимир 981 р. зайняв Червень та інші землі за Бугом, тоді може й заснував на схід від Буга цей город для оборони західних окраїн. Невдовзі вже Володимир став столицею волинської землі. Княжили там сини Володимира, Борис і Всеволод; пізніше син Ярослава Мудрого, Ігор від 1054 р.

За переказом Володимир Великий почав будувати у городі велику церкву Богородиці, докінчив її Ярослав. Там була епископська катедра, якої фундаменти залишились коло села Федорівця. З того часу походить також монастир на Зимні, званий Святоюрським на зразок Святої Гори — Атоса: є печери, подібні до київських.

Дальше у Володимирі були князі Ярополк Ізяславич 1078—1087 р., Давид Ігоревич 1087—1100 р., Ярослав Святополчич 1100—1123, сини Володимира Мономаха, Роман коло 1109 р. і Андрій до 1135 р., Ізяслав Мстиславич 1135—1141 р., Святослав Всеволодич 1141—1146 р.; серед княжої боротьби Володимир був окремим князівством, або належав до Києва.

Врешті 1146 р. став володимирським князем Мстислав Ізяславич 1146—1170 р. і дав почин постійній волинській династії, яка перетривала двісті років, до половини 14-го віку. Мстислав побудував у Володимирі новий собор, який в руїнах дійшов до наших часів, з початком 20-го століття, був перебудований і тепер був одною з прикрас міста. Цей собор став місцем похоронів самого Мстислава і кількох волинських князів.

Дальше у Володимирі князював Роман Мстиславич 1170—1205 р., який злучив Волинь з Галичиною в одну Галицько - Володимирську державу. Він поляг в боротьбі з поляками і був похоронений в другій своїй столиці, Галичі. Його наступником на володимирськім престолі був молодший син Василько, який умер в Володимирі коло 1270 р., який управляв державою спільно з старшим братом Данилом.

За їх часів володимирський замок став особливо сильним і великим. Угорський король, як приступив раз під город, побачив його сильні деревляні стіни і на них військо: „вояки стояли на стінах, блестіли щити й вояки в зброї, подібні до сонця" — і король сказав, що такого города не бачив і в німецьких сторонах. Тому й на Володимира завзялись дуже татари; в 1240 р. вони здобули його вперше, напали на собор і вирізали в ньому людей. В 1260 р. татарський воєвода Бурандай приказав розкинути володимирські укріплення, розкопати вали й спалити город.

Володимиром опікувався і Васильків син, Володимир 1270 - 1288 р. До собору він фундував дві багаті ікони Спасителя, одну оковану золотом з дорогим камінням, другу сріблом, та золоті богослужебні ‚сосуди", висаджені також дорогим камінням. Так само він казав малювати її, дав срібні рами до ікон, золоті й оксамитні завіси.

Дальше побудував монастир св. Апостолів, наділив його книгами й церковним знадібям і надав йому село Березовичі. За князювання Володимира місто розвинулось у великий торговельний центр; були там кольонії німців, італійців з Криму, не згадуючи вже про новгородців і жидів. Міська громада мала за герб образ св. Юрія на коні.

Володимир Василькович, ‚книжник

великий і фільозоф", під кінець життя дістав рака у щоці і через нього терпів багато й умер 1288 р. В похоронах його брав участь цілий город, плакали за ним свої і чужинці, бояри і прості люди. Похоронили його у соборній церкві підчас розкопок при реставрації церкви віднайдено між іншим череп знищений раком, це очевидно останки князя Володимира.

Пізніше княжили у Володимирі: Мстислав син Данила, від 1288 р., потім король Юрій Львович, к. 1300-1308, що зробив Володимир столицею всієї Галицько - Володимирської держави; Юрієві сини, Андрій і Лев коло 1308-1323 р.; врешті останній князь з роду Мстиславичів, Болеслав - Юрій, якого бояри отруїли у Володимирі 7-го квітня 1340 р.

Памятки княжих часів у Володимирі доволі багаті, особливо архитектурні останки, на жаль до тепер не були систематично розсліджені й описані. Останки укріплень города є у виді валів недалеко собора, біля теперішної тюрми; але й дальше кругом міста сліди валів.

З будов є, як було згадано, собор Богородиці, перебудований у 20-тім століттю з спільною могилою Мстислава, Василька, Володимира Васильковича, є руїни фундаментів старої катедри біля села Федорівця і монастир з печерами у Зимнім; народна традиція зачислює до княжих часів ще й інші церкви в околиці міста.

ГАЛИЧ

Галич над Дністром, згадується у літописах перший раз 1141 р. Початок города виводили від якогось Галиці і літописець оповідає про Галичину могилу під містом. Галич це один з найстарших наших городів. В ріжних місцях в місті і в його околиці віднаходяться камяні знаряди з неолітичної епохи, такі як ножі, долота, наконечники стріл, сокири, дальше також памятки з епохи бронзи, як списи, ножі, нашийники, бранзолєти; попри це глиняна посуда й скляні прикраси. Є також римські монети з часів цісарства. Все те свідчить, що на цім місці були оселі з дуже давних, передісторичних часів.

Княжою столицею став Галич 1141 р. за князя Володимира. Це був князь безоглядний, який хотів створити сильну державу. Проти нього Галич збунтувався 1145 р. і як князь був на ловах, галичани закликали собі його братанича Івана Ростиславича, але Володимирко вернувся скоро назад, обляг невірне місто і по двотижневій облозі добув город; проводирів бунту князь покарав смертю.

За сина Володимирка, Ярослава Осмомисла, Галицька Держава дійшла до найбільшої сили. „Слово о полку Ігоря" так оспівує могутність князя: „Галицький Осмомисле - Ярославе! Високо ти сидиш на своїм золотокованім столі, підперши угорські гори своїми залізними полками, ти заступив королеви дорогу, зачинив Дунаєви ворота, рядиш суди по Дунаю! Гроза твоя по землях тече! Ти одчиняєш ворота київські; стріляєш з батьківського золотого стола стола султанів по далеких землях..."

В ті часи Галич став великим містом і водною дорогою. Дністром приїздили до нього купці з Греції й інших країв. Гостем Ярослава був також візантійський царевич Андроник; князь дав йому на утримання кілька городів і разом з ним їздив на лови на зубрів, що тоді ще були в Галичині. Але князь не мав щасливого життя. Не злюбив він своєї жінки Ольги з суздальського роду, а полюбився з Настасею з боярського роду Чагрів. Бояри негодували на князя, змовилися проти нього і нещасливу Настасю спалили живцем... Після смерти Ярослава почалась боротьба між його синами, Олегом і Володимиром, з цього скористали поляки і угри та зайняли Галичину. На тих князях скінчився рід Володимирка 1198 року.

Галичину зайняв тоді волинський князь Роман (1198 - 1205) славний лицар, якого хоробрість оспівували у піснях. Він поставив собі за ціль життя обєднати разом Волинь і Галичину та створити одну могутну державу. Тому він вів завзяту боротьбу з гордими боярами, які робили бунти проти нього і вигнав боярських проводирів за границі держав.

Але цей славний князь жив недовго; в 1205 р. виправився проти поляків і поляг у бою під Завихостом недалеко Сандомира, його тіло перевезено до Галича і похоронено в катедральній церкві.

По Романі лишилися його малолітні сини Данило і Василько; вони більш як тридцять літ вели боротьбу за свою батьківщину. Бояри боялись сильної княжої влади й або кликали до себе слабих князів з інших земель, або самі брали управу Галичини у свої руки; один боярин, Володислав, навіть проголосив себе галицьким князем. В боротьбу мішалися угри і поляки. Угорський король прийняв титул короля Галичини і Володимирії і уважав Галич своїм городом.

Але проти бояр і чужинців Данилови помагало міщанство і селянство і по довгій війні князь осів врешті у батьківській столиці. Та по тих усобицях Галич вже не піднявся до давної сили. В 1241 р. город знищили татари. Данило знеохочений почав будувати нові столиці, Львів і Холм. Галич став підупадати. Не знаємо певно, чи котрий з наслідників Данила княжив ще в Галичі. Одинока важніша подія з пізнішого часу це було оснування митрополії в Галичі 1302 р.

Головні укріплення Галича за княжих часів були не у теперішному місті, але у Крилосі. Крилос має назву від того що там засідав „клирос" — вище духовенство, з митрополитом. Але ця назва повстала пізніше. В давні часи у теперішнім Крилосі був княжий город, Галич. У Крилосі є висока гора над рікою Луквою, добра до оборони. Гора обведена довкола валами; з одного боку вали ждуть у три ряди, це останнє укріплення старого города. Церква Богородиці у Крилосі це стара галицька катедра, пізніше перебудована; у ній спочивають Володимирко, Ярослав, Роман.

Довкола города знаходяться урочища, як Іваніське, Воскресенське, Данилівське, Юріївське, Ілійщина — все те місця, де були колись старі церкви, в землі відкопано їх фудаменти. В ріжних місцях віднаходять багато тесаного каміння, підлоги з поливаної цегли, різьблені стовпи, хрестики, печатки, — все те докази що колись там було велике місто. Село положене на долі під горою, називається Підгородя, бо лежало під городом.

Але оселі бояр і міщан простягались від головного города далеко в ріжні сторони понад Дністром, Лімницею і Луквою, і там, де є тепер містечко Галич і на ґрунтах сіл Залукви, св. Станислав, Сокіл, Підгородя, Пітрич. Найліпше захованою памяткою з давної архітектури є церква св. Пантелеймона в романськім стилю; пізніше замінено її на костел св. Станислава.

ДОРОГОЧИН

Дорогочин над Бугом на Підляшші, згадується 1142 р. Княжим столом він був короткий час, за Василька Ярополчича 1181 р. і Юрія Львовича 1288 р. Князь Данило 1240 р. побудував там церкву Богородиці, „прекрасну", як пише літопис; мабуть у цій церкві Данило коронувався 1253 р. королівським вінцем; нарід показує до тепер останки тієї церкви.

Княжий замок у Дорогичині стояв по правому боці Буга, високо над рікою; але пізніше вода підмила беріг і знищила значну частину городища. На тому місці знаходять багато археольоґічних памяток; особливу увагу звертають невеличкі оловяні пломби з славянськими буквами й іншими знаками, але до тепер не пояснено, що вони значать.

Гора Ідит Кавел, у виді з площі Джеспер Парк Лодж, в Канадійських Скалистих Горах. Вона сягає своїм шпилем 11,033 стіп в гору, і своєю красою є незабутним образцем, раз її побачиться.

ЗВЕНИГОРОД

Звенигород, тепер село у бобрецькім повіті, в Галичині, був княжою столицею тільки короткий час. Княжили там: Володимир Ростиславич, один з трох братів, які дали почин галицькій державі; короткий час Володимирко (1124-1141), перед тим, заки переніс столицю до Галича; Іван Ростиславич коло 1144 р., Роман Ігоревич син славного Ігоря Святославича 1206-1212 р., він разом з двома братами гостро поводився з бунтівниками - боярами; бояри всіх трох братів повісили.

Звенигород мав значіння через те, що там перетиналися шляхи, які йшли зі сходу на захід і з полудня на північ, але пізніше його місце зайняв Київ і навіть забулось те, що Звенигород був княжою столицею. Довший час уважали княжим городом Звенигород над Дністром. У Звенигороді була дуже давна оселя: знаходяться там памятки з часів неоліту — камяні сокири, ножі, тягарці до ткацьких варстатів; дальше бронзові стріли, нашийники, бранзолєти, скляні прикраси; монети з часів римської републики й цісарства.

Княжий город знаходився на невеликім горбі, який довкола обливають три потоки; в давні часи були там ще більші багна так, що Звенигород був недоступною кріпостю. Давні вали не заховалися, бо в 1716 р., на цім місці поставлено новий замок. З княжих часів є там незначні фундаменти церкви і на тім місці знаходять поливані плити з підлоги. З інших предметів знайдено там хрестики, намиста, перстені, оловяні печатки, одна з них митрополита Константина з 12-го століт-

тя. В сусіднім селі Підгородищі є останки сильних валів.

ЛУЦЬК

Луцьк, над Стиром на Волині, вперше названий в літописі 1085 р., але існував від дуже давних часів, бо ще перед 950 р. імператор Константин Порфирородний говорить про племя лучан. Столицею окремого князівства став Луцьк 1154 р. за Ярослава Ізяславича і був до 1225 р., тоді Данило прилучив його до Володимирського князівства. Княжий замок стояв на високому острові між ріками Стир, Глушець і болотами. В 13-ім століттю було там епископство і соборною церквою стала церков св. Івана; там хоронено тіла князів, ще в 16-ім століттю могили князів були ненарушені. Друга церква з княжих часів була св. Дмитра, розібрано її при кінці 19-го століття.

Про багатство давних луцьких храмів свідчить знахідка золотих блях від ікон з орнаментами, яку відкопано в замку 1861 р. Під Луцьком був княжий двір в Гаї; літопис оповідає про ріжні хороми, які там стояли, і церкву, яка „сіяла красою". Славний був монастир з церквою св. Миколая в Жидичині, миля від Луцька, приїздив туди на прощу Данило.

ЛЬВІВ

Львів є одною з найпізніших столиць Галичини, вперше появляється коло 1255 р. Заснував його князь Данило й назвав іменем сина Льва. Город (замок) стояв на узгірі Високого Замку, правдоподібно на крайній західній горі, яка опадає до Замкової вулиці; верх цеї гори займають плянтації між домиком огородника й штучною печерою. Гора була колись вища, але верх її сплянтовано в 1840 рр. і землею засипано яр, що відділяв її від другої гори, де є могила Люблинської унії. Нище під горою, на плятформі Замкової вулиці стояв княжий двір, на горбі, який звався Будельниця. Довкола княжого двора були двори бояр, торговиця (тепер Старий Ринок) та церкви, а все підгородя було укріплене валом, який спадав до Жовківської вулиці.

Дальше було передмістя, котре простягалося до річки Полтави. Останки укріплень і будов з княжих часів до нас не дійшли. Про величину й розвиток княжого Львова свідчать тільки церкви, які на тім місці стояли дуже густо: заховалась церква св. Миколая, за переданням княжа надворна церква, монастир св. Онуфрія, св. Параскеви, які своїм заснуванням походять мабуть з княжих часів; нема вже рівно старих церков св. Теодора, на площі цьогож імени, Воскресення, при вул. Замастинівській ч. 11 і Преображення Спаса, при кінці Жовківської вулиці.

З латинських костелів з княжих часів походить костел св. Івана Хрестителя на Старім Ринку, за переданням надворна святиня княгині Констанції, жінки Льва, костел Марії Сніжної, давна німецька парохія. Окремо за давним городом стояв і монастир св. Юрія, тепер катедральна церква, в якій заховався найстарший дзвін з 1340 р.

ПЕРЕМИШЛЬ

Перемишль над Сяном, у Галичині, має найдавнішу історію з галицьких міст; літопис називає його від 981 р. як один з городів, які відібрав полякам Володимир Великий. Але початки Перемишля є ще старші, як про це свідчать знахідки з камінної епохи. Перемишль був столицею окремого князівства за Рурика Ростиславича, 1087-1092, Володаря Ростиславича Молодаревича, 1124-1126, пізніше належав вже до одноцільної галицької держави Володимира і його наслідників.. Аж згодом були там ще окремі князі Святослав Ігоревич 1210 до 1212 р. і Олександер Всеволодович 1231 р.

Останки укріплень города з княжих часів не залишились. Серед города була мурована катедра св. Івана, з квадратного каміння; поставив її князь Володар і в ній був похоронений. Але 1412 р. Ягайло віддав її латинникам і казав викинути з могил під церквою тіла покійників; в 1470 р. ту стару церкву розібрано і з неї побудовано нову латинську катедру.

У підвалинах цеї катедри віднайдено гробову плиту, яка зображувала чоловіка у боярськім колпаку. Про княжий двір в городі нічого не знаємо, літопис згадує тільки княжий двір за містом, на лузі за Сяном. Предметів з княжих часів знайдено у Перемишлі небагато.

ТЕРЕБОВЛЯ

Теребовля, давніше Теребовль, над Серетом, була оселлю вже в часи неоліту; знайдено тут кількасот кремяних ножів;

дальше є могила з римської епохи. Теребовля була столицею славного князя Василька Ростиславича, який добув собі імя в боротьбі з половцями і поляками і був осліплений підчас княжого зїзду в Любечі. Потім князював там коротко один з синів Василька, мабуть Юрій. Коло 1210 р. був князем Ізяслав, син Володимира Ігоревича. Теребовля не була до тепер науково розсліджена і не знаємо ані які були старі будови, й чи лишились по них які сліди.

ХОЛМ

Про початки Холма оповідає докладно галицько - волинський літопис. Князь Данило був на ловах і побачив гарне місце, на горі був ліс, довкола поля. Він питався місцевих людей як називається це місце, вони назвали його ,холм", тобто горб. Данило коло 1237 р. поставив там малий городок, пізніше його значно поширив і укріпив. Город був окружений сильними стінами з заборолами. Там побудував він церкву Богородиці.

В тій церкві Богородиці похоронено 1264 р. Данила, потім його синів і внуків. В 19-тім століттю вона погоріла і її перебудовано, тепер поляки перемінили її на костел. Після Данила в Холмі княжив його син Шварно, коло 1282 р. Юрій Львович.

З давних будов і укріплень в самім місті ніщо не залишилось; тільки за городом є дві будови з княжих часів — оборонні вежі, одна коло села Білявина, друга коло Столиця; вони служили для захисту сторожі коло міста.

ЧЕРВЕНЬ

Червень, тепер село Чермно над рікою Гучвою, город відомий від 981 р. — це найстарша столиця Забужя, попередник Холма. Від нього ціла теперішна Холмщина звалася Червенською землею. За неї йшла довга боротьба з поляками.

Червень був княжою столицею за Святослава Мстиславича 1170 р. і Всеволода Всеволодовича. Заховалося там городище овальної форми, зване „замчиськом", є традиція про два монастирі, знаходяться у землі ріжні памятки з княжих часів.

І. К.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

Пачкар

Горбок. На горбку деревляна церква, з трома банями а дальше цвинтар. Між церквою а цвинтарем невеличкий, попівський ланок. З того ланку видно, як на долони, село, річку, болотнисті сіножати з купками верболозів і горбки, покриті чорно-жовтим лісом. А там вже ніби небо.

На ланку пасеться товар. Ліниві корови лежать і румиґають, молодник тиняється по стерни, вишукуючи послідних листків самопадної конюшини.

Буйні, дволітні бички бундючно підносять голови та цікаво спозирають на північ, як би звідтам сподівалися зими. А лагідні, пашені телиці сумно розглядаються довкола, як би жалували за літом.

На межи, обернений лицем до сходу, сидить пастух. Старий, кремезний дід з підстриженими, шітинистими вусами, зо щокою висуненою вперед. Під густими бровами, як вовки в корчах, сидять непевні очи. Дивляться вони кудись далеко перед себе в жалем і злобою.

Небо затягається сірими, осінними хмарами, над лісом висить мрака, над селом стелиться дим.

З поміж горбів вибіжить часом вітер, змішає мраку з димом, стурбує листя, що лежить спокійно в ровах, збурить шерсть на худобі і помервить старому чуприну. Тоді він почіхрається, заклине і дальше сидить.

Виглядає так, як би з під землі виліз і хотів влізти до неї.

Часом заверне котре з ялівника, або гукне на корову і дальше мислить. То його уся робота. Тим він жиє. Часом мисли не йдуть, або память туманіє — тоді він не добрий. Зривається, хапає за прут і валить, не питаючи, чи то віл, чи корова, чи винне чи не винне. Так йому страшно, щоби памяти не втратив.

Бо і з чимби лишився?...

Дивиться на всхід і говорить:

„Не знати якого дітька оттих горбів? Повиростало то, як ґулі, як чираки які та заступає світ. Якогоби то поля було, як би не то горбате. А так що? Навіть ока нема де пустити. Куди не глянеш, спиняють тебе, як рогачки. Тьфу!"

Як би не тоті горби на виднокрузі, він видівби своє рідне Поділє. Тамто воля! Там тепер плуги за плугами ідуть та орють. Кладуться скиби чорні і глибокі, маскі і лискучі, як филі на мори — а тими скибами біжить пісня, така довга, як світ. Біжить на здогін з вітрами, сумна, подільська пісня та співає про журу, що мов гадюка обвиває мужицьке серце, про злу свекруху, що невістку вбила, про правду, що пішла з торбами...—Тамто поле!... Ідеш, ідеш, ідеш — тай всюди рівно, тай всюди широко; є куди розігнатися, є куди погуляти.

Тай гулявже він! Перегуляв молоді літа, як який пяний празник, а тепер лиш згадує.

Є що згадувати! На печи життя не змарнував, в постели не перележав.

Бувало, тайком, так, що навіть рідна мама не знала, серед ночи-опівночи, випровадить коня з стайні, гайда на роботу. За Збруч!

Степ батько, ніч мати а пачкарі їх діти. І чим чорніша ніч, чим невидніші дороги, тим для них лучше.

Чим гірший дощ, чим більша буря, тим добича певніша.

Везуть сибірські шуби, китайський чай, або тульське срібло, аж коні гнуться. Паками перевозять усяке добро, усякі статки, яким і ціни не знати, на те, вони і називаються пачкарі.

Ось вже і яр перед ними, ось вже до ями недалеко, аж ту — трах! тарах! — стражники.

Свищуть кулі, летять коні, як вітер, кров грає...

В одну таку небезпечну ніч втратив Василь великий палець правої руки. По саму долоню. Відпав, як качан на шатківници.

Знав він чия шабля його відбила, ну, і не дарував свого. Пальці не відростуть нікому, але і голови ніяк не приправиш.

Вже тая шабля нікому лиха не зробить,

вже рука, що нею махала, навіть хреста святого не положить. Ого!

Була така ясна ніч, що хоть голки збирай. Небо як вмите і деякі лиш звізди були, всі висипалися на него. А місяць аж шклиться, аж михтить, аж за очи хапає.

Такі ночи зсилає Бог пачкарам на відпочинок, а стражникам, щоб в карти грали.

Грав же і він, Войта.

Най грає, поки схоче, а тою стежкою, понад яр, мус вертати до дому.

Засів Василь при стежці, за колодою і жде. Лиш не з стрільбою, ні!

Стрільба багато крику робить а зводить, як молодиця. Вже він щось кращого придбав. А розум від чого? Га?

Жде. Мороз, аж очи лізуть. На небі являються хмарки білі, легонькі, як пух.

Місяць то ховається в них, то виринає; як би дрочився. Часом заяць вискочить з під межі, сяде обмиє морду, кивне вусами і вже його нема. Часом кабан рохне, як крізь сон і тихо...

Аж тут, по снігу прух... прух... прух... Іде. Так ліниво, помалу, як би що недоброго чув. Але йде. Ще крок... ще два... і уже, як баран лежить з арканом на шиї. Хлоп, як медвідь а розвернувся як німчна баба. Посинів і харчить.

Гей! Мой! Паничу!

А кілько то куль впакувала твоя стрільба у людське мясо. Га? Кажи, не кидай собою, як щупак у фатці.

Кажи!... Ов! А він встає. Чекай, на страшнім суді встанеш!... Га! Щей до шаблі береться. Пострівай! Візьмуть тебе дідьки на вила. Маєш час!...

І кинулися на себе.

Що дальше було, то розповівби глухий лісі і та ніч ясна і місяць, що зі страху ще гірше поблід, аж посинів...

На рано знайшли Войту неживого.

Ребра мав потороощені, як хворост. Довкола викачаний сніг, як леговище звірів а на снігу кров, як по зарізанім волі.

З того часу Василь не годен дивитися людям в очи, а йно все вище або нище, у землю.

Сидів в хаті, молотив, жав, як звичайний ґазда. А як вийшов сам один в поле, то страх його збирав. Щось харчало коло него, щось ніби чіпалося ніг.

Раз, аж між воли сховався і так до рана перестояв; — такий страх зібрав його, що зубами кланцав, як голодний вовк.

Щось воно мусить бути на світі, не інакше. Але що? То Бог святий знає...

Потім зробилося нудно, так нудно, що бувби кожного вбив. Сам не знав, чого хоче. Вже хата боком йому лізла. Дусився в ній. Так йому тісно стало, так тяжко, як щупакови в торбі. Чув, що не видержить довше. Саме тоді зявився Буґа. В бурливу, чорну ніч, коли мисли не давали Василеви вснути, щось зашкробало до вікна, як кіт. Зібрався Василь, виходить — Буґа.

— Підеш?

— Що даш?

— Пятку.

— І два на пиво і тютюну пів фунта.

Пішли...

Вертають. Вже все в порядку, вже набір в такім місци, що й сам дідько не знайде — давай гроші!

Жид дає пятку.

— То всьо?

— Всьо.

— А два ринські не даш?

— Не дам.

— То я нічого не візьму.

Жид, щірить зуби, прижмурює око і шепче до уха:

— Як я тобі Василуню одно слово повім, то ти нічого не схочеш. Казати?

— Кажи!

— Чи знаєте ви, Бойчуків Василю, хто вбив того Войту?

— Га Юдо! Двох нас не може знати! Один мусить забути...

Не домовив, не вспів витягнути ножа з за холяви, як грухнула куля і перешила йому ногу...

Заволікся в ліс і лезався, як ранений звір. Зимно кусало його, голод шарпав, а рана палила. Так витерпів цілих дві неділі. Коріння їв, здохлі птахи сирівцем жер, снігом гасив згагу.

А як всьо тото вибув, то навіть іти не мав куди. Жидови вірити не можна, а збутися його годі, бо пильнує себе, як кіт.

Відрікся Василь рідної мами, покинув батьківську хату, пішов в світ.

Нема для чоловіка нічого дорощого над волю.

Що він не витерпів для неї, куди не волочився по світі, якої біди не зазнав на своїм віці! З якої печі не їв насущного хліба, якого діла не пробував робити, з якими людьми не починав собі! Але знав

що має волю, що нема на ним пана, що нема на него ні ключів ні мирів.

На старість, як вже силу розтратив по світі, опинився у якогось пан-отця, далеко від своїх людей, щоби його ніхто не міг пізнати.

Пан-отець був добрий. Людей не дер, над челядиною не збиткувався і Василь пристав до него, як пес до свого пана. Був ніби за гуменного. Носив ключі, видавав оброки, клав стіжки, стояв над робітником — всьо. Піп йому вірив а нарід шанував, як ґазду; тілько челядь його не любила.

„Тому старому, казали, то нема що вірити. Йому з очей не добре видно."

Так було кілька літ. Аж прийшла старість. Десь і рука взяла боліти, і нога собі пригадувала, що має в кости кулю. Біда.

До нині видить Василь тії довгі ночи, що качали ним з боку на бік та приводили перед постіль усі давні літа і казали: на! дивися, який єсь добрий, який чистий!

Аж з весною подув вітер теплий і як запахло полем та степами, він подужав, але робити не міг.

— Будете, Василю, пасти товар — сказав одної днини пан-отець. І Василь піґнав товар. Зразу було йому прикро, але потім привик. До чого чоловік не привикне! Тільки челядь вже його не слухала і не боялася так, як передше, звичайно, що гуменний то не пастух. І в село тепер Василя не просили; пастухови між ґаздів не годиться. Розумів того Василь і ще гірше став мовчаливий, ще гірше похмурний. Так як би йому бесіду умкнуло, так як би людей не було довкола него. Лиш ті думки, то цілий його світ, ціле життя. Гей! Як би не тоті горби, побачивби він своє широке Поділє, своє село, хоть з далека, хоть один раз, останний...

Задумався старий, задивився, світа божого не тямить. Вся душа влізла йому в очи, а очи біжать далеко, далеко, за тії прокляті горби, що не знати по що заступають йому Поділє...

— Гей! Аде Ласа, аде! А бий! А займай до двора! О! Диви!

Проклятий старцун, висипляється, а товар шкоду робить. А впережиж його бичевном, щоби продрухався! Аде.

Як зі сну зірвався Василь; вхопив запруту та штильгукаючи правою ногою, побіг виганяти товар з панської пшениці. Але вже було за пізно. Двірські парібки займили що найкращу корову...

А пан-отець з двором жив, як пес з котом...

*

Вже останний плугатор вернув до дому, вже діти давно перегнали товар, вже вівці, вкриті конотами, як димом, вкотилися в село, вже западала ніч — а Василь сидів на своїм місци.

Аж Ласа, котру він зі всього товару любив найбільше, бо була наймудрійша, підійшла близько него і широко роздіймаючи губу, ревнула так, що всі ліси і всі горби відозвалися одним могутним му-у-у-у, — аж тоді пригадав собі Василь, що час до дому.

Але і тепер не спішився, не кричав на телиці, щоби не розглядалися а йшли, не вимахував для постраху запрутою, лиш ступав звільна, як би в голові мав таку важку гадку, що не міг її двигнути.

В стайни також гаявся. То ланцухи „якийсь чорт" попутав, то худоба своє місце забула, досить, що місяць зійшов, нім упорався.

— Іди собі в трістє! — кричав на дівку, що прийшла кликати його до вечері. — Як ми ся схоче, то прийду, а тепер відчепися. Стала як чорт над грішною дукремо.

Не відзиваючися до нікого, взяв свою ложку, назначену звіздкою і мовчки доти сербав, доки чорне дно не проглянуло крізь білу страву. Тоді відложив ложку на бік, до миски ділляв помий і дав Босому. Заки Босий хлепав, Василь заняв своє місце на лаві, в куті; безпальцю руку встромив за пазуху, другою підпер голову, а очами водив по долівці, як би хотів приглянутися, які хто ноги має. Власне спинився був на викривлених черевиках кухарки, як від „покоїв" відчинилися двері і увійшов пан-отець.

В покою було ясно, а в кухни тільки невеличка лямпка горіла і димок крутився від печі до дверей. Отже пан-отець в першій хвили нічого не видів, лиш на осліп гукнув:

— А є ту Гілько?

— Є, відповів перепуджений хлопчина, піднимаючись з лави і прибираючи, стільки мога приличний вигляд.

— Ти Гільку поженеш завтра товар! Розумієш?

— Розумію! — відповів Гілько.

— А йно вважай, щобись не запустив в двірську пшеницю! чуєш?

— Чую.

На тім скінчилася розмова. Пан-отець вернув до покоїв, а Гілько виліз назад на своє місце.

По кухни перейшов див.

Гілько чув, що з ним сталося щось незвичайного, що він вже не той, зі всіх найнещасливійший гусій, котрого хто не хоче то вдарить, а котрого крім гуски ніхто не боїться, він чув, що його нараз підняли кудись дуже високо, там, де починаються люди.

І йому нараз зробилося соромно і мило, а не знаючи, що з собою почати, запхав руки в кишені і сплюнув крізь зуби так, як старші парібки роблять.

На щастя оминув кухарку, котра саме тоді з обсмаленою качкою переходила попри него, а то вона булаб почтила відповідними словами його іменовання.

Недалеко Гілька сидів Василь.

Він ще глибше понурив голову, ще дальше за пазуху встромив безпальцю руку і ще ліпше прикрив свої очи стріпіхатими бровами.

Вже не видів перед собою ні печі, ні людей, ні ніг, нічого, лиш сіру, брудну землю, розмішену і розкислу в непрохідиме багно. І лиш кілька пар недобрих, злобних очий визирало на него з того болота, знущалося над ним і немов говорило:

— А видиш, старцуне, добре тобі так! Носив вовк, понесли і вовка!

Василь не міг знести того погляду. Зірвався, луснув дверми і вийшов з кухні.

— А грім би тя ляснув! закляла баба, що була з ним у вічній суперечці. Тай віком би так трісли над тобою! — додала ніби з пересердям, хоть в души жалувала старого.

★

Василь увійшов до стайні як пяний і упав на купу мерви, що лежала в куті та називалася ліжком.

Навіть то ліжко тепер вже не його, нічо, нічо на цілім, божім світі.

І якась велика, зимна пустка повіяла на него — так, як віє осінний, сніговий вітер на зівяле бодяче.

І як хилиться зморожений бодак, так похилився Василь своєю старечою головою...

На дворі зривався вітер і починав свої нічні збитки.

Чіпався стріхи, дерев, хмар, нічому і нікому не давав спокою. Крізь маленьке віконце забігав також до стайні, крутився, вертівся і по кутах, свистав та хиликав, як би насмівався з старого:

— А що тепер? А що тепер?

— Що тепер?... Промовив Василь, повів ступанілим зором довкола а потім, як з розбитої бочки як видавати з наболілої груди гіркі, мов полин, слова.

— Добре ти так! А добре ти так! Нічого кращого не вартий, бось збуй, бось душегуб!... Ано гайда, пашов з тої стайні, бо навіть барліг для тебе за багато, бо навіть з худобиною ти не гідний спати. Бери торби та манджай людям очи дерти! Гайда! Від села до села, від плота до плота підеш приблудою бездомним, кленучи батька, маму і тую хвилю, колись побачив світ.

І ніхто не пригорне тебе, ніхто не пожалує, лиш всі гріхи твої, ціле змарноване життя піде за тобою слід в слід. Аж застигнеш, заковязнеш в рові, в осінну, чорну ніч як паршивий пес...

Запустив пальці в нечесане волося і дер голову, як би в ній вбити хотів такі страшні гадки. А як почув за пазнігтями

теплу кров, взяла його лють. Ціле завзяття, вся злість молодого віку ще раз приступила до него.

— Не буде того! Ніколи не буде того!..

★

Ще всі спали, як Гілько зірвався до товару. Він прецінь пастух. Тра корови напоїти, заложити їм паші а потім будити дівки, щоби йшли до подою, бо вже час. Го! Го! Він їм усім покаже, як то повинно бути! То не так як за старого. З Гільком нема жартів. Він своє знає... Гуси, то дріб, але худоба, то велика річ. Молоко, сир, масло, гній, всьо з худоби. Пастух, то не є що будь!

З такими гадками перебіг подвіря та вже мав переступити поріг, як нараз крикнув, захитався і впав на землю.

На одвірку висів Василь.

Великі кровю набіглі очи, вискочили з під обвислих бровів, як би пустилися бічи аж там, де ті погані горби закрили широке Поділє...

Народні Перекази

Звідки взялися гриби?

Раз йшов Ісус Христос з своїми учениками через одно містечко. А коли вже мали виходити з міста, Ісус каже до св. Петра: „Петре, йди купити сухарів на дорогу". Петро купив сухарів і всіх обділив та й собі взяв рівну пайку, але крім того ще затаїв пів сухара й сховав у пазуху. Всі поїли свої сухарі й рушили в дорогу. Коли уйшли шмат дороги, Петро зголоднів і став витягати з пазухи кусники сухара та класти в рот. Але що покладе кришку в рот, то Ісус зараз щось його запитає й тоді Петро, щоб не зрадитись, випльовує кришку, бо мусить щось відповісти. Так виплював увесь сухар. А коли вертались другого дня тою самою дорогою, Петро з дивом побачив, що всюди там, де він викинув з губи сухара, виросла якась невидана рослина. Ісус також звернув на це увагу й каже: „Петре, що це таке?" — „Це з губи!" каже Петро. А то були гриби. Тому в нас на гриби кажуть також „губи" й тому вони такі ситні, бо вони з того сухара.

Чому вільха червона?

Як тільки Бог сотворив світ, то сатана був Божим слугою, але Бог вже не довіряв йому. Раз каже Бог: „Зліпи з глини вовка". Чорт зліпив, а Бог каже: „Тепер скажи: Гузя на чорта! то вовк оживе!" Але сатана знав, що вовк зараз кинеться на нього, тому каже: „Гузя на Бога!" Але вовк не рушився. Тоді чорт побачив, що таки мусить сам на себе гузяти, коли хоче оживити вовка. Тому став коло вільхи і крикнув: „Гузя на чорта!" і в тій хвилині скочив на вільху. Але вовк ожив і таки вхопив чорта за ногу, аж кров потекла і почервонила вільху. Тому вільха червона.

Хто видумав горівку?

Колись горівки на світі не було і люди дуже мало грішили. Зійшлися чорти в пеклі на раду й стали думати, щоб таку отрую виробити, щоб люди від неї дуріли і самі чортам у зуби пхалися. Врадили і почали купувати від людей помиї, додавали чортячого порошку, варили, мішали і давали людям пити. І почалось на світі усяке лихо, чорти тішилися, тільки ще не знали, як це назвати. Аж раз один чортяка, що називався Ка, мішаючи ту погань, якось спіткнувся і впав у котел та й зварився, а чорти закричали: „Згорів Ка! Згорів Ка!" І від тоді та отруя називається „горівка".

Вдалося

Перед каварнею стоїть авто. В авті сидить шофер і дрімає. Приходить якийсь добродій, дає шоферови лист і каже:

— Занеси це свойому панови.

Шофер пішов до каварні й передав листа свойому панови. Той читає: „Не вдасться — добре. Вдасться — ще ліпше"!

— Що то має значити? — питає пан шофера.

Шофер прочитав, подумав і прожогом побіг на вулицю. За хвилину вертає:

— Вдалося! — каже.

— Що? — питає пан.

— Вкрав авто.

У Зарані Слави

Події з життя українських князів Олега й Ігоря і княгині Ольги.

Написав М. Сл.

I.

Це вже дуже було давно. Це діялося не сто літ, не двісті назад, але багато соток літ! Тоді і земля українська не виглядала так як нині, ні люди на ній не були ті, що тепер, і життя наших предків не було таке, як сьогодня.

Не було тоді на нашій славній Україні ні міст таких великих, а в них палат, церков таких величавих, як тепер, ні сіл наших порозкиданих по краю так густо... Народ наш не жив, як тепер у купі, недалеко від себе, а ділився на невеличкі громади, розділені цілими милями, а то й десятками миль. А земля, як далеко заглянеш оком, покрита степами та лісами стояла не займана ніким, ніхто не робив на ріллі, не займався нею. Трава на тих степах то зеленіла весною, купалася у ранішних проміннях сонця, вечірній росиці, то жовкла на осінь і вяла, аби на весну знов зазеленіти на ново. А цвіти з поміж трави виставляли свої головки до сонця і ждали - вичікували пчілок, які вибираючи із них медок, гуділи над ними, немов розповідали їм, що діється там далі, в лісах, борах, звідки вони прилітали. А ліси тоді страшні були, темні, тисячолітні, в які й два кроки не ступиш, такі густі непроходимі. А в лісах багато звірят страшних, великих, які жили тут цілими стадами, нападали на слабших та вбивали їх безкарно.

Так діялося тут довго і довго нічого не змінялося. Рано сонце ставало, гріло, пекло а вечером лягало, а роса спадала й оживляла природу. Приходила весна, родила життя, літо підкріпляло його, давало сил до борби з зимою. Минали дні, за днями роки, а іншого життя тут не було.

А людей не було багато. Жили вони собі в своїх родинах близько річки, здалека від себе, у хуторах. Не журилися нічим, не справляли ріллі, не будували домів, бо цього не знали. Живилися, чим попало — то рибу яку в річці зловили, то звіря якого схопили у лісі, спекли, а в шкіру убралися.

Але з часом людей ставало щораз більше, вони й мусіли думати про те, як їм жити, в що убратися та чим поживитися. От вони присвоїли собі деяких звірів, ховали їх при собі, живилися їх молоком, мясом, убиралися в їх шкіри. Поволи привчилися засівати деяке збіжжя, управляли ріллю, а плодами проживляли себе та свій товар.

І так вони жили знов довгі ряди літ спільними родинами і господарили спільно. Поволи входили вони у зносини з іншими родами, поселеними недалеко чи то задля спільних ловів на звірів, чи задля спільної оборони. Бо бувало й так, що одні роди нападали нераз на другі та силою забирали їм добуток, а їх самих або убивали, або полишали на поталу судьби. Тим то поодинокі роди й лучилися разом і спільно боронили себе від ворогів. По кілька їх збиралося в одну громаду і як такі представляли значну силу, так, що хіба сильніший ворог зважився йти проти них. Деколи вибирали з поміж себе старшого, який називався князем, але цей не мав сам ніякої власти, а сповняв тільки те, що йому громада веліла. Деякі постанови й урядження видавали громади на вічах, цебто сходинах усіх старшин віком людей з поодиноких родів.

Так жили в давних часах наші предки. По вдачі були це люди смирні, тихі, роботящі, а поза тим веселі, любили музику, співи, танці. Чужого добра не бажали, але свойого власного боронили сміло й завзято. Війська у них не було, а коли трапився ворог і треба було боронитися —тоді йшов кожний хто тільки чув у собі силу, та кого кривджено. Зброї теж не мали такої, як нині. Боролися списами, мечами довгими — на кони, чи пі-

шки, чим хто мав і як трапилося, а стріляли з луків.

Та добре було, коли громади вгадали наперед, що якийсь ворог іде на них та вспіли приготовитися до оборони. А коли ворог впав несподівано, застав їх неприготованих, при роботі, або на ловах — тоді прощайся з добром! Звичайно вороги забирали, що тільки вдалося забрати, а решту нищили, а нераз то й чимало забирали з собою в неволю — за робітників собі. І багато таких пригод мусіло лучитися нашим предкам, коли вони зажадали на свою оборону ще одно: от вибирали вони безпечне місце серед ліса, або багновища, копали довкола рів, напускали в него води, сипали високі вали та огорожі з усіх сторін, або городища на високих, крутих шляхах між ріками та яругами, аби ворог не міг туди дістатися. Такі огорожі називали вони городами. В часі небезпеки або довших воєн, збирали туди своє майно, хоронилися цілими родинами й відтам відпирали ворога. Колиж відперли його й були безпечні, не могли жити замкнені й виходили назад у свої хутори, а свої городи лишали порожні.

Але були вже й в тих часах на Україні люди багаті, яких добра було чимало і які боялися за него. От вони збиралися разом, аби тим краще боронити його. Людей таких напливало щораз більше, в давних хвилевих городах будували вони кріпкі будівлі на житло, простір громади ширшав і простягався щораз дальше. Цих городів вони не покидали ніколи, а жили там з своїми родинами й не виходили з них. Деякі з тих городів набирали щораз більшого значіння й для сусідних городів. Там приїздили купці з заграничних країв, міняли товари, там сходилися князі поодиноких громад на спільну нараду в ціли оборони своїх справ. В слід за тим багатство тих городів більшало, за чим потреба обезпеки їх від нападів відчувалася щораз більше. Багатші, знані борянами, стали утримувати при собі гурти людий, які, маючи на їх дворах стале удержання, мали боронити їх майна і родин від можливої небезпеки. В той спосіб повстало військо, чи як вони тоді називалися, дружина.

Спільного імени наші предки не мали, бо й не жили вони разом, ні не мали спільного володаря над собою, а поодинокі племена, як жили з окрема, так мали окремі імена. І так ті, що жили по полях над Дніпром, називалися Поляни; ті, що по лісах понад річкою Припетою — Деревляни; на Волині Дуліби; над Бугом Бужани і т. д. А брали вони імя від місць, де жили або від своїх прикмет.

Кожне з племен мало своє найбільше місто, де звичайно жив князь. Найдавніші городи були у Полян — Київ, у Полочан — Полоцк, Деревлян — Коростень, у Дулібів — Новгород.

II.

Коли пригадати собі, де ті всі племена містилися, все таки найдемо місце, де поселялося їх найбільше. Було це місце між зливом двох великих рік — Дніпра і Десни. З давен давна поселялося тих племен тут найбільше. Діялося це по тій причині, що над ріками лекше проживатися, бо й риби у них без ліку, що хоч руками її згортай і звірину тут лекше. А далі в тодішних часах рікою найкраща дорога для людей сухих доріг було тоді ще не багато, тай небезпечно було переходити тамтуди через розбишацькі ватаги, які не належали до ніяких родів, або свої прогнали їх від себе за якісь проступки і вони волочилися по світу, нападали на подорожних, відбирали їх добро, а то й убивали. А їзда водою й лекша була й безпечніша. Тому в цьому місці були найбільші оселі і то оселі людей найбагатших і тут гуртувався весь торговельний рух.

—

Колись між зливом тих рік були незмірим́і простори і люди жили тут з далека від себе у своїх хуторах, аж пізніше зайшли в ті сторони три брати Кий, Щек і Хорив і побудували тут місто, яке після імени найстаршого брата назвали Київом. Згодом поселялося тут щораз більше людей, наймали собі дружини, вибирали князів, які мали провід над ними та займалися їх ділами.

Далеко на північ від Київа був подібний город Новгород. Панував там князь Рурик, який мав дуже сильну дружину і запанував над тим містом. Оповідають, що в тій дружині були два ватажки: Аскольд і Дир. Ось вони, невдоволені із свойого краю, покинули Новгород. Разом з своїми дружинами бурлакували вони якийсь час по світі, шукали кращої долі, а прямували до Візантії, аби там за-

тягнутися до грецького війська. Пливучи Дніпром, добилися вони до Київа. Не знали вони про те місто нічого, тож здивувалися немало, коли подибали його на своїй дорозі. Тут довідалися про його заснування — довідалися й про те, що Кияни мусять платити данину чужому племени Хозарам. От вони порадили Киянам приняти їх обох до себе.

— Наша дружина — казали вони — не ніжна, не боязка. Виросла під зимним вітром півночи, загартована в борбі та відважна як лев, зуміє оборонити вас від Хозарів. А ви за те дозвольте нам жити при собі та дайте нам спромогу удержати себе й нашу дружину!

Кияни згодилися. Аскольд і Дир остали в Київі, а за свою оборону брали від Полян данину. З часом їх значіння збільшилося — Кияни потребували їх помочі і поволи стали вони князями й правдивими володарями Київа.

А тимчасом у їх вітчині у Новгороді князь Рурик помер і полишив маленького сина Ігоря. В імени малолітного став панувати над Новгородянами Руриків свояк Олег.

**
*

Олег був сином значного боярина. Вже за молоду мріяв він про те, аби стати великим та вславитися, а вже за тісно було йому сидіти бездільно в далекому Новгороді. На своїм улюбленім воронім кони вганявся він степами шукав пригод у глубоких лісах, став до боротьби з дикими звірями. Смерть кілька разів заглядала йому в очі, але він усе знав зарадити собі, а вороний коник виносив його із найстрашніших небезпек. Кінь той був свідком його геройських вчинків, спільним товаришем долі й недолі — тож полюбив Олег та привязався так, що одного дня не провів без нього.

Ставши володарем Новгорода в імени малолітного Ігоря, почув він, що його молодечі мрії здійснилися. Він мав свою дружину, мав під своєю рукою й орудою дружину новгородських бояр — тепер він зможе вилетіти орлом з далекого, тісного Новгорода та погуляти по волі. Він зібрав багато війська, взяв з собою маленького Ігоря — пішов воювати й підбивати землі. Здобув кілька міст по дорозі і опинився перед Київом. Там якраз розсілися тоді й запанували Аскольд і Дир. Олег знав, що з ними справа не легка, а бодай не так скоро зможе справитися з ними, як князями - володарями інших земель. Ось він і взявся на хитрощі. Звелів своїй дружині сховатися в човнах, а сам післав до Аскольда і Дира послів, немов то приїхали варягські купці і хочуть бачитися з своїми земляками. Не прочуваючи нічого злого, вийшли оба князі над беріг Дніпра. Вони ще й раділи, що побачуть своїх земляків. Та тут Олег вийшов проти них, його дружина вискочила з човнів — вилетіли дві стріли з метних луків і оба князі повалися на землю, а за хвилю й духа віддали.

Легке діло було для Олега розправитися з дружиною київською. Бачучи такого хороброго лицаря, вони всі піддалися йому і Олег увійшов до Київа як перший князь, що підбив так багато городів під свою власть.

**
*

Відпочивши після походів воєнних, Олег став знов скучати. Його непосидючий дух не позволяв йому сидіти бездільно, а воєнна вдача гонила його на дальші походи.

Став лагодитися новий похід — та пе-

ред виходом забажав дізнатися, яка доля чекає його в дальшому життю. От він прикликав до себе ворожбитів, аби дізнатися про це. Багато, багато річей віщували вони йому: славу, багацтво, щастя, вік довгий—та на кінець, прийшов старенький ворожбит, а князю навкучилося вже їх говорення, вже на коня сідав, коли задержали його вислухати ще тої останної віщби. А ворожбит підійшов до коня, погладив його по шиї, а далі взяв князя за руку.

— Князю! — просив він — долі своєї ти не минеш... Від того, що наймиліше тобі, ти згинеш. Той кінь, твій побратим, товариш добрий, буде причиною твоєї смерти — це так тобі суджено, але жий ще! Ще багато діла ти зробиш, тож покинь свого коня, лиши його й не наближайся ніколи до нього!...

Сумно говорив про це старець, навіяв суму й на цілу Олегову дружину. А він сам засміявся тільки, крикнув на вороного та поніся далеко в степ, що ніхто й здогонити його не міг. Три дні не вертав князь. Вже й побоювалася дружина за нього, шукали його — не найшли. Третого дня він сам вернув, покликав дворян, віддав їм свойого вороного.

— Прощай товаришу! Та не гнівайся, що так віддячився тобі за твою щиру дружбу, не згадуй лихом свойого пана, що йому не з тобою суджено ходити!... — прощався з конем.

Сумно іржав за ним вороний, немов відчував, що бачить свойого пана в останне. Олег казав доглядати його як найстаранніше, а сам скочив на другого та подався з своєю дружиною слави-долі добувати.

**
*

Тоді він забрався за більше діло. З усіх підбитих земель зібрав він велике військо, казав побудувати багато кораблів і Дніпром, а далі Чорним морем, поплив аж до Царгорода. Греки замкнулися у місті і приготовлялися до оборони проти цього несподіваного ворога. А Олег не тратив часу. Полишаючи замкнених у місті в спокою, він нищив усе та палив довкола Царгорода і коли вже ціла околиця була знищена, він підступив з усіх сторін під місто. А грецькі царі ще не вспіли за той приготовитися до війни, тимбільше, що й війська у місті не багато було, а стягнути з поза мурів не могли, бо Олег уже від довшого часу крутився в околиці та не допускав до цього. От тоді й бачили царі, що не можуть вони віряти себе з таким хоробрим противником. Вони зібрали раду рішитися, що діяти. Зібралися усі найвищі урядники грецькі і мужі наймудріші і придумали хитру штуку. Веліли нарадити велику скількість смачних наїдків та напитків, приправити отруєю і вислати те до Олега до табору, а враз і післати послів з просьбою о мир.

— Не битися нам з тобою, князню, а миритися — казали посли до Олега. — Наші князі пересилають вам і вашому славному війську ще трохи харчів, аби ви підкріпилися від довшого походу із своєї вітчини до нашої землі та борби, яку звели в околиці. Поживайте на добро, а наші князі незабаром прийдуть до вас, аби віддати вам поклін, побенкетувати ще спільно та мирно погодитися з вами.

Та не подобалися Олегови ці облесні слова послів, не вірив він у прихильність і вічливість греків. І страви ті величаві й напитки усякі видалися йому підозрілі.

Тому заказав своїй дружині й доторкася чого будь, віддалив усіх глуг та кухарів, що прийшли з тим добром, а послів завернув до грецьких князів назад.

— Не миритися прийшов я до вас, а боротися. Тай до бенкету найдуться у мене свої люди, а не потреба мені бенкетувати з чужинцями. Ось ви, вертайте до своїх князів тай кажіть їм, питайтеся, чи хочуть вони боротися з нами, чи здаються добровільно?

Завела надія греків — хитрий плян не повівся. І даром вони раділи вже, що так легко збудуться Олега та його війська. Немалий страх налетів на місто, коли посли вернулися й передали слова Олега.

І зібрали знов раду, урадили окупитися перед Олегом та його важким мечем. Зібрали багато добра усякого, післали до Олега як гостинець і просили післати послів до міста умовитися про мир. Олег післав туди своїх послів, які полагодили в його імену усе діло.

Посли зажадали багато грошей на кожний корабель, на кожне українське місто, а далі таке, що українським купцям можна було торгувати у Царгороді та так, щоб через шість неділь вони могли брати у греків без плати харч, скілько і що тільки схочуть: вина, хліба, мяса, риби і овочів.

Греки пристали на все, ще й мусіли дати українцям на дорогу харчів та усього, що тільки ті забрати могли на кораблі.

Повертаючи, Олег прибив на воротах Царгороду свій щит на знак, що підбив цей город. Це лишалося на довго в памяти греків — вони не надіялися ніколи, що будуть коритися такому слабому у його початках противникови.

**
*

А Олегова дружина вертала на радощах з своїм князем на Україну. Кораблі рознеслися по цілому Дніпрови, лилися вина, меди — лунала пісня весела, пісня побіди... Не було жури на кораблях. Шовкові паруси, добуті в Царгороді, розпяті на кораблях, захищали дружину від соняшних промінів — веселе парубоцьке життя відганяло скуку довгої подорожі, а сріблисте вино розвеселяло ум.

Курилися чуби, радість лилася у край — а Олег усьому душею.

— Це він, пан наш, володар! — гукала дружина. — Це він собі славу, нам долю добуває!

— З тобою, наш князю, ми на всьо готові! Веди нас! Нема сили, яка нам сталаб на дорозі і нас спинила!

І знов вина лилися, пісня греміла та шовкові паруси з вітром шепотіли — минали за днями дні, коротшала дорога.

А Олег — душа всього — сидів у свойому човні, щось не веселився з своєю дружиною. Схилив голову в долину, мутними очима споглядав у Дніпрові хвилі та думав, зміряв думкою незміримі простори. То занесла його думка далеко на північ, до Новгорода, до його вітчини. І бачить він себе малим хлопцем — коли то його життя таке щасливе було, безжурне, а цілим заняттям його було забитися у ліс, звірину яку стрілити, то у ріці рибу здорову спіймати.

Пригадує собі як батько його, боярин новгородський, боротися його учив — як скоро він орудував тяжким мечем — ось тим самим, що й тепер при його боці. Це дідівський ще, старий, важкий але добрий. Рубає й не заводить. Товариш найпевніший. А на згадку товариша — прийшов йому на гадку його кінь любий. А враз й нагадав ті пригоди численні, яких у спілці зазнали. І жаль стиснув його серце за другом добрим. Що він там дома? Нудьгує за мною? Мій коник вірний...

Тут на гадку прийшло найновіше: — греки — побіда світла — донеслись до його уший викрики дружини: нехай жиє наш князь! З тобою, князю, ми й на смерть готові!

Та не тішили Олега ці слова — він звернув голову у другий бік та знов поникла вона у тяжкій задумі...

Чогож сумував князь? Чи ще мало йому було всього? Він і сам не знав собі розяснити. Мав усього доволі — а це було йому мало, зробив діла багато — здавалось йому, що всьо, що задумав, сповнилося йому — а все мав якесь невмолиме бажання, якого не міг збагнути.

**
*

Перший раз у життю утішився він щиро, коли перед його очима замаячіли мури Київа.

— Я дома! — сказав він собі, хоч до тепер він усе домом своїм називав степ розлогий, степ безкраїй, ліс непрохожий та човен на бурливій хвилі Чорного моря. А нині домом назвав він Київ, двір свій і прислугу у ньому.

Заграли музики, висипались слуги витати князя з походу. Збирали добичу з кораблів, славили його та викрикували його імя.

А Олег, як господар добрий, прийшов оглядає, обзирає усе, випитується, хвалить — то знов бігає повсіхусядам.

— А кінь мій — запитав нараз та поглянув на службу. — Деж він? — Покажіть його.

Замовкли слуги. Зникла радість з їх лиць. Вони знали. князь добрий та й гострий ураз. А вони самі вбили вороного. З любови до коня, побоюючись, аби князь, вернувши з походу, не вернув до нього та смерти не нажив собі.

— Деж кінь мій? Чому мовчите? спитав князь. — Деж скрили ви його?

І вийшов перед князя слуга старий, старенький приятель його батька. і поклонився князеви до ніг.

— Не гнівайся князю, — звинявся — не наша вина. Згинув твій кінь вороний, захорів і згинув, з туги за тобою, наш князю.

Сумом вкрилося лице Олега.

— Деж він? Покажіть його!

— Давно це вже князю — відповів знов слуга. — Закопаний він у полі та давно вже — два роки минули. кости лиш з нього остали.

— Дай поглянуть на кости. Веди, де вони?

І повели князя у поле, найшли місце, де закопали коня й відкрили яму. В ямі справді тільки кости біліли.

Прикро було дивитися князеви на останки свойого любимця. Ступив кроком в яму і передивляючи кости обточені черваками, хитав головою.

— Ото пережив ти мене, вороний! — — жалувався він. — І ошукав ти мене ворожбите! Де твої слова? А я, дурний, повірив їм, та дав згинути марно свому товаришу і не в лицарській смерти, як вороному пристало, а так, як товарині!

І з пересердя копнув ногою череп коня так, що покотився він аж у другий бік ями.

Та в тій самій хвилині висунулася із черепа гадюка, вкусила князя в ногу, заки ще він міг спамятатися й щезла назад між кістьми коня.

Розбіглися слуги Олега, спровадили лікарів, ворожбитів з усіх усюдів, аби ратували його від смерти — та дарма! Що вони не робили, як не зашептували та пегемовляли, якими мастями не намащували, які зілля не прикладали, не помогло. Отруя ділала щораз сильніше — князь умирав.

Тоді прийшов знов той ворожбит, котрий перед чотирма роками віщував йому смерть від коня. І він хотів зблизитися до Олега та намастити його чудесною мастею.

Та не допустив його Олег до себе.

— Не треба мені твойого ліку, старухо! Хай сповниться твоя віщба. А смерть моя най буде карою для мене за те, що побоявся смерти від вороного, хоч він тільки разів спас мене від неї!

А другого дня вірні слуги та приятелі оплакували князя та понесли його на вічний спочинок. І поховали його на горі високій, устелили могилу, аби звідтам міг дивитися на Київ цілий, і споглядати у Новгород — свою вітчину та у Царгород — вершину своєї слави...

III.

А на дворі Олега ховався під той час син Рурика, Ігор. Моторний вдався із нього юнак! Він якби вдачею своєю ступав у сліди свойого хороброго опікуна Олега. За час, коли Олег провадив війну з греками, робив походи в далекі краї, Ігор вчився на дворі воєнної штуки, виправляв своє тіло в гарті та борбі з звірями. Тож вганяв він з своєю дружиною темними борами та лісами за диким звірем. В тяжкій, та для молодого князя милій боротьбі минали роки скоро — з малого хлопця став Ігор гожим молодцем.

Одного разу уладив він великі лови у найбільше непроходимих лісах недалеко міста Пскова. Лови повелися якнайкраще, бо й стрільці Ігоря були не аби які, тай звірини у тому лісі була незвичайна скількість. Вже цілі шатра були їх повні, безліч усяких малих і великих звірячих тіл лежала довкруги та бору ловців, а вони далі полювали. І знов острі стріли вилітали блискавкою з луків стрільців — слід звірини ставав кровавий, а далі вона валилася мертва на землю.

Ігор стояв на свойому місці, ждучи на дальшу штуку. Веселим, вдоволеним зором глядів він на кожну глубшу звірину, яку стрілив, та всьо було йому мало. Нечайно забіг йому дорогу величезний тур. Князь, не надумуючись довго, післав у нього свою стрілу. Вона вбилася у тіло звіряти та не була смертельна. Тур станув на хвилю перед князем, його огнем жаріючі очі впялилися в князя — та за хвилинку він, немов не бажаючи собі з ним боротьби, подався взад і зник у гущавині.

Нікого не було за той час біля Ігоря, та все таки він спалахнув соромом ізза цеї невдачі. Тож кинув свого коня і з напруженим луком кинувся в гущавину, здогоняти тура. Але тур був вже далеко; князь бачив тільки мигаючі між деревами його роги та біг за ним. Простір між ними ні більшав, ні меншав — бігли однаково скоро.

Та в одну мить тур зник князеви з очий. Куди він подівся, князь не міг запримітити. Шукав його ще якийсь час у всіх напрямках, та вже ні сліду звіряти не находив.

З досадою вертав назад — з досадою, що перехитрив його звір. І з думкою про тура ходив він по лісі, шукаючи дороги, якою забрив сюди, а бодай слідів тура, які завелиб його на давне місце ловів. Не находив, але й не журився тим дуже, що заблукався в лісі. Його дружина найде свого пана!

З одної сторони ліс рідшав, Ігор подався туди й небавом побачив перед собою невелику річку. Над берегом, напроти нього, стояв по коліна у воді його тур з

з надломаною стрілою у боці. Радісний усміх перебіг по лиці Ігоря. В одній хвилі забреніла стріла — тур ревнув страшенно, підскочив високо в гору, впав у річку та покотився з її хвилями.

— Славно юначе! — почув нараз князь біля себе веселий голос. — Який-же ти стрілець удався!

Ігор оглянувся. На стрічу йшла молоденька, гарна дівчина.

— Гарно! гарно! — хвалила вона ше раз та сідала у маленьке човенце, привязане до прибережного дерева.

Дівчина дуже сподобалася Ігореви. Він наблизився до неї.

— Хто ти така, тай звідкіля тут взялася? — запитав.

— Я сестра оцього тура, якого ти стрілив, а прийшла, аби пімстити його смерть та утопити тебе в оцій річці — зажартувала дівчина, і її срібний сміх розлягся понад річкою.

І що не допитувався її Ігор — дівчина не відповідала, як слід, а все жартувала, сміялася.

Ігор не бачив ще дівчат, правдиво сільських, моторних, як оця. Тож і не диво,

ДЕЛЄҐАТИ Й ГОСТІ ПЕРШОЇ ПАН-АМЕРИКАНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ. З ліва на право сидять: Іван Григоращук (Арґентина), інж. Володимир Коссар (Канада), о. С. В. Савчук (Канада), Олена Лотоцька (З.Д.А.), о. Др. Василь Кушнір (Канада), Ева Піддубчишин (З.Д.А.), Ілля Горачук (Бразилія), о. Микола Іванів (Бразилія), Др. Лука Мишуга (З.Д.А.).
Стоять (з ліва на право): Євген Рогач (З.Д.А.), ред. Богдан Катамай (З.Д.А.), ред. Михайло Гетьман (Канада), В. Гультай (Канада), Іванна Бенцаль (З.Д.А.), проф. Микола Чубатий (З.Д.А.), Дмитро Галичин (З.Д.А.), Андрій Білопольський (Арґентина), ред. Степан Шумейко (З.Д.А.), Др. Теодор Дацків (Канада), Марія Гетьман (Канада), Др. Лонгин Цегельський (З.Д.А.), проф. Олександер Грановський (З.Д.А.), Йосип Обельницький (Канада), Олександер Яремко (З.Д.А.).

що дивився на неї і любувався нею щораз більше.

— Ну, сідай-же біля мене — заговорила знов дівчина — тут з краю втопити тебе годі, підвезу на середину.

Ігор скоро увійшов у човен. Дівчина вдарила веслом об воду і відбила від берега. Човен підплив на середину річки.

— О, тут поцілив ти мого братіка — говорила вона і показала рукою на невеличке плесо — тут він провалився і пішов бідний з хвилею, — показувала далі — а тут, я тебе втоплю, юначе! Прощайся з світом! — казала не то поважно не то жартом.

Ігор взяв її за руку і глянув просто в лице.

— Добре. Топи!

— Ти не боїшся? — спитала і глянула на нього остро.

—Ні трохи! — відказав з сміхом Ігор і глянув її в самі очи.

— Не пали так зором, а то згорю уся! засміялася і відхилилася від нього. — А в друге тут не заходи, бо справді втоплю!...

— А тепер то вже й не топити меш? — запитав Ігор.

— Ні, жалко тебе. Молодий ще.

Човен прибув до берега, дівчина вискочила з нього легко, та пішла берегом.

— Кудиж ти? — спитав Ігор.

— Іду по свою сестру Бабу Яґу — попрошу її, аби перенесла тебе на своїх крилах понад той ліс аж на другий край, аби ти не показувався тут більше.

Ігор наздогнав її та здержав.

— Не йди ще! Скажи хоч, хто ти, звідки, як кличуть тебе?

— Ольгою звуть — відповіла дівчина, — а звідки?... От моя хата — і показала рукою хатчину, яка замаячіла під деревом — хочеш, то й заходь!

Війшли у хату.

— Деж ти, дочко, бавилася так довго? — почувся з середини милий жіночий голос.

— На лови, матусю, ходила. І глянь якого сокола сполювала! — засміялася Ольга.

Старенька зі страхом глянула на молодого, багато вбраного гостя.

— Не вірте, матусю-—казав, усміхаючися, Ігор. — Це я на лови ходив та її сполював собі! — Ну, Ольго — він звернувся до дівчини — пішлаб ти жити до мене?

Дівчина глянула йому в очи й засміялася.

— Пішлаб. Ти гарний і хоробрий. Та чи шанувавби ти мене?

— За дружину візьму собі тебе.

Старенька мати Ольги все ще налякана дивилася на незнакомого гостя...

**
*

А в кілька день пізніше Ігор привіз Ольгу до Києва, де небавом одружився з нею.

Це ділося не довго перед смертю Олега. По його смерти Ігор став київським князем, а Ольга, його дружина, стала з селянки княгинею.

**
*

Ставши князем, Ігор пішов слідами свойого попередника Олега. Він бачив світлі воєнні успіхи свойого попередника — то й собі забажав попробувати щастя у війні. Правда, перший похід його на Царгород йому не повівся. Оповідають, що греки ще з далека кидали на Ігореві човни якийсь штучний огонь і не допускали його до мурів міста. Правдоподібно був це стрільний порох, який в тих часах ще не всім був звісний. Та Ігор вернувся, зібрав ще більше війська й вибрався в друге. І за другим разом йому пощастилося. Греки на сам вид великого числа дружини стратили відвагу й без боротьби піддалися Ігореви. Він заключив з ними примирення і з великою добичею вернув до Києва.

Коли вернув на Україну, чекали його ріжні справи. Тоді довкола Києва в самім його сусідстві і в подальших околицях потворилося чимало менших князівств, які хотіли рядитися у себе зовсім независимо від Ігоря. В части підбив уже ті князівства Олег, підчинив їх під свою власть та велів платити собі данину. Але оставали ще нові, які треба було щойно покорити. Та задача припала Ігореви. І він вибирався із своєю дружиною щораз то у нове князівство й підбивав його.

Не легке то було діло. Лучалося, що сусідні народи піддавалися Ігореви без ніякого опору, тільки за його приходом — але й такі, які опиралися тому поневоленню та зводили з Ігорем боротьбу так, що він силою мусів приневолювати їх до послуху. А бувало й таке, що деякі й обовязувалися платити князеви данину, але в скорі забували на своє приречення і треба було нового походу на них.

Такими найбільш упертими були Деревляни. Вони раз-у-раз відмовлялися платити данину й ворохобилися проти того підданства. Щоби цему покласти вже раз кінець, вислав Ігор до них свойого найхоробрішого боярина Свенельда з численною дружиною. Свенельда цей мав відбирати від них данину, а за те, що відбере, мав удержати цілу дружину й держати Деревлян у послусі. Крім того мав ще посилати половину тої данини князеви до Києва. Та цього обовязку він не сповняв, вимовляючися тим, що Деревляни дуже мало платять, та що не можна тої данини гаразд стягнути. А в дійсности Свенельд стягав ту данину чи й не більше як було приписано, але задержував собі й багатів з неї.

Проти цього ворохобилася Ігорева дружина.

— Як це, князю! — кричали вони — чи ми гірші для тебе як Свенельд? Чи не так само ми йшли за тобою на смерть і життя, покидали наші жінки й діти — ставали за тебе до боротьби, наражали себе на всілякі небезпеки? А ти — дозволив Свенельдови багатіти — а ми, що цілий час ще й тепер остаємо при тобі, маємо дивитися на це й завидувати йому?

Бачив Ігор, що їм кривду робить.

— Збирайтеся браття — відозвався до дружини — підемо у землю Деревлян — стягнемо з них другу данину, а що добудемо, те усім на рівні!

Утішилася князева дружина. В кілька днів зібрався великий похід і рушив на деревлянське місто Іскокостень.

А Деревляни перелякалися немало, побачивши такого гостя. Бо й не знали, чого це князь нового бажає від них. Коли довідалися, що це князь сам прийшов данину збирати, вибрали своїх старшин, післали до Ігоря, щоби сповістили його, що вони не винні вже нічого — усю данину для князя складають вони, як слід, на руки Свенельда.

Але дружина Ігорева й не слухала того посольства, тільки веліла видавати собі чим скорше данину. І не була то данина, а грабіж. Нападали на хати Деревлян і що тільки змогли, тягнули, а все як данину для князя. Деревляни віддавали своє добро, хоч як серця стискалися їм з болю на таку несправедливість, бо й щож мали робити? Дружини Ігоря багато, узброєна вона вся від ніг до голови і впала на них несподівано. Досить руку простягнути проти них, аби впасти мертвим на землю.

Тож позволяла собі дружина, старалася відбити собі те, що Свенельд зібрав для себе через кілька років. Та хоч як грабили, показувалося воно за мало. Після приказу Ігоря вся добича йшла до поділу між дружину, а найкраща часть діставалася Ігореви. І хоч як нераз велика була данина — після поділу невеличка тільки частина діставалася дружинникам кожному з осібна.

От тоді дружина й порадила собі. Поділилася на поменші гуртки, а кожний з гуртків грабив для себе. Тоді хоч і був поділ, як давніше — часть кожного виходила далеко більша, як перед тим.

Це було найнещасливіше діло, якого допустився Ігор. І ту свою похибку відпокутував він дуже строго, бо смертю.

Розбившись на гуртки, дружина Ігоря перемінилася в правдивих розбишак. Вони забирали від поодиноких людий не данину, але забирали всьо, що тільки їм могло придатися. Чим далі надужиття ставали щораз більші — люди ховалися перед ними в ліси, багна, оставляючи всьо на поталу.

Вкінци це довело їх до розпуки.

— Чогож нам ждати ще? Досить уже. Дальше годі терпіти. Нема добра нашого, то й жити нема що!

Зібралося їх кілька родів, урадили виступити оружно проти князя й або полягти, або видобутися з під його власти.

А діло було не дуже й важке. Дружина князя так певна була своєї сили, що й не гадала про яку будь небезпеку для себе. Деревляни узброїлися й вижидали князя, бо вони гадали, що це його вся робота. А князь, як і інші гуртки, находився в окруженню кількох боярів та їх прислуги й грабив для себе. На його дружину напали Деревляни. За одним ударом побили всіх; за пізна була всяка оборона. Так вигинула дружина що до одного. Самого Ігоря зловили Деревляни живцем.

Довго нараджувалися, що з ним зробити. Зразу гадали жадати за нього від Киян великого окупу — але від цеї гадки відступили з боязни, що Кияни зберуться й силою відібють князя. І тоді порішили для нього смерть.

— Довго ти знущався над нами, князю! Зразу ти прислав до нас того вовка Свенельда — а потому й сам прийшов та ще лютішим вовком став, бо не тільки

нашого добра, але й добра дітий наших ти не пощадив!

І страшну смерть загадали для Ігоря.

Два високі дерева зігнули верхами до себе. До одного з них привязали князя за одну ногу, до другого за другу — а відтак оба дерева пустили. Дерева порснули в гору і розірвали князя на двоє.

Так закінчив життя князь Ігор. Хоробрий він був, як і Олег — але, як люди оповідали, не мав того щастя, що Олег, бо той був характерник.

IV.

Між тим до Київа доходили щораз радісніші вісти. Дехто із Ігоревої дружини вихоплювався на якийсь час до Київа — прославляв князя і заповідав, що він з великими маєтками поверне до дому. Вістка та облетіла цілий Київ, всі раділи тим дуже, бо знали, що коли князь і його дружина поверне багатшою з деревлянської землі, тоді всі стануть краще жити.

Аж ось надійшла вістка, що князь вертається. Заметушився Київ — хотів гідно повитати свого хороброго князя. А вже найбільше його вірна дружина, Ольга, запопадалася, аби гарно й пишно повитати свойого мужа.

В означений день зібралися найбагатші бояри, прибрані святочно, повиходили на беріг Дніпра і ждали князя. В княжім дворі ладився святочний бенкет. Зносили їду, напитки — славні вина і меди, привезені князем із Царгороду. Всьому запорядок давала Ольга; вже ніг не чула під собою із умучення, а запопадалася, аби всьо вийшло як найкраще. Цеж у перше тепер приїздив князь на довший побут в київськім дворі при боці своеі дружини.

При боці Ольги бігав ясноволосий хлопчик, Святослав, їх син і будучий князь. І він не міг вже діждатися свойого батька з дороги. А має він так багато розказати батькови! І у лісі був, дикого звіра бачив з далека, а бабуся таких уже казок нарозказувала, що аж лячно буде повторяти.

Не відступав від мами на довше, але що хвилі вибігав на повірря, виходив на вулицю і відтам глядів на Дніпро.

Та даром ждали Ігоря того дня, даром клали сторожу на ніч, якаб повідомила їх про приїзд князя — вже не побачила його більше київська земля!

Верталися тільки по одному недобитки з княжої дружини. І оповідали страшну, неймовірну річ — князя убили! Не вірили їм. Ольга веліла кількох з них у вязницю вкинути за те, що пяні вони і попсували їх радість. Але надходили щораз нові утікачі, потверджували ту страшну новину та відходили сумні до своїх дворів. А на кінци приволіклися найкращі свідки. Ранені, обдерті й покровавлені, часом і напів живі дружинники, які на силу викралися із деревлянських рук та доволіклися до вітчини.

Вже годі було дальше обманювати себе надією — треба було приняти до відома ту страшну правду.

Замкнулися ворота в Ігоревім дворі, спустилися занавіси на вікна — той вчерашний розрадуваний, голосний княжий двір завмер!

В одному крилі замкнулася дружина нещасливого Ігоря, вдовиця Ольга — у другому кілька прислуг забавляли малого Святослава.

Дивувався Святослав, вичікував тата, допитувався за ним, напирався до мами йти, та зацитькували його й не пускали.

А в другому крилі й по ночі снувалася тінь бідної Ольги. Три дні, три ночі не спочила, не склонила своєї голови до сну — одіж дерла на собі ,волосся виривала з жалю й оплакувала князя-мужа.

— Вже мені тебе не видати більше, мій добрий друже! Ноги свої я сходжу — не найду тебе, очі свої видивлю — не побачу тебе. Нема тебе вже коло мене, покинув і пішов на кращий пир, як той, що я для тебе ладила! Не пригорнуся вже до твоєї груди, а холодна, важка земля буде давити її, не розчешу вже більше твоїх кучерів, а збиті в неладі, зарошені кровю будуть вони валятися у чужій землі!

У її серці замість болю родився лютий гнів.

— Але горе вам! Ті, що мені його взяли, що серце моє ви роздерли, і душу в мені скрутили! Очі мої най не знають сну, уста мої най ложки водиці не приймають, коли я не заплачу вам за це! Ви забрали мені друга вірного, мужа доброго, заберу я й ваших! Як вчинили ви мені сиротою сина, так осирочу я ваші діти. Побиваюсь я гірко, але ваш біль буде ще більший. Згадувати мене будете від рода в рід і не забудете ніколи!

Так клялася Ольга і грозила Деревлянам, убійникам свого мужа.

Минуло три дні, три ночі, не навідувався ніхто до Ольги — оставили її з її горем на самоті. А після того вона сама

зійшла між дворян. Не плакала більше, тільки лице її свідчило, який страшний мусів бути для неї той час і як гірко вона перевела його. Була вже лагідна, як усе, і слова її, коли зверталася до кого, були ласкаві, але затиснені уста, посинілі губи вказували, що тяжко ще її успокоїтися та запанувати над собою. А лице її мінилося, коли крізь вікно гляділа в сторону деревлянської землі. Тоді через лице Ольги перелітали гадки наче блискавки і вона ставала страшна.

Але вскорі мусіла успокоїтися. Влада після Ігоря перейшла на Святослава і вона мусіла в його імени правити державою. Не приходило це легко, не було проте часу на жалі та плачі по погибшім князю — треба було бути твердим і притомним. На думки та жалі оставало хіба трохи ночі і цього не занедбувала Ольга. Коли цілий Київ засипляв сном і тільки нічні сторожі зрідка перекликувалися, ставало Ользі душно в просторих кімнатах. Вона вибігла в сад і тут годинами ходила поміж високі дерева й думала.

Був на давній Руси звичай, а саме обовязок пімсти. Коли член родини згинув з чужої руки — на родині убитого лежав обовязок пімстити його смерть. Батько мстив смерть сина, син батька, брат брата.

І по Ігореви ріс його местник — Святослав. Та ще довго літ треба було ждати на це. І ця думка, що Ігор так довго мусить ждати на свою месть, не давала Ользі спокою. Довгими годинами по ночі думала вона про те, із сну схоплювалася — неначе чула якийсь голос взиваючий її до пімсти за смерть мужа. Роздумувала над способом переведення її, та кожний призадуманий плян здавався її за малий, за легкий — вона бажала пімсти більшої, страшнішої для убійців.

**
*

А у Деревлян також не було спокою. Вони знали, що Кияни не так легко забудуть втрату князя. Знали і вони, що местник князя, Святослав, росте — і почислиться з ними за кров батька. Кожний минулий день, з котрим Святослав ставав старший, зближував їх небезпеку.

У них був молодий князь Мала. От вони загадали одружити його з Ольгою. А після одруження вони візьмуть до себе

Святослава і зроблять з ним, що схочуть.

Не гаючись, вони вибрали з поміж себе двадцять найможніших боярів і післали в посольстві до Ольги.

— Ми зле зробили, — казали посли до Ольги — що убили Ігоря, але він надто грабив нас, наші люди зворохобилися і вчинили це без загального відома. Та тепер ми направити це хочемо. Відобрали тобі одного мужа, хочемо дати другого князя Мала й пануй над нами, будемо твоїми слугами!

Утішилася Ольга дуже, та не словами послів, а тим, що самі Деревляни прийшли її у руки. В її душі зродився замір від тих послів зачати свою месть.

От вона вдавала, що радується дуже їх просьбами і бажає тільки, аби це відбулося величавіше.

— Як це? — говорила вона до послів — ви світлі побідники, які після смерти Ігоря маєте цілий Київ у своїх руках і можете робити з ним, що хочете, прийшли до мене не як володарі, а як піддані. Не хочу я того, тай люди мої будуть сміятися з мене, що я виходжу за князя таких смирних людий!

І наказала послам, аби вони вернулися назад у свій човен на Дніпро, а другого дня рано аби веліли нести себе в човні до неї. Це буде дуже величаво і Кияни будуть лякатися князя Мала, а тоді вона радше вийде за нього.

Посли відійшли, а Ольга за той час веліла викопати на подвірю перед двором величаву яму.

Другого дня в ранці, вийшли люди на ріку і на приказ послів несли їх в човні перед Ольгу. По дорозі прислужники Ольги кланялися їм до землі. Це дуже подобалося деревлянським послам. Вони порозпиралися в човні, горділи й пишалися щораз більше. При вході до двора ударили бубни, заграли роги, а Ольга появилася в вікні.

Радість послів ізза тої почести не мала границь. Вони гляділи в гору на Ольгу і хвалили її за її розум.

Та в тім Ольга дала рукою знак, човен перехилився і всі пишні посли опинилися на дні глибокої ями.

— А що? Сподобалася вам ця честь? — глумилася Ольга. — Гиньтеж тепер, а як на тому світі зустрінете мого Ігоря, перекажіть йому, що це тільки початок помсти! Я ладжу більшу!

Через годину присипали їх живцем землею, прикривали яму до верху й сліду не стало з тих пишних послів.

А тимчасом у деревлянську землю пішли посли від Ольги.

— Коли ви справді просите мене до себе — переказувала вона Деревлянам — то пришліть ще більше людий, та ще визначніших. А то мало для мене того почоту та й Кияни не пустять мене в дорогу без княжої дружини.

Деревляни вибрали знов що найзнатніших та в ще більшім числі післали у Київ.

Не мало здивувалися посли приняттям, яке стрінуло їх на дворі Ольги. А бодай не гадали вони, що Ольга так скоро переболіла смерть Ігоря й так радо хоче виходити за Мала. Ціле подвірря умаєне деревами, цвітами пахучими. Між деревами столи заставлені, а на столах добра усякого стирти цілі.

На зустріч їм виходять музики, вигравають, найзнатніші Кияни, святочно прибрані, а на переді Ольга.

Кланяється їм до землі:

— Витайте, дорогі гості! — промовила до них — та вибачайте, коли не уміємо приняти гаразд дружину хороброго Мала. Тут усе готове на ваше приняття — і вона показала рукою на заставлені столи, — та заки покріпите свої сили, зготовлені для вас мої лазні, аби ви очистили своє тіло з пороху, якого набрали по дорозі.

Як тільки посли увійшли в лазню, Ольга звеліла замкнути її з усіх сторін і підпалити. В одній хаті уся лазня станула в огни, почулися діймаючі зойки горіючих послів, та Ольга сміялася.

— Нічого! — гукнула до них. Тепленько вам... шкода лазні, але ви добро зробили мому чоловікови, я віддячитись мушу, бо й боги гнівалисяб на мене, колиб не зробила того.

А вся її дружина засіла тимчасом до заставлених столів, полилися меди, пішли співи й радість із мести над ворогами, підчас коли з їх послів остав тільки вуголь.

Другого дня Ольга нових послів шле у деревлянську землю.

— Я і Кияни згодні на князя Мала. Я готова вийти за нього замуж.. Та після звичаю мушу перед тим справити поминки на могилі Ігоря і тризну князівську поставити. Тому наваріть багато меду й постарайте дружину, аби поминки й три-

зна вишли величаво, як пристало на поминки князя.

Через якийсь час повідомили Деревляни Ольгу, що всьо готове: тризна зладжена, дружина зібрана — хай проте не гаїть часу, приходить з своєю дружиною, справляє поминки, а після того зачнуть гуляти й весілля.

Зібрала Ольга дружину, пішла у деревлянську землю. Деревляни вшанували її волю. Зладили тризну таку, якої може ніхто й не бачив перед тим, а дружини зібралося кілька тисяч.

Зраділа Ольга, подякувала за честь та за те, що вшанували Ігоря і зачала поминки. Висипала високу могилу, відмовила молитви, спалила огонь, помянула князя, як слід — а далі зачалася тризна.

Позасідала деревлянська дружина, почала пити, а Ольги дружина, після звичаю, служила їм, а сама не пила. І служила так ревно, що Деревляни, як снопи, валилися пяні попід столи. А іншим, сильнішим то Ольга веліла примішувати сон-зілля так, що ціла дружина Деревлян спала мертвецьким сном. Тоді дружина Ольги без труду та тихцем убивала Деревлян одного по другім і перебила усіх.

Гірко застогнала деревлянська земля другого дня, коли із сходом сонця напилася тільки рідної крови. Що найкращі люди згинули марно. Весь цвіт деревлянського лицарства перебила одна незначна жіноча рука. Старі, досвідні батьки поклали голови свої побіч синів-молодців, з яких декотрі давали гарну надію на будуче. Не було сімї одної, деб не треба було оплакувати кого дорогого: жінка мужа, мати сина, сестра брата рідного.

***

А Ольга з своєю дружиною вернула по тих кровавих поминках у Київ. В душі бачила вона все, що ділялося за той час в деревлянській землі, чула зойки жінок, плач дітей і хоч жаль їй було їх, як людей, то радувалася в душі, що покарала убійників свого мужа. І вона мала чоловіка, і її син мав батька і так само був він їм добрий, як тамті своїм! Кривда за кривду! Смерть за смерть-

Побивалися Деревляни, але це ще не кінець був. Вернувши до Київа, Ольга стала збирати велике військо. Ладила великий похід на Деревлян. Не хотіла воювати з ними далі підступом, як до тепер, але зміритися в отвертім полі.

Цілий рік тревали приготовання. Хто тільки міг станути до збруї, збирався під прапор Ольги. Старезні діди йшли в рядах попри молоденьких хлопців, які ледви унесли ту збрую, якою мали воювати. Навіть маленького Святослава взяла Ольга з собю.

— Ходи сину! — мовила до Святослава. — Йдем карати ворогів, що взяли нам нашого тата! Ти зачнеш боротьбу, а за твоєю посиплються наші стріли!

Знали про це Деревляни. Зачували вони про приготовання Ольги, ладилися й собі до оборони. І як тілько почули, що Ольга вирушила з військом із Київа, вони й собі повиходили з своїх міст та йшли проти Ольги. Воліли мірятися з нею в чистім полі, ніж наражати на небезпеку свої жінки й діти.

Два страшні противники станули проти себе. Одного вела в боротьбу пристрасть, жажда мести за жорстоку смерть князя — других бадьорила трівога о життя своїх родин, о кров невинних дітей.

Ольга посадила Святослава на коня, в його дрібні рученята всадила лук.

— Стріляй, сину! За тата будеш боротися!

Святослав випустив стрілу, вона впала під ноги коня — замалий був ще, щоб пустити стрілу дальше.

Це був почин. В тій хвилі, здавалося, хмара чорна наступила — такі рясні були стріли Киян. Гуділи вони в повітрі, свистіла та острим вістрям вбивалися в тіла Деревлян. Сагайдаки ставили порожні — військо зближалося до себе, боротьба ставала щораз лютійша, завзятійша, тяжша. Спочили луки, заграли списи, ратища тяжкі, якими здіймали себе противники з коней та кидали об землю.

І побачили Деревляни, що їх ворог сильнійший, що годі дальше опиратися. Подавалися взад щораз далі і далі, вертали до своїх міст і ставали до боротьби зза мурів.

А Ольга йшла за ними, здобувала одно місто по другім — аж підступила під Іскоростень, якого то мешканці стратили її Ігоря.

***

Іскоростень була сильна твердиня. Що не боролася Ольга, годі було дібратися до середини, а боротьба зза мурів не була легка тай багато часу треба було на

неї. Вже ціле літо стояла Ольга під мурами — вкінци побачила, що тою дорогою не добуде нічого і взялася на нові хитрощі.

— Чогож ви криєтеся поза мури та не піддаєтеся мені? — говорила вона до Іскоростенців. — Адже знаєте, що ціла ваша земля в моїх руках, всі городи ваші я завоювала і вони платять мені данину. Тамті всі вже спокійні — орють собі та сіють та дітей доглядають. А ви сидите тут, голодуєте, що вже жаль мені вас. Не хочу я від вас данини, маю вже до волі добра вашого, досить мені й пімсти після смерти Ігоря. Тай за землею рідною вже стужилася. Знаю я, що після війни у вас нічго нема, не можу й драти з вас велику данину. Дайте мені тілько з кожної хати по три голуби і три воробці. А за те вас лишу в спокою.

Іскоротенці вже й не могли далі боротися. Всі засоби поживи минулися, військо голодувало, вже й сил не ставало до дальшої боротьби, тож зраділи тим словом Ольги. Ще й сміялися в душі з неї, що таку смішну та незначну данину жадає від них. Зібрали скоро ту данину і післали Ользі в табор.

Та не знали вони, яке страшне оружжя дають проти себе! Як тільки настав вечір, Ольга веліла усім пташкам попривязувати до ніг по шматочці насиченій сіркою — підпалити це та випустити птахів на волю.

Зголодніла пташня сейчас метнулася до своїх хат, тим більше, що й вітер наставав — голуби до своїх гнізд, воробці під стріхи. Летючи розжарили огонь і горіючими кулями спадали на криші хат, під стріхи і запалювали їх. Недовго ціле місто з усіх сторін почало горіти. І гасити не було що, бо всьо горіло відразу. Люди утікали з города, а військо Ольги переймало їх. Кого вбили, кого потратували кіньми, а значнійших брала Ольга в полон то віддавала своїй дружині.

А город городів і горів — хати западалися, останки недорізаного в часі війни товару то пеклися живцем в огни, то уривалися, вихоплювалися і пропадали в степу.

Над раном огонь устав. Де-не-де тілько остала яка хатина, яке деревце. Всьо добро минулося, спопеліло і сліду не стало з пишного города, яким був Іскоростень перед кількома днями.

Найшлися над ранком ще й недобитки з людей, що по ночі скрилися куди небудь. Тепер самі приходили вони, падали перед Ольгою на коліна і просили милосердя.

Ольга оставила їх в спокою, веліла поселитися в Іскорестені, платити данину, а сама вертала поволи в Київ.

Веселий то був поворот. Так колись повертав Олег з Царгороду. Та як тамтой не був сам веселий, так радість не опанувала душі Ольги. Десь там у глубині її важкий жаль давив її серце за ту кров деревлянську так обильно пролиту. Немала її була та побіда світла, воліла, аби тепер її Ігор був при неї, або аби то він вертав з світлого походу воєнного, а вона вичікувала його.

Вернули до Київа — Ольга знов не спала в ночи. Знов прощалася з Ігорем.

— Друже мій! — наче розмовляла вона з тінню покійного. — Я сповнила те, до чого приневолювала мене моя душа, що наказали мені боги. І сповнила добре. Месть моя скінчилася. За твою смерть завдала я тисячі — за одну краплю твоєї крови — пролила я ціле море, помстила я тебе вповні — і тобі тепер уже легко лежати.

Та не було серце Ольги таке тверде. Ті потоки крови, які вона проляла, боліли її тяжко. І тої ночи вона заріклася й пташини маленької убити.

А тяжко приходилося її сповнити цей обіт. Святослав ще малий був, не було у Київі князя і вона мусіла сама давати скрізь порядок, та берегти добра української землі та її народу. Але це не приходилося легко, а бодай годі було удержати непокірних у послусі, не краючи їх. Але Ольга уміла дати раду всему. І не зволікаючи довго, вона забралася до цього діла.

Зібрала свою дружину, взяла малого Святослава, поїхала знов у деревлянську землю. Лякалися її Деревляни, як огню. Де тільки показалася вона з своєю дружиною, кидали Деревляни свою збрую їй під ноги, а жінки з немовлятами на руках падали перед нею на коліна та благали змилування.

Прикро стало Ользі від їх плачів та мольб.

— Не бійтеся, тихо будьте! — успокоювала вона лагідним голосом, — не боротися з вами я прийшла тепер а лад зробити між вами. Ви піддані мої тепер, і я тепер так само вас люблю, як інших.

Я забула вже про те, що ви вчинили мені, забудьте й ви!

І так зїздила цілу землю деревлянську. І хоч нераз сльозами набігали її очи, коли дивилася на те лихо, яке сама накоїла — все найшла кілька теплих слів для потішення других. І данини великої не накладала, бачила, що край збіднів, людям ледви що ставало на власне прожиття — не мала серця здирати з них останнє.

Бачили Деревляни, що та хоробра київська княгиня не такий звір лютий, за якого її уважали. Та це не приносило їм полекші по такій втраті, яку зазнали вони через Ольгу. І доперва з часом, поволи перестала кровавити та страшна рана, а молодше покоління, яке з часом виросло, бачило в Ользі вже свойого опікуна, приятеля, а не ворога.

Вернула Ольга від Деревлян, вибралася ще дальше, у колишню Ігореву вітчину Новгород. Там довго не було київського князя, а треба було привернути давний лад та наложити податки.

І всього доконала Ольга в мирі, не добуваючи свойого страшного меча, не проливаючи крови.

* * *

А коли обїхали так усі свої землі, забажала побачити ще ту землю далеку, куди вибиралися українські князі й звідки з такими багатствами вертали — Царгород. Забрала з собою усі значніші жінки київські, послів, купців найбагатших, посідали в човни та поплили долі Дніпром у далеку путь.

Константин, що тоді панував у Царгороді, зачував багато про Ольгу й сам дуже рад був пізнати хоробру українську княгиню. Він повитав її щиро в своїй землі. Разом з дружиною Ольги обїздив він грецьку землю, показував Ользі, що тільки гідне було уваги та випитував пильно про українську землю.

А відтак на честь своїх гостей видав великий бенкет. В часі бенкету по східньому звичаю квітчались цвітами, прислухувалися гарній, грецькій музиці та

хорам, які на переміну звеселяли бенкет своїми піснями.

Константин не відставав від Ольги, а все випитувався її про всьо, бо дуже цікавився тим, що вона так гарно панувала на своїй землі. Ольга рада була, розказувала цареви про всьо, що тільки він забажав знати.

Через свою вроду та розум подобалася вона Константинови й він забажав одружитися з нею.

— Пощо тобі сидіти в своїм краю, та журитися, турбуватися про все? — намовляв її цар. — Вийдеш за мене замуж, станеш панувати на правду та уживати! Всьо, що забажаєш, я дістану тобі. І шовки дорогі і оксаміти, жемчуги й каміння дороге... Де ступиш ногою, цвітами будуть стелити твою дорогу, а чудові музики будуть засипляти тебе до сну, як хор ангелів у небі...

Та не сподобалось це Ользі. Дороща над те панування була їй рідна, українська землиця, над грецьку музику миліша українська пісня. І згадка про Ігора була їй солодша, чим розкоші й життя з Константином.

Та зразу не відмовила цареви.

— Добре! — казала — Я згодна. Та вперед охрести мене царю, адже не годиться, щоб ти брав собі за жінку поганку!

А царя просила за хрестного батька.

І відбувся хрест величаво, а після цього Константин знов став свататися до Ольги.

Та Ольга, неначе здивувалася дуже.

— Як це? — спитала. — Ти позволив приняти мені віру правдиву, а тепер кажеш закон ломати? Якжеж я можу стати жінкою свойого хрестного батька?

Сердився цар, та гніватися не міг.

— Перехитрила ти мене, Ольго, як усіх своїх противників! — сказав її при прощанню, а відтак обдарував її та цілу дружину золотом, сріблом та величаво виправив на Україну.

**
*

Минуло знов багато часу, коли вже Святослав підріс і став київським князем. І він пішов слідом своїх попередників-князів. Цілий свій вік воював з ріжними народами й цілими роками не показувався до Київа. Вкінци подався він аж у Болгарію, здобув її і край цей так йому сподобався, що він покинув Київ на завсігди і жив стало у Переяславци на Дунаю, де побудував собі столицю.

Ольга, що за той час уже добре постарілася, замість заживати спокою на старі літа та голубити внучат, мусіла знов давати лад у Київі.

А через той час стало знов неспокійно на Україні. З далекої Азії виходили ріжні дикі племена та запускалися щораз дальше в українські землі. А кожна орда, що переходила, мусіла стрінути на своїй дорозі Київ, нападали на місто так, що кияни вели вічну війну з ними.

За той час, як Святослав перебував у Переяславци, на Київ напали Печеніги. Вони обступили місто кругом так, що годі було вибратись з Київа, ні до него прибути. Ольга замкнулася в місті і не допускала печенігів до середини. Але треба було доконче думати про яку оборону, а це приходило тяжко, бо не було людей.

Якийсь час можна було перебути в облозі, але чим далі, ставало що раз гірше, бо з дня на день меншали запаси поживи, а далі киянам заглянув голод добре в очи.

Був вправді за Дніпром воєвода Претич, який зібрав там невеличку горстку війська, але боявся нападати на печенігів, бо їх було дуже багато.

Кияни плакали, ломили руки — та даром. Вкінці зібралися, пішли до Ольги у двір. В ноги її впали, кланялися.

— Не княгиня ти нам була Ольго, — казали вони — а мати рідна. І як мати берегла ти нас та спасла від не одного лиха. Ратуй тепер! Змилосердися над нами, нашими дітьми! — і сльози котилися по їх лицях.

Заболіло в Ольги серце, та щож вона порадить їм? Чиж її лекше, чи те саме не грозить її та внукам? Та щож вона, стара, немічна вдіє?

Та не відбирала їм надії.

— Ідіть, діти, до домів, не журіться, — говорила — я подумаю. Не може згинути український город і народ у нім.

А вечером того дня Ольга вийшла з двора, зайшла у найдальший кінець Київа, найшла там невеличку хатину. Постукала; з хатчини вийшов молодий хлопець.

— Я за тобою, сину, — заговорила Ольга — велике діло маю для тебе. Маєш спасти нас усіх і Київ від печенігів. Зробиш це?

— Я готов! — відказав твердо хлопець.

Пішли. Ольга щось то довго шептала йому, а далі вткнула у руку уздечку, сама відчинила маленьку фіртку у мурі та випустила.

А хлопець сміло подався у табор печенігів. Тільки буцім то щось шукає довкола.

До нього наблизилися печеніги.

— Не бачив котрий мого коня? — спитав у них хлопець. (Умів говорити їх мовою).

Печеніги відразу завернули та полягали знов у свої шатра. Не прочували, що й противник може знати їх бесіду, уважали його за свого.

А хлопець перейшов поволи цілий табор печенігів, минув його і наблизився до Дніпра. Тут чимскорше скинув з себе одежу і кинувся в Дніпро, аби переплисти на другий бік. Печеніги спостереглися, що це не був свій, стали стріляти за ним, та хлопець вже був далеко, переплив Дніпро та станув перед Претичем.

Розповів йому, що кияни хочуть віддати печенігам місто, коли він завтра не прийде їм з помоччю. Претич післав уже давно гінців по Святослава і сподівався, що в кожній хвилі може він уже показатися з військом. Тому згодився вранці підплисти з другого боку під Київ та перевезти з Київа Ольгу з внуками та людей.

Та коли тільки показався на Дніпрі з своїми човнами і затрубіли в труби — печеніги перелякалися. Їм здавалося, що це Святослав наближається і вони стали утікати. А печеніжський князь підійшов до Претича.

— Хто це прибуває до Київа? — спитав.

— Люди з того боку Дніпра! — відповів йому Претич.

— Чи ти князь може? — спитав уже наляканий печеніг.

— Ні, я тільки княжний дружинник, але за годину вже буде тут і князь з військом — дурив його Претич.

Печеніг відступився, за хвилю прислав Претичові дарунки та заявив, що він не хоче битися з Святославом, а з його дружинниками хоче жити в приязни.

Претич післав і від себе в заміну дарунок печенігови та тішився, що так легко удалося йому позбути ворога.

Потім печеніги відступили від Київа і розтаборилися подальше в степах.

Між тим надійшов і Святослав з військом та не зважаючи на ті приятельські відносини печенігів до Притеча, пігнався за ними та загнав їх ще далі в степи.

Зараз після побіди став Святослав збиратися до виїзду з Київа. Ольга просила його, аби він остався хоч до смерти її, але князь відказувався; не любив жити у Київі.

А Ольга не забарилася з смертю. В три дні опісля вона померла так, що Святослав був ще при її смерти.

Гірко заплакала Україна над могилою Ольги. Плакав син за своєю матерю, внучата побивалися за доброю бабусею, а цілий український народ оплакував свою княгиню.

БОГДАН ЛЕПКИЙ

Ще Крок, Ще Два

В готелю Жоржа під числом 18 велася голосна розмова.

— Ну! Чого дуєшся? Чого ломиш писки? Ані я, ані мати, не силувалисьмо тебе; сама казалась, що підеш. Чогож тепер хочеш? — говорив батько вимахуючи і розкладаючи руками. На його лиці видно було неспокій і журбу, він ходив скоро по невеличкій кімнаті, перевертаючи крісла та закочуючи брудні, готелеві хідники.

— Чоловік радби якнайлучше а ту, о! диви, яка дяка. Норови, чисті норови!

— Справді! Далабись спокій тим химерам — обізвалася мати, лежачи на ка[...] напі. — Тато ходить, купує, платить, н[...] жалує ні грошей, ні труду, а вона, якб[...] розуму не мала. Таж ти вже не дитина!

Донька стояла при вікні і дивилася [...] улицю. Її зір блудив зовсім байдужно [...] дахах сусідських камяниць, по вивіс[...] склепів і по головах людей, що йшли [...] у кадрилю; сюди й туди, минаючи[...] стрічаючись і пращаючись.

Смішно виглядали здалека ті постат[...]

рухливі, з силуваним усміхом на устах, з облудою на лиці і в руках.

— Коли батько до тебе говорить, то не лови гав, лиш слухай. Тільки прецінь належиться йому за це, що виплекав таку велику і мудру!

Донька повернулася легко, але не дивилася на родичів, лиш на долівку.

Її сині, задумчиві очи перебігали по рядах клунків і клуночків розкинених на цілій кімнаті. Це її придане, білля, одяги і всілякі дрібнички. Від двох днів зносять родичі оце добро з цілого міста так пильно і поважно, якби в тих клуночках що найменше містилося щастя їх одинокої доньки... Як смішно!..

І донька всміхнулася тим дивним усміхом, який неодного виводив з рівноваги.

— Смійся! Не знати чого! — Почав піднесеним голосом батько. — А може лягай на землю тай бий ногами. Того тільки треба. Ви, жінки, більш нічого не знаєте!

— Татау, промовила вкінци донька. — Чого ви властиво хочете?

— Властиво, невластиво! Хочу, щоби ти мала розум, щоби люди не гострили собі на твоїм добрім імени своїх поганих язиків, хочу, щоби вже раз вийшла замуж.

— Треба було давно сказати, що хочете мене позбутись.

— Не позбутись, а забезпечити тобі будучність. Розумієш! Досить тих переборів, досить комедій! Чи мило мені відповідати, коли мене з всіх боків питаються: а коли весілля вашої доньки, а чому розійшлося, а для чого донька не хоче, а за що, а за котре, а за яке?... Два рази то досить, а за третим іди з Богом, коли лучається чоловік поважний і статочний.

— І за поважний і за статочний — запримітила донька.

— А тиб хотіла такого, щоби йому по олові вітер віяв. Щоби деякий крейцар розфітькав а потім тебе до родичів по осаг вислав. О! не дурний! Скорше мені волосся на долони виросте, нім віддам тебе за такого. Не на те я гірко працював ціле життя і гріш складав, щоби тепер який пройдисвіт моє майно в карти програв, або з вітренницями промарнував! Занадто я дбаю о твоє щастя, дитино!

— Коли ви справді дбаєте о моє щастя, то лишіть мені волю.

— Абож ти її не мала? Чогож ти зірвала з Левком? Ну, кажи, чого?

Донька стояла мовчки. Лиш лице у неї дріжало а уста затиналися, щоби не пропустити якого болючого слова.

Вона хотіла сказати, що не всьо можна ліктем зміряти, або на вагу покласти, як мясо, або продати за марний гріш. Хотіла сказати, що бувають діла так поплутані, бувають вчинки так дивні і невиправдані, що краще не торкати їх, краще не доторкати болючої рани. А вже родичам найменше годиться ранити серце дитини. Прецінь, як би вони хоть крихту своєї уваги звернули не на матеріяльний а не моральний бік того діла, як би не забували, що людина має не тільки тіло, але й душу, то з непевністю не булоб нинішної халепи.

А так саме той гріш, що мав її принести щастя, став причиною лиха. Хоть вірила Левкови, а все таки деколи вкрадався до її серця сумнів, чи не для гроша він її любить. І тоді була вона розстроєна, гірка і недобра. Левко помічав, хотів виправдуватися і ще гірше заплутав справу. А тут йому і її бракувало того батьківського тепла, того сердечного світла, що прояснює всілякі любовні химери. Противно родичі не раз не два виявляли своє невдоволення, що донька залюбилася в чоловіка без становища і без хліба. Вони хотіли Вигляділя, у двоє старшого від неї та ще чужинця, чеха, тому, бо він пан комісар і людина бувала, що вміє харамана гнути.

— Ну хтож тепер винен — питала в душі панна Ірина — я, чи ви?

— Годі — кінчив батько, не розуміючи того питання — годі, щоби я робив з губи холяву і пускав Вигляділя з нічим, як якого будь смаркача. Прецінь то чоловік на становищи.

— За кілька літ буде старостою, правда?

— А щобись знала, за кілька літ буде старостою — повторив батько.

— Ха, ха, ха! — зареготалась дівчина немилим, хоробливим сміхом — за кілька літ буде старостою і тому я маю іти за него. Ха, ха, ха!

Батько встав, мати піднялася з канапи, зблизилася грізна хвиля родинної драми, в тім за дверем залунали чиїсь кроки, поважні і важкі, а потім якась певна рука сміло запукала в двері.

— Прошу! — сказав батько, чим скорше випогоджуючи зворушене лице і силуючись на звичайний безмовний усміх. Мати рукою пригладжувала розбурхане волосся, донька знов відвернулася до вікна і дивилася на дахи і вивіски.

У хату увійшов Вигладіль, мущина заживний, більше як сороклітний, з перстенями на руці і з лисиною на голові.

Увійшов з тою певностю, яку звичайно мають урядники на гарних, державних становищах.

— Руки добродійці цілую — сказав витаючись з материю, а обертаючись до батька, почав питати:

— Якже отець добродій почувають себе? Чи перестало колоти? Думаю, що найкраще порадитись лікаря.

— Не тра. Дякую за память. Зовсім не тра. Що лікарі знають! Вони лиш краяти, як різники. А я, бачите, оттаке скрипливе колесо, що довго їздить. Прошу, най пан комісар сідають.

— Дякую. А деж панна Ірина? А —а! Даруйте. Сховалисьте своє личко між занавіси тай не добачив.

— Нічого не шкодить. Я люблю, коли мене не добачують.

— Знов притих. Ах той язичок! Чого він такий злобний — казав, накивуючи пальцем, пан Вигладіль.

— Це не злоба, а правда.

— Наша Ірина сьогодня лівою ногою з ліжка стала — вмішалася до розмови мати — тому не дивуйтесь, що така скора до притиків.

— От яка шкода — відповів всміхаючись Вигладіль — а я хотів саме просити, щобисьте пішли до фотоґрафа, ну але годі „увіковічнювати” пані з таким захмуреним лицем.

— Увіковічнювати! — Боже, що за слово! Я вже раз просила пана комісаря, щоби мені не сквернив рідної мови. Прошу говорити по німецьки, як не умієте добре по нашому. То одно. А друге, що я не люблю тих міщанських портретів з попритулюваними головами і з посплітаними руками, як на показ — а трете, що оскільки з шкіл тямлю, до фотоґрафії треба сонця, а сонце на жаль вечером не світить.

Виглядіілови зробилося глупо. Кашляв, поправлявся на кріслі, то здіймав то закладав на ніс свої шкла в золотій оправі, незнаючи, що відповісти.

На щастя батько прийшов йому на поміч.

— Наша Ірина справді якась розстроєна, тому найкраще ходім перейтися, а по дорозі зайдемо ще до одного склепу. Свіжий воздух не тільки лагодить нерви, але, як лікарі кажуть і на мозок добре ділає.

**
*

В чверть години пізніше, Марийською площою ішло дві пари. В першій Вигладіль з Іриною, в другій родичі.

Вигладіль медвежого росту, з задертою головою, ішов рад з себе і з цілого світа.

— Це моя наречена — говорило до прохожих його повне лице. „Беру за нею гроші і плачу довги.”

Поруч Вигладіля ішла Ірина, як конопелька, з лицем, захованим під серпанком, щоби ніхто не бачив, що малюється на ньому.

За ними родичі, хмарні, як осінна днина. Говорять живо, але придавленим голосом, як біля постелі недужого. Недужим був їх плян.

Скільки напрацювалися вони, щоби звести до купи ту недібрану пару. Як обережно розпинали тонесенькі сіти, щоби зловити нараз павука і муху. Аж ту муха починає невдоволена бреніти і хоче розірвати сітку.

— Алеж прошу тебе, так не може бути. Він не дітвак. Образиться і кине. Я сам, на його місци, не зробивби інакше. То коза прямо обиджає його.

— Мусимо нині розмовитися з нею — відповіла мати. — Від кількох днів виджу справді якусь погану зміну. Чи тільки не стрінулася вона де з Левком. Може в театрі?

І стурбовані родичі почали пригадувати собі, де і коли, моглаби їх доня стрінутися з тим поганим Левком, котрий як мара полошив їх спокій і щастя.

— Най пані не гонять — просив тимчасом Вигладіль. — Слово даю, що я не го[...]ден поспішити.

— Видно, що не ходити нам в парі — відповіла дівчина, ще більше прискорю[...]ючи кроку.

Щось гнало нею від того чоловіка, яким судьба хотіла її на силу звязати[...] з яким не вязало її нічо.

— Ірино, Ірино! — кричали родичі [...] кудиж ти біжиш? Що тебе нині напал[...]

— Мене щось справді напало — відп[...]

віла донька. — Всі прецінь знають, що я не добра, нарвана і нападиста!

— Хтож то каже? — спитався чемно Вигляділь.

— Я сама кажу, щобисьте знали і не нарікали опісля — говорила розстручуючи баленькою ніжкою грудки брудного потухлого снігу.

— Не хочу вдати лучшої, як я є, не хочу нікого обманювати — додала з притиском.

— Чи пані до мене кажуть — спитав Вигляділь.

— Як думаєте — відповіла і відвернулася від него.

Так дійшли до улиці Коперника, де мали заладити ще якусь весільну орудку.

Родичі увійшли до склепу, молоді пішли дальше.

На улицях робилося темно. І так брудне місто, ставало ще брудніше від димів та від сірої імли.

Фіякри запалювали ліхтарні при возах, улицями перебігали скулені змерзлі лямпарі і світили ґаз. Хідниками снувалися люди. Все, що працювало цілу днину в тісних та душних робітнях і урядах, вилазило тепер з своїх нор на свіжий воздух. Все, що нудилося і дрімало по спальнях і будуарах, виїздило на прохід, до театру, або з візитами. Всякий вдавав веселого, жвавого або мудрого; звичайно іншого, як був на ділі.

Вигляділь на силу підбігав за Іриною. — Прокляте пиво — думав обтираючи мокре чоло — віднимає чоловікови легкість. Робиться чоловік подібний до повної бочки. Як би по шлюбі, не біг би я за нею, як варят. Але почекайже небого! Будеш ти мені ходила, як я схочу...

— А можеб ми вертали — обізвався несміло, чуючи що дальше прийдеться йому хіба на місци впасти. — Родичі мабуть чекають. Це з нашої сторони навіть неладно, що ми так далеко відбігли.

Але Ірина, як би його не чула. Ішла [т]уди, де незвичайний гамір, спів і крик [л]унав між рядами домів. Так, немов фи[л]я, голосна і могуча котилася від свято[ю]рської гори, в долину, на місто.

— Ах правда! — пригадувала собі Ірина. — То частина нашої молодіжи кидає [рі]дний край і їде на чужині шукати при[ту]лу, а це мабуть вертають з двірця ті, [щ]о їх відпроваджували та пращали. От що! А я тягаюсь, не знати по що, з чоловіком, зовсім для мене чужим і неінтересним.

Ще кілька кроків і вона опинилася на розі улиці, якою переходив похід.

Велика товпа народу ішла жваво, співаючи народний гимн. Голосно та звичңо лунали слова поважної пісні.

— Пані! — кричав Вигляділь. — Стрівайте пані та тримайтеся мене, бо згубитеся!

— Краще то друге, як перше — півголосом відповіла Ірина. — Стрівати, думала обі, на кого? на него, на чоловіка, що мене не розуміє, з яким я крім хати і миски нічого спільного не матиму. І з таким чоловіком іти мені ціле життя, так, як оце ми в тій хвили ідемо чужі для себе та байдужі. Ні! Ніколи! — і вона пустилася вперед, там, де счинився крик і сутолока.

З гори виділа всьо добре. Це військо заступило походови дорогу. Крізь сіру імлу видно блискучу збрую і чути її зловіщий бренькіт. Як живий мур загатили жовніри дорогу, висуваючи наперед баґнети.

— Пані згубитесь! Пані! — гукав, розстручуючи людей зіпрілий і задиханий комісар. Ірина була далеко. Вона не тямила нічо, лиш одно: що там є Левко. Ще крок, ще два і вістря баґнетів ударять в тії груди, з яких голосно гремить пісня. Ще крок, ще два — і вона опинилася при Левку...

Таним Коштом

— Як це ти Андрію так господариш, що і „реліф" береш і робітника тримаєш? Як ти йому платиш? — питає Гнат. На те Андрій:

— Я йому цілком не плачу.

— То хіба він дармо працює?

— Ні! Він в мене працює і я йому не плачу, але все записую кілько я йому винен. Коли вже рахунок великий, тоді переписую на нього фарму і сам працюю в нього як робітник. Він мені також не платить, а тілько записує. Отже коли він вже багато винен, то на мене фарму переписує і вже працює в мене за робітника. Так, бачиш, ми таним коштом оба господаримо.

ПОВЕРХ ПЯТЬДЕСЯТЬ ЛІТ ВЗІРЦЕВІСТЬ ЯКОСТИ

ПРОДУКТИ НА ЯКІ МОЖЕТЕ БУТИ ПЕВНІ

Воно коштує менше як 1 цент за MAGIC BAKING POWDER, щоб спечи Кейк . . . цей один цент є варта сорок разів більше від своєї власної вартости, коли заощадите кошт кейка — Меджик Бейкінґ Повдер НІКОЛИ не заводить.

Уживайте GILLETT'S LYE до чищення і роблення мила. Буде коштувати менше як 1 цент за кусник мила, коли будете його робити з Джиллет'с Лайом.

ROYAL FAST-RISING DRY YEAST — Легке до вживання — дуже скоре — Його скоре ділання дає вам нагоду спечи всьо за дня в кількох годинах. Повні поучення на кожній економічній пачці.

Можна дістати у вашого найблизшого ґросерника або в загальнім шторі. Глядіть на сторону 63.

STANDARD BRANDS LIMITED

MONTREAL - TORONTO - WINNIPEG - VANCOUVER